

VEĆE PROIZVOĐAČA

11-ta SEDNICA

ODRŽANA 1 JULA 1954 GOD.

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda:

- 1) Poslanička pitanja;
- 2) Pretstavke i žalbe;
- 3) Usvajanje hitnosti za Predlog za izmene i dopune Saveznog društvenog plana za 1954 godinu;
- 4) Saopštenja.

Dnevni red:

- 1) Utvrđivanje dnevnog reda;
- 2) Odgovori na poslanička pitanja.

Govornici: Ivan Božičević, Jaroslav Tureček, Isidor Brdarić, Momir Bošković, Mladen Sazdevski, Nikola Bosanac, Pero Gajić, Emil Kevrešan.

PRETSEDAVAO:

PRETSEDNIK

IVAN BOŽIČEVIĆ

ZAPISNIČAR:

ISIDOR BRDARIĆ

Početak u 12,05 časova

Pretsednik Ivan Božičević (Izborni srez Zagreb III, NR Hrvatska): Otvaram jedanaestu sjednicu Vijeća proizvođača Savezne narodne skupštine.

Zapisnik današnje sjednice vodiće narodni poslanik Isidor Brdarić.

Molim zapisničara da pročita zapisnik 10 sjednice Vijeća proizvođača.

Zapisničar Isidor Brdarić (Izborni srez Beograd I, NR Srbija) čita zapisnik 10 sednice Veća proizvođača od 1954 godine.

Pretsednik Ivan Božičević: Ima li ko primjedaba na zapisnik? (*Jaroslav Tureček:* Ja!).

Jaroslav Tureček (Izborni srez Krajina, NR Hrvatska): Ja bih molio druga sekretara da pročita ponovo pasus o glasanju za amandman druga Stepanovića. Koliko sam razumeo, osam je glasalo protiv a četiri se uzdržalo, što znači da su svi ostali bili za, a amandman je propao.

Zapisničar Isidor Brdarić: Da, treba ispraviti. Umesto »osam protiv« treba staviti »osam za«.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li ima još primjedaba? (Nema). Pošto primjedaba nema, zapisnik se ovjerava sa ispravkom druga Turečka.

Izvolite čuti saopštenje.

Narodni poslanik Erceg Tripo moli odsustvo od 20 dana zbog odlaska u inostranstvo službenim poslom.

Narodni poslanik Petar Čolak moli odsustvo sa sjednice zbog bolesti.

Narodni poslanik Milan Mićković moli odsustvo na neodređeno vreme zbog odlaska na liječenje.

Narodni poslanik Radivoje Lukić moli odsustvo takođe zbog bolesti.

Narodni poslanik Nikola Kotle moli odsustvo sa ovih sjednica zbog zauzetosti drugim poslovima.

Pitam Dom da li odobrava ova odsustva? (Odobrava).

Poslanička pitanja: Narodni poslanik Emil Kevrešan uputio je preko Pretsjednika Savezne narodne skupštine pitanje Saveznom izvršnom vijeću. Narodni poslanici Lajoš Filep i Nikola Bosanac uputili su takođe pitanja Saveznom izvršnom vijeću.

Molim zapisničara da pročita ta poslanička pitanja.

Zapisničar Isidor Brdarić (čita):

PRETSEDNIKU NARODNE SKUPŠTINE FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

Beograd

U Glavi XX Zakona o Saveznom društvenom planu za 1954 godinu, član 1 stav 2, stoji:

»Izuzetno, za radnike u poljoprivredi zaposlene na poljoprivrednim poslovima, bez obzira na kategoriju, obračunska plata iznosi 6.800 dinara mesečno ili 33 dinara po jednom času.«

Međutim, u »Uputstvu o podnošenju mesečnog izveštaja o obračunskom fondu plata privrednih organizacija« izdatog od Državnog sekretara za poslove narodne privrede FNRJ — »Sl. list FNRJ«, br. 21 od 19 maja 1954 godine — u »Napomeni« pod tač. 2 stoji:

»Ako je za poslove pojedinih preduzeća odnosno za pojedina radna mesta u preduzeću propisano drugo vreme, a ne 208 časova mesečno, podaci pod R. br. 1 i 3 dele se sa brojem radnih časova za 26 dana«, i uputstvom Narodne banke FNRJ — Glavne centrale — br. 212/17 K. br. 296 o podnošenju mesečnog izveštaja o obračunskom fondu plata (obrazac »P«) od

10.VI.1954 godine — dato je tumačenje za sprovođenje navedenog stava iz Zakona o društvenom planu FNRJ za 1954 godinu.

Navedena tumačenja su u suprotnosti sa navedenim stavom Zakona o društvenom planu FNRJ za 1954 godinu i stvorila su zabunu na terenu, jer se ovim tumačenjima znatno umanjuje obračunski fond plata radnika zaposlenih na poljoprivrednim dobrima. Stoga sam zamoljen od birača da postavim ovo pitanje kako bi se dobilo zvanično tumačenje od merodavnih organa.

Naime, ovde se radi o sledećem: u citiranom stavu iz Zakona o društvenom planu FNRJ za 1954 godinu stoji da je obračunski fond plata za radnike zaposlene na poljoprivrednim poslovima 6.800 dinara mesečno ili 33 din. na čas. Pošto je za radnike zaposlene na poljoprivrednim radovima redovno radno vreme duže od osam časova dnevno, postavlja se pitanje da li će se njima ovo duže radno vreme uračunati u obračunski fond plata i obračunati po 33 din. po času, kao što to stoji u Saveznom društvenom planu, ili će se vreme koje rade duže od osam časova zanemariti i tretirati da rade samo osam časova, kao što je protumačeno navedenim uputstvima, iz čega proizlazi da njihova zarada po času ne iznosi 33 din. nego je znatno niža.

Molim da mi se pismeno odgovori na postavljeno pitanje kako bih mogao dati odgovor svojim biračima.

16. VI. 1954 god.

Novi Sad

Narodni poslanik

Veća proizvođača Savezne narodne skupštine — poljoprivredne grupe —
za izborni srez Zrenjanin II

Emil Kevrešan, s. r.

Pitanje druga Filepa glasi (čita):

SAVEZNOM IZVRŠNOM VEĆU

Beograd

Molim Savezno izvršno veće da mi pismeno odgovori na sledeća pitanja:

1) Kada se može očekivati rešenje o reviziji raspodele kredita za stalna obrtna sredstva.

Poznato mi je, da je ova revizija u pripremi s obzirom da dosadašnji način raspodele mnogim organizacijama onemogućuje redovno poslovanje, jer u odnosu na 1953 godinu i pored povećanja kapaciteta mnoge privredne organizacije imaju manja obrtna sredstva nego u prošloj godini.

2) Da li je u pripremi izrada programa za sticanje kvalifikacija, a naročito za sticanje naziva visokokvalifikovanih radnika.

S obzirom da ima veliki broj radnika stručno osposobljenih dosadašnjom praksom u zanatu, a kojima ni danas nije priznat taj naziv, isto tako problem je još kod sticanja kvalifikacije polukvalifikovanih radnika.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

1 jula 1954 godine

Subotica

Narodni poslanik Veća proizvođača

Filep Lajoš, s. r.

Narodni poslanik Nikola Bosanac uputio je sledeće pitanje (čita):

IZVRŠNOM VIJEĆU SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE

Beograd

Donošenjem Uredbe o reorganizaciji seljačkih radnih zadruga na terenu je nastao problem kako će oni seljaci koji su izašli iz zadruga otplatiti svoje dugove prema zadruzi i u kom roku. Da li bi za to bilo potrebno donijeti uredbu po kojoj bi se regulisala otplata tih dugova?

Mišljenja sam iz razgovora sa zainteresovanim proizvođačima da bi se to pitanje najlakše riješilo da Banka preuzme sve te dužnike kao svoje a ne da tereti zadrugu, s tim da se njima dozvoli da to otplaćuju od dve do tri godine, čime bi se uglavnom složili i zainteresovani. Ovi dugovi su uglavnom nastali iz gubitaka na inventaru i stoci a kako one zadruge koje su ostale, gdje je veći dio domaćinstava izašao, budu prema Banci odgovorne za dug i onog dijela koji bi otpadao na pojedince koji su izašli iz zadruga pojava nam se dve teškoće: prva, što zadruga neće moći otplatiti sav taj dug u određenom roku i plaća na njih kamatu, i, druga, što će morati u većini slučajeva da vodi sudske parnice oko naplate, a ukoliko bi se to prenijelo na Banku stvar bi se iz temelja izmijenila.

Molim da mi se na ovo pitanje dađe po mogućnosti usmen odgovor već u toku zasjedanja da li je šta moguće učiniti.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Narodni poslanik Veća proizvođača

Savezne narodne skupštine

Bosanac Nikola, s. r.

Pretsednik Ivan Božićević: U vremenu od 5 do 28 juna 1954 godine upućeno je Vijeću proizvođača 19 pretstavki i žalbi od pojedinaca i organizacija. Primljene su slijedeće pretstavke i žalbe (čita):

1) Sitnić Stojan iz Kljajićeva, Srez somborski; 2) Sindikat trgovinskih radnika Jugoslavije (Zemaljski odbor za BiH) Sarajevo; 3) Radmilović Milena, iz Beograda; 4) Nakić Smilja, iz Beograda; 5) Petrović Đorđe, iz Niša; 6) Borković Đura, iz Beočina; 7) Leić Radivoje, iz Dervente; 8) Sreski savez zemljoradničkih zadruga Sreza niškog — Niš; 9) »Sora« — Tvornica specijalnih stolarskih proizvoda, Medvode; 10) Jovanović Slavko, iz Valjeva; 11) Mandić Aleksandar, iz Beograda; 12) Lekov Boško, iz Padinske Skele; 13) Adamović Branko, iz Gladnoša, Srez rumski; 14) Lavantinski škofijski ordinariat iz Maribora; 15) Jovanović Stevan, iz Beograda; 16) Subotin Petar, iz Žabalja; 17) Aničin Gojko, iz Bajskih vinograda, srez Subotica; 18) Dimitrijević Hristina, iz Beograda; 19) Kikić Svetozar, iz Novog Bečaja.

Sve pretstavke i žalbe upućene su Odboru za pretstavke i žalbe Vijeća proizvođača.

Sad imamo prijedloge i druga akta.

Od Saveznog izvršnog vijeća primili smo Prijedlog za izmjenu i dopunu glave XIX i Prijedlog o dopuni glave XXIII Saveznog društvenog plana za 1954 godinu s molbom da se po gornjim prijedlozima odluči po hitnom postupku.

Isto tako, obaviješteni smo od Saveznog izvršnog vijeća da je za njegovog pretstavnika određen član Vijeća Mijalko Todorović a za povjerenike inž. Milun Ivanović, državni savjetnik u Saveznom zavodu za privredno planiranje, i Dragomir Živančević, savjetnik u Sekretarijatu za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog vijeća.

Pošto se ovaj predmet rješava po hitnom postupku, treba najprije da odlučimo da li ćemo ga staviti na rješenje po hitnom postupku. (Čita):

**OBRAZLOŽENJE HITNOSTI
PREDLOGA ZA IZMENE I DOPUNE SAVEZNOG
DRUŠTVENOG PLANA ZA 1954 GODINU
(GLAVE XIX I XXIII)**

Molimo Veće da odobri hitnost za donošenje izmena i dopuna Saveznog društvenog plana za 1954 godinu iz sledećih razloga:

a) s obzirom na sadašnje rokove otplaćivanja investicionih kredita u poljoprivredi, poljoprivredne organizacije nisu u mogućnosti da te kredite uzimaju pod uslovom vraćanja kredita u propisanim rokovima. Stoga je neophodno da se ti rokovi produže, i to već u ovoj godini.

Pošto se na konkursima sada daju navedeni krediti i zaključuju ugovori sa Bankom, neophodno je što hitnije doneti predložene dopune Saveznog društvenog plana produžujući rokove vraćanja kredita, kako bi se poljoprivrednim organizacijama omogućilo normalno poslovanje;

b) oslobođenje od plaćanja poreza na dobit od strane komunalnih preduzeća je neophodno što pre izvršiti u cilju da ne bi došlo do eventualnog povećanja cena komunalnih usluga, odnosno da se komunalna preduzeća stave u što povoljniji položaj.

Hitnost je potrebna i stoga što bi svako odgađanje donošenja takve mere onemogućilo uopšte regulisanje te materije u ovoj godini.

1 jula 1954 godine
Beograd

Pitam članove Vijeća da li se slažu da se o ovom prijedlogu rješava po hitnom postupku? Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ko je *protiv*? (Niko). Da li se ko uzdržao? (Nije).

Proglašujem da je Dom prihvatio da se prijedlog za izmenu i dopunu glave XIX i Prijedlog o dopuni glave XXIII Saveznog društvenog plana za 1954 rešava po hitnom postupku.

Dalje, od Zakonodavnog odbora primili smo izvještaj uz prvi dio Prijedloga zakona o sudovima.

Od Komisije za tumačenje zakona Savezne narodne skupštine dobili smo na potvrdu Obavezno tumačenje člana 39 stav 2 Carinskog zakona u vezi sa članom 39 stav 1 Osnovnog zakona o prekršajima.

Od Pretsjednika Savezne Narodne skupštine obaviješteni smo da je Savezno izvršno vijeće odredilo za svoga povjerenika pri pretresanju u Vijeću I dijela Prijedloga zakona o sudovima dr Jovana Đorđevića, sekretara za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog vijeća.

Isto tako, preko Pretsjednika Savezne narodne skupštine, Savezno izvršno vijeće dostavilo je odgovore na pitanja narodnih poslanika Momira Boškovića, Mladena Sazdevskog, Dragana Rodića, Nikole Bosanca, Pere Gajića i Milana Kevrešana.

Sa Pretsjednikom Saveznog vijeća drugom Vladom Zečevićem dogovorio sam se da se danas u 13 časova održi zajednička sjednica oba doma na kojoj će potpretsjednik Saveznog izvršnog vijeća drug Aleksandar Ranković podnijeti ekspozice o Prijedlogu zakona o sudovima i o Prijedlogu zakona o privrednim sudovima. Molim drugove poslanike ovog Doma da prisustvuju zajedničkoj sjednici.

Od Kotarskog suda u Rijeci primili smo zahtjev za odobrenje pokretanja krivičnog postupka protiv narodnog poslanika Vijeća proizvođača Drog Vitorija po privatnoj tužbi Roberta Stifanića, radnika iz Rijeke radi krivičnog djela klevete iz čl. 169 stav 2 KZ i uvrijede iz člana 170 stav 1 Krivičnog zakonika.

U smislu čl. 89 Poslovnika Vijeća proizvođača ovaj zahtjev dostavljen je Mandatno-imunitetnom odboru na razmatranje.

Udruženje industrije za preradu voća i povrća FNRJ i Udruženje montažnih preduzeća Jugoslavije dostavili su na potvrdu svoja pravila.

Ova pravila dostavljena su na mišljenje Odboru za privredne organizacije.

Pretsjednik Savezne narodne skupštine svojim pismom od 26 juna t. g. obavijestio me da se u rukopisu izvještaja Verifikacionog odbora Vijeća proizvođača potkrala greška, tako da umjesto da stoji da je mandat verificiran narodnom poslaniku Borisavu Jokiću, stoji ime Milenka Ješića, koji uopšte nije izabran za narodnog poslanika. Potrebno je da ova greška bude ispravljena i da se zvanično utvrdi da je u izvještaj Verifikacionog odbora omaškom uneto ime Ješića, umesto Jokića.

Na osnovu svega gore izloženog, predlažem Domu slijedeći dnevni red:

1) Pretres I dijela Prijedloga zakona o sudovima;

2) Pretres Prijedloga za izmjenu i dopunu glave XIX i Prijedlog o dopuni glave XXIII Saveznog društvenog plana za 1954 godinu;

3) Potvrda Obaveznog tumačenja člana 39 stav 1 Carinskog zakona u vezi sa članom 39 stav 1 Osnovnog zakona o prekršajima.

Da li se Dom slaže sa predloženim dnevnim redom? (Slaže). Ima li kakvih dopuna? (Nema). Oglašujem da je predloženi dnevni red usvojen.

Prelazimo na odgovore Saveznog izvršnog vijeća na poslanička pitanja. Molim druga zapisničara da pročita odgovore.

Zapisničar Isidor Brdarić (čita):

U vezi dostavljenih pitanja narodnog poslanika Momira Boškovića, člana Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na koja traži pismeni ili usmeni odgovor na prvoj sednici Veća proizvođača, dajemo sledeći pismeni odgovor, o kome molimo da izvestite Veće proizvođača.

Sva tri postavljena pitanja druga Momira Boškovića, narodnog poslanika Veća proizvođača SNS, u osnovi se svode na pitanje priznanja stručnosti i razrade sistema daljeg opšteg i stručnog obrazovanja radnika u privredi.

Posle prelaska na radničko upravljanje i izgradnju novog privrednog sistema doneti su iz ove oblasti najnužniji propisi, ali je izostala dalja razrada sistema stručnog obrazovanja radnika.

Posebna ustanova koja bi se bavila ovom problematikom u tom međuvremenu nije postojala, već je stvar prepuštena uglavnom privredno-upravnim organima, u prvom redu republičkim, očekujući da će se komunalne zajednice i radni kolektivi nepo-

srednje zainteresovati za ovo pitanje. Međutim, u toku obimnih radova na razradi privrednog sistema i njegove primene, ovo je pitanje zapostavljeno što je slučaj i sa ostalim pitanjima iz oblasti rada.

Kao što je poznato, u toku je rad na izgradnji novog radnog zakonodavstva, kojim će biti obuhvaćeno i ovo pitanje.

U diskusijama koje su vođene u Saveznom izvršnom veću istaknuta je ozbiljnost ovog pitanja, pa je donet zaključak da se pristupi organizaciji posebnog Sekretarijata za pitanja rada i radnih odnosa, koji bi u svom delokrugu zahvatio i problematiku stručnog obrazovanja radnika.

Pored toga, namerava se formirati i posebna komisija za celokupnu problematiku stručnog obrazovanja radnika. Ta bi komisija izučila sistem stručnog osposobljavanja radnika putem nižih stručnih škola, kao i priznavanje stepena stručnosti stečenog putem praktičnog rada. Na osnovu rada komisije pripremali bi se i propisi koji bi u skladu sa postojećim odnosima regulisali ovo pitanje i predvideli mere i organe koji bi ga ubuduće rešavali. Time bi se omogućilo da se stručnom obrazovanju radnika — kao važnom faktoru proizvodnje, ali i regulatoru visine plate, penzije i dr. — posveti potrebna pažnja.

Pretsednik Ivan Božičević: Pitam narodnog poslanika Momira Boškovića da li je zadovoljan ovim odgovorom?

Momir Bošković (Izborni srez Beograd III, NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, ja sam ovo pitanje postavio smatrajući da je ono vrlo važno sa gledišta regulisanja tih odnosa u proizvodnji kod nas. Osim toga, ta se stvar oseća u našim privrednim organizacijama, u svakoj privrednoj organizaciji ono se postavlja i kao problem. I, koliko god je važno pitanje podizanja stručnih kadrova, isto toliko je važno da se ono reši da bi se regulisalo pitanje onih radnika, njihov broj je vrlo veliki, koji godinama rade na poslovima kvalifikovanih radnika. Njihov staž nije regulisan, a imamo velike teškoće ne samo prilikom njihovog nagrađivanja, već, to naročito, i prilikom penzionisanja tih ljudi koji godinama rade na mestima kvalifikovanih radnika a penzionišu se kao nekvalifikovani.

Ja se slažem sa ovim odgovorom Saveznog izvršnog veća, ali ipak dodao bih da je to stvar koju treba uzeti kao hitnu, i istakao bih istovremeno da to pitanje ne mogu regulisati ni komunalne zajednice, a ne mogu da ga reše ni republike, jer je to problem koji spada u nadležnost Saveza. Postavljajući ovo pitanje, ja sam proučio sve propise koji regulišu tu materiju i ustanovio sam da je izišlo nekih sedam-osam raznih propisa koji govore o tome, ali se oni razilaze i nisu jednaki u svim republikama, a osim toga nedovoljni su, zbog čega bi trebalo ovaj problem hitno rešiti u saveznom okviru.

Još jedanput izjavljujem da se slažem sa ovim odgovorom Saveznog izvršnog veća, da sam njime zadovoljan, ali moram još ponovo da podvučem važnost i hitnost rešenja ovog problema, a to zahtevaju sve naše privredne organizacije.

Zapisničar Isidor Brdarić (čita):

Pitanje:

U ekonomskoj 1952/53 i 1953/54 godini u NR Makedoniji podignuto je novih vinograda oko 3000 hektara. Svi su ovi vinogradi u izgradnji, a sa rodom će početi nakon jedne do dve godine.

Sopstvenici svih ovih vinograda su oko 112 poljoprivrednih organizacija — državna poljoprivredna dobra i zemljoradničke zadruge. Za obradu ovih vinograda potrebna su ove godine finansijska sredstva u iznosu od 685 miliona dinara.

Sve ove poljoprivredne organizacije učestvovala su na konkursu za potrebne investicije, ali budući da su ponudili uglavnom kamatnu stopu od 4%, a granična kamatna stopa je utvrđena na 4,25% došlo se u situaciju da je samo 13 poljoprivrednih organizacija dobilo investiciona sredstva u iznosu od 111 miliona dinara, dok je ostalih 99 poljoprivrednih organizacija, kojima je potrebna suma od 574 miliona dinara, otpalo sa konkursa.

Ovakvom situacijom rešen je problem obrade samo oko 500 hektara vinograda, i postavlja se pitanje kako će se obraditi površina od 2500 hektara pod novim vinogradima. Napominjem da radnicima u pojedinim poljoprivrednim organizacijama nije za dva meseca isplaćeno.

Ako se ovo pitanje ne reši, makar i sa povećanom kamatom od strane poljoprivrednih organizacija, dovodi se u pitanje obrada velikih površina pod vinogradima, a s tim velike ekonomske i političke posledice.

Postavljam pitanje Saveznom izvršnom veću kako misli da se ovo pitanje reši i molim da me pismeno obavesti.

Odgovor:

Unutar Opšteg investicionog fonda predviđena su sredstva za investicije u poljoprivredu od 14.450 miliona dinara. Krediti iz ovih sredstava odobravaju se putem konkursa čiji su uslovi poznati. Prema izveštajima Narodne banke FNRJ, u toku ove godine održana su dva konkursa za odobravanje investicionih kredita poljoprivrednim organizacijama. Verovatno je da su neke poljoprivredne organizacije odbijene na ovim konkursima zbog neispunjavanja traženih uslova. Na trećem konkursu utvrđene su granice kamatne stope: 3% za novoformirane poljoprivredne organizacije (a ne 4,25%), a 4,5% za ostale poljoprivredne organizacije. Poljoprivredne organizacije — o kojima je u pitanju reč, ukoliko su ponudile graničnu ili veću kamatnu stopu, te ako ispunjavaju i ostale uslove, dobiće kredite.

Međutim, ukoliko nisu ispunile uslove konkursa, Savezno izvršno veće ne može preduzimati mere za obezbeđenje kredita. Naime, predlog koji je dat u postavljenom pitanju — da se ovim poljoprivrednim organizacijama dozvoli da ponude veću kamatnu stopu od one sa kojom su se pojavile na konkursu, — suprotan je postojećim propisima. Ovo se može sprovesti jedino izmenom Saveznog društvenog plana.

Inače, ukoliko smatraju da su odluke Banke suprotne postojećim propisima, privredne organizacije, u smislu čl. 23 Uredbe o zajmovima za investicije u privredi, imaju pravo žalbe stručnoj komisiji koju imenuje Savezno izvršno veće.

Privrednim organizacijama, koje su iz opravdanih razloga odbijene sa konkursa, mislimo da bi pomoć u sredstvima trebalo da pruže republički fondovi, tim pre što su ove organizacije u prošloj godini i dobile kredite iz republičkog investicionog fonda. Kod nas to pitanje još zakonski nije regulisano, ali će biti potrebno da se to učini i da se jasno formuliše: da one obaveze koje stvaraju pojedine narodne republike putem svojih investicionih fondova imaju ih i do kraja finansirati iz svojih sredstava.

Pretsednik Ivan Božičević: Pitam narodnog poslanika druga Sazdevskog da li je zadovoljan odgovorom?

Mladen Sazdevski (Izborni srez Skoplje, NR Makedonija): Zadovoljan sam.

Zapisničar Isidor Brdarić (čita):

Pitanje:

Na terenu, a napose u pasivnim krajevima, postavlja se pitanje potrebe preduzimanja mera u pogledu izmena i dopuna današnjeg sistema kreditiranja poljoprivrede. Ova diskusija, uglavnom, zasniva se na tome da poljoprivredi, a naročito pasivnim i zaostalim krajevima, ne odgovara sistem formiranja kamatne stope, jer je kamatna stopa od preko 3% nerealna u odnosu na mogućnosti otplate. Zatim, na ovaj način vršenom raspodelom i dodeljivanjem kredita pojedini krajevi, pa čak i republike, nalaze se u neravnopravnom položaju prema onim krajevima i republikama koje imaju razvijeniju poljoprivredu.

Molim Savezno izvršno veće da putem svog predstavnik odgovori na sednici Veća proizvođača na sledeće pitanje:

Kakve mere Savezno izvršno veće preduzima ili misli preduzeti u pogledu uklanjanja postojećih slabosti današnjeg sistema kreditiranja poljoprivrede?

Odgovor:

Unapređenje zaostalih republika i rejonu naša društvena zajednica rešava na dva načina:

1) Narodni odbori i privredne organizacije iz zaostalih rejonu imaju mogućnosti, ukoliko ispunjavaju uslove, da dođu do investicionih kredita iz Opšteg investicionog fonda, pa i za poljoprivredu. Međutim, Opšti investicioni fond ne daje neke posebne prednosti zaostalim rejonima, niti je moguće vršiti izmene u sistemu kreditiranja investicija u tom smislu.

2) Pošto se putem kredita ne može u potpunosti rešavati problem otklanjanja privredne zaostalosti, drugu mogućnost predstavlja pomoć Federacije zaostalim republikama, kao i pomoć republike zaostalim rejonima. U 1954 godini Savezni društveni plan predviđa pomoć Federacije privrednoj izgradnji zaostalih republika. Isto tako, narodne republike, bilo putem budžetskih investicija, bilo putem posebnih fondova, pružaju pomoć unapređenju zaostalih rejonu.

Prema tome, Savezno izvršno veće ne misli preduzimati nikakve mere koje bi išle za tim da se u sistemu kreditiranja investicija, pa i za poljoprivredu, na poseban način favorizuju zaostali rejonu. Međutim, kao što je to činjeno u protekloj i ovoj godini, Federacija će i dalje pružati pomoć privrednom razvitku zaostalih republika, kao što je očekivati da će i republike pružati pomoć zaostalim rejonima.

Pitanje:

Zašto se plaća kamata i na ona osnovna sredstva koja su kupljena na kredit i već se plaća kamata na novac, kao na primer: zadruge su kupile poljoprivredne strojeve na kredit, sada na te iste strojeve, prema Uredbi o proceni sredstava, plaćaju jednake kamate kao i na sredstva iz opštenarodne imovine.

Odgovor:

Kamata na osnovna sredstva ustvari nije kamata nego doprinos društvenoj zajednici, takozvani investicioni ulog, prema visini uložених sredstava. Prema tome, kamata na osnovna sredstva je oblik zahvatanja viška rada od strane Federacije, pri čemu osnovna sredstva služe samo kao osnovica za izračunavanje tog dela viška rada. Ona treba da obezbedi minimalnu društvenu rentabilnost osnovnih sredstava na koja se obračunava. Prema tome, nezavisna je od kredita ili drugog izvora iz kojih su nabavljena osnovna sredstva. Iz tog razloga ne pravi se nikakav izuzetak ni u slučaju da se radi o osnovnim sredstvima čiji su vlasnici zadružne ili društvene organizacije.

Pitanje:

Kako amortizovati nedovoljno iskorišćene staje gde su ostale male zadruge i ne mogu ih zasada u potpunosti koristiti, a niti će u dogledno vreme to moći. Ko je merodavan da zadruzi umanji amortizaciju samo za onaj deo zgrade koji ona zasada može da koristi?

Odgovor:

Isto kao kod poljoprivrednih dobara ili drugih privrednih organizacija, ni kod zadruga načelno sada ne postoji nikakva zakonska mogućnost da se ove organizacije oslobode društvenih obaveza (amortizacije i kamate na neotpisana osnovna sredstva) o suvišnim osnovnim sredstvima, sem ako nisu kao novoosnovana dobra ili novoosnovane seljačke radne zadruge odnosno zemljoradničke zadruge osnovane kao preduzeće oslobođene uopšte svih obaveza na sva osnovna sredstva, a ne samo na suvišna.

Pitanje:

U građansko-pravnom postupku po pitanju pronevera, krađa i utaja koje se čine u privrednim preduzećima, vode se vrlo duge i spore parnice tako da nemaju nikakve efikasnosti radi tako dugog trajanja. Ima slučajeva gde se parnica vodi po tri godine.

Odgovor:

Činjenica je da su sudovi u protekloj godini bili preopterećeni poslom i da je usled toga i zauzetosti sudija na drugim poslovima (posebno u sprovođenju izbora za narodne poslanike i u sprovođenju Zakona o zemljišnom fondu) ostao kod sudova veliki broj nerešenih predmeta, i da je postupak trajanja sudskog postupka produžen.

Sudovi u protekloj godini nisu dovoljno vodili računa o prirodi predmeta koji su na rešavanju, tako da se dešavalo da i hitni predmeti ostanu nerešeni, a između ostalog i parnice oko naknade za štete učinjene krađama, proneverama i prevarama.

Prema izveštajima Vrhovnog suda FNRJ tokom ove godine, na svim sudskim konferencijama bilo je reči o ovom problemu. U svim zaključcima se ističe potreba da se ovakvi sporovi najhitnije rešavaju i treba očekivati da će sudovi ove zaključke i sprovesti.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li je drug Bosanac zadovoljan odgovorom?

Nikola Bosanac (Izborni srez Daruvar, NR Hrvatska): Drugovi narodni poslanici, na prvo i treće pitanje zadovoljan sam odgovorom. Međutim, drugo pitanje ostaće opet nerešeno, jer je i u odgovoru ovo pitanje ostalo nerešeno. I pored toga što se to pitanje ne može rešiti ovoga časa, ja mislim da ako mu se ne priđe mi ćemo na terenu imati takvu situaciju da ćemo ili te privredne organizacije, koje su ostale sa umanjnim brojem članova, dovesti da im stočarstvo bude potpuno nerentabilno, jer staja za 200 goveda ne može biti rentabilna ako ima u njoj 50 goveda, jer 50 goveda ne mogu da amortizuju staju za 200 goveda. Ovaj problem Savezno izvršno veće trebalo bi da uzme u razmatranje. Time ne mislim da se jedna od organizacija oslobađa društvene obaveze, već da snosi koliko je u mogućnosti. Ukoliko je opteretimo ovom društvenom obavezom što njena proizvodnja nije u stanju da snosi, ona to neće moći izdržati.

Zapisničar Isidor Brdarić (čita):

Pitanje:

Još uvek na terenu nije raščišćeno pitanje primene novih instrumenata privrednog sistema, kao što su kamata na osnovna sredstva i amortizacija za osnovna sredstva koja služe u poljoprivredne svrhe a u posedu su zadružnih organizacija. Pitam, da li se ovi propisi primenjuju jednako i u celini kao i za osnovna sredstva društvenih poljoprivrednih organizacija.

Odgovor:

Prema Saveznom društvenom planu za 1954 godinu pored novoosnovanih poljoprivrednih preduzeća — dobara ne uplaćuju u 1954 godini amortizaciju, a u pogledu ostalih obaveza smatraju se kao probni pogoni, što znači ne plaćaju kamatu na osnovna sredstva još i novoosnovane seljačke radne zadruge i zemljoradničke zadruge osnovane kao preduzeća. Sreski narodni odbor trebalo bi da ceni da li se u slučaju reorganizacije seljačke radne zadruge ova može tretirati kao novoosnovana.

Pored toga, ovlašćene su narodne republike da mogu i poljoprivredna dobra koja su nedovoljno izgrađena smatrati u pogledu obaveza prema društvenoj zajednici kao probne pogone.

Što se tiče kamata na osnovna sredstva, zadruge, isto tako kao i poljoprivredna dobra, ne plaćaju ovu kamatu na neprivredne zgrade koje se ne koriste u privredne svrhe. Koje se neprivredne zgrade ne koriste u privredne svrhe određuje narodni odbor sreza. U svemu ostalom u pogledu kamata na osnovna sredstva za zadruge važe isti principi kao i za ostale privredne organizacije. Ovo stoga što kamata na osnovna sredstva nije ustvari kamata koja rezultira iz korišćenog kredita, nego oblik zahvatanja viška rada od strane Federacije, pri čemu osnovna sredstva služe samo kao osnovica za izračunavanje tog dela viška rada, bez obzira čija su svojina.

Pitanje:

Da li se može, bar u pojedinom slučaju i u izuzetnim okolnostima, dozvoliti da se za jedno prodano osnovno sredstvo kupi druga vrsta osnovnih sredstava koja služe za druge svrhe u poljoprivredi.

Odgovor:

Donošenjem Saveznog društvenog plana za 1954 godinu ukinuta su ograničenja u pogledu korišćenja sredstava dobijenih prodajom ili otpisom ili rashodovanjem jednog osnovnog sredstva za nabavku drugog osnovnog sredstva sadržana u Odluci o korišćenju sredstava za zamenu iz amortizacionih fondova (»Službeni list FNRJ«, br. 6/54).

O tome Glavna centrala Narodne banke FNRJ dala je pod brojem 190/27 od 31 maja t. g. poseban raspis kojim je zamenila svoje ranije uputstvo br. 98/12 od 12 marta t. g. za rad filijala u vezi sa korišćenjem sredstava iz amortizacionih fondova privrednih preduzeća.

To znači da privredne organizacije mogu koristiti sredstva iz amortizacionih fondova za nabavku amortizacionih bilo drugih osnovnih sredstava, samo uz ograničenja predviđena društvenim planom.

Pitanje:

Kako stoji sa kreditima za stalna obrtna sredstva za privredne organizacije koje se sada osnivaju ili koje će do kraja godine biti osnovane.

Odgovor:

Za novoosnovane privredne organizacije u pogledu odobravanja kredita za stalna obrtna sredstva rešeno je Uredbom o zajmovima za investicije u privredi na taj način što će istovremeno sa zaključenjem ugovora o investicionom zajmu za potrebe preduzeća i radnji, Narodna banka sklopiti i ugovor o kreditu za stalna obrtna sredstva koja su im potrebna i to iz sredstava za kreditiranje investicija. Međutim, pokazalo se je da ovakav način određivanja kredita za stalna obrtna sredstva ima dosta slabosti, zbog čega nije mogao biti primenjen, te se s tim u vezi priprema nova uredba koja treba da ovo pitanje reši i otkloni još neke druge slabosti.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li je drug Gajić zadovoljan?

Pero Gajić (Izborni srez Banja Luka, NR Bosna i Hercegovina): Zadovoljan sam.

Zapisničar Isidor Brdarić: Pošto sam pitanje već pročitao, ja ću sada čitati samo odgovor. (Čita).

Odgovor:

Pitanje obračunskih plata odnosno obračunavanje ostvarenog vremena rada poljoprivrednih radnika rešeno je Uredbom o izmenama i dopunama Uredbe o platama radnika i službenika privrednih organizacija koja će se objaviti ovih dana. Prema predloženoj izmeni, duže dnevno radno vreme od osam časova priznaje se u efektivnom trajanju i ne preračunava se, tako da bi se obračunska plata od 6.800 dinara koja važi za 208 časova povećala u odgovarajućem iznosu u mesecima kada radno vreme iznosi devet ili deset časova dnevno.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li je zadovoljan narodni poslanik?

Emil Kevrešan (Izborni srez Zrenjanin II, APV — NR Srbija): Jesam.

Pretsednik Ivan Božičević: U redu.

Sjednice Mandatno-imunitetskog odbora i Odbora za privredne organizacije održaće se odmah poslije zajedničke sjednice oba doma, i to Odbora za privredne organizacije u njihovoj sobi, a Mandatno-imunitetskog odbora u sobi broj 47.

Time zaključujem ovu sjednicu i zakazujem iduću za sutra u 9 časova.

Upozoravam na to da će Savezno vijeće raditi i danas poslije podne, pošto ono ima veći dnevni red, a mi nećemo raditi danas nego tek sutra u 9 časova.

(Sednica je zaključena u 13 časova).

САВЕЗНО ВЕЋЕ

12-та СЕДНИЦА

ОДРЖАНА 1 ЈУЛА 1954 ГОД.

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда:

Саопштења
Посланичка питања
Претставке и жалбе

Дневни ред:

Утврђивање дневног реда
Говорници: Влада Зечевић, Добрица Ћосић, Крсте
Црвенковски, Моша Пијаде.

ПРЕТСЕДАВАО:

ПРЕТСЕДНИК

ВЛАДА ЗЕЧЕВИЋ

ЗАПИСНИЧАР:

МУХИДИН БЕГИЋ

Почетак у 12,10 часова

Претседник **Влада Зечевић** (Изборни срез *Јадрански, НР Србија*): Отварам дванаесту седницу Савезног већа. Записник прошле седнице прочитаће записничар народни посланик Мухидин Бегич. Он ће водити и записник ове седнице.

Записничар **Мухидин Бегич** (Изборни срез *Грачаница и Маглај, НР Босна и Херцеговина*) чита записник 11-те седнице од 12 јуна 1954 г.

Претседник **Влада Зечевић**: Чули сте записник. Жели ли ко реч? (Нико). Да ли ко ставља примедбу на прочитани записник? (Нико). Пошто се нико не јавља за реч, записник се оверава.

Молим вас да чујете саопштења.

Посланичка отсуства. Тражили су отсуства народни посланици: Васо Радић, због пута у иностранство; Милан Вукасовић, због неодложних послова; Чедомир Ђурђевић, због лечења; Мирко Ленац, због болести; Милан Мартиновић, због болести; Карил Миљовски, због болести; Зоран Полић, Жеже Потрч, због службеног пута, и Јака Авшић због службеног пута.

Да ли Дом одобрава тражена отсуства? (Одобрава). Објављујем да су тражена отсуства одобрена.

Народни посланик Добрица Ћосић доставио је преко Претседника Савезне народне скупштине, 22 јуна 1954 године, питање Савезном извршном већу у вези ситуације на тржишту вина и ракије, а нарочито вина. То питање гласи (чита):

СНС (ПП)/15
22. VI. 1954

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Молим вас да Савезном извршном већу доставите моје питање са захтевом на усмени одговор на једној од идућих седница Дома.

Питање гласи:

У овој години створена је врло озбиљна ситуација на тржишту вина и ракије, а нарочито вина. Располажем следећим подацима:

НР Србија има за тржиште 2.570 вагона вина и 500 вагона ракије. У овом временском периоду, у односу на 1953 годину, количински промет вина је опао за 45% а ракије за 35%. Нека гресистичка трговинска предузећа су у изванредним финансијским тешкоћама. Трговина вином је замрла и произвођачи су озбиљно угрожени, нарочито у рејонима где је винова лоза монокултурна (Жупско виногорје). Наши подрумски капацитети су мали, сада су максимално искоришћени, тако да се у врло акутној форми јавља и проблем прихватања идуће бербе, нормалне обраде и чувања вина и ракије; извоз вина на страну тржиште, према нашим могућностима, врло је слаб.

Свакако да је овако стање код нас и одраз тако зване кризе вина у свету. А ми, привредном политиком — инвестиционом, кредитном, пореском и другом — последњих година форсирамо виноградарство.

Дакле: како Савезно извршно веће гледа на ову проблематику и које мере мисли да предузме у циљу побољшања и развијања трговине вином и ракијом.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Добрица Ћосић, с. р.

Молим народне посланике да саслушају одговор на питање народног посланика Добрице Ћосића који је у име Одбора за привреду Савезног извршног већа доставио друг Ми-

јалко Тодоровић, члан Савезног извршног већа. Одговор гласи (чита):

Основни разлози за настале тешкоће у реализацији вина и ракије рода 1953 године треба тражити у порасту малопродајних цена у угоститељству и трговини који делују ограничавајуће на потрошњу. Као даље факторе треба истаћи пораст производње у односу на предратну и тешкоће око извоза односно његово опадање.

Производња грозђа у послератном просеку 1948/49 год. износила је 846.125 тона према предратном просеку 1935/39 год. од 724.492 тоне. То значи, пораст производње износи око 17%.

Извоз вина опао је према послератном петогодишњем просеку за 75% због ограничавања од стране земаља увозница.

На унутрашњем тржишту карактеристично је да је дошло до великог пораста цена у угоститељству и трговини на мало. Тако, на пример, обично вино у 1951 и 1952 години продавано је у угоститељству у НР Србији просечно од око 95 динара за један литар, а сада просечна цена износи око 170 динара, што значи око 80%. Мека ракија од 25 степени продавана је још у првом полугодишту 1952 године по просечној цени од око 16 динара, а сада по просечној цени од око 220 динара, то значи пораст од 38%.

Специјализована гросистичка предузећа утркивала су се у почетку године у набијању откупних цена од произвођача. У просеку у периоду јануар—април плаћано је произвођачима за један литар преко 70 динара, а за меку ракију преко 100 динара. У одговарајућем периоду 1951/52 године откупна цена вина је била за 50% нижа.

Оживљавање промета вина и ракије може се очекивати само од осетног снижења малопродајних цена, нарочито у угоститељству и у трговини на мало. У условима слободног формирања цена и промета таква снижења у угоститељству и трговини на мало могу се очекивати из појачане конкуренције, тј. развијања и децентрализацијом угоститељске мреже (која је у току) односно снижењем превисоких режија.

Осим снижења цена у угоститељству, трговини на мало, трговини на велико и откупу, до чега треба да дође на слободном тржишту под притиском високе понуде, не видимо сада никаквих других могућности да се побољша пласман вина.

Изградња великих подрума, за које постоји интерес код произвођачких организација и захтеви за кредит ублажиће слабе стране монополског положаја крупних винарских предузећа.

Народна скупштина је образовала комисију за израду нацрта закона о вину, који ће, када се донесе, знатно допринети побољшању стања у промету вином.

Молим народног посланика Добрицу Ђосића да се изјасни да ли је задовољан добијеним одговором.

Добрица Ђосић (Изборни срез Жупско-копаонички, НР Србија): Друтови народни посланици, у овој ситуацији на тржишту вина, каква је сада, о дејству закона понуде и тражње можда не би имало смисла говорити на овоме месту. Мени се чинило да је то тако звана винска криза и сматрао сам да је време да се говори о предузимању озбиљнијих мера. Имам утисак, иако сам мишљења које је изнео друг Тодоровић, имам утисак да предлози које

он има у виду не задовољавају и не претстављају излаз из ситуације. Ја мислим да не може да дође до решења на тржишту вина само снижењем цена у продаји на мало и у угоститељству. Ја ћу покушати да то докажем неким подацима које имам.

Ван сваке сумње основни разлог за ову ситуацију је пораст производње вина. Тај пораст је такав да ће из године у годину расти и превазићи наше потребе, потребе домаћег тржишта. То утолико пре кад се зна чињеница да пораст потрошње вина у односу на предратну годину је нешто нижи, и то, мислим, по становнику 1 до 2 литара. Производња вина у свету је таква да се данас виноградарске земље — Француска, Италија, Шпанија налазе у озбиљној кризи. Ја мислим да није могућно некаквим мерама, административним мерама или изменом економских инструмената решити ситуацију.

Ипак, можда има нешто што би могло да допринесе једном привременом решењу овог проблема, ове ситуације. Ево како стоји ствар са предузећима за трговину, ево како стоји ствар са структуром цена у њима. Структура цена изгледа овако: цена код произвођача је од 40 до 45 динара, мада је моментално нешто нижа. Порез износи 15 динара, а трошкови откупа 8 динара. То је 68 динара. Трошкови гросисте су 17 процената, и гросиста продаје вино најниже од 80 динара по литру. Трговац детаљиста купује по 87 динара литар, порез на промет је 10,50 динара, порез за марже 7,50 динара. Значи укупно 105 динара. Цена вину у угоститељским предузећима је 80 динара. Порез на промет је 18 динара, а разни трошкови 52. Продајна цена је 150 динара... (Крсте Црвенковски: Да ли се отвара претрес? То је повреда Пословника.)

Претседник Влада Зечевић: По Пословнику, народни посланик који је поставио питање има право да одговори. Он сада одговара и тек после ће се изјаснити да ли отвара претрес, а онда ћемо видети да ли Дом прихвата претрес. Питање је друга посланика колико сматра да је потребно да образложи своје мишљење.

Добрица Ђосић (наставља): Ја мислим да не кршим Пословник.

Из података које имам, а које је и друг Тодоровић вероватно добио, имам овакву слику: гросистичка предузећа „Навил“, нису у могућности да сниже цену вина из ових разлога. Кажу да су основна средства високо процењена. Тако, на пример, бачве су процењене 23 динара по литру са планом амортизације за 10 година. Међутим, садашња цена бачви је 13 до 14 динара по литру, а норма је код добрих подрумара да бачва траје чак и до 100 година, али смањимо на 50 година.

Даље, имамо појаву прилично критичну и врло, ја мислим, озбиљну у односу на састав материјала у тим предузећима. На пример, предузеће „Навип — Земун“ које има високи органски састав материјала, високо механизовану производњу, заправо прераду вина, његови трошкови износе 24 процената, док у примитивном предузећу „Жупа“ то износи 16 процената. Дакле, разлог је у томе што се предузећа опорезују са 6 процената камате на основна средства. Мени се чини да је то високо, јер је опорезивање у другим гранама прерађивачке индустрије 2 процента. Ја не знам која би стопа била реална, али у сваком случају несразмера је очигледна.

Не верујем да ми можемо некаквим снижењем у угоститељству и снижењем продајних цена на мало да решимо питање. Ситуација је таква да би требало, ако има могућности, да се овим предузећима дају извесни кредити и створе фондови који би омогућили нормалну прераду у идућој години.

Даље, мислим, да постоји још један проблем који улази у ово питање, а то је порез на промет вином. Држави, ја ћу вам дати један податак. Држава, наравно, мора узимати средства, али се у Србији нарочито развила једна трговина, а то је „балондиска трговина“. У Србији је било на тржишту 12.000 вагона вина, а наплаћена је пореза на свега 6.000 вагона. Према подацима Народне банке оваквим системом опорезивања изгубљена је 1 милијарда динара. Са ракијом је још тежи случај, па зато мислим да ове проблеме треба узети у обзир и променити систем опорезивања. У том смислу треба да се размотре могућности измене пореза на промет, тј. пребацивање тог промета на порез на доходак. Мислим да поред тога што је ово ванредно важно и што се тај проблем развија и у другим виноградарским земљама, мислим да захтева још неке мере у нашој привредној политици.

Наше виноградарство се доста стихично развија. Мислим да би било потребно, то је хитно питање, донети закон, и то не само закон који би уклонио извесне тешкоће, као што је изгубљени реноме нашег вина и на домаћем и на страном тржишту, него доношење закона о реорганизацији у овој грани привреде и то у односу на асортиман, као и закон о самом материјалу.

Из ових података се види, ја не желим дуже да заузимавам вашу пажњу, да је проблем који сам ја поставио много шири, много озбиљнији и није проблем само административних мера које може Савезно извршно веће у овом тренутку да учини, него то је проблем који захтева систематскију, енергичнију и ефикаснију политику у овој грани наше при-

вреде и то нарочито у интересу даљег развоја нашег виноградарства.

Моје је мишљење да се што пре треба прихватити тога посла.

Претседник Влада Зечевић: Питам народног посланика да ли тражи отварање претреса по овом питању? (Крсте Црвенковски: Тражим реч да говорим у вези са повредом Пословника.) Поново питам да ли народни посланик тражи отварање претреса по овом питању? (Добрица Ђосић: Не тражим отварање претреса по овом питању.)

Има реч друг Црвенковски.

Крсте Црвенковски (НР Македонија): У члану 177 Пословника каже се: „Члан Дома може се изјаснити да ли је одговором задовољан или не“, а у члану 179 каже се: „Ако није задовољан одговором народни посланик може тражити да се поведе претрес о постављеном питању. О овом питању може се изјаснити претставник Савезног извршног већа.“ Иначе, према овоме могао би сваки посланик да говори 10 сати. Ја мислим да ови чланови Пословника не могу имати друго тумачење. Народни посланик може да каже да ли је задовољан одговором или не, а тек кад се отвори претрес, после тога може говорити.

Претседник Влада Зечевић: Претседник има право да тумачи Пословник. (Смех).

У Пословнику стоји да се посланик пита да ли је задовољан одговором или не. Ово није прекршај Пословника. Друг није даље цитирао члан: „Ако посланик није задовољан одговором има право да тражи да се поведе претрес о постављеном питању. О овом питању може се изјаснити претставник Савезног извршног већа. После тога Дом ће одлучити да ли ће отворити претрес.“ Према томе, Пословник није повређен.

Реч има народни посланик Моша Пијаде.

Моша Пијаде (Изборни срез Београд I, НР Србија): Друг Црвенковски није био потпун у својој примедби. Колико сам ја чуо кад сте читали питање, тражио се усмени одговор на седници, а ви сте добили писмени одговор и нисте га прочитали. Ја мислим да то није правилно. Кад је тражен усмени одговор на седници, претставник Савезног извршног већа треба да дође на седницу и да тај одговор да. Међутим, он је послао писмени одговор. Кад се да одговор пита се посланик да ли је задовољан или није. То је кратка ствар и нема дискусије. Он је, уствари, лично водио претрес. Мислим да треба чувати те форме — кад се тражи усмени одговор, треба да се добије усмени одговор а не писмени. Мало је друкчији поступак кад се добије писмени одговор, а друкчије кад се добије усмени. Кад се добије писмени одговор пита се посланик да ли је задовољан или не, он

каже „Јесам“, или „Нисам“, па претреса не може да буде, а ако је одговор усмен, онда претрес може да буде ако то Дом усвоји.

Ја не одобравам поступак претседника и мислим да треба сви ми да водимо мало више рачуна о начину рада.

Претседник Влада Зечевић: Ја и даље остајем при овоме, јер је претставник Савезног извршног већа дао писмен одговор. Његово је право какав ће одговор дати. (*Моша Пијаде:* Није његово право да даје писмен одговор, кад се тражи усмен!) Пословник нигде не спречава члана Савезног извршног већа да да писмен одговор. То је његово право.

У времену од 5 јуна до 28 јуна 1954 године добили смо 104 претставке и жалбе од следећих појединаца и организација (*чита*):

Ђурковић Стјепан из Билог Брига; Цар Никола из Смедерева; Плавшић Милка из Београда; Подинић Мићо из Соколца; Анонимна претставка колониста из Змајева, срез Нови Сад; Аћић Јока из Крајишника, срез јашатомички; Ивковић др Петар из Београда; Саје Алојз из Гоберја, срез Ново Место; Вучковић Вићентије из Ломнице, срез депотовачки; Геодетско друштво НР Словеније из Љубљане; Милановић Милан из Београда; Бакалић Жарко из Зрењанина; Мијатовић Спасоје из Титовог Ужица; Турковић Драгутин из Бјеловара; Ђисалов Аксентије из Новог Сада; Ненадовић Драгољуб из Валева; Грковић Станко из Урошевца; Вукелић Стјепан из Ђакова; Сич Лајош из Старе Моравице; Крајиновић Рада из Зрењанина; Српска православна црквена општина из Орешца, срез Бела Црква; Станојевић Момир из Пољне, срез трстенички; Стојановић Таназије из Врњачке Бање; Вучковић Стеван и Аврам из Штитара; Погачаревић Даница из Врања; Терзин Мара из Кикинде; Катић Боја из Руме; Митрашевић Цвета из Београда; Ђирић Петар из Перлеза, срез тамишки; Стојковић др Велимир из Београда; Балетић Ђетко (са 16 потписа) из Брођанаца, срез никшички; Прешерн Марија из Београда; Богдановић Александар из Крагујевца; Михаљевич Анте из Љубљане; Перовић Милош из Ђуприје; Реценовић Собрија и Ђевица из Београда; Петковић Ђорђе из Нове Градишке; Лабовић Вучко из Самаила, срез жички; Костић Љубомир из Сурачева, срез Бабушница; Ердег Фрања из Ђакова; Самчовић Маринко из Београда; Сењевић Душан из Сталаћа; Наковска Сова из Штипа; Окроша-Марин Јурај из Загреба; Анонимна претставка групе ратних војних инвалида из Београда; Бацкес-Бергман Ерна из Словенске Бистрице; Трбоња Мустафа из Мостара; Корол Госпава из Нове Пазове; Жампа Јожеф из Станетинаца, срез Марибор-околица;

Туцаковић Алекса из Београда; Ракин Радован из Иђоша, срез кикиндски; Бачић Фране из Сплита; Тадић Раденко из Београда; Пероци Рудолф из Јасенова, срез белоцрквански; Мајданац Михаило из Београда; Радовић Петар из Бвђановаца, срез румски; Стошић Драгомир из Пехчева; Виланд Антун из Новог Сада; Бихари-Сич Марија из Брчког; Здравковић Светислав из Ђуприје; Живковић Добросав из Горчинца, срез лужнички; Штаудт Драгутин из Загреба; Церовић Катица из Београда; Тркуља Драгоје и др. из Инђије; Грајфенштајн Роза из Винковаца; Жиберт Антоније из Љубљане; Радивојевић Станка из Београда; Михајловић Наталија из Пиносаве, срез београдски; Јевремовски Милош из Скопља; Обућина Милица из Београда; Јовановић Добросав из Банатског Брестовца; Огњановић Милутин из села Трупале, срез нишки; Ерчевић Светислава из села Мрчића, срез црногорски; Ђорђевић рођ. Коплић Милен из Сремске Митровице; Клобучарић Драгутин из Хоргоша, срез Сента; Шеварац Иван из Београда; Малетић Марта из Сремске Митровице; Народни одбор Поче, срез Толмин; Парацин Мита и Симић Стева из Кикинде; Жутић Мара (са 11 потписа) из Београда; Першух Ема из Лесковца, срез Марибор; Цветковић Радован из Ниша; Контић Винко из Локве, котар Делнице; Антуновић Ратко, осуђеник КПД Зеница; Симунић Петар из Долца Доњег, котар Сплит; Чоловић Љубица из Београда; Гарић Радомир из Земунa; Живковић Владимир и Стојимир из Кумана, срез рамски; Шутић Будимир из Цеља; Бошњак Никола из Батине Скеле, срез Бели Манастир; Милинков Раде из Меленаца, срез бегејски; Јеленчић Владо и Јулијана из Репинеца, котар Врбовец; Ратковић Злата из Загреба; Кастратовић Никола из Горажда; Микоњић Сава из Великог Средишта, срез вршачки; Вучковић Живојин из Великог Средишта, срез вршачки; Кажанегра Ђорђе из Бара; Митковић Иван из Смедеревске Паланке; Симић Ђура из Велике Кикинде; Коцев Владимир из Београда; Јулиус Милер из Београда; Јовановић Војин из села Бусуре, срез млавски; Богдановић Драгољуб из Београда; Лукић Илинка из Кованлука, срез Бијељина.

Од Савезног извршног већа примили смо следећа акта:

Предлог закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређење културне делатности. За претставника Савезног извршног већа о овом законском предлогу одређен је Родољуб Чолаковић, потпретседник Савезног извршног већа, а за поверенике Лепа Перовић, секретар Секретаријата за просвету Савезног извршног већа, и др Никола Балог, државни саветник. Овај

законски предлог достављен је Одбору за просвету од кога смо добили извештај.

Предлог закона о фонду за унапређење службе царинске контроле. За претставника Савезног извршног већа о овом законском предлогу одређен је Вељко Зековић, секретар Савезног извршног већа, а за повереника Милорад Вучковић и Драгомир Живанчевић, начелници у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа. Овај законски предлог достављен је Одбору за организацију власти и управу од кога је добијен извештај.

Предлог закона о заштити гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора. За претставника Савезног извршног већа о овом законском предлогу одређен је инж. Угљеша Даниловић, члан Савезног извршног већа, а за повереника Милорад Вучковић, начелник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа. Овај законски предлог достављен је Одбору за организацију власти и управу од кога је добијен извештај.

Предлог за ратификацију Конвенције о међународном праву за исправку. За претставника Савезног извршног већа одређен је Коча Поповић, члан Савезног извршног већа, а за повереника др Милан Бартош, државни саветник у Министарском секретаријату за иностране послове. Овај предлог за ратификацију упућен је Одбору за спољне послове.

Нацрт плана припрема савезних закона, који је достављен члановима Одбора за организацију власти и управу, Одбора за народну привреду, Одбора за социјалну политику и народно здравље, Одбора за просвету, Одбора за буџет и Законодавног одбора.

Обавештавам да је за претрес Предлога закона о привредним судовима поред Николе Срзентића одређен за повереника и др Александар Голдштајн, председник Главне државне арбитраже.

Предлог за измену и допуну Главе XIX, одељак 1), отсек „у индустрији“ и предлог о допуни Главе XXIII, одељак 4) Савезног друштвеног плана за 1954 годину. За претставника Савезног извршног већа приликом претреса ових измена одређен је члан Савезног већа друг Добривоје Радосављевић, а за поверенике Алојз Дулар и др Никола Балог, државни саветници. Савезно извршно веће предлаже да се ове измене у Савезном друштвеном плану за 1954 годину донесу по хитном поступку. Образложење хитности гласи (чита):

Молимо Веће да одобри хитност за доношење измена и допуна Савезног друштвеног плана за 1954 годину из следећих разлога:

а) С обзиром на садашње рокове отплаћивања инвестиционих кредита у пољопривреди, пољопривредне организације нису у могућности да те кредитне узимају под условом враћања кредита у прописаним роковима. Стога је неопходно да се ти рокови продуже, и то већ у овој години.

Пошто се на конкурсима сада дају наведени кредити и закључују уговори са Банком, неопходно је што хитније донети предложене допуне Савезног друштвеног плана продужујући рокове враћања кредита, како би се пољопривредним организацијама омогућило нормално пословање.

б) Ослобођење од плаћања пореза на добит од стране комуналних предузећа је неопходно што пре извршити у циљу да не би дошло до евентуалног повећања цена комуналних услуга, односно да се комунална предузећа ставе у што повољнији положај.

Хитност је потребна и стога што би свако одгађање доношења такве мере онемогућило уопште регулисање те материје у овој години.

Постоји предлог Савезног извршног већа да се измене у Савезном друштвеном плану за 1954 годину донесу по хитном поступку. Према члану 152 Пословника Савезног већа, стављам тај предлог о хитности на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико се не јавља). Да ли се неко уздржао од гласања? (Није).

Констатујем да је једногласно усвојен предлог о хитности који је дало Савезно извршно веће.

Од Одбора за просвету добили смо Предлог препоруке о ученицима у привреди. Писмо претседника Одбора за просвету гласи (чита):

Достављамо вам Предлог препоруке о ученицима у привреди и предлажемо да се иста препорука претреса на заједничкој седници.

За известиоца одређен је народни посланик Хржењак Ђура, који ће усмено дати образложење.

У вези са овим писмом, сматрам да треба наш Дом да предложи Претседнику Савезне народне скупштине да се ова препорука претресе на заједничкој седници.

Да ли Дом прихвата овај предлог? (Прихвата).

Објављујем да је предлог прихваћен.

Од Комисије за тумачење закона Савезне народне скупштине преко Претседника Савезне народне скупштине примили смо на потврду Обавезно тумачење члана 39 став 1 Царинског закона у вези с чланом 39 став 1 Основног закона о прекршајима.

Од Одбора за организацију власти и управу примили смо извештај уз Предлог закона о судовима, извештај уз Предлог закона о привредним судовима.

Од Законодавног одбора примили смо: извештај уз Предлог закона о судовима; извештај уз Предлог закона о привредним судовима; извештај уз Предлог закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређење културних делатности; извештај уз Предлог закона за унапређење службе ца-

ринске контроле, и извештај уз Предлог закона о заштити гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора.

Прелазимо на дневни ред.

На основу изложеног предлажем Дому следећи дневни ред:

1) Претрес Предлога закона о судовима;
2) Претрес Предлога закона о привредним судовима;

3) Претрес Предлога за измену и допуњу главе XIX одељак 1) отсек „У индустрији“ и Предлога о допуни главе XXIII одељак 4) Савезног друштвеног плана за 1954 годину;

4) Претрес Предлога закона о заштити гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора;

5) Претрес Предлога закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређење културних делатности;

6) Претрес Предлога закона о фонду за унапређење службе царинске контроле;

7) Потврда Обавезног тумачења члана 39 став 1 Царинског закона у вези са чланом 39 став 1 Основног закона о прекршајима.

Да ли Дом прихвата предложени дневни ред? (Прихвата).

Објављујем да је предложени дневни ред усвојен.

Закључујем ову седницу и дајем следеће обавештење.

У споразуму са Претседником Већа произвођача предложили смо Претседнику Савезне народне скупштине да се одржи заједничка седница у 13 часова на којој ће се саслушати експозе друга Александра Ранковића, потпретседника Савезног извршног већа, о Предлогу закона о судовима и о Предлогу закона о привредним судовима.

Наредна седница Савезног већа одржаће се данас у 17 часова. Напомињен да ће се на тој седници гласати о Делу првом Предлога закона о судовима и то поименично прозивком, па је по Пословнику потребно присуство најмање три петине посланика Савезног већа.

Закључујем седницу.

(Седница је закључена у 12,50 часова).

SAVEZNO VEĆE i VEĆE PROIZVOĐAČA

5-ta ZAJEDNIČKA SEDNICA

ODRŽANA 1 JULA 1954 GOD.

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda:

Saopštenja
Tumačenje poslovnika

Dnevni red:

1) Ekspoze Potpredsednika Saveznog izvršnog veća o Predlogu zakona o sudovima i Predlogu zakona o privrednim sudovima.
Govornici: Moša Pijade, Aleksandar Ranković.

PRETSEDAVAO:

PRETSEDNIK

MOŠA PIJADE

ZAPISNIČAR:

VELIMIR STOJNIĆ

Početak u 13,10 časova

Predsednik Moša Pijade (Izborni srez Beograd I, NR Srbija): Otvaram petu zajedničku sednicu domova.

Drug sekretar Stojnić pročitaoće zapisnik prošle sednice.

Sekretar Velimir Stojnić (Izborni srez Drvar, Bosansko Grahovo i Bosanski Petrovac, NR Bosna i Hercegovina): čita zapisnik 4-te zajedničke sednice Saveznog veća i Veća proizvođača Savezne narodne skupštine od 11 juna 1954 god.

Predsednik Moša Pijade: Čuli ste zapisnik 4-te zajedničke sednice. Ima li primedaba? (Nema). Pošto nema primedaba, zapisnik se overava.

Ova sednica sazvana je po odluci oba doma radi saslušanja ekspoze o Predlogu zakona o sudovima i o Predlogu zakona o privrednim sudovima koje će dati potpredsednik Saveznog izvršnog veća drug Aleksandar Ranković.

Usvaja li Skupština kao dnevni red saslušanje ekspoze o Predlogu zakona o sudovima i o Predlogu zakona o privrednim sudovima? (Usvaja).

Pored toga, primio sam predlog Odbora za prosvetu Saveznog veća za donošenje na zajedničkoj sednici preporuke o učenicima u privredi. Predlažem da ovo stavimo na dnevni red iduće zajedničke sednice zbog toga što moramo prvo pretresti predloge zakona o sudovima. Slaže li se Skupština s tim da ovo stavimo na dnevni red iduće zajedničke sednice? (Slaže).

Hteo bih da iskoristim priliku, drugovi, pre nego što pređemo na dnevni red da ukažem na jednu stvar.

Danas se dogodilo i u Saveznom veću i u Veću proizvođača da su poslanici koji su postavili pitanja Saveznom izvršnom veću i tražili usmeni odgovor na sednici svog doma, da su sva trojica dobili pismene odgovore.

Po poslovniku jednog i drugog doma, svaki član doma ima pravo da od Saveznog izvršnog veća traži i dobije odgovor na pitanje koje on postavi. On može tražiti da mu se odgovori pismeno ili usmeno na sednici doma ili na zajedničkoj sednici domova.

Ako je član jednog doma tražio pismen odgovor, Savezno izvršno veće dužno je da odgovori najdalje za 10 dana. O odgovoru će biti obavešten od predsednika doma na početku sednice. Član doma može izjaviti da li je odgovorom zadovoljan ili ne.

Sasvim je drugi slučaj kada se daje odgovor na sednici usmeno.

Savezno izvršno veće dužno je odgovoriti na prvoj narednoj sednici ako mu je pitanje dostavljeno najmanje 48 časova ranije.

Sada kada je dobio odgovor na sednici doma poslanik se izjašnjava da li je odgovorom zadovoljan ili ne. Ako je zadovoljan odgovorom prelazi se na dnevni red, a ako nije zadovoljan narodni poslanik može tražiti da se povede pretres o postavljenom pitanju i o dobijenom odgovoru.

O ovom predlogu ima pravo da se izjasni predstavnik Saveznog izvršnog veća i posle toga dom odlučuje da li će otvoriti pretres.

Posle pretresa o postavljenom pitanju, dom može zaključiti pretres prelaskom na dnevni red ili doneti rezoluciju ili preporuku.

Odgovori na poslanička pitanja daju se na početku sednice, pre prelaza na dnevni red, a mogu da budu zakazane i posebne sednice za pretres poslaničkih pitanja.

Prema tome, ja mislim da nije pravilno da su narodni poslanici u oba doma umesto usmenih odgovora na sednici doma dobili pismene odgovore, i molim pretsednike domova i sve narodne poslanike i članove Izvršnog veća da vode računa o odredbama Poslovnika koje se tiču poslaničkih pitanja, jer je to pravo jedno

od osnovnih prava narodnih poslanika i jedno od najznačajnijih obeležja u radu Narodne skupštine.

Prelazimo na dnevni red. Pre nego što bih dao reč drugu Rankoviću, saopštavam da će izveštaji izvestilaca odbora o ova dva zakonska predloga biti pročitani u domovima na početku pretresa.

Ima reč predstavnik Saveznog izvršnog veća, potpredsednik Saveznog izvršnog veća drug Aleksandar Ranković. (Aplauz).

Potpredsednik Saveznog izvršnog veća Aleksandar Ranković (Izborni srez Beograd VI, NR Srbija): Drugovi narodni poslanici, iako su predložili zakona o sudovima i zakona o privrednim sudovima stavljeni na dnevni red kao dve posebne tačke, dozvolite mi da se u svom izlaganju zadržim na nekim pitanjima koja se odnose i na redovne i na privredne sudove. Nesumnjivo je da svaki od ovih sudova ima i neku svoju specifičnost, ali isto tako postoji niz pitanja koja su im zajednička. To je i razumljivo, jer i redovni i privredni sudovi su delovi, odnosno grane jednog istog redovnog sudskog sistema. Za oba suda su zajednička osnovna organizaciona načela i ona koja se odnose na status, prava i dužnosti sudija. Na tim pitanjima, koja su i najvažnija za oba suda, a time i za oba zakonska predloga, ja ću se uglavnom i zadržati.

U izradi predloga zakona o sudovima i zakona o privrednim sudovima rukovodili smo se potrebom da se sistem i organizacija sudova, kao i položaj sudija u našoj zemlji, usklade sa razvitkom naše socijalističke demokratije i sa stepenom koji smo postigli u jačanju i razvijanju sudova, odnosno arbitraže. Prema tome, oba zakonska predloga u suštini ne menjaju postojeće stanje našeg sudstva i njegove osnovne principe. Ali predlozi sadrže pojedina nova i bolja rešenja za niz pitanja od važnosti za unapređenje sudova i poboljšanje njihovog rada. Ta rešenja možda nisu uvek i savršena, ali je sigurno da će ozakonjenjem ovih predloga, ona značiti ne samo napredak u razvitku sudstva, nego i doprinos u jačanju osnova socijalističke demokratije u Jugoslaviji.

Sudovi su prvenstveno organi kojima se poverava zaštita osnovnih prava građana, ustanova i organizacija; oni odlučuju o životu, časti, imovini i drugim vrednostima građana. Širina sudske zaštite svih ovih prava jeste odlika demokratskog državnog uređenja. Osim toga, naš privredni sistem i celo društveno i političko uređenje ukazuju na sve veću ulogu sudskih organa i na sve očigledniju njihovu društvenu odgovornost.

Decentralizacijom državne uprave, izgradnjom samoupravnih komunalne zajednice, utvrđivanjem privredno-pravne samostalnosti privrednih organizacija i razvijanjem sistema društvenog upravljanja, — mi smo konačno likvidirali administrativno upravljanje i povelili od-

lučnu borbu protiv birokratizma. Ceo naš društveni i politički sistem zasniva se na zakonom utvrđenim pravima i međusobnim odnosima federacije, narodnih republika, lokalnih zajednica, samoupravnih privrednih organizacija, samoupravnih ustanova i drugih ustanova u uslovima našeg društvenog uređenja. U ovakvom društvenom i državnom uređenju sud kao osnovni nosilac zaštite prava i zakonitosti postaje prvostepeni organ.

Sud treba da nam garantuje da će naši zakoni biti ostvareni, da će osnovno jedinstvo našeg socijalističkog poretka biti očuvano. Isto tako sud treba da nam garantuje da će dobiti odgovarajuću meru društvene sankcije svaki onaj koji krši, zloupotrebljava prava i ne izvršava obaveze, i onaj koji vrši druge protivdržavne i protivsocijalističke akte. U tome je sud ne samo ustanova naše socijalističke demokratije kao takve, već je organ čija uloga i autoritet izrastaju iz strukture našeg društvenog i političkog uređenja. Naši sudovi imaju određene funkcije, kao što prema našem Ustavu imaju predstavnički organi, narodni odbori i skupštine, izvršna veća i organi uprave. Sud se ne meša u vršenje Ustavom i zakonima utvrđenih prava ovih organa, kao što se ni oni ne mogu mešati u konkretno donošenje sudskih odluka.

Iz toga jasno izlazi da je na usavršavanje našeg sudskog sistema i podizanje njegovog društvenog značaja uticao i morao uticati ceo proces društvenih i političkih promena u našoj zemlji, proces jačanja našeg društvenog i političkog uređenja. Ovaj uzajamni uticaj između razvitka sudova i socijalističke demokratije je karakteristika našeg opšteg savremenog društvenog razvitka. Kad danas predloženim zakonima idemo još dalje u podizanju društvenog i političkog značaja suda, u jačanju njegove organizacije i garantovanju nezavisnosti suda, — mi to činimo i možemo činiti, jer smo izgradili više nego samo osnove jednog novog društvenog poretka i u stanju smo da te osnove učvrstimo i usavršimo jačanjem novih demokratskih ustanova i odnosa u našem društvu.

U svemu tome, po mom mišljenju, treba videti značaj donošenja novih zakona o sudovima.

Dalji opšti značaj ovih zakona leži u promenama koje oni unose u sudski sistem kao takav. Jedna od najvažnijih promena jeste nesumnjivo jačanje organizacionog jedinstva sudskog sistema i ustanovljenje privrednih sudova. Jačanje jedinstva sudskog sistema ogleda se, pre svega, u načelnim odredbama Zakona o sudovima koje imaju ustavni karakter. Ovim odredbama postavljeni su jedinstveni principi koji, osim nekih manjih izuzetaka, važe kako za redovne tako i za privredne i vojne sudove. Svi ovi sudovi su, ustvari, grane jednog jedinstvenog sudskog sistema, organizovani su i rade na osnovu istih upravnih principa. Za jedinstvo sudskog sistema su karakteristične izvesne promene koje zakoni donose u pogledu mesta i ulo-

ge Saveznog vrhovnog suda. Ovaj sud postaje zaista najviši sud Federativne Narodne Republike Jugoslavije, stara se o obezbeđenju jedinstva u primeni zakona i, saglasno tome, ocenjuje zakonitost akata svih sudova, uključujući tu i Vrhovni privredni i Vrhovni vojni sud.

Promene koje su u poslednje vreme kod nas izvršene u sistemu privrede i planiranja dovele su do pretvaranja dosadašnjih državnih arbitraža u privredni sud, odnosno do uspostavljanja privrednih sudova. Ovo je svakako rezultat jačanja privredno-pravne samostalnosti privrednih organizacija i proširenja uloge zakona u regulisanju međusobnih odnosa u novom privrednom sistemu. Već je i sama arbitraža postepeno menjala svoju fizionomiju i način svoga rada pod uticajem ovih objektivnih promena. Ona je sve više postupala kao polusudski i skoro sasvim sudski organ. Sudska funkcija arbitraže dobija još veću potvrdu sa uvođenjem novih kažnjivih privrednih dela, privrednih prestupa, koje mogu činiti i privredne organizacije. Ove promene u funkcijama i ulozi arbitraže bilo je potrebno završiti i učvrstiti davanjem arbitraži statusa i organizacije pravnog suda. To se postiže novim zakonima, koji većinu dosadašnjih funkcija arbitraže prenose na privredne sudove. Za učvršćenje ovih sudova i puni njihov rad biće potrebno da se donesu odgovarajući zakoni. To u odgovarajućoj meri važi i za ostale sudove. Zakon o građanskom postupku koji se priprema treba da postavi pravila za postupanje suda u tzv. građanskim sporovima, uključujući tu i privredne sporove koje rešavaju privredni sudovi. Od posebnog značaja je priprema i donošenje zakona koji će regulisati pitanja osnova i uslova kažnjavanja za privredne presteupe o kojima će rešavati privredni sudovi. I u ovom smislu predloženi zakoni znače uvod i osnovu za konačnu kodifikaciju sudskih zakona i zakona sa kojima rade sudovi.

U vezi sa Predlogom zakona o privrednim sudovima u ranijim diskusijama i u diskusiji u skupštinskim odborima pokrenuto je i pitanje tzv. izbranih sudova. Bilo je, naime, predloga da za rešavanje privrednih sporova, pored privrednih sudova, budu nadležni i sudovi čije članove veća biraju stranke, i to ili od već izabranih po-vremenih sudija ili od drugih lica. Ovi predlozi u skupštinskim odborima nisu prihvaćeni, ali ipak smatram za potrebno da istaknem glavne razloge zbog kojih ni Savezno izvršno veće nije usvojilo ovu koncepciju.

Pre svega izbrani sudovi, u ma kojoj formi bili predviđeni, kriju u sebi opasnost od pritiska koji bi mogao biti vršen na pojedina ekonomski slabija preduzeća da se podvrgnu ovakvom suđenju, koje, kao što je poznato, polazi od jednostепенosti u suđenju. Smatram da mi nemamo razloga da danas osnivamo ovakve sudove samo zbog hitnosti postupaka, jer ukoliko privredni sudovi usvoje metod rada dosadašnjih

državnih arbitraža sporovi će se rešavati dovoljno brzo, a u isto vreme uz potrebne sudske garancije. Drugi razlog koji govori protiv uvođenja izbranih sudova sastoji se u tome što bi ovakvo rešenje dovelo do vrlo različitih odluka zasnovanih na različitim pravnim shvatanjima, a to znači do razbijanja jedinstvene sudske prakse. Danas, kad mi još nemamo potpuno izgrađen pravni sistem, osnivanje izbranih sudova dovelo bi do nejednakog shvatanja zakonitosti, a to ne bismo smeli dozvoliti kako zbog obezbeđenja prava privrednih organizacija tako i zbog obezbeđenja interesa zajednice.

I još nešto, u vezi sa zakonskim predlogom o privrednim sudovima bilo je različitih predloga u pogledu određivanja sistema i naziva ovih sudova. Bilo je predloga da se viši privredni sudovi osnivaju prema ekonomskim područjima, a ne prema područjima pojedinih narodnih republika. Mislim da takvi predlozi nisu opravdani, i to pre svega iz dva razloga. Prvo, sa stanovišta našeg pravnog sistema ne postoje neka posebna ekonomska područja. Sistem je jedinstven i nikakvi posebni interesi ne mogu uticati na rad sudova. Drugo, privredni sudovi nisu organi privrede, nego državne vlasti, deo državnog političkog sistema. Prema tome, oni treba da budu građani na principima uređaba Ustava, koji se odnose na naše državno uređenje.

S druge strane, bilo je predloga da se sistem privrednih sudova postavi isto kao i sistem redovnih sudova tako da bi u svakoj republici i Autonomnoj Pokrajini Vojvodini postojao kao viši sud — vrhovni privredni sud republike ili viši privredni sud. Time bi, po mom mišljenju, bila data suviše velika uloga privrednim sudovima u našem sistemu državne uprave. Zato se u nacrtu zakona nisu prihvatile sugestije te vrste. Skupštinski odbori u pogledu sistema usvojili su rešenje koje predviđa Predlog zakona o privrednim sudovima, dok su u pogledu naziva usvojili stanovište da se viši sudovi u narodnim republikama ne zovu republički privredni sudovi, kako je predloženo u nacrtu zakona, već viši privredni sudovi.

Pošto je time prihvaćena suština predloga, neću da pravim pitanje oko imena republičkih sudova, ali sam i dalje mišljenja, da je sistem i naziv ovih sudova u narodnim republikama onakav kakav je predložen u članu 2 i 12 nacrta, koji je Savezno izvršno veće podnelo Saveznoj narodnoj skupštini, najpravičnije rešenje ovih pitanja, tj. da se republički privredni sudovi osnivaju po pravilu za teritoriju jedne narodne republike, ali s tim da u većoj narodnoj republici može postojati i više ovakvih sudova. Ovakvo stanovište vodi računa o federativnom ustavnom principu u organizaciji sudova, a odgovara i našoj stvarnosti. Što se tiče naziva, mislim, da bolje odgovara ovoj koncepciji da se viši sudovi nazovu republičkim, jer se na taj način federativni princip neposrednije izražava.

Termin »viši sud« nije u skladu sa sadržinom. Oni nisu samo jedna instancija u centralizovanom saveznom sistemu nego imaju svoju samostalnost. Oni sude i po saveznim i po republičkim propisima. Zato ne mogu biti neki posebni element izvan našeg državnog sistema. Utoliko jasnije to dolazi do izražaja, ako imamo u vidu mogućnost — a ja verujem da će se to jednog dana pokazati opravdanim — da se privredni sudovi sjedine sa redovnim sudovima. Zato se u izgradnji sistema privrednih sudova ne treba mnogo odvajati od principa na kojima počiva sistem našeg redovnog sudstva. U skladu sa razvitkom privrednog sudstva predloženi nacrt omogućava osnivanje većeg broja republičkih privrednih sudova na teritoriji jedne narodne republike. U kojoj će meri i koje narodne republike iskoristiti ovo zakonsko ovlašćenje, to je drugo pitanje, ali smatram da je pravilno omogućiti većim narodnim republikama da na svojoj teritoriji imaju dva ili više republičkih privrednih sudova, kao sudova višeg ranga.

Ovi zakonski predlozi potvrđuju, razvijaju i preciziraju one principe na osnovu kojih su se gradili i izgradili naši sudovi. To su: zakonitost u izricanju pravde, nezavisnost sudova u donošenju odluka, jednakost građana u pogledu sudske zaštite, federalizam i dvostepenost u organizaciji sudova, izbornost sudija, učestvovanje građana u suđenju preko povremenih sudija, zbornost suđenja, javnost sudskih rasprava i pravo na žalbu protiv sudskih presuda.

Svako od ovih načela, posebno i uzeta u celini, daju puni pečat našim sudovima. Zbog toga je od bitnog značaja obezbediti da ova načela žive, da su stalno prisutna u mehanizmu našeg pravosuđa i u njihovom odgovornom radu u izricanju presude. To naročito važi za zakonitost, koja je osnov garancije i rada naših sudova.

Sudovi sude na osnovu zakona i postupaju po pravilima koja su zakonom utvrđena. To znači da je osnovna pretpostavka za rad sudova da je zakonom određeno kako će se rešavati konkretni slučajevi i da je utvrđen sudski postupak.

To je razlog što se rad na donošenju sudskih zakona, započet još u toku rata i odmah posle oslobođenja, razvijao dosta brzim tempom. U oblasti krivičnog prava sudovi imaju naše nove zakone. Isto tako nizom zakona regulisani su i mnogi drugi odnosi o kojima sudovi rešavaju. Ova relativna izgrađenost našeg pravnog sistema u velikoj meri obezbeđuje rešavanje odnosa na osnovu zakona. Pored ovih napora, još uvek nedostaje niz zakona, kao što sam već istakao, koji treba da regulišu odnose o kojima sudovi raspravljaju. Tako, naprimer, činjenica je da za rešavanje imovinsko-pravnih odnosa još nemamo sve zakonske propise. Zbog toga u rešavanju ovih odnosa sudija se nalazi u situaciji da nema normu pod koju bi podveo konkretan slučaj, već samo opšte principe našeg novog pravnog sistema, koji treba da mu pruži osnovu za reša-

vanje konkretnog slučaja. Nesumnjivo da uloga suda u ovakvim slučajevima postaje još složenija i da traži još više obazrivosti

Sudovi su do danas uglavnom pravilno rešavali i odnose koji još nisu neposredno rešeni u našem zakonodavstvu. Zastranjivanja je bilo i ima ga još u praksi sudova. Ono se uglavnom odnosi na one sudije koji pravna pravila starog i buržoaskog prava nekritički primenjuju na nove odnose i koji ne traže u našim propisima rešenja i kad ih ima. To je dovodilo neke sudove da u konkretnom slučaju primene pravna pravila buržoaskog prava i kad su ta pravila očigledno zastarela ili čak suprotna novim odnosima i Ustavu ili su neshvatljiva za našeg čoveka. Rešavanje odnosa na ovakav način neizbežno krnji autoritet suda, dovodi do nepoverenja u sudski rad i pretstavlja, ustvari, kršenje zakonitosti. Da bi se ovakvi primeri nezakonitog rada izbegli potrebno je da naši vrhovni sudovi obezbede jedinstveno i pravilno gledanje na osnovna pitanja koja nisu zakonom regulisana, i da svojim načelnim i zakonitim odlukama daju osnovu za rešavanje ovih pitanja.

Sa ovim je povezano i pitanje nepravilne primene naših pozitivnih zakona. Nas ovde ne interesuju pojedinačni primeri iz sudske prakse koji svedoče o nepravilnoj primeni zakona. Sudiji mora biti dozvoljeno da pogreši, kao i svakom drugom, i zato postoji viši sud da takve greške ispravi. Međutim, ovde hoću da istaknem izvesna pogrešna shvatanja zakonitosti.

Pre svega, sudija često traži u zakonu gotova rešenja, a ona se ne mogu uvek naći, jer zakon uopštava konkretne slučajeve. Usled ovakvog stava sudije prema zakonu dešava se, naprimer, da neki učinioci krivičnih dela nisu privedeni zasluženoj kazni iako je i njihova delatnost predviđena u zakonu kao krivično delo. Dešavalo se da kriminalne delatnosti odgovornih lica u privrednim organizacijama nisu zasluženo kažnjene — ili uopšte nisu kažnjene — iako se radilo o štetnom zaključenju ugovora, ili o nesavesnom poslovanju u privredi.

Do pogrešnog tumačenja naših zakona dolazi i zbog toga što se pojedina načela naših zakona shvataju izolovano i u apsolutnom smislu. Evo samo jednog primera: Zakonik o krivičnom postupku insistira na proveravanju odbrane i propisuje da se moraju utvrditi sve činjenice i okolnosti koje iznose okrivljeni, težeći time da obezbedi svestrano razmatranje celog slučaja i ocenu kako dokaza optužbe tako i dokaza odbrane. U praksi se, međutim, dešava da prilikom raspravljanja o uvredi časti, sudija saslušava po desetak i više svedoka koje predlaže tužilac, a isto toliko svedoka predloženih od strane okrivljenog. U takvim slučajevima suđenje traje po nekoliko dana, pretresi se odlažu, a to sve zbog toga što sudija smatra da je zakonom vezan da svaki dokaz koji stranka iznese mora sam ispitati. U ovakvim slučajevima pod

vidom zakonitosti postupka se nezakonito. Jer, kad zakon određuje da se mora proveriti odbrana, onda to ne znači da se mora izvoditi svaki dokaz koji predloži stranka. Osim toga ovakvo postupanje suprotno je brzom i efikasnom obezbeđenju sudske zaštite građana. U istom pravcu greše i drugostepeni sudovi kad ukidaju odluke nižih sudova i naređuju im da izvedu nove dokaze koji su predloženi u žalbi, iako je činjeničko stanje potpuno jasno utvrđeno na osnovu već ranije izvedenih dokaza.

Gledano malo uopšteno, može se reći da se u našoj sudskoj praksi još uvek nalaze šare od paragrafske zakonitosti i formalizma. Otud je potrebno još napora od strane naših sudova da bi u potpunosti ostvarili princip zakonitosti. Ti naponi treba naročito da su upravljani na otklanjanje mehaničke primene naših zakona i na nekritično korišćenje starih pravnih pravila koja se mogu primenjivati samo ako su u skladu sa principima našeg pravnog poretka. Ali, s druge strane, treba istaći da naši sudovi ne stvaraju pravo nego ga primenjuju. Oni su vezani za zakon i svako rešenje konkretnog slučaja mora odgovarati u krajnjoj liniji postojećem pravilu, zakonu.

Pored postojanja zakona, znanja, kulture i razvijene socijalističke svesti, za primenu zakonitosti važan je uslov i nezavisnost sudija u rešavanju konkretnih slučajeva. Nezavisnost sudija u donošenju presuda i drugih odluka bila je uvek odlika demokratskog sudstva. Predloženi zakoni ističući ovaj princip našeg sudstva obezbeđuju ga nizom novih garantija naročito u pogledu uslova za razrešenje sudija i u novim odredbama o pravima sudije u postupku rešavanja sporova i drugih predmeta. Međutim, u našoj praksi princip nezavisnosti sve potpunije preovlađuje i primeri pokušaja uticaja na sud su izuzetni.

Ali, bilo bi pogrešno shvatiti, što se ponekad i javlja, da je nezavisnost neki princip koji je samom sebi svrha i koji treba da bude pokriće za izvesne neodgovorne i samovoljne postupke suda. Nijedan organ, nijedan funkcioner ili službenik u socijalističkoj demokratiji ne može biti izvan kontrole javnosti niti oslobođen odgovornosti u vršenju funkcije koja mu je od zajednice zakonom poverena. To isto važi i za sud i sudije i ukoliko im zajednica više obezbeđuje nezavisnost u radu, utoliko oni moraju osećati veću odgovornost i nastojati da zakone primenjuju onako kako su utvrđeni i saglasno funkciji koju zakon i zakonitost imaju u našoj zemlji. Ta funkcija se sastoji u zaštiti osnovnih društvenih i ličnih vrednosti i u zaštiti pravnog poretka koji omogućava brži i nesmetaniji razvitak socijalističkih snaga i odnosa u našoj zemlji.

To je utoliko potrebnije što novi zakon ne predviđa administrativne mere za obezbeđenje društvene odgovornosti u radu suda i sudija,

tako da ne sadrži više izričitu odredbu o dužnosti podnošenja izveštaja sreskih i okružnih sudova narodnim odborima. Ovakva dužnost se u praksi shvatila administrativno i pretvorila ponekad te izveštaje u administrativni referat o poslovanju. Međutim, to ne znači da predstavnička tela koja biraju sudije nemaju pravo da traže da im se pojedina opštija ili konkretna pitanja u vezi sa radom i potrebama suda izlože, da im se odgovori na postavljena pitanja i da povodom toga zauzmu i načelni stav u skladu sa zakonom. To sve ne dira i ne može dirati u samostalnost sudije, u nezavisnost sudije u donošenju odluka i u opšti princip našeg društvenog i pravnog uređenja po kome je nezavisnost suda neophodni uslov za punu i pravilnu primenu zakona. Sasvim je razumljivo da sudija koji stoji pod uticajem pojedinaca napušta zakon i vezuje se za određena shvatanja tih pojedinaca. On ne sprovodi zakon, ne stvara odluku na osnovu zakona i u skladu sa njegovim duhom, već postaje izvršilac odluka drugih, odluka koje u konkretnom slučaju mogu biti proizvoljne i protivne zakonu.

Hteo bih da istaknem da oba ova zakonska predloga imaju znatnu prednost prema ranijim zakonima i u tom smislu što oni nisu samo organizacioni zakoni, već i zakoni o statusu, pravima i dužnostima sudija. Jasno je da od toga kakve imamo sudije, kakva je njihova sposobnost i kako oni rade u osnovi zavisi položaj i uloga samih sudova. Otuda se u ovim zakonskim predlozima nastoji da i redovne sudije i sudije porotnici budu oni građani koji imaju najviše spreme, znanja i smisla za taj posao. Isto tako zakoni nastoje da se sudija oseća kao slobodan i odgovoran službenik naroda i države. U tom pravcu oni daju niz novih garantija za učvršćenje položaja sudije i njegove stručnosti i sigurnosti u vršenju sudiske dužnosti.

Ovaj Dom i drugi rukovodeći državni i politički organi nikad ne nisu zanosili idejama da je za razvijanje sudstva uopšte, a naročito za jačanje suda kao ustanove i instrumenta socijalističke demokratije, dovoljno doneti napredne zakone i u njima proklamovati demokratske, tehnički savršene i pravilne principe i organizacione oblike. Principi i ustanove vrede samo ako i ukoliko žive, ako ustanove ostvaruju one zadatke koje im postavljaju zakoni, i ispunjavaju one funkcije koje od njih očekuje zajednica i građani. Otud smo mi uvek, prilikom pretraganja zakonskih predloga, obraćali posebnu pažnju uslovima, mogućnostima, praksi i drugim okolnostima od kojih zavisi pitanje šta je sud koji hoćemo i šta je potrebno raditi da bismo zaista imali sudove koji su nam potrebni, koji odgovaraju jednom socijalističkom demokratskom poretku.

U vezi s tim, ja ću se, i ovom prilikom, na kraju svog ekspozice, zadržati na nekim od važnijih pitanja koja ukazuju na stanje sudova i na uslove za njihovo stvarno unapređenje.

Jedno od prvih pitanja odnosi se na brojno stanje sudova, naročito onih sudova čiji je rad neposredno vezan za potrebe, prava i interese stanovništva, ustanova i organizacija.

U našoj zemlji danas, pored Saveznog vrhovnog suda, republičkih vrhovnih sudova i Vrhovnog suda Autonomne Pokrajine Vojvodine, postoje 63 okružna i 347 sreskih sudova. U Narodnoj Republici Srbiji ima 28 okružnih sudova, od kojih u Autonomnoj Kosovsko-metohiskoj Oblasti 4, a u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini 6 okružnih sudova. U Narodnoj Republici Hrvatskoj ima 14, u Narodnoj Republici Sloveniji 5, u Narodnoj Republici Bosni i Hercegovini 9, u Narodnoj Republici Makedoniji 4, i u Narodnoj Republici Crnoj Gori 3 okružna suda. Sreskih sudova ima u Narodnoj Republici Srbiji 128, od kojih u Autonomnoj Kosovsko-metohiskoj Oblasti 17, a u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini 25. U Narodnoj Republici Hrvatskoj 95, u Narodnoj Republici Sloveniji 31, u Narodnoj Republici Bosni i Hercegovini 63, u Narodnoj Republici Makedoniji 18, i u Narodnoj Republici Crnoj Gori 12 sreskih sudova.

Iz ovog pregleda može se lako zapaziti da broj okružnih i sreskih sudova nije srazmeran broju stanovnika i saobraćajnim prilikama u pojedinim narodnim republikama. Mreža okružnih, a naročito sreskih sudova, u nekim narodnim republikama je gušća, a u drugim narodnim republikama broj okružnih i sreskih sudova je nesrazmerno manji. Tako, naprimer, u užoj Srbiji postoji 18 okružnih sudova i 86 sreskih sudova, dok u Narodnoj Republici Hrvatskoj ima 14 okružnih i 95 sreskih sudova. Ili naprimer, u Narodnoj Republici Sloveniji na pet okružnih sudova dolazi 31 sreski sud, a u Narodnoj Republici Makedoniji na 4 okružna suda samo 18 sreskih sudova.

Za pružanje brže i efikasnije sudske zaštite nesumnjivo je da bi mrežu prvostepenih sudova u našoj zemlji trebalo proširiti. Ovo se naročito odnosi na sreske sudove koji u prvom stepenu rešavaju predmete manjeg značaja i manje vrednosti, ali čiji je broj vrlo velik. Velika teritorijalna nadležnost sreskih sudova dovodi do glomaznih sudova sa ogromnim brojem predmeta, tako da građani u sitnijim stvarima, koje su za njih od svakodnevnog interesa, čekaju suviše dugo na sudsku zaštitu. Takvo stanje može se izbeći ako povećamo broj sreskih sudova i na taj način te sudove učinimo bližim i paistupačnijim građanima, koji će moći doći do sudske zaštite sa što manje troškova. Ovim putem moramo ići tim pre što pravac razvika naših sudova ne ide na osnivanje nekih nižih sudova od sreskih.

Posebno treba istaći da osnivanje komuna ne može biti od uticaja na broj sreskih sudova i da bi nepravilno bilo ići putem da svaka komuna ima jedan svoj sud. Sudska nadležnost je odvojena i zakonom utvrđena. Zbog toga i ne

postoji posebna sudska delatnost koja bi bila vezana za komunu. Naprotiv, komuna je zainteresovana da građani što brže i sa što manje troškova dođu do svojih prava, a to će se pre postići ako komuna obezbedi osnivanje više sreskih sudova na svojoj teritoriji.

Za proširenje mreže sreskih sudova kod nas postoji zasada jedna ozbiljna smetnja — nedostatak stručnog kadra. Ovu smetnju moramo imati u vidu prilikom osnivanja sudova, jer ne bi bilo dobro ako bi po svaku cenu išli na povećanje broja sreskih sudova bez obzira na naše mogućnosti i uslove koje treba obezbediti za rad suda. Međutim, pogrešno bi bilo ako već sada ne bi išli za tim da učinimo ono što je najnužnije i ako u granicama postojećih mogućnosti ne bi tražili načina da se makar delimično poveća broj sreskih sudova.

Drugo pitanje na koje bih hteo da skrenem pažnju tiče se nerešenih predmeta u našim sudovima. Ovo pitanje dobija u poslednje vreme poseban značaj takođe sa gledišta ostvarenja prava građana. Jer, ako građani — da bi došli do sudske zaštite — treba da čekaju po više meseci, a nekad više i od godine dana, onda pitanje zaostataka u radu sudova postaje principijelno pitanje ostvarenja sudske zaštite.

Ako posmatramo kretanje predmeta u sudovima za poslednje tri godine, možemo utvrditi da se broj predmeta u sudovima stalno povećava. Dok je u 1951 godini primljeno nešto preko 2,000.000 predmeta, u 1953 godini broj primljenih predmeta iznosi preko 2,500.000. Uporedo sa većim prilivom predmeta sve više je rastao i broj rešenih predmeta, tako da je u 1951 godini rešeno oko 2,000.000 predmeta, a u 1953 godini preko 2,300.000 predmeta. Ali, s druge strane, i broj nesvršenih predmeta povećao se iz godine u godinu tako da u ovoj godini sudovi imaju oko 430.000 nerešenih predmeta.

Broj primljenih predmeta povećan je, pre svega, usled proširenja sudske nadležnosti. Sudovi su za poslednje dve godine dobili u svoju nadležnost rešavanje upravnih sporova, kao i rešavanje nekih imovinskih i radnih sporova. Ali najveće povećanje dolazi usled izvanrednog priliva parničnih predmeta. Dok je u 1951 godini bilo primljeno oko 330.000 parničnih predmeta, u 1953 ih je primljeno blizu 500.000. S druge strane, opao je priliv krivičnih predmeta. Jer, dok je u 1952 godini bilo oko 270.000 krivičnih predmeta, u 1953 godini taj broj se sveo na 245.000. Ako tome dodamo da je u porastu broj krivičnih predmeta koji se odnose na krivična dela koja se gone po krivičnoj tužbi (uvrede, klevete i sl.), možemo doći do zaključka o izvesnom opadanju kriminaliteta kod nas. No, i pored ovoga broj nerešenih krivičnih predmeta pokazuje porast, tako da je na kraju 1953 godine ostalo nerešeno preko 80.000 krivičnih predmeta.

Broj zaostataka u sudovima na kraju 1953 godine postao je toliki da bi trebalo preduzeti ozbiljne mere za uklanjanje ovog nedostatka u radu sudova. Zaostaci od preko 400.000 predmeta predstavljaju suviše veliki broj tako da može doći u pitanje pravilno i efikasno pružanje sudske zaštite, pogotovo ako bi se taj broj i dalje povećavao. Posebno kod krivičnih predmeta treba istaći da brza reakcija na kriminal znači istovremeno i jedino efikasnu reakciju.

Da napomenem još da su zaostaci najveći kod sreskih sudova i da oni krajem 1953 godine iznose preko 350.000 predmeta, dok za okružne sudove zaostaci iznose nešto više od oko 40.000 predmeta.

Što se tiče mera koje bi trebalo preduzeti za uklanjanje pomenutih propusta u radu sudova, treba istaći da u našim sudovima nema dovoljan broj sudija, stručnih saradnika i kancelariskih službenika, a naročito u sreskim sudovima. Prema utvrđenoj sistematizaciji u našoj zemlji trebalo bi da postojeći sudovi raspolažu sa još bar 275 sudija i sa još mnogo većim brojem stručnih saradnika i kancelariskih službenika. Drugi razlog za ovoliki broj zaostataka leži delimično i u tome što su sudije tokom 1953 godine bile zauzete, pored svoje vrlo odgovorne i teške redovne dužnosti, i drugim dužnostima, a posebno kao predsednici u izbornim komisijama i na odgovornim i delikatnim dužnostima oko sprovođenja Zakona o zemljišnom fondu. Zatim, kao razlog za ove zaostatke može se navesti i to, da su neke sudije u mnogim slučajevima, koje sam već spomenuo, nepravilno prilazile rešavanju predmeta i da se zbog toga postupak bez potrebe odugovlačio. Najzad, kao jedan od razloga može se navesti i to, da je pomoć stručnih saradnika nedovoljno korišćena i da su se stručni saradnici često više upotrebljavali na tehničkim nego na pravnim poslovima. Tako, naprimer, ima sudova u kojima pripravnici i pravni referenti vode samo zapisnike na pretresima pred sudom, a ne poveravaju im se poslovi za koje je potrebno stručno pravničko znanje, kao što je, naprimer, izrada nacрта sudskih odluka i slično.

Da bi se otklonio veliki broj zaostataka potrebno je, prema našim mogućnostima, ukloniti uzroke koji su doveli do ovakvog stanja. Nesumnjivo, da broj predmeta koji su sudovi rešili ukazuje da su se sudije i sudski službenici i dosada uporno i savesno zalagali da na vreme obavljaju svoje dužnosti. O tome svedoči i činjenica da se u velikom broju sudova iz dana u dan radi prekovremeno da bi se savladali zaostaci. Zbog svega toga mora se učiniti još jedan napor da se poveća broj sudija. Istovremeno mora se ići putem uprošćenja i poboljšanja metode rada i za većim korišćenjem pomoći stručnih saradnika. Ako u tome uspeemo, onda će se sigurno doprineti smanjenju broja zastataka i svestranom poboljšanju rada sudova. Najzad, treba istaći da nije svejedno koji će predmeti

čekati na duže rešavanje. O ovome nije u sudovima uvek vođeno računa i tako je došlo do situacije da je veliki broj hitnih predmeta, a naročito krivičnih, ostao nerešen.

Državne arbitraže su, kao što je poznato, dosada bile nadležne da rešavaju međusobne imovinske sporove privrednih organizacija i teritorijalno-političkih jedinica, a poslednjim privrednim uredbama državnoj arbitraži stavljeno je u dužnost da rešava i o privrednim prestupima privrednih organizacija. Što se tiče privrednih prestupa njihov broj se povećava iz meseca u mesec, tako da je u januaru i februaru bilo ukupno 101 prijava, u martu 459, u aprilu 901, u maju 1321. Broj nerešenih predmeta krajem maja iznosi 1.388.

Broj arbitara, stručnih saradnika i ostalih službenika u državnim arbitražama uglavnom je bio zadovoljavajući. Ali, usled povećanog priliva predmeta u ovoj godini i proširenja nadležnosti arbitraže na rešavanje privrednih prestupa i odlučivanje u postupku prinudne likvidacije, ovaj broj arbitara je postao nedovoljan.

Treće pitanje koje je od velike važnosti za sprovođenje budućih zakona o sudovima i privrednim sudovima tiče se sudskih kadrova. U nizu pitanja koja se postavljaju u vezi sa sudskim kadrom nesumnjivo je da najvažnije mesto zauzima pitanje sposobnosti sudija za vršenje sudske dužnosti. S obzirom na odlučujuću ulogu sudije u vršenju pravosuđa, od njegove sposobnosti zavisi i pravilna primena zakona i efikasno pružanje sudske zaštite i kvalitet sudskih odluka i ekspeditivnost u radu.

Sposobnost sudije ne može se jednostrano ocenjivati. Sudija mora posedovati niz kvaliteta koji svi zajedno čine sposobnog sudiju. Tako sudija u našoj zemlji mora biti čovek koji stoji na marksističkim pozicijama u gledanju na svet, to mora dalje biti čovek odan svojoj socijalističkoj zajednici, čovek sa određenim životnim iskustvom i čovek koji poznaje zakon i ume da ga pravilno primeni. Mislim da se ne varam ako kažem, da u najvećem broju mi danas takve sudije imamo.

Najveće su naše teškoće u pogledu stručnosti sudija. Po dosadašnjim propisima za izbor sudija nije bio postavljen uslov da to bude pravnik, iako se pri izboru i dosada vodilo računa da sudija po mogućnosti bude pravnik. Sada je u zakonskim predlozima o sudovima izričito predviđen uslov da sudija mora imati pravni fakultet.

Kad je u toku rata i neposredno posle rata došlo do razbijanja aparata stare Jugoslavije, pa i sudskog aparata, mi nismo bili u mogućnosti da u svim sudovima izaberemo za sudije pravnike, jer školske kvalifikacije nisu mogle, a ne mogu ni sada biti jedina kvalifikacija za sudije. Danas još nismo u mogućnosti da sve sudove popunimo potrebnim brojem pravnika, ali smatram da postoje realne mogućnosti da kroz dve

godine biramo za sudije lica sa pravnom spremom. Te mogućnosti vidim pre svega i u tome što u sudovima i danas postoji relativno zadovoljavajući broj stručnih saradnika, pripravnika i referenata koji će se za dve godine osposobiti za sudisku dužnost, a osim toga smatram da u privrednim organizacijama, a donekle i u administraciji ima izvestan broj pravnika, koji bi mogli preći u sudove bez štete za organizacione jedinice u kojima sada rade.

Ali, kao glavni izvor za popunjavanje sudiskih mesta ostaju naši pravni fakulteti, od kojih očekujemo da će u sledećim godinama osposobiti veći broj mladih ljudi koje čekaju odgovorni zadaci i u sudovima i u upravi.

Novim pravnicima vaspitanim u novim uslovima naše socijalističke izgradnje treba posvetiti punu pažnju. To pre svega treba učiniti na pravnim fakultetima, a zatim u ustanovama gde su zaposleni. Kad je reč o sudu, treba naglasiti kao jednu od vrlo važnih dužnosti sudije da svestrano pomogne pravniku koji dođe iz škole da savlada tehniku sudskog rada i da ga upućuje kako treba primenjivati zakon ne sputavajući ga u nastojanjima da traži i nova rešenja.

U vezi sa ovim pitanjem mislim da je važno istaći da je sud jedna od najpogodnijih ustanova za formiranje pravnika. Učestvujući u rešavanju konkretnih slučajeva, mladi pravnik se upoznaje sa odnosima koji postoje u našem društvu i primerima koji izrastaju na tlu naše stvarnosti. S druge strane, svestranost sudskog rada omogućava mladim pravnicima da vide konkretizaciju teoretskih pravila o kojima su učili i na taj način da svoje znanje upotpune.

Nažalost, mladi pravnici prilikom izbora svog prvog radnog mesta ispuštaju iz vida ovu činjenicu, a s druge strane, naša privredna preduzeća pogrešno postupaju prilikom primanja u službu mladih pravnika. Ako se radi o pravnoj zaštiti privrednih preduzeća, onda treba znati da pravnik koji dolazi iz školske klupe, bez poznavanja tehnike rada i bez prakse ne može vršiti sa uspehom poslove pravne prirode u preduzeću. Ukoliko se pravnici upotrebljavaju za administrativne poslove u preduzeću, a takvih slučajeva ima dosta, to je još teže, jer to znači onemogućavanje razvoja jednog pravnika i njegovu orijentisanje na poslove za koje nije potrebno pravničko znanje.

Dozvolite, drugovi narodni poslanici, da vas upoznam sa nekim podacima o sudskim kadrovima.

Danas u celoj zemlji ima 2.060 sudija. Od toga broja, u Saveznom vrhovnom sudu ima 14, u republičkim vrhovnim sudovima 115, u Vrhovnom sudu Autonomne Pokrajine Vojvodine 19, u okružnim sudovima 623, a u sreskim sudovima 1.289 sudija.

Od ukupnog broja sudija 229 ih je bez pravne sprema i to u sreskim sudovima 194 ili 15,3%, a u okružnim sudovima 35 ili 5,3%.

Prema tome, procenat sudija bez pravne sprema u celoj zemlji iznosi 11,1%.

Stručnih saradnika u redovnim sudovima ima danas 627, i to pripravnika 274 i referenata 353, a u arbitražama ima 79 stručnih saradnika, i to pripravnika 15, referenata 64.

Ako ove podatke uporedimo sa podacima iz proteklih godina, dolazimo do zaključka da se stanje stručnog kadra u sudovima popravlja iz godine u godinu. Ali, pri tome, hoću da naglasim da žena sudija ima samo 90, što čini 4,3% u odnosu na ukupan broj sudija, a u arbitražama od ukupno 151 arbitra (od kojih su 2 bez pravne sprema) ima samo 3 žene arbitra.

Iz ovih podataka jasno se vidi da je broj sudija žena u našim sudovima suviše mali. Ovaj procenat nije u srazmeri sa brojem žena pravnika. Međutim, postoji mogućnost da se taj procenat popravi, što se najbolje vidi iz podataka o broju stručnih saradnika u sudovima Narodne Republike Srbije. U ovoj Narodnoj Republici ima 110 žena referenata u sudovima ili 36,5% od ukupnog broja stručnih saradnika. Poređujući ovaj procenat stručnih saradnika sa procentom sudija žena, očigledno izlazi da bi broj sudija žena mogao i morao biti veći.

Za pravilan rad suda od posebne je važnosti sposobnost sudija porotnika, odnosno povremenih sudija. Istina je da sposobnost stalnih sudija igra veliku ulogu, ali i od sposobnosti sudija porotnika i povremenih sudija u velikoj meri zavisi vršenje sudske funkcije. Kao što je poznato, stalne i povremene sudije su ravnopravne u suđenju i zbog toga ako bismo, s jedne strane, imali stručne sudije, a s druge strane — građane, koji ne poznaju problematiku o kojoj se raspravlja, došli bismo u situaciju da sudska veća samo formalno postoje. Ali, po mome mišljenju, mi ne smemo ići tim putem, već moramo opštu sposobnost suda za zakonito izricanje pravde podizati na taj način što ćemo uporedo sa popunjavanjem sudova stručnim sudijama, obezbediti i stvarno učešće građana u suđenju, a to možemo postići samo izborom takvih sudija porotnika koji će biti sposobni da vrše sudisku dužnost. Ova sposobnost ne treba da bude izražena toliko u školskim kvalifikacijama koliko u poznavanju odnosa koji se pred sudom raspravljaju. Zbog raznolikosti problematike koja ulazi u nadležnost suda, mi ćemo morati imati i sudije porotnike različite sposobnosti. Neki od njih imaju više sposobnosti da učestvuju na pretresima o krivičnim stvarima, dok će drugi biti sposobniji za rešavanje imovinskih, radnih, porodičnih i drugih odnosa. Zato pretsednici sudova, koji vrše pozivanje sudija porotnika, treba da napuste praksu mehaničkog pozivanja sudija porotnika. Oni treba da pozivaju određene porotnike za određene slučajeve, jer će samo na

taj način sudije porotnici, korišćenjem svog životnog i radnog iskustva, doprineti boljem rasvetljavanju slučaja i donošenju zakonite i pravične presude.

Sve ovo pokazuje da pred pretstavničkim telima stoji ozbiljan zadatak da zajedno sa pretstavnicima organa uprave za pravosudne poslove i sa predsednicima sudova prouče problem porotničke službe i nađu načina da ovu službu podignu na nivo koji odgovara stepenu naše socijalističke demokratije. To znači da — u okvirima zakona — treba birati sudije porotnike koji neće samo formalno učestvovati u suđenju, već čiji će glas u svakom pogledu biti ravnopravan sa glasom sudije.

U tom smislu od osobite je važnosti da prilikom izbora sudija porotnika sreskih sudova, komisije narodnih odbora, uz saradnju predsednika suda, savesno i sa punom odgovornošću utvrde i obrazlože spisak kandidata. Na taj način znatno će se olakšati pretstavničkom telu da izabere ljude koji će biti u stanju da vrše odgovornu, važnu i časnu dužnost povremenog sudije, ravnopravnog člana sudskog veća. U pogledu sudija porotnika okružnih sudova ova ista

dužnost leži na komisiji koju čine pretstavniči narodnih odbora i pretstavnik organa uprave za pravosudne poslove.

U vezi sa izveštajima Odbora za organizaciju narodne vlasti i Zakonodavnog odbora, želim da istaknem da ovi izveštaji predstavljaju dokaz o brižljivosti sa kojom se prišlo razmatranju zakonskih predloga o sudovima i o naporima koji su uloženi da bi tekstovi budućih zakona bili što bolji. Smatram, da su učinjene izmene i dopune nužne i korisne, da su u skladu sa osnovnim načelima zakonskih predloga i da su mnoga rešenja učinjena jasnijim. Zbog toga u ime Saveznog veća kao predlagача, izjavljujem da prihvatom sve izmene i dopune predložene od strane skupštinskih odbora. (Aplauz).

Predsednik Moša Pijade: Pošto Deo prvi Predloga zakona o sudovima sadrži ustavne odredbe, to na osnovu člana 219 Poslovnika Savezne narodne skupštine sazivam sednicu Veća naroda za danas u 16,30 časova.

Ovu sednicu zaključujem.

(Sednica je zaključena u 14,15 časova).

ВЕЋЕ НАРОДА

6-ти САСТАНАК

ОДРЖАН 1 ЈУЛА 1954 ГОД.

САДРЖАЈ:

Дневни ред:

- 1) Претрес Првог дела Предлога закона о судовима.

Говорници: Јосип Видмар.

ПРЕТСЕДАВАО:
ЈОСИП ВИДМАР

ЗАПИСНИЧАР:
ВЛАДО ШЕГРТ

Почетак у 16,45 часова

Претседник Јосип Видмар (НР Словенија): Отварам шести састанак Већа народа. Морам прво да констатујем, јер не знам, да ли имамо кворума. (Гласови: Има. — Има сигурно). Ако Веће каже да има кворума, онда констатујем да имамо кворум.

Пре свега, молим другове да изаберу претседника и два записничара. (Гласови: Нека остану исти!) Ја мислим да нема смисла да ми кршимо Устав, пошто увек бирамо једне те исте. (Гласови: Може! — Исти!) Онда молим записничара друга Владу Шегрта да прочита записник претходне седнице.

Владо Шегрт (НР Босна и Херцеговина) чита записник састанка од 10 јуна 1954 године.

Претседник Јосип Видмар: Има ли примедба на овај записник? (Нема). Пошто примедба нема, записник ће се оверити.

Дневни ред ове седнице је разматрање Првог дела Предлога закона о судовима.

Отварам дискусију о овоме предлогу. Тражи ли ко реч? (Нико се не јавља). Не тражи нико. Онда предлажем да Веће усвоји овај први део законског предлога који је на дневном реду. (Гласови: Прима се!) Онда предлажем да донесемо ову одлуку (чита):

Веће народа, на своме састанку одржаном 1 јула 1954 године, расправљало је о уставним одредбама које су садржане у Делу првом Предлога закона о судовима и нашло да на те одредбе нема никаквих примедба.

Слажете ли се са овим предлогом? (Гласови: Слажемо). Има ли ко против? (Нема). Тиме је наш дневни ред исцрпен. Захваљујем Вам.

Закључујем овај састанак.

(Састанак је закључен у 16,50 часова).

САВЕЗНО ВЕЋЕ

13-та СЕДНИЦА

ОДРЖАНА 1 ЈУЛА 1954 ГОДИНЕ

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда:

Саопштења

Дневни ред:

- 1) Претрес Предлога закона о судовима;
- 2) Претрес Предлога закона о привредним судовима;
- 3) Претрес Предлога за измену и допуну главе XIX и допуну главе XXIII одељка 4) Савезног друштвеног плана за 1954 год.

Говорници: Влада Зечевић, Петар Релић, др Иво Сунарић (3 пута), Моша Пијаде (3 пута), Александар Ранковић (3 пута), др Макс Шнудерл (2 пута), Владимир Симић (3 пута), Нико Шилих, др Заим Шарац, др Јерко Радмиловић.

ПРЕТСЕДАВАО:
ПРЕТСЕДНИК
ВЛАДА ЗЕЧЕВИЋ
ЗАПИСНИЧАР:
МУХИДИН БЕГИЋ

Почетак у 17,15 часова

Претседник Влада Зечевић (Изборни срез јадрански, НР Србија): Отварам тринаесту седницу Савезног већа. Записник данашње седнице водиће записничар народни посланик Мухидин Бегич. Молим записничара да прочита записник 12-те седнице Савезног већа.

Записничар Мухидин Бегич (Изборни срез Маглај — Грачаница, НР Босна и Херцеговина) чита записник 12-те седнице Савезног већа од 1 јула 1954 год.

Претседник Влада Зечевић: Има ли примедаба на прочитани записник? (Нема). С обзиром да нема примедба, записник се оверава.

Изволите чути саопштења.

Тражили су отсуства народни посланици: Катарина Патрногић због болести; Петар Додик, због службене спречености; Томаш Добрић, због службене спречености, Блажо Јовановић због службене спречености, Крајачић Сока, због болести.

Да ли Дом одобрава тражена отсуства? (Одобрава). Објављујем да су тражена отсуства одобрена.

Прелазимо на прву тачку дневног реда — Претрес Предлога закона о судовима.

Пошто се у овом законском предлогу, Делу првом, налазе уставне одредбе којима се мења глава XIII Устава Федеративне Народне Републике Југославије од 31 јануара 1946 године, то се, у смислу члана 219 По-

словника Савезног већа, састало Веће народа и претресло Део први Предлога закона о судовима. Добили смо следеће писмо (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
ВЕЋЕ НАРОДА

Бр. 9
1. VII. 1954 год.
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Веће народа, на свом састанку одржаном 1 јула 1954 године, расправљало је о уставним одредбама које су садржане у Делу првом Предлога закона о судовима и нашло да на те одредбе нема никаквих примедба.

Претседник састанка,
Јосип Видмар, с. р.

Према томе, можемо почети са претресом Дела првог Предлога закона о судовима.

Пошто по Пословнику, члан 163, став 1, за разматрање уставних одредаба треба да је присутно три петине народних посланика, то значи 212, констатујем да се у сали налази потребан број посланика. Прелазимо на прву тачку дневног реда.

Молим известиоца Законодавног одбора Петра Релића да прочита извештај Законодавног одбора.

Известилац Законодавног одбора Петар Релић (Изборни срез старопазовачки, АП Војводина — НР Србија) чита извештај Зако-

нодавног одбора о Предлогу закона о судовима. (Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Молим известиоца Одбора за организацију власти и управу народног посланика др Иву Сунарића да прочита извештај Одбора.

Известилац Одбора за организацију власти и управу др Иво Сунарић (Изборни срез Завидовићи и Вареш, НР Босна и Херцеговина) чита извештај Одбора за организацију власти и управу о Предлогу закона о судовима и измене и допуне извршене у тексту законског предлога. (Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Приступамо претресу. Молим записничара друга Бегича да чита члан по члан Дела првог Предлога закона о судовима.

Записничар чита члан 1.

Моша Пијаде: Молим да се прочита прво наслов Дела првог Предлога закона о судовима: Део први — Основна начела о судовима.

Записничар наставља да чита прво наслов а затим члан 1. (**Моша Пијаде:** Хоћу да говорим о наслову).

Претседник Влада Зечевић: Народни посланик Моша Пијаде хоће да говори о наслову.

Моша Пијаде (Изборни срез Београд I, НР Србија): Што се тиче овог наслова „Основна начела о судовима“, који стоји на челу Дела првог, дела који има уставни карактер, ја предлажем да се... (Гласови: Јасније! Гласније!), предлажем да се тај наслов измени и да гласи: „Уставна начела о судовима“ место „Основна начела о судовима“, пошто се ради стварно о уставним начелима која су унета у Део први, пошто се овај део решава по поступку који је одређен за мењање устава итд. Ја мислим да и самим насловом овог дела треба истаћи уставни карактер одредаба које се у првом делу налазе.

Дакле, подносим предлог да се измени наслов у томе смислу.

Претседник Влада Зечевић: Нисам разумео: Да ли главни наслов остаје као наслов а наслов Дела првог се мења?

Моша Пијаде: Само наслов Дела првог.

Претседник Влада Зечевић: Молим претставника Савезног извршног већа да се изјасни о предложеном амандману.

Потпретседник Савезног извршног већа Александар Ранковић (Изборни срез Београд VI, НР Србија): Ја бих примио амандман друга Моше Пијаде.

Претседник Влада Зечевић: Молим известиоца Одбора да се изјасни о предложеном амандману.

Известилац Одбора за организацију власти и управу др Иво Сунарић: Ја нисам ду-

жан да се изјашњавам, пошто Одбор за организацију власти није претресао главу прву.

Претседник Влада Зечевић: Предлог је, према томе, примљен. Прелазимо на читање, читаћемо члан по члан.

Стављам на претрес члан 1. Ко жели реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам члан 1 на гласање. Ко је за члан 1, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нико). Да ли се ко уздржао од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 1 примљен једногласно.

Записничар (чита):

Члан 2

Судови се могу установљавати и укидати само савезним законом.

Само савезним законом може се установљавати и мењати надлежност судова.

(**Др Макс Шнудерл:** Није правилно прочитано).

Претседник Влада Зечевић (упоређујући свој текст са текстом записничара): Тај текст имамо пред собом. (**Моша Пијаде:** У извештају Законодавног одбора нема ништа за члан 2. — **Др Макс Шнудерл:** Законодавни одбор је став 2 мењао тако да он треба да гласи: „Само законом се може установљавати и мењати надлежност судова.“ Ми смо изоставили реч „савезним“. — **Моша Пијаде:** А где се види да сте то променили? Зашто нисте ставили то у извештај? — **Др Јерко Радмиловић:** Има то у образложењу друга др Сунарића.)

Претседник Влада Зечевић: Ко жели реч? (**Др Макс Шнудерл:** Желите ли реч? Зашто сматрате да треба да се брише реч „савезним“? (**Моша Пијаде:** Нека се предложи бришање. То је паметан предлог. — **Др Макс Шнудерл:** У извештају Законодавног одбора је прочитано. — (**Моша Пијаде:** Нема тамо ништа. Није, мислим, прочитано.)

Претседник Влада Зечевић: Прочитан је члан 2. Отварам претрес. Ко жели реч? (**Др Макс Шнудерл:** Молим за реч). Има реч друг Шнудерл.

Др Макс Шнудерл (Изборни срез Марибор срез II, НР Словенија): Предлажем да се у ст. 2 брише реч „савезним“. (**Владимир Симић:** Дајте образложење).

Претседник Влада Зечевић: Друг др Шнудерл предлаже да се у ст. 2 овог члана брише реч „савезним“, тако да он гласи: „Само законом може се установљавати и мењати надлежност судова“.

Молим да се претставник Савезног извршног већа изјасни о предлогу.

Потпретседник Савезног извршног већа Александар Ранковић (Изборни срез Београд VI, НР Србија): Пре свега ја бих желео писмени амандман. Очигледно је да се ради о

некој збрци у самом Одбору па не знам на основу чега треба да се изјасним.

Претседник Влада Зечевић: Реч има др Макс Шнудерл.

Др Макс Шнудерл (*Изборни срез Марибор срез II, НР Словенија*): Другови, ми смо на заједничкој седници оба законодавна одбора, у присуству повереника Савезног извршног већа, донели неке измене и допуне чланова 1—14 и додали нови члан 15. Прва од тих измена и допуна тиче се члана 2. Сада видим да у извештају тога нема (нисам извештај писао), нема тога да се у ставу 2 члана 2 брише реч „савезним“. Ми смо пошли са становишта да се не установљава надлежност судова само савезним законом него да и републички закони могу стављати у надлежност нашим редовним судовима неке ствари. Тако, на пример, републички закони о изборима такође стављају у надлежност судовима поступак по изборима уколико се тиче жалбе итд. Предвиђена је, на пример, у републичком Закону о укидању виничарских односа у НР Словенији надлежност окружних судова по тим стварима. Због тога би било погрешно ако бисмо казали да се само савезним законом може установљавати надлежност судова. То су законодавни одбори прихватили и са тим се сложио и повереник Савезног извршног већа. Према томе, пошто видим да то није обухваћено — зашто није ми јасно, али ћу извидети — стављам амандман да се у члану 2 брише реч „савезним“.

Претседник Влада Зечевић: Жели ли претставник Савезног извршног већа сада да се изјасни о овом предлогу?

Потпретседник Савезног извршног већа Александар Ранковић (*Изборни срез Београд VI, НР Србија*): Очитледно је да се ради само о томе да то што су законодавни одбори брисали није отштампано. Иначе, у извештају одбора то стоји и ја се слажем са предлогом друга др Шнудерла.

Претседник Влада Зечевић: Према томе, амандман др Шнудерла постаје саставни део законског предлога. Отварам претрес о члану 2. Ко жели реч? (Нико). Пошто се нико не јавља за реч, стављам члан 2 на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржао од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 2 усвојен. Прелазимо на члан 3.

Записничар чита члан 3.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес по члану 3. Ко жели реч? (Нико). Пошто се нико не јавља за реч стављам члан 3 на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржао од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 3 усвојен. Прелазимо на члан 4.

Записничар чита члан 4.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес по члану 4. Ко жели реч? (Нико). Пошто се нико не јавља за реч, стављам члан 4 на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 4 усвојен. Прелазимо на члан 5.

Записничар чита члан 5

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес о члану 5. Ко жели реч? (Нико). Стављам на гласање члан 5. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 5 усвојен. Прелазимо на члан 6.

Записничар чита члан 6.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес о члану 6. Ко жели реч? (Нико). Стављам на гласање члан 6. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 6 усвојен. Прелазимо на члан 7.

Записничар чита члан 7.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес члана 7. Ко жели реч? (Нико). Стављам члан 7 на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 7 усвојен. Прелазимо на члан 8.

Записничар чита члан 8.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес члана 8. Ко жели реч? (Нико). Стављам на гласање члан 8. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нико). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 8 усвојен. Прелазимо на члан 9.

Записничар чита члан 9.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес члана 9. Ко жели реч? (Нико). Стављам на гласање члан 9. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нико). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 9 усвојен. Прелазимо на члан 10.

Записничар чита члан 10.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес члана 10. Ко жели реч? (Нико). Стављам на гласање члан 10. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 10 усвојен. Прелазимо на члан 11.

Записничар чита члан 11.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес о члану 11. Ко жели реч? (Нико). Стављам на гласање члан 11. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нико). Да ли се ко уздржао од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 11 усвојен. Прелазимо на члан 12.

Записничар чита члан 12.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес о чл. 12. Ко жели реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља, стављам члан 12 на гласање.

Ко је за, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико се не јавља). Ко се уздржао од гласања? (Нико). Објављујем да је чл. 12 усвојен. Прелазимо на чл. 13.

Записничар чита члан 13.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес члана 13. Ко жели реч? (Нико се не јавља). Стављам на гласање чл. 13. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико се не јавља). Ко се уздржао од гласања? (Нико). Објављујем да је члан 13 усвојен. Прелазимо на чл. 14.

Записничар чита члан 14.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес о члану 14. Ко жели реч? (Нико се не јавља). Стављам на гласање чл. 14. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико се не јавља). Ко се уздржао од гласања? (Нико). Објављујем да је чл. 14 усвојен. Прелазимо на чл. 15.

Записничар чита члан 15.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес члана 15. Ко жели реч? (Нико се не јавља). Стављам на гласање чл. 15. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Ко се уздржао од гласања? (Нико). Објављујем да је чл. 15 усвојен.

Прелазимо на гласање Дела првог Предлога закона о судовима у целини. Гласање се врши поименично. Молим записничара да изврши прозивку.

Записничар врши прозивку.

(После прозивке)

Претседник Влада Зечевић: Има ли ко од народних посланика да је присутан а није прозван или да је накнадно ушао у салу?

Молим записничара да још једанпут прочита имена народних посланика који се нису одазвали на прву прозивку.

Записничар врши прозивку народних посланика који се нису одазвали на прву прозивку.

Претседник Влада Зечевић: Објављујем да је Савезно веће једногласно, значи без иједног гласа против или уздржаног гласа, са 283 присутна народна посланика, прихва-

тило уставне одредбе у Делу првом Предлога закона о судовима који ће бити упућен заједничкој седници ради проглашења.

Прелазимо на претрес Дела другог Предлога закона о судовима. Претрес је јединствен и обухвата расправу у начелу и у поједино-стима.

Ко жели реч о Делу другом Предлога закона о судовима? (Моша Пијаде: Молим за реч).

Има реч народни посланик друг Моша Пијаде.

Моша Пијаде (Изборни срез Београд I, НР Србија): Желим да предложим амандман на члан 117 Предлога закона о судовима. Предлажем да се члан 117, који гласи: „Овај закон ступа на снагу проглашењем на заједничкој седници оба дома Савезне народне скупштине.“ измени тако да гласи: „Овај закон ступа на снагу проглашењем његовог Дела првог уставних начела о судовима на заједничкој седници оба дома Савезне народне скупштине и усвајањем овог Закона у целини на седници Савезног већа Савезне народне скупштине.“

Ради се, другови, о томе да цео Закон о судовима нема уставни карактер. Има карактер уставних одредаба само његов Део први, па смо ми тако о њему и поступили, читали смо га члан по члан, гласали члан по члан и гласали прозивком појединачно у целини за тај Део први. Ми смо самим тим поступком јасно одвојили тај Део први као закон који има уставни карактер.

Део други Закона о судовима нема такав карактер зато сматрам да није логично да стоји у члану 117 да овај закон ступа на снагу проглашењем на заједничкој седници. То значи да би овај закон у целини требало на заједничкој седници оба дома прогласити, па би, према томе, у том проглашењу учествовало и Веће произвођача које у расправљању читавог Дела другог Закона о судовима није узело учешће. Према томе, оно би проглашавало оно у чему није учествовало и за шта не сноси одговорност.

Да би се све то правилно формулисало ја сматрам да би требало казати да овај закон ступа на снагу када се прогласи његов Део први на заједничкој седници и кад се усвоји у целини Закон о судовима од Савезног већа који је за то законски надлежан.

Потсећам да је Одбор за организацију власти и управу Савезног већа, који је надлежан за законе стао на становиште да није надлежан према Пословнику, и потпуно правилно према слову Пословника, да расправља одредбе Дела првог Закона о судовима. Међутим, ипак су рекли у свом извештају на другој страни да та начела која се налазе у Делу првом дају овом закону карактер посебног уставног закона и то читавом закону, и зато су, пошто су такво схватање имали, ставили

то да закон ступа на снагу проглашењем на заједничкој седници, а ја мислим да је неправилно да заједничка седница проглашава читав закон него само његов Део први о коме смо поступили као са законом којим се мења Уставни закон.

То је смисао мога амандмана на члан 117.

Претседник Влада Зечевић: Чули сте амандман народног посланика друга Моше Пијаде и образложење зашто предлаже промену члана 117 Предлога закона о судовима. Молим претставника Савезног већа да се изјасни. (*Владимир Симић:* Молим за реч).

Има реч народни посланик друг Владимир Симић.

Владимир Симић: (*Изборни срез Београд II, НР Србија*): Ја подржавам амандман друга Моше Пијаде, само бих желео нешто да исправим у његовој речи.

Као што се из извештаја известиоца Одбора за организацију власти и управу јасно види, Одбор за организацију власти и управу није био надлежан да разматра предложене промене и измене у Уставу. И друг Моша Пијаде је казао да је то било правилно, али је казао да када су већ били надлежни за расправљање о Уставу није требало да прихватимо ову клаузулу члана 117 у којој се каже да ће овај закон ступити на снагу проглашењем на заједничкој седници.

Ја имам да изјавим као претседник Одбора за организацију власти и управу то да смо ми савршено логично поступили. Ослањајући се на предлог који је Законодавни одбор као апсолутно надлежан по Пословнику у том погледу учинио, прихватајући предлог у погледу проглашења и у погледу целине главе I прихватио је његову сугестију у погледу важења тога закона. Тачно је да је у извештају известиоца нашег Одбора речено да тај део закона има уставни карактер, али је исто тако тачно, и ми смо се могли на то ослањати — да је један од закона уставног карактера — као што је Закон о народним одборима — био у целини донет по уставној процедури. У суштини ту не би било велике грешке. Несумњиво да је боље поступити онако како је у амандману предложио друг Моша Пијаде, јер је онда јасно да је само Део први уставног карактера, с обзиром да ће се то и убудуће појављивати, не у Уставу као целини, него у различитим законима. Досад већ имамо на три места: Устав од 1946, Уставни закон од 1953, Општи закон о народним одборима и сад овај Део први у Закону о судовима, а појавиће се то сигурно и када се буде радило о јавном тужиоштву и другим органима који су у Уставу регулисани. Дакле, не би било нарочито погрешно, ја вас уверавам, а то се јасно испољило и у дискусији која је стенографисана у Одбору, да судови не би тумачећи Закон о судовима, тј. да бисмо одредбе из Дела другог

схватили као уставне одредбе и да их не можемо изменити на други начин но на процедури предвиђеној за доношење измена и допуна у Уставу.

Хтео сам да изјавим да смо ми о овим стварима добро размислили, а ако се хтело да и Одбор за организацију власти и управу и у начелу и у појединостима третира измене и допуне Устава, онда је то требало рећи у Пословнику. Изрично је било речено у Пословнику да таква питања неће разматрати овај Одбор, него Законодавни одбор и онда се не може очекивати да бисмо ми прешли преко онога што је битно у вршењу функције нашег Одбора, преко оквира своје сопствене надлежности.

Претседник Влада Зечевић: Жели ли ко реч? Молим Потпретседника Савезног извршног већа да се изјасни да ли прихвата амандман.

Потпретседник Савезног извршног већа Александар Ранковић (*Изборни срез Београд VI, НР Србија*): Ја прихватам амандман друга Моше Пијаде.

Претседник Влада Зечевић: Молим известиоца Одбора да се изјасни.

Извештач Одбора за организацију власти и управу др Иво Сунарић (*Изборни срез Завидовићи и Вареш, НР Босна и Херцеговина*): Прихватам амандман друга Моше Пијаде.

Претседник Влада Зечевић: Одређујем одмор од 15 минута.

(После одмора)

Претседник Влада Зечевић: Настављамо рад. Жели ли ко реч о овом законском предлогу? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам Предлог закона о судовима на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Ко се уздржава од гласања? (Нико). Објављујем да је Савезно веће усвојило Закон о судовима у целини.

Пре преласка на сам претрес закона сматрам за потребно да кажем да по Пословнику народни посланици кад се врши претрес и дискусија могу бити у сали или не, али ако се ради о гласању, обавеза је народних посланика који се налазе у згради Скупштине да уђу у салу и да гласају за или против предлога закона. То значи да је потребан по Пословнику одређени кворум за изгласавање законског предлога.

Прелазимо на другу тачку дневног реда. Претрес Предлога закона о привредним судовима.

Молим известиоца Одбора за организацију власти и управу народног посланика Ника Шилиха да прочита извештај Одбора.

Известилац Одбора за организацију власти и управу Нико Шилих (НР Словенија) чита извештај Одбора за организацију власти и управу о Предлогу закона о привредним судовима. (Видети прилог).

Предлажем да се измене и допуне не читају.

Претседник Влада Зечевић: Да ли се слажете да се измене које су штампане не читају? (Слажемо).

Чули сте извештај Одбора за организацију власти и управу.

Молим известιοца Законодавног одбора народног посланика др Заима Шарца да прочита извештај Одбора.

Известилац Законодавног одбора др Заим Шарац (Изборни срез Коњиц и Кисељак, НР Босна и Херцеговина): Законодавни одбор разматрао је Предлог закона о привредним судовима на седницама 26, 27 и 30 јуна т. г. и подноси Савезном већу овај извештај: (Чита извештај Законодавног одбора. — Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Приступамо претресу Предлога закона о привредним судовима. Претрес је јединствен и обухвата расправљање о законском предлогу у начелу и у појединостима. Ко жели реч? (Владимир Симић: Ја). Реч има народни посланик Владимир Симић.

Владимир Симић (Изборни срез Београд II, НР Србија): Другови народни посланици, у врло исцрпном и запаженом експозеу о предлозима закона о судовима друг Ранковић није захтевао да се израз „републички судови“ врати у текст предлога закона али је израз, којим смо заменили израз „републички“, подложен — ово морам признати — објективној и садржајној критици. Невоља је у томе што ни један ни други израз нису баш најсрећнији. Када се каже републички привредни суд на то може да се одговори: па сви су привредни судови републички. Овај посесивни генитив не изражава у нашем језику нешто што би било специфично за републику. Када се каже републичка метеоролошка станица или кад се каже републички музеум то увек исто значи, а опет кад се каже виши привредни суд, онда друг Ранковић има право када у експозеу каже да он није само другостепени суд. Он је и према законском предлогу и првостепени суд за све привредне спорове и за све спорове о накнади штете који прелазе суму од 1 милион динара а другостепени за спорове, који су окружни привредни судови судили до један милион динара.

Ја мислим да бисмо у пленуму могли поводом овога да донесемо једну одлуку. Ја сам лично покушао у Одбору за организацију власти и управу да дам сутестију да остане израз „републички привредни суд“ и овога

момента кад размишљаам мени се чини да би то могло да остане тако само с тим да ни то није тачно. Једино што бисмо могли приметити то је да се са изразом „виших републичких судова“ било у чему, макар у најмањој мери, крњи федеративни принцип наше државне организације, јер ни „републички“, као израз, ту ништа не помаже.

Али, ето, то је једно питање којим би пленум могао за моменат да се заинтересује па када ми нисмо могли да решимо, да се реши овде. Да ли би ко од другова хтео да каже шта сматра за правилније? Најтеже ми је то што је критика овога изрази „виши привредни суд“ врло садржајна, када се каже да он није оно што се овим хтело казати, он није само „виши суд“ него и првостепени суд, док би „републички привредни суд“ имало смисла да остане зато што би, по правилу, био у свакој републици један а по изузетку у републици Србији више. Ово стога разлога што ће Аутономна Покрајина Војводина безусловно имати свој виши привредни суд. Немам предлога, али ако би Савезно извршно веће хтело да се врати на ранији израз, мислим да бисмо могли примити израз „републички привредни суд“.

Претседник Влада Зечевић: То значи, ако сам добро разумео, народни посланик Владимир Симић предлаже као амандман да се понова врати назив који је био у првобитном предлогу Савезног извршног већа.

Владимир Симић (Изборни срез Београд II, НР Србија): Ја бих то учинио, али непријатно ми је као претседнику Одбора за организацију власти и управу када сам тамо већ потписао нешто друго. Ово сам рекао у име неколицине другова, ако се то може учинити с предлогом да се о томе дискутује у пленуму.

Претседник Влада Зечевић: Има реч друг др Радмиловић.

Др Јерко Радмиловић (Изборни срез Хвар, Брач и Вис, НР Хрватска): Нисам мислио да говорим, али потстакнут излагањем друга потпретседника Симића хтио бих да кажем само неколико ријечи.

Мислим да се овдје не ради о изразу, да ли ћемо употријебити израз „виши привредни суд“ или „републички привредни суд“. Ја сам био један од оних у Законодавном одбору који су жељели и хтјели, али нисмо успјели, да организација привредног судовања буде аналогна организацији редовног судовања. То значи, да привредно судство организујемо тако да свака народна република има један суд као што има по један врховни суд у народним републикама кад се ради о Закону о судовима који смо прије неколико минута усвојили и да Аутономна Покрајина Војводина има таква свој суд за своју територију.

И, према томе, другови, разматрајући ово питање, дискутујући о њему у Законодавном одбору пред нас се поставило питање концепције организације привредних судова који усваја овај приједлог закона. Ја сам добио дојам, а такво увјерење је било и у Одбору, како у једном тако и у другом, да још у већој мјери него што је дошло до изражаја у експозеу друга Ранковића, како сам добио дојам, у још већој мјери, јер ипак има извјесних разлика у схваћању, које је преовладало у одбору, од схваћања у излагању друга Ранковића; чини ми се, имам дојам, осјећај да се ипак за нијансу схваћања разликују. У Одбору је, наиме, преовладало увјерење о томе да овај Приједлог закона о привредним судовима полази од концепције организације привредних судова у народним републикама не по концепцији републичких судова, да се не усвоји један принцип организације судовања привредног, као што се утврђује принцип за организацију редовног судства, јер се полази од тога да у народним републикама може да постоји више „републичких“ судова.

Другови који су бранили ову концепцију још више него што је била наглашена у самом приједлогу, нормално је, дошли су до закључка да тај суд назову вишим привредним судом. Ја сам лично против тога, али противан сам концепцији, нисам успио, али ја дајем за право друговима који су, полазећи од концепције другачије организације привредног судовања у републикама, рекли да, сасвим нормално, тај суд нема никаквог права да се зове „републичким“. Онда би републички суд био највиши суд када би тај суд био у једној републици „плафонски“ суд. Стварно виших судова уствари има, то су апелациони судови у области организације привредног судства, а посебно што се тиче Аутономне Покрајине Војводине препушта, уколико сам схватио, иако нисам био за то да се од тога направи питање, Народној Републици Србији и њеној Народној скупштини да оне ријеше како то буду сматрале за потребно да треба организирати привредно судство на подручју Аутономне Покрајине Војводине. То значи, другови, ако усвојимо ову концепцију која лежи у овом приједлогу закона, мислим да онда треба да остане назив „виши привредни судови“, уколико се не би желели вратити на концепцију идентичног организовања привредног судства у нашој земљи са редовним судовима, а онда бисмо се морали вратити на израз „републички судови“. Иначе, ја сматрам да су ови судови по суштини

— тако би их некако назвао — апелациони судови у механизму привредно-судске организације. Немам никакав приједлог ни амандман, ја сам за ту концепцију, а пошто сам пропао у одборима... (Гласови: За коју си концепцију?) Ја сам за концепцију — кад би мене неко питао, да једнако организирамо привредно судство као што смо организирали редовно судство. То има велике консеквенције. То значи да окружни привредни судови буду искључиво првостепени привредни судови, да они у првом степену рјешавају све привредне спорове, да постоји у свакој републици врховни привредни суд — не мора се тако звати, није битан израз — са којим ће бити обједињена та другостепена надлежност. А за Аутономну Покрајину Војводину и што се у погледу остале организације тиче, да имамо и ту врховне привредне судове, једном ријечју идентичну организацију као и за редовно судство. И да вам право кажем, колико год сам лично одушевљен овим Приједлогом закона о редовним судовима, не бих могао рећи да сам једнако тако одушевљен са овим Приједлогом о привредним судовима.

Претседник Влада Зечевић: Ко још жели реч? Пошто нема амандмана, нема предлога и нико се више не јавља за реч, стављам Предлог закона о привредним судовима на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико). Објављујем да је Савезно веће усвојило Закон о привредним судовима.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда — Претрес Предлога за измену и допуну главе XIX, одељак 1) у отсеку „У индустрији“ и Предлог за допуну главе XXIII одељак 4 Савезног друштвеног плана за 1954 годину. Приступамо претресу који је јединствен и обухвата расправљање у начелу и у појединостима.

Ко жели реч? (Нико). Пошто се нико не јавља за реч, стављам Предлог за измену и допуну Савезног друштвеног плана за 1954 годину на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико). Објављујем да је Савезно веће усвојило измену и допуну главе XIX одељак 1) отсек „У индустрији“ и Предлог о допуну главе XXIII одељак 4 Савезног друштвеног плана за 1954 годину.

Закључујем ову седницу. Сутра у 9 часова настављамо рад.

(Седница је закључена у 19,25 часова).

Известилац Одбора за организацију власти и управу Нико Шилих (НР Словенија) чита извештај Одбора за организацију власти и управу о Предлогу закона о привредним судовима. (Видети прилог).

Предлажем да се измене и допуне не читају.

Претседник Влада Зечевић: Да ли се слажете да се измене које су штампане не читају? (Слажемо):

Чули сте извештај Одбора за организацију власти и управу.

Молим известиоца Законодавног одбора народног посланика др Заима Шарца да прочита извештај Одбора.

Известилац Законодавног одбора др Заим Шарац (Изборни срез Коњиц и Кисељак, НР Босна и Херцеговина): Законодавни одбор разматрао је Предлог закона о привредним судовима на седницама 26, 27 и 30 јуна т. г. и подноси Савезном већу овај извештај: (Чита извештај Законодавног одбора. — Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Приступамо претресу Предлога закона о привредним судовима. Претрес је јединствен и обухвата расправљање о законском предлогу у начелу и у појединостима. Ко жели реч? (Владимир Симић: Ја). Реч има народни посланик Владимир Симић.

Владимир Симић (Изборни срез Београд II, НР Србија): Другови народни посланици, у врло исцрпном и запаженом експозеу о предлозима закона о судовима друг Ранковић није захтевао да се израз „републички судови“ врати у текст предлога закона али је израз, којим смо заменили израз „републички“, подложен — ово морам признати — објективној и садржајној критици. Невоља је у томе што ни један ни други израз нису баш најсрећнији. Када се каже републички привредни суд на то може да се одговори: па сви су привредни судови републички. Овај посесивни генитив не изражава у нашем језику нешто што би било специфично за републику. Када се каже републичка метеоролошка станица или кад се каже републички музеум то увек исто значи, а опет кад се каже виши привредни суд, онда друг Ранковић има право када у експозеу каже да он није само другостепени суд. Он је и према законском предлогу и првостепени суд за све привредне спорове и за све спорове о накнади штете који прелазе суму од 1 милион динара а другостепени за спорове, који су окружни привредни судови судили до један милион динара.

Ја мислим да бисмо у пленуму могли поводом овога да донесемо једну одлуку. Ја сам лично покушао у Одбору за организацију власти и управу да дам сугестију да остане израз „републички привредни суд“ и овога

момента кад размишљајам мени се чини да би то могло да остане тако само с тим да ни то није тачно. Једино што бисмо могли приметити то је да се са изразом „виших републичких судова“ било у чему, макар у најмањој мери, крњи федеративни принцип наше државне организације, јер ни „републички“, као израз, ту ништа не помаже.

Али, ето, то је једно питање којим би пленум могао за моменат да се заинтересује па када ми нисмо могли да решимо, да се реши овде. Да ли би ко од другова хтео да каже шта сматра за правилније? Најтеже ми је то што је критика овога изрази „виши привредни суд“ врло садржајна, када се каже да он није оно што се овим хтелo казати, он није само „виши суд“ него и првостепени суд, док би „републички привредни суд“ имало смисла да остане зато што би, по правилу, био у свакој републици један а по изузетку у републици Србији више. Ово стога разлога што ће Аутономна Покрајина Војводина безусловно имати свој виши привредни суд. Немам предлога, али ако би Савезно извршно веће хтелo да се врати на ранији израз, мислим да бисмо могли примити израз „републички привредни суд“.

Претседник Влада Зечевић: То значи, ако сам добро разумео, народни посланик Владимир Симић предлаже као амандман да се понова врати назив који је био у првобитном предлогу Савезног извршног већа.

Владимир Симић (Изборни срез Београд II, НР Србија): Ја бих то учинио, али непријатно ми је као претседнику Одбора за организацију власти и управу када сам тамо већ потписао нешто друго. Ово сам рекао у име неколицине другова, ако се то може учинити с предлогом да се о томе дискутује у пленуму.

Претседник Влада Зечевић: Има реч друг др Радмиловић.

Др Јерко Радмиловић (Изборни срез Хвар, Брач и Вис, НР Хрватска): Нисам мислио да говорим, али потстакнут излагањем друга потпретседника Симића хтио бих да кажем само неколико ријечи.

Мислим да се овдје не ради о изразу, да ли ћемо употријебити израз „виши привредни суд“ или „републички привредни суд“. Ја сам био један од оних у Законодавном одбору који су жељели и хтјели, али нисмо успјели, да организација привредног судовања буде аналогна организацији редовног судовања. То значи, да привредно судство организујемо тако да свака народна република има један суд као што има по један врховни суд у народним републикама кад се ради о Закону о судовима који смо прије неколико минута усвојили и да Аутономна Покрајина Војводина има такав свој суд за своју територију.

И, према томе, другови, разматрајући ово питање, дискутујући о њему у Законодавном одбору пред нас се поставило питање концепције организације привредних судова који усваја овај приједлог закона. Ја сам добио дојам, а такво увјерење је било и у Одбору, како у једном тако и у другом, да још у већој мјери него што је дошло до изражаја у експозеу друга Ранковића, како сам добио дојам, у још већој мјери, јер ипак има извјесних разлика у схваћању, које је преовладало у одбору, од схваћања у излагању друга Ранковића; чини ми се, имам дојам, осјећај да се ипак за нијансу схваћања разликују. У Одбору је, наиме, преовладало увјерење о томе да овај Приједлог закона о привредним судовима полази од концепције организације привредних судова у народним републикама не по концепцији републичких судова, да се не усвоји један принцип организације судова привредног, као што се утврђује принцип за организацију редовног судства, јер се полази од тога да у народним републикама може да постоји више „републичких“ судова.

Другови који су бранили ову концепцију још више него што је била наглашена у самом приједлогу, нормално је, дошли су до закључка да тај суд назову вишим привредним судом. Ја сам лично против тога, али противан сам концепцији, нисам успио, али ја дајем за право друговима који су, полазећи од концепције другачије организације привредног судовања у републикама, рекли да, сасвим нормално, тај суд нема никаквог права да се зове „републичким“. Онда би републички суд био највиши суд када би тај суд био у једној републици „плафонски“ суд. Стварно виших судова уствари има, то су апелациони судови у области организације привредног судства, а посебно што се тиче Аутономне Покрајине Војводине препушта, уколико сам схватио, иако нисам био за то да се од тога направи питање, Народној Републици Србији и њеној Народној скупштини да оне ријеше како то буду сматрале за потребно да треба организирати привредно судство на подручју Аутономне Покрајине Војводине. То значи, другови, ако усвојимо ову концепцију која лежи у овом приједлогу закона, мислим да онда треба да остане назив „виши привредни судови“, уколико се не би желели вратити на концепцију идентичног организовања привредног судства у нашој земљи са редовним судовима, а онда бисмо се морали вратити на израз „републички судови“. Иначе, ја сматрам да су ови судови по суштини

— тако би их некако назвао — апелациони судови у механизму привредно-судске организације. Немам никакав приједлог ни амандман, ја сам за ту концепцију, а пошто сам пропао у одборима... (Гласови: За коју си концепцију?) Ја сам за концепцију — кад би мене неко питао, да једнако организирамо привредно судство као што смо организирали редовно судство. То има велике консеквенције. То значи да окружни привредни судови буду искључиво првостепени привредни судови, да они у првом степену рјешавају све привредне спорове, да постоји у свакој републици врховни привредни суд — не мора се тако звати, није битан израз — са којим ће бити обједињена та другостепена надлежност. А за Аутономну Покрајину Војводину и што се у погледу остале организације тиче, да имамо и ту врховне привредне судови, једном ријечју идентичну организацију као и за редовно судство. И да вам право кажем, колико год сам лично одушевљен овим Приједлогом закона о редовним судовима, не бих могао рећи да сам једнако тако одушевљен са овим Приједлогом о привредним судовима.

Претседник Влада Зечевић: Ко још жели реч? Пошто нема амандмана, нема предлога и нико се више не јавља за реч, стављам Предлог закона о привредним судовима на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је *против*? (Нико). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико). Објављујем да је Савезно веће усвојило Закон о привредним судовима.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда — Претрес Предлога за измену и допуну главе XIX, одељак 1) у отсеку „У индустрији“ и Предлог за допуну главе XXIII одељак 4 Савезног друштвеног плана за 1954 годину. Приступамо претресу који је јединствен и обухвата расправљање у начелу и у појединостима.

Ко жели реч? (Нико). Пошто се нико не јавља за реч, стављам Предлог за измену и допуну Савезног друштвеног плана за 1954 годину на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је *против*? (Нико). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико). Објављујем да је Савезно веће усвојило измену и допуну главе XIX одељка 1) отсек „У индустрији“ и Предлог о допуни главе XXIII одељак 4 Савезног друштвеног плана за 1954 годину.

Закључујем ову седницу. Сутра у 9 часова настављамо рад.

(Седница је закључена у 19,25 часова).

П Р И Л О З И

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
ПРЕТСЕДНИКБр. СНС (А) 96/54
Београд, 18 маја 1954 год.ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу акта достављам Вам Предлог закона о судовима који ми је доставило Савезно извршно веће актом Б. бр. 763 од 18 маја 1954 год. и молим да тај законски предлог упутите на претресање Одбору за организацију власти и управу свог већа.

Истовремено Вас обавештавам да је за повереника Савезног извршног већа приликом претресања наведеног законског предлога одређен Никола Срзентић, секретар за правосудне послове у Савезном извршном већу.

С. Ф. — С. Н!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕБр. СНС (А) 96/54
Београд, 18 маја 1954 год.ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ
ВЛАСТИ И УПРАВУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам Предлог закона о судовима који смо добили од Савезног извршног већа преко Претседника Савезне народне скупштине с молбом да исти претресете у Вашем Одбору и поднесете извештај овом Дому.

За повереника Савезног извршног већа одређен је Никола Срзентић, секретар за правосудне послове у Савезном извршном већу.

С. Ф. — С. Н!

Претседник

Влада Зечевић, с. р.

ПРЕДЛОГ
ЗАКОНА О СУДОВИМА

ДЕО ПРВИ

ОСНОВНА НАЧЕЛА О СУДОВИМА

Члан 1

У Федеративној Народној Републици Југославији суђење врше редовни, привредни или војни судови.

Уређење и надлежност привредних и војних судова одређује се посебним законом.

Члан 2

Судови се могу установљавати и укидати само савезним законом.

Само савезним законом се може установљавати и мењати надлежност судова.

Члан 3

Судови суде на основу закона и других општеобавезних одлука Савезне народне скупштине и републичких народних скупштина, као претставничких органа власти социјалистичке државе.

Судови примењују и друге прописе који су донесени на основу закона и у складу са законом.

Члан 4

Највиши суд у Федеративној Народној Републици Југославији је Савезни врховни суд.

Савезни врховни суд обезбеђује јединствену примену закона.

Савезни врховни суд оцењује законитост одлука свих судова у границама одређеним законом.

Члан 5

Грађанима, установама и организацијама обезбеђено је једнако право на судску заштиту.

Суд обезбеђује сваком грађанину, установи и организацији права која су им призната законом.

Члан 6

Обезбеђено је право жалбе вишем суду против првостепених судских пресуда.

Члан 7

Судови су у доношењу одлука независни.

Члан 8

Одлуке судова може мењати или укидати само надлежан суд у поступку који је одређен законом.

Члан 9

Судови доносе пресуде у име народа.

Члан 10

У суђењу учествују сталне судије и повремене судије (судије поротници).

Судије и судије поротници су равноправни у суђењу.

Члан 11

Судије и судије поротнике редовних и привредних судова бирају и разрешавају претставничка тела — народне скупштине и народни одбори.

Члан 12

Суђење се врши по правилу у већу које је састављено од три или пет чланова.

У судским већима учествују судије и судије поротници или само судије.

Законом се одређује у којим случајевима судија појединац и кад врховни судови решавају у општим седницама и у седницама судских одељења.

Члан 13

Сви државни органи дужни су указивати правну помоћ судовима.

ДЕО ДРУГИ
РЕДОВНИ СУДОВИ

Г Л А В А I

РЕДОВНИ СУДОВИ И ЊИХОВА НАДЛЕЖНОСТ

1. Надлежност

Члан 14

Редовни судови јесу:

срески судови;

окружни судови;

Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине;

републички врховни судови и

Савезни врховни суд.

Члан 15

Срески судови:

одлучују у првом степену у кривичним, грађанским и другим предметима који су им стављани у надлежност;

спроводе извршење;
врше друге послове одређене овим законом или другим законима.

Члан 16

Срески судови се оснивају за подручје једног среза или града или за подручје једног среза и града, а у већим срезovima или градовима за један део среза или града.

Оснивање, укидање и територијалну надлежност појединих среских судова и њихово седиште одређује републичко извршно веће, а у Аутономној Покрајини Војводини Покрајинско извршно веће.

Члан 17

Окружни судови:

одлучују у првом степену у кривичним, грађанским и другим предметима који су им стављани у надлежност;

одлучују у другом степену поводом правних лекова против одлука среских судова;

руководе истрагом;

врше друге послове одређене овим законом или другим законима.

Члан 18

Окружни судови се оснивају за подручје два или више среских судова.

Оснивање, укидање и територијалну надлежност појединих окружних судова и њихово седиште одређује републичко извршно веће, а у Аутономној Покрајини Војводини Покрајинско извршно веће.

Члан 19

Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине врши на територији ове покрајине права и дужности која су овим законом дата републичком врховном суду.

Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине решава сукобе о надлежности између судова и покрајинских органа управе и између судова и народних одбора на територији Аутономне Покрајине Војводине.

Члан 20

Републички врховни судови:

одлучују у кривичним, грађанским и другим предметима поводом редовних и ванредних правних лекова;

одлучују у управним споровима у случајевима предвиђеним посебним законом;

решавају сукобе о надлежности између судова и републичких органа управе и између судова и народних одбора на територији народне републике;

врше друге послове одређене овим законом или другим законима.

Члан 21

Републички врховни судови и Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине решавају сукобе о надлежности у већу од три судије.

Члан 22

Савезни врховни суд;

одлучује у кривичним, грађанским и другим предметима у последњем степену поводом редовних и ванредних правних лекова;

одлучује у управним споровима у случајевима предвиђеним посебним законом;

оцењује законитост правоснажних одлука Врховног војног суда и Врховног привредног суда;

решава сукобе о надлежности између судова и савезних органа управе, између редовних и војних судова и између редовних и привредних судова;

врши друге послове одређене овим законом или другим законима.

Члан 23

Кад оцењује законитост правоснажних одлука Врховног војног суда и кад решава сукобе о надлежности између редовних и војних судова, Савезни врховни суд одлучује у већу које је састављено од пет чланова од којих су претседних већа и два члана већа судије Савезног врховног суда, а два члана судије Врховног војног суда које одреди претседник тог суда.

Кад оцењује законитост правоснажних одлука Врховног привредног суда и кад решава сукобе о надлежности између редовних и привредних судова, Савезни врховни суд одлучује у већу од пет чланова, од којих су претседних већа и два члана већа судије Савезног врховног суда, а два члана судије Врховног привредног суда које одреди претседник тог суда.

Кад решава сукобе о надлежности између судова и савезних органа управе Савезни врховни суд одлучује у већу од пет судија.

Члан 24

Судска већа виших судова имају право и дужност да нижим судовима дају примедбе о недостацима у суђењу који су запажени приликом решавања о правним лековима.

Ако се ови недостаци појављују код већег броја судова или ако су запажени недостаци већег значаја, претседник већа обавестиће о томе претседника суда који може свим или неким нижим судовима указати на ове недостатке.

Правна схватања изражена у примедбама судског већа или претседника суда нису обавезна за нижи суд.

2. Седнице судских одељења и опште седнице врховних судова

Члан 25

Савезни врховни суд, републички врховни судови и Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине у седницама судских одељења и у општим седницама решавају о предметима који су им овим законом и другим законима стављани у делокруг рада.

Седнице судских одељења постоје само у оним врховним судовима у којима је образовано два или више већа за решавање кривичних, грађанских односно управних предмета.

Опште седнице постоје у свим врховним судовима.

Врховни суд Народне Републике Србије и Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине могу одржавати заједничке опште седнице као и заједничке седнице одговарајућих одељења оба врховна суда.

Члан 26

На седници судског одељења одлучује се какво ће се правно становиште заузети у одређеном правном питању.

Седницу одељења сачињавају све судије које улазе у састав већа која решавају предмете из исте правне области.

Претседник седнице одељења је најстарији претседник већа.

За пуноважно одлучивање потребно је присуство свих чланова седнице. Кад је потребно да се седница одељења хитно сазове, а један или два члана су спречени да присуствују, претседник суда ће уместо њих одредити за чланове седнице судије из других већа.

Одлуке седнице одељења доносе се већином гласова. При једнакој подели гласова или кад сви чланови једног већа не прихватају мишљење већине, предмет се упућује на решавање општој седници.

Члан 27

Седница судског одељења ће се сазвати кад се утврди да о неком правном питању из судске праксе постоји несагласност у схватању између појединих већа, или кад једно веће одлучи да отступи од своје раније праксе или од правног схватања које су усвојила сва већа. У таквом случају веће ће одложити доношење одлуке о конкретном предмету и изнеће правно питање пред седницу судског одељења, обавештавајући претходно претседника суда који може с обзиром на важност питања одлучити да о њему расправи општа седница.

Ако се утврди да постоји несагласност у схватању о неком правном питању између појединих већа, а одлука о конкретном предмету је већ донета, претседник врховног суда може задржати достављање такве одлуке и захтевати да се правно питање расправи у седници одељења. Кад седница одељења заузме становиште противно одлучи већа, претседник већа је дужан да предмет, који је дао повод да се седница закаже, изнесе већу на поновно решавање.

Седница одељења може се сазвати на захтев претседника суда или претседника већа кад поводом конкретног предмета треба одлучити о правном питању о коме већа још нису решавала.

Члан 28

Седницу судског одељења сазива њен претседник.

Претседник седнице одређује једног или више судија који ће писмено изнети предлоге за решавање правног питања. Ови предлози треба да буду достављени члановима седнице одељења најдоцније три дана пре одржавања седнице.

Члан 29

Правна схватања седнице судског одељења обавезна су за већа која улазе у састав седнице одељења.

Члан 30

Ако сви чланови једног већа сматрају да треба отступити од правног схватања усвојеног да седници судског одељења, затражиће од претседника суда да о томе одлучи општа седница.

Члан 31

Кад се утврди да постоји несагласност у схватању о неком правном питању из судске праксе између већа Врховног суда Народне Републике Србије и Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине, Претседник Врховног суда Народне Републике Србије у споразуму са Претседником Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине сазива заједничку седницу судских одељења оба врховна суда.

Заједничку седницу чине чланови одговарајућих већа оба врховна суда.

С обзиром на важност питања о коме би се имало распоављати у заједничкој седници одељења, претседници Врховног суда Народне Републике Србије и Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине могу споразумно одлучити да се о спорном питању одлучи у заједничкој општој седници.

За рад заједничке седнице судских одељења Врховног суда Народне Републике Србије и Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине сходно ће се примењивати одредбе члана 26 став 3—5,

члана 27 став 2 и 3, члана 28 став 2 и члана 29 и 30 овог закона.

Члан 32

Општу седницу врховног суда сачињавају претседник и све судије тога суда.

Општим седницама претседава претседник врховног суда кога у случају спречености замењује судија одређен распоредом послова.

За пуноважно одлучивање потребно је присуство најмање две трећине судија врховног суда.

Одлуке се доносе већином гласова свих судија врховног суда.

Члан 33

На општој седници врховни суд:

утврђује предлоге за оцену сагласности закона са Уставом;

подноси образложена мишљења о потреби доношења или измене закона и других прописа;

одлучује о случајевима који су у овом или другом закону предвиђени.

Општа седница се може сазвати и кад је потребно да се, ради обезбеђења јединствене примене закона, одлучи о неком правном питању о коме решава неко веће врховног суда.

Члан 34

Општу седницу сазива претседник врховног суда.

Претседник суда ће одредити једног или више судија који ће према природи предмета о коме ће се решавати изградити реферат или нацрт одлуке и прикупити све податке потребне за одлучивање.

Писмени реферати, нацрти одлука и други потребни подаци морају се доставити судијама врховног суда заједно са предлогом о дневном реду најдоцније три дана пре одржавања седнице. Судија који се не слаже са рефератом или нацртом одлуке може писмено изложити своје мишљење које ће претседник суда доставити осталим судијама.

Члан 35

Правна схватања опште седнице обавезна су за сва већа врховног суда и могу се изменити само у новој општој седници.

Члан 36

Ради обезбеђења јединствене примене закона на територији Народне Републике Србије Врховни суд Народне Републике Србије и Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине одржавају заједничке опште седнице.

Заједничку општу седницу сазива Претседник Врховног суда Народне Републике Србије по својој иницијативи или на захтев Претседника Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине.

Заједничкој општој седници претседава Претседник Врховног суда Народне Републике Србије, а у његовом отсуству Претседник Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине.

Одредбе члана 32 став 3 и 4, члана 34 став 2 и 3 и члана 35 важе и за заједничке опште седнице.

Члан 37

Кад Претседник Савезног врховног суда утврди да је у важним питањима примене права судска пракса неуједначена или да је поводом примене закона потребно унапред ускладити судску праксу, заказује проширену општу седницу Савезног врховног суда у чији састав улазе поред Претседника и судија Савезног врховног суда и претседници републичких врховних судова односно Претседник Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине.

Проширена општа седница Савезног врховног суда може одлучити да се о питању које је ставље-

но на дневни ред донесе начелна одлука, а може се уздржати од доношења овакве одлуке.

За пуноважно одлучивање потребно је присуство најмање две трећине судија Савезног врховног суда и свих претседника врховних судова или судија који их замењују. Одлуке се доносе већином гласова присутних чланова.

Члан 38

Предлог за сазивање проширене опште седнице Савезног врховног суда може ставити сваки претседник врховног суда. Ако Претседник Савезног врховног суда не усвоји предлог за сазивање проширене опште седнице обавестиће о томе претседника који је ставио предлог и саопштиће му разлоге који су га руководили да не усвоји предлог. Ако претседник републичког врховног суда односно Претседник Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине остане при свом предлогу, Претседник Савезног врховног суда је дужан да закаже проширену општу седницу.

Члан 39

Претседник Савезног врховног суда ће пре него што закаже проширену општу седницу одредити једног или двојицу референата за питања која ће се на седници расправљати. Референти могу бити претседници републичких врховних судова односно Претседник Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине или судије Савезног врховног суда.

Писмени реферат са дневним редом доставиће се члановима проширене опште седнице најдоцније осам дана пре одржавања седнице.

Члан 40

О раду седница судских одељења и општих седница води се записник у који се уноси мишљења изнесена на седници и одлуке које су донесене.

Ако одлуке нису донесене једногласно, то ће се унети у записник, а сваки члан седнице који се није сагласио са одлуком може приложити записнику своје одвојено писмено мишљење.

Члан 41

Савезни врховни суд издаје Збирку одлука врховних судова.

У Збирци одлука врховних судова објављиваће се и одлуке седница судских одељења и општих седница о правним питањима као и начелне одлуке проширене опште седнице Савезног врховног суда.

У Збирци се по правилу објављују одвојена мишљења судија дата у седницама судских одељења или у општим седницама.

Члан 42

Евиденција судске праксе обавезно се води у Савезном врховном суду, републичким врховним судовима и у Врховном суду Аутономне Покрајине Војводине.

Упутства о вођењу евиденције судске праксе доноси Савезни врховни суд.

ГЛАВА II

ИЗБОР ПРЕТСЕДНИКА СУДА, СУДИЈА И СУДИЈА ПОРОТНИКА

Члан 43

За судију може бити изабрано свако лице које испуњава опште услове за пријем у државну службу, које има завршен правни факултет и које није било осуђивано због кривичног дела које га чини морално неподобним за вршење судиске дужности.

Лице које се бира за судију среског или окружног суда мора имати положен судиски или адвокатски испит. Изузетно за судију среског или окру-

жног суда може бити изабрано и лице које није положило судиски односно адвокатски испит, али оно не може остати на судској дужности ако у року од године дана по избору не положи овај испит.

Судија врховног суда бира се из редова истакнутих судија или истакнутих правника, који су после завршеног правног факултета провели десет година у судској пракси или на другим правним пословима. За судију Савезног врховног суда ова пракса износи најмање дванаест година.

Професори права на факултету могу бити бирани за судије свих судова иако не испуњавају услове из става 2 и 3 овог члана.

Члан 44

За судију поротника може бити биран држављанин Федеративне Народне Републике Југославије који је навршио 27 година живота, који није осуђиван због кривичног дела које га чини морално неподобним за вршење судиске дужности и који је способан да врши судиску дужност.

Члан 45

За судију одређеног суда не може бити бирано лице које је већ изабраном судији истог суда брачни друг, сродник у правој линији или сродник у побочној линији до другог степена.

У истом суду може бити изабрано за судију поротника лице које је судији или судији поротнику брачни друг или са њим стоји у односу сродства из претходног става, али у таквом случају ова лица не могу судити у истом већу.

Члан 46

Судије Савезног врховног суда бира Савезна народна скупштина.

Судије републичких врховних судова и Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине бирају републичке народне скупштине односно Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине.

Судије и судије поротнике окружних судова бирају републичке народне скупштине, Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине односно Народни одбор Аутономне Косовско-метохиске Области.

Судије и судије поротнике среског суда бира народни одбор среза односно града. Ако територијална надлежност среског суда обухвата подручје народног одбора среза и града, избор врше оба народна одбора. За судију или судију поротника сматра се да је изабран онај кандидат који је изабран у оба народна одбора.

Члан 47

Судије врховних и окружних судова и судије поротници окружних судова бирају се на предлог надлежних извршних већа или одређеног броја народних посланика односно одборника по поступку који је одређен пословником.

Списак кандидата за избор судија и судија поротника окружног суда доставља извршном већу орган управе за правосудне послове, пошто претходно прибави мишљење народних одбора срезова и градова са подручја окружног суда.

Судије среских судова бирају се на предлог органа управе за правосудне послове.

Предлог за избор судија поротника среских судова састављају комисије народних одбора пошто претходно прибави мишљење претседника среског суда.

Одлуком о избору срески односно градски народни одбор усваја или одбацује предложене кандидате.

Члан 48

Пре ступања на дужност судија и судија поротник дају ову изјаву:

„Свечано изјављујем да ћу се у свом раду придржавати Устава и закона, да ћу дужност судије вршити савесно и непристрасно и да ћу штитити социјалистички поредак Федеративне Народне Републике Југославије.”

Претседници и судије врховних судова дају ову изјаву пред претседником народне скупштине која их је изабрала, претседници окружних судова пред претседником републичког врховног суда односно Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине, претседници среских судова, судије и судије поротници окружних судова пред претседником окружног суда, а судије и судије поротници среских судова пред претседником среског суда.

Члан 49

Судије врше судиску дужност док не буду решени или док им служба не престане по сили закона.

Судије поротници бирају се на време од две године.

Члан 50

Број судија и судија поротника у окружним и среским судовима одређују на предлог органа управе за правосудне послове републичка извршна већа, а у Аутономној Покрајини Војводини Покрајинско извршно веће.

Члан 51

Одредбе које важе за избор судије важе и за избор претседника суда.

Г Л А В А III

ПОЛОЖАЈ СУДИЈА И СУДИЈА ПОРОТНИКА

1. Права и дужности

Члан 52

Судија и судија поротник слободни су у изношењу мишљења о свим питањима у чијем одлучивању учествују.

Судија и судија поротник не могу бити узети на одговорност за дати глас, осим ако се утврди да су датим гласом учинили кривично дело.

Члан 53

Судија и судија поротник среског или окружног суда не може бити притворен нити стављен у истражни затвор због кривичног дела учињеног у вршењу судиске дужности без одобрења дисциплинског већа републичког врховног суда односно Претседник Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине, а судије врховних судова без одобрења надлежног извршног већа.

Члан 54

Судија и судија поротник доносе одлуке и врше судиску дужност по закону и својој савести.

Утицање на судију и судију поротника ради доношења незаконите одлуке и злоупотреба судиске дужности кажњавају се по закону као кривично дело.

Члан 55

Судија и судија поротник врше судиску дужност у суду у који су изабрани.

Судије среских и окружних судова могу бити привремено упућени на рад у други суд највише два месеца, а по свом пристанку највише до шест месеци у једној календарској години.

Привремено упућивање на рад у други суд врши се само ако због спречености или изузећа судија

или других важних разлога долази у питање редовно обављање послова у том суду.

У срески суд може бити привремено упућен на рад судија окружног суда или судија среског суда са подручја истог окружног суда, а у окружни суд судија среског суда са подручја окружног суда.

Решење о привременом упућивању судије на рад доноси претседник окружног суда. Решење се доставља и органу управе за правосудне послове.

Члан 56

Судија и судија поротник дужни су да савесно врше судиску дужност. Они су дужни да свестрано испитају околности и утврде чињенице од којих зависи доношење законите одлуке.

Они се старају да грађани, организације и установе дођу што пре до остварења права која су им законом призната.

Судија обавља и послове судске управе ако му је распоредом послова одређена ова дужност у суду

Члан 57

Судија и судија поротник не могу учествовати у суђењу ако постоје разлози због којих по закону наступа њихово изузеће. Они су дужни да ове разлоге саопште чим за њих сазнају.

Члан 58

Даном ступања на дужност судија стиче право на плату која му као судији припада по постојећим прописима, као и право на социјално осигурање, право на годишњи одмор и сва права која припадају државним службеницима.

Плате судија одређује се савезним прописима.

Члан 59

Судија не може вршити дужности нити се бавити пословима који нису у складу са његовим положајем или који би га спречили да врши дужност судије или би довели у сумњу његову непристрасност.

О свакој дужности или послу који ће вршити судија је дужан да обавести претседника суда. У случају сумње да ли се ради о дозвољеним дужностима или пословима одлучује претседник републичког врховног суда односно Претседник Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине за све судије у народној републици односно Аутономној Покрајини Војводини, а Претседник Савезног врховног суда за судије тога суда.

Члан 60

Судија поротник је дужан да се одазове позиву на суђење. У случају спречености он је дужан да о томе на време обавести претседника суда.

Члан 61

Судијама поротницима припада накнада трошкова учињених због вршења судиске дужности и накнада за изгубљану зараду.

Ближе прописе о накнади доноси Савезно извршно веће.

2. Одговорност

Члан 62

За кривична дела која учине у вршењу судиске дужности или ван ње судија и судија поротник одговарају пред надлежним судом.

Члан 63

Судија и судија поротник одговарају за штету коју учине држави својим незаконитим радом.

За штету коју судија и судија поротник својим незаконитим радом учине грађанима или правним лицима оштећени може тражити накнаду од државе.

Ако је држава правоснажно осуђена да плати накнаду штете, може од судије или судије поротника тражити накнаду оног што је исплаћено само ако је штета проузрокована намерно или из крајње непажње.

Захтев за накнаду штете због незаконитог рада судије или судије поротника застарева за једну годину од дана кад је оштећени сазнао за штету, а у сваком случају за три године од дана настале штете.

Захтев државе да од судије или судије поротника тражи накнаду оног што је исплаћено застарева за шест месеци од дана извршене исплате.

Члан 64

За повреде дужности или угледа судиске службе претседници и судије среских и окружних судова одговарају дисциплински.

Члан 65

Пре покретања поступка претседник суда може позвати судију да писмено изнесе објашњење за своје поступке.

Ово објашњење могу тражити и претседници виших судова од претседника и судија судова са подручја вишег суда.

Ако се ради о повреди дужности уредног пословања у суду, извршењу задатака судске управе или о повреди угледа судиске службе објашњење може тражити од претседника и судија среских и окружних судова и орган управе за правосудне послове.

Члан 66

За повреде дужности или угледа судиске службе претседницима и судијама среских и окружних судова могу се изрећи ове дисциплинске мере:

писмена опомена,
писмени укор.

Да ли ће се изрећи писмена опомена или писмени укор зависи од тежине повреде.

Претседник суда или судија коме су у току једне године изречене две дисциплинске мере не може напредовати у виши платни разред нити бити изабран за судију вишег суда за време од две године од дана кад је изречена последња дисциплинска мера.

Члан 67

Поступак за изрицање дисциплинских мера према судијама среских и окружних судова покреће се на предлог претседника тих судова, а против претседника среских судова на предлог претседника окружног суда. Претседници врховних судова могу покренути поступак против сваког претседника или судије среског и окружног суда са подручја врховног суда.

Предлог за покретање поступка може ставити и орган управе за правосудне послове.

Члан 68

Дисциплинске мере изриче дисциплинско веће врховног суда народне републике односно Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине.

Дисциплинско веће је састављено од три судије који се одређују распоредом послова.

Дисциплинско веће решава у нејавној седници.

Члан 69

Пре доношења решења дисциплинско веће ће затражити од судије да писмено изнесе своју одбрану уколико то раније није учињено (члан 65), а може одредити претседника суда или судију који ће спровести потребне измишљаје.

Дисциплинско веће ће позвати судију да пред већем изнесе своју одбрану, ако он то затражи или кад је то потребно ради утврђивања његове одговорности.

Члан 70

Дисциплинско веће решењем одбија предлог за изрицање дисциплинске мере или изриче дисциплинску меру.

Решење дисциплинског већа је правоснажно.

У решењу дисциплинског већа изрећиће се ко сноси трошкове поступка.

Ако је одбијен предлог за изрицање дисциплинске мере, судији који је био позван пред дисциплинско веће путни трошкови накнадиће се из буџетских средстава.

Ако је изречена дисциплинска мера, дисциплинско веће може одлучити да сви трошкови или један део падне на терет буџетских средстава.

Члан 71

Дисциплинске мере не могу се изрећи ако је протекло више од једне године од дана кад је учињена повреда дужности или угледа судиске службе.

Г Л А В А IV

РАЗРЕШЕЊЕ, ПРЕСТАНАК СЛУЖБЕ И УДАЉЕЊЕ ОД ДУЖНОСТИ ПРЕТСЕДНИКА СУДОВА, СУДИЈА И СУДИЈА ПОРОТНИКА

1. Разрешење

Члан 72

Судија и судија поротник могу бити разрешени судиске дужности само у случајевима и у поступку који овај закон одређује.

Члан 73

Разрешење судије и судије поротника врши претставничко тело које их је изабрало.

Ако су за разрешење надлежни народни одбори среза и града, судија и судија поротник сматраће се разрешеним ако су разрешени у оба народна одбора.

Члан 74

Судија ће се разрешити:

кад сам затражи да буде разрешен,

кад по свом пристанку буде изабран у други суд или постављен на другу дужност,

кад се утврди да није у могућности да врши судску дужност због стручне неспособности или моралне неподобности.

Избором судије у виши суд судија се сматра разрешеним у нижем суду.

Члан 75

Судија поротник ће се разрешити:

кад сам затражи да буде разрешен,

кад се утврди да није у могућности да врши судску дужност због неспособности или моралне неподобности.

Судија поротник сматра се разрешеним ако по протеклу времена за које је биран не буде поновно изабран.

Члан 76

Кад судија или судија поротник затражи да буде разрешен, претседник суда доставиће његов захтев претставничком телу које га је изабрало преко органа управе за правосудне послове.

Члан 77

Кад је судија изабран у други суд или постављен на нову дужност, орган управе за правосудне послове обавестиће о томе претставничко тело ради доношења одлуке о разрешењу.

Судија не може ступити на нову дужност пре него што буде разрешен.

Члан 78

Предлог за разрешење судије врховног и окружног суда или судије поротника окружног суда због неспособности или моралне деподобности подносе народним скупштинама надлежна извршна већа или одређени број посланика по поступку који је одређен скупштинским пословником.

Предлог за разрешење судије и судије поротника окружног суда са подручја Аутономне Косовско-метохиске Области подноси Народном одбору ове Области орган управе за правосудне послове или одређени број одборника овог Одбора по поступку одређеном пословником.

Предлог за разрешење судије и судије поротника среског суда због неспособности или моралне неподобности подносе органи управе за правосудне послове или одређени број одборника по поступку одређеном статутом народног одбора.

Члан 79

Иницијативу за разрешење судије и судије поротника окружног суда могу дати и народни одбори среза или града са подручја окружног суда.

Ова иницијатива упућује се органу управе за правосудне послове који ће о томе обавестити претставничко тело преко извршног већа са својим мишљењем о истакнутим разлозима за разрешење. Ако судија или судија поротник није дао своју изјаву о разлозима за разрешење, орган управе за правосудне послове претходно ће прибавити ову изјаву.

Члан 80

Предлог за разрешење због неспособности или моралне неподобности не може се поднети ако судија или судија поротник није био позван да се усмено или писмено изјасни о разлозима за разрешење.

Члан 81

Предлог за разрешење судије и судије поротника због неспособности или моралне неподобности претходно се разматра у одбору за изборе народних скупштина односно у комисији за изборе народних одбора.

Одбор односно комисија за изборе испитаће да ли постоје разлози за разрешење. Они могу да затраже од органа управе за правосудне послове да провере чињенице које се износе у предлогу.

Ако је предлог за разрешење судије или судије поротника среског суда потекао од народних одборника, тај предлог се претходно упућује органу управе за правосудне послове, који ће, пошто испита случај и прибави изјаву лица чије се разрешење тражи о разлозима за разрешење, вратити предлог народном одбору са својим мишљењем. Ово мишљење прочитаће се на почетку претреса предлога о разрешењу у народном одбору, али орган управе за правосудне послове може затражити да своје мишљење изнесе усмено на седници одбора.

Члан 82

Одлуке народних одбора о разрешењу судија и судија поротника подлежу оцени законитости по одредбама Устава и закона.

Члан 83

Кад се донесе одлука о укидању неког среског или окружног суда (члан 16 и 18), судије и судије поротници тог суда сматрају се разрешеним.

Ако је потребно да се смањи број судија или судија поротника у једном суду (члан 50), надлежно претставничко тело разрешиће одређени број судија односно судија поротника.

Члан 84

Судија који је разрешен не може вршити дужност судије.

Разрешени судија Савезног врховног суда ставља се на располагање Савезном извршном већу, а судије осталих судова органу управе за правосудне послове, уколико се не ради о разрешењу по захтеву судије односно о разрешењу због одласка на нову дужност.

Радни однос разрешених судија расправиће се по прописима који ваше за државне службенике као и по посебним прописима за судије.

2. Престанак службе

Члан 85

Судији престаје служба по сили закона:

кад се утврди да нема услова да буде биран за судију,

кад буде осуђен због кривичног дела које га чини морално неподобним за вршење судиске дужности,

кад наврши 70 година живота,

кад буде позван на отслужење обавезног војног рока.

Члан 86

Постојање услова из претходног члана утврђују за судију Савезног врховног суда надлежни одбори Савезног извршног већа а за судију врховних судова народних република или Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине — надлежни одбори републичког извршног већа односно Покрајинског извршног већа.

За судију окружних и среских судова постојање ових услова утврђују органи управе за правосудне послове.

Против свих решења о престанку службе може се водити управни спор пред Савезним врховним судом.

3. Удаљење од дужности

Члан 87

Судија ће се удаљити од дужности ако је против њега отворена истрага или је стављен у притвор или истражни затвор.

Судија може бити удаљен од дужности ако је стављен предлог за његово разрешење због стручне неспособности или моралне неподобности.

У случајевима из става 1 одлуке о удаљењу доноси за судије претседник суда, а за претседника суда претседник вишег суда. У случајевима из става 2 одлуке о удаљењу доноси за претседника и судије среских судова орган управе за правосудне послове, а за претседнике и судије осталих судова надлежно извршно веће.

У погледу припадљености судија удаљених од дужности важе прописи о државним службеницима.

Члан 88

Ако је против судије поротника отворена истрага или је учињен предлог за његово разрешење, претседник суда неће позивати судију поротника на вршење дужности док се не заврши кривични поступак односно поступак за разрешење.

Члан 89

Одредбе које важе за разрешење судије, престанак службе и његово удаљење од дужности важе и за претседника суда.

ГЛАВА V

СТРУЧНИ САРАДНИЦИ У СУДУ И КАНЦЕЛАРИСКИ СЛУЖБЕНИЦИ

Члан 90

Стручни сарадници у суду јесу:
приправници,
референти,
секретари.

Члан 91

Стручни сарадници у суду помажу судијама и оспособљају се за судиску дужност.

Члан 92

За приправника у суду може бити постављено лице које је завршило правни факултет и које испуњава друге услове који се траже за ступање у државну службу.

Приправници се постављају у среским и окружним судовима и постепено се распоређују на све послове како би стекли праксу из свих области судског рада.

Приправнике треба нарочито упознати са свим пословима у вези са суђењем и омогућити им да присуствују претресима, расправама и рочиштима која се одржавају у суду.

Приправницима се може поверити писмена израда нацрта судских одлука и послови записничара.

Приправници се могу упутити на вежбу у приредни суд и јавно тужиоштво.

Члан 93

Приправничка пракса траје три године. Приправник стиче право да полаже судиски испит после навршене две године приправничке праксе.

По положеном судиском испиту и завршеној приправничкој пракси приправник се поставља за референта.

Лица која су положила адвокатски испит постављају се одмах за референте.

За референте могу бити постављена и лица која нису положила судиски испит, ако су завршила правни факултет, провела три године на правним пословима и положила стручни испит.

Члан 94

Савезно извршно веће прописује ближе услове за полагање судиског испита, програм и начин полагања овог испита.

Члан 95

Референти се могу постављати у свим судовима.

Они могу бити дуже времена задржани у појединим судским већима или на одређеним судским пословима.

Референтима, поред послова које врше приправници у суду, може се поверити да самостално узимају на записник тужбе, предлоге и друге поднеске и изјаве странака у поступку.

Члан 96

Секретари могу бити постављени само у врховним судовима.

За секретара може бити постављено лице које је по завршеном правном факултету провело осам година у судској пракси или на другим правним пословима и које је положило судиски или адвокатски испит.

Секретари се по правилу постављају из редова судија среских и окружних судова или референата у суду.

Секретари помажу судијама у проучавању правних питања и израђују нацрте одлука већа врхов-

них судова. Њима се може поверити и вођење евиденције судске праксе.

Члан 97

Приправнике и референте у среским и окружним судовима поставља орган управе за правосудне послове.

Секретаре у Савезном врховном суду поставља Претседник тог суда, а секретаре и референте у другим врховним судовима орган управе за правосудне послове на предлог претседника врховног суда.

Члан 98

У судовима постоји потребан број канцелариских и помоћних службеника.

У среским судовима могу постојати и судски извршиоци.

Канцелариске и помоћне службенике у судовима поставља орган управе за правосудне послове, а у Савезном врховном суду Претседник тог суда.

Орган управе за правосудне послове може овластити претседнике окружних судова да у границама систематизованих радних места врше постављање канцелариских и помоћних службеника.

Члан 99

На стручне сараднике у суду и канцелариске и помоћне службенике примењују се прописи који важе за државне службенике, ако овим законом није другачије одређено.

ГЛАВА VI

СУДСКА УПРАВА

Члан 100

Судска управа обезбеђује услове за рад и пословање судова.

У делокруг рада судске управе спадају нарочито ови послови:

старање да се послови у суду врше уредно и на време,

решавање кадровских и персоналних питања судија, судија поротника, стручних сарадника и канцелариских службеника,

позивање судија поротника,

организовање пословања у суду,

служба судске писарнице,

статистичка служба,

одређивање сталних вештака,

старање о вршењу послова међународне правне помоћи,

састављање предрачуна прихода и расхода, извршење предрачуна и контрола над његовим извршењем,

старање о правилној наплати судских такса, обезбеђење судских депозита,

послови смештаја суда, набављање инвентара и канцелариског материјала,

управљање судским зградама и инвентаром.

Члан 101

Послове судске управе врше органи управе за правосудне послове и претседници судова.

Претседник суда врши послове судске управе у суду. Он може обављање појединих послова судске управе поверити судијама, стручним сарадницима у суду и канцелариским службеницима.

Члан 102

Послови и овлашћења која су овим законом дата органима управе за правосудне послове врше републички секретаријати за правосудну управу.

Савезно извршно веће преко Секретаријата за правосудне послове стара се о спровођењу јединствених начела правосудне управе.

Законом Народне Републике Србије одредиће се које ће послове и овлашћења вршити покрајински органи управе за правосудне послове и какав је однос ових органа према органима управе за правосудне послове Народне Републике Србије.

Члан 103

Уколико овим законом или другим прописима није друкчије одређено, надзор над правилним обављањем послова судске управе врше органи управе за правосудне послове.

Ови органи могу тражити извештаје од свих судова на одређеном подручју и давати упутства за правилно вршење послова судске управе.

Члан 104

Органи управе за правосудне послове врше надзор над пословима судске управе непосредно или преко претседника виших судова.

Ови органи могу овластити претседнике виших судова да у границама упутстава изврше преглед пословања у нижим судовима у стварима судске управе. Претседници виших судова подносе извештаје о извршеном прегледу.

Члан 105

На почетку године у сваком суду одређује се распоредом послова које ће послове вршити поједине судије и службеници у суду.

Распоред послова одређује претседник суда по саслушању судија тог суда.

Члан 106

Распоред послова достављају претседници средњих судова претседницима окружних судова, а претседници окружних судова органима управе за правосудне послове. Претседник окружног суда односно орган управе за правосудне послове може ставити примедбу на распоред послова.

Распоред послова може се у току године мењати на начин предвиђен у претходном члану.

Члан 107

Распоред судија поротника и њихово позивање на дужност врши претседник суда.

Судије поротници позивају се на дужност по времену и по утврђеном распореду.

Претседници судова могу одредити да одређени судије поротници стално учествују у суђењу одређених врста предмета, ако би с обзиром на њихово стручно знање и искуство такав распоред допринео бољем решавању ствари.

Без обзира на утврђени распоред позивања, судије поротници могу се позвати на дужност у хитним случајевима као и кад се наставља суђење у коме су учествовали.

Члан 108

Претседник средњег суда одређује у које ће дане средњи суд давати грађанима правне савете и примати на записник њихове молбе, предлоге, тужбе, жалбе и друге претставке.

На предлог претседника окружног суда орган управе за правосудне послове може одредити да средњи судови у одређене дане и у одређеним местима изван седишта средњег суда, држе поетресе и рочишта, као и да врше послове предвиђене у претходном ставу.

Члан 109

Сваки суд има свој службени назив.

На свакој згради у којој је смештен суд мора бити истакнут натпис који садржи назив суда.

Сваки суд има свој печат, који мора садржавати назив суда као и име и грб народне републике. Печат Савезног врховног суда садржи грб Федеративне Народне Републике Југославије.

Члан 110

Правила о унутрашњем пословању у судовима прописале Савезно извршно веће.

Овим правилима одредиће се нарочито распоред послова у суду, пословање судске писарнице, начин вођења судских регистара и других помоћних књига, форма судских позива и других образаца, поступање са судским списима, као и материјално и новчано пословање у суду.

Члан 111

Предрачун прихода и расхода Савезног врховног суда улази у састав савезног буџета, а предрачун прихода и расхода осталих судова у састав републичких буџета односно буџета Покрајинског извршног већа, уколико законом о буџету народне републике није за среске судове друкчије одређено.

ГЛАВА VII

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 112

Док републичке народне скупштине друкчије не одреде, лица која се затекну на судској дужности на дан ступања на снагу овог закона остају да врше ову дужност, иако не испуњавају услове из члана 43 овог закона у погледу школске спреме, потребне праксе и положеног судског испита.

До краја 1956 године могу се бирати за судије и лица која не испуњавају услове из члана 43 овог закона у погледу школске спреме, потребне праксе и положеног судског испита.

Члан 113

Ако су у истом суду изабрани судије који су брачни другови или су у сродству у правој линији или у побочној линији до другог степена, надлежно претставничко тело разрешеће једног од судија у року од месец дана по ступању на снагу овог закона.

Члан 114

Изузетно од одредбе члана 96 овог закона, лица која се на дан ступања на снагу овог закона затекну на дужности секретара врховних судова могу остати као секретари ако имају осам година праксе у суду или на другим правним пословима и положен стручни испит.

Као секретари могу остати и она лица која немају положен стручни испит ако буду ослобођена од полагања судског испита. Ако се ова лица налазе на дужности у Савезном врховном суду, решење о ослобођењу од полагања судског испита доноси Претседник тог суда, а у осталим врховним судовима орган управе за правосудне послове на предлог претседника тих судова.

Члан 115

Ступањем на снагу овог закона престаје да важи глава XIII Устава Федеративне Народне Републике Југославије.

Део први овог закона донеће се по поступку који је прописан за промену и допуну Устава Федеративне Народне Републике Југославије.

Члан 116

Ступањем на снагу овог закона престаје да важи Закон о уређењу народних судова од 21 јуна 1946 године са свим изменама и допунама.

Изузетно од претходног става, до доношења Закона о парничном, ванпарничном и извршном поступку остају у важности одредбе члана 10—14, 40 и 49 Закона о уређењу народних судова, уколико се односе на ове поступке.

Члан 117

Овај закон ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О СУДОВИМА

1. — Предлог закона о судовима садржи два дела који се разликују по свом карактеру и значају.

Први део законског предлога чине основна начела нашег судства. Његове одредбе имају карактер уставних одредаба и оне мењају главу XIII Устава ФНРЈ од 1946 године која се тиме и укида. Други део законског предлога садржи одредбе о организацији редовних судова и њиховој општој надлежности, о избору и разрешењу судија и судија поротника, о њиховом положају и судској управи. Питања која обухвата овај део предлога била су досада — више или мање — садржана у Закону о уређењу народних судова од 21 јуна 1946 године, који је доцније унеколико измењен и допуњен.

Уношење уставних одредаба у овај законски предлог у складу је са већ усвојеним методом изградње нашег друштвеног и државног система (Уставни закон, Закон о народним одборима, Закон о управљању привредним предузећима). Према овом методу развијање нашег новог уставног система у садашњим условима врши се постепено путем посебних уставних закона.

Према томе, први део закона, тј. основна начела о судовима важе не само за редовне судове већ и за читав наш судски систем. То што су она унета у закон који регулише организацију редовних судова произлази из чињенице што редовни судови претстављају основу судског система тако да начелне одредбе о судовима имају највећи значај за ове судове како са гледишта права грађана тако и са гледишта историског процеса установљења редовних судова и њиховог значаја за учвршћење и развитак социјалистичког поретка.

2. — Основна начела о судовима како су постављена у законском предлогу у основи се не разликују од начела на којима је наше судство и до сада било организовано.

Суђење на основу закона, учествовање грађана у суђењу, право на судску заштиту, право на жалбу, изборност судија, зборност у суђењу — претстављају и даље основе нашег судства. Разлике према досадашњим уставним одредбама односе се, најпре, на њихово уопштавање у том смислу да та уставна правила важе за ове судове у земљи. С друге стране, разлика је и у томе што основна начела о судовима постављају судски систем у целини одређујући врсте судова који у границама своје надлежности редовно врше суђење у нашој земљи.

Постављање уставних начела као општих норми које ће важити за све судове довело је до изостављања оних конкретних одредаба из Устава од 1946 године које се односе на карактеристике и организацију редовних судова. Та питања морају бити конкретно и донекле различито решена код сваке врсте судова. Тако већ у другом делу овог законског предлога та решења су дата за редовне судове.

Према основним начелима, у Федеративној Народној Републици Југославији постоје три врсте судова: редовни, привредни и војни. Други судови могли би се по потреби установити само савезним законом.

Све ове три врсте судова чине јединствени општи судски систем, а свака врста суда има свој посебни судски систем. Све ове три врсте судова редовно врше суђење у границама законом одређене надлежности. Према томе привредни и војни судови нису никакви ванредни судови. И они су редовни судови у том смислу што редовно врше суђење за одређене врсте спорова, односно за предмете у којима се као странке појављују одређена лица. Назив редовни судови употребљен је, према томе, како у техничком смислу тако и као уобичајени термин. Његов је смисао да одреди општи карактер редовних судова према којима се привредни

и војни судови појављују као посебни а не као ванредни судови.

3. — Други део законског предлога, као што је већ истакнуто, односи се само на редовне судове. У овом делу треба разликовати одредбе које се односе на организацију судова и одредбе које се тичу положаја судија, њиховог избора и разрешења. Ова друга група одредаба заузима важно место у закону. Оне далеко потпуније регулишу питања која се тичу судија и судија поротника него одредбе постојећег закона, тако да овај закон није само закон о судовима, већ је у знатном делу и закон о судијама. То чини једну од његових одлика и предност у односу на постојећи закон.

Основна питања која се тичу организације судова решена су у првој глави (чл. 15—42). У овој глави говори се о систему редовних судова, њиховој општој надлежности и посебно о решавању у седницама одељења и у општим седницама врховних судова.

Систем редовних судова остаје исти. Према предлогу редовни судови су: срески и окружни судови. Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине, републички врховни судови и Савезни врховни суд.

Срески судови се оснивају за подручје народног одбора среза или града тако да се искључује могућност оснивања једног среског суда за подручја више срезова. — Напротив, могућно је да се на подручју једног среза оснује више среских судова. Исто тако могућно је да постоји један срески суд за подручје среза и града.

Оснивање среских и окружних судова, према предлогу, спада у надлежност републичких извршних већа односно Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине. Надлежност ових органа је нарочито значајна због тога што на основу њихове одлуке о укидању појединог суда долази до разрешења судија у том суду.

Првостепена надлежност у кривичним и грађанским предметима подељена је између среских и окружних судова. Окружни судови појављују се и као другостепени у односу на среске судове. Поред тога посебна је надлежност окружних судова да руководе истрагом.

Сви републички врховни судови су редовно судови другог степена. Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине има иста права и надлежности као и републички врховни суд.

Највиши суд у земљи јесте Савезни врховни суд. Он обезбеђује јединствену примену закона и у том циљу његовој оцени подлежу не само одлуке редовних судова, већ и одлуке привредних и војних судова.

Потпуно нове су одредбе предлога о седницама судских одељења и општим седницама. Ове одредбе углавном одговарају садашњој пракси врховних судова.

4. — Одредбе предлога које се односе на судије и судије поротнике заснивају се на принципу изборности, с једне стране, и принципу независности судија, с друге стране. Ова два принципа одређују у суштини и положај судија и судија поротника.

Одредбе о избору судија и судија поротника (чл. 43—51) разликују се од досадашњих одредаба пре свега по томе што одређују услове за избор судија и судија поротника. Ови услови јасно изражавају тенденцију да наше будуће судије буду што више стручни и искусни правници, а да се за судије поротнике бирају само они грађани који су способни да врше судиску дужност.

Друга разлика према досадашњим прописима састоји се у томе што избор судија окружних судова према предлогу треба да врше републичке народне скупштине (односно претставничка тела аутономних јединица). Избор окружних судија и судија поротника од стране среских народних одбора, како је то било предвиђено у нашим досадашњим пропи-

сима, изазива између осталог и низ техничких тешкоћа. За избор судија окружних судова била је потребна сагласност свих народних одбора срезова или градова са подручја окружног суда а то је поступак за избор одговорљачило. Нарочито, тешкоћа је постојала приликом разрешавања судија окружног суда, јер се ту постављао проблем како поступити кад само један народни одбор разреши судију.

Што се тиче разрешења судија (чл. 72—89) у предлогу су предвиђена два разлога за разрешење, и то оставка судије и његова неспособност односно морална неподобност. Постављање одређених услова за разрешење и посебан поступак који треба да претходи разрешењу, претстављају гаранције да судија неће бити безразложно разрешен. У поступку за разрешење учествују одбори народних скупштина за изборе (комисије народних одбора за изборе), а у поступку за разрешење среских судија и органи управе за правосудне послове. Разрешени судија ставља се на располагање органима управе за правосудне послове који ће расправити радни однос судије по прописима који важе за државне службенике односно по важећим прописима за судије.

У предлогу су предвиђени посебни случајеви кад судијама престаје служба по сили закона. У таквим случајевима није потребно разрешавати судију преко претставничких тела, већ је довољно утврдити да постоје услови за престанак службе и самим тим судија не може више вршити судиску дужност.

Најзад, предлог предвиђа могућност удаљења судије од дужности ако је против њега отворена истрага или ако је стављен у притвор или истражни затвор, или ако је стављен предлог за његово разрешење.

У посебној глави (чл. 52—71) одређен је положај судија и судија поротника у вези са њиховим правима и дужностима и у вези са њиховом одговорношћу.

Одредбе о правима и дужностима судија и судија поротника истичу, пре свега, слободу изношења мишљења о свим питањима у чијем одлучивању учествују. Затим забрану стављања у притвор и истражни затвор судија и судија поротника због кривичног дела учињеног у службеној дужности без посебног одобрења. Најзад, долази и низ одредаба које решавају питање упућивања судија у други суд, дужности судије да се изузме, дужности судије да уредно обавља све послове у вези са суђењем, забрана судији да врши дужности које нису у складу са његовим положајем итд.

Што се тиче орговорности судије и судије поротника она може бити кривична, имовинска и дисциплинска. Судије за кривична дела одговарају као и остали грађани. За штету коју судија учини својим незаконитим радом, оштећени може тражити накнаду од државе, а она може да се регресира од судије.

У погледу дисциплинске одговорности предлог отступа од досадашњих прописа утолико што дисциплински одговарају само претседници и судије среских и окружних судова, а не судије врховних судова и судије поротници. Друго отступање састоји се у томе што се према судији могу изрећи само писмена опомена и писмени укор. Изрицање ових мера у једној години има за последицу немогућност напредовања судије у виши платни разред односно избор судије у виши суд.

5. — У посебној глави предлога говори се о стручним сарадницима у суду и канцелариским службеницима (чл. 90—99).

Стручни сарадници у суду су приправници, референти и секретари.

Стручни сарадници су правници, тј. лица која су завршила правни факултет и која се оспособљавају у суду за вршење судиске дужности, али који

у исто време помажу судији у његовом раду. После положеног испита приправници по правилу треба да буду изабрани за судије, а уколико до тога не дође, постављају се за референте.

Секретари могу постојати само у врховним судовима. Предлог одређује да то треба да буду лица са дугогодишњом судском праксом која ће бити у стању да судијама врховних судова пруже помоћ у проучавању предмета и у изради нацрта судских одлука.

Даље одредбе из ове главе односе се на питање постављања стручних сарадника и канцелариских службеника у суду.

6. — Питање судске управе је посебно питање које треба да буде регулисано судским пословником. Због тога се предлог задржава само на најважнијим и најнеопходнијим одредбама о судској управи (чл. 100—111).

Одређујући најважније послове судске управе предлог уствари одређује делокруг рада органа који врше послове судске управе.

Послове судске управе врше претседници судова и органи управе за правосудне послове. Детаљнија подела надлежности биће извршена судским пословником.

Начелног је значаја одредба према којој органи управе за правосудне послове врше надзор над пословима судске управе. Тај надзор они могу вршити непосредно или преко претседника виших судова. Претседници виших судова врше надзор над судском управом у оквирима које поставе органи управе за правосудне послове.

7. — У прелазним и завршним одредбама (чл. 112—117) најважније су одредбе које се односе на могућност задржавања односно бирања судија који не испуњавају законске услове у погледу школске спреме, потребне праксе и положеног судског испита. Ова одредба је унесена због стања кадрово у нашој земљи, јер и поред свих напора који су досада учињени није било могућно обезбедити да се за судије бирају само правници који имају и остале морално-политичке услове за избор судије, а према садашњим предвиђањима то неће бити могућно обезбедити за још неколико година.

Из истих разлога слична одредба постоји и за секретаре врховних судова.

8. — Доношење овог закона изазива потреба да се наш судски систем доведе у склад са начелима нашег друштвеног и државног уређења. Он треба да пружи још чвршћу основу за јачање судова и законитости у нашој земљи. Најзад, овај закон је законодавни акт који ће олакшати доношење и других закона о судовима као и целог судског законодавства.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О СУДОВИМА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. 66

30-VI-1954 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине, на својим седницама од 31 маја, 1, 2 и 23 јуна, као и на заједничкој седници законодавних одбора оба дома од 23 јуна 1954 године, претресао је Предлог закона о судовима, достављен му од Одбора за организацију власти и управу.

I

Законодавни одбор жели пре свега да истакне специфични значај овог закона. Први део и то одредбе од члана 1 до 15 имају уставни карактер, а чл. 15 ставља ван снаге главу XIII Устава Федеративне Народне Републике Југославије од 31 јануара 1946 године. Будући да је за претрес предлога о промени Устава надлежан искључиво само Законодавни одбор, то је овај Одбор пре свега утврдио, да је Предлог закона о судовима поднесен од Савезног извршног већа (члан 23 тачка 1 Уставног закона) и да су оба дома Савезне народне скупштине на својим седницама од 10 јуна 1954 године одлучили да се приступи решавању о предлогу за промену Устава у смислу главе I Предлога закона о судовима (члан 23 став 2 Уставног закона). Предлог је био у смислу члана 161 став 3 Пословника Савезног већа упућен Законодавном одбору на претрес.

Законодавни одбори оба дома на заједничкој седници од 23 јуна 1954 године претресали су законски предлог. Одбори су сматрали да не треба ограничавати установљивање и мењање надлежности судова само на савезни закон (члан 4), јер и по досадашњој пракси и републички закони одређују надлежност судова у појединим случајевима.

Даље су сматрали да треба дати начелу јавности расправљања пред судом уставни карактер.

Пошто Део I Предлога закона о судовима као Уставни закон важи за све врсте судова, то се истиче као општи појам сталне судије и повремене судије.

Нови члан 15 ставља ван снаге главу XIII Устава ФНРЈ од 31 јануара 1946, јер је садржина те главе ушла у први део овог законског предлога.

Законодавни одбор сматра да остали текст Предлога закона о судовима, тј. чланови од члана 16 даље, немају уставни карактер и да се могу мењати по поступку који је прописан за доношење обичних закона.

Први део усвојен је са следећим изменама и допунама:

У члану 3, први став мења се и гласи: „Судови суде на основу закона и других прописа Савезне народне скупштине и републичких народних скупштина.“

У члану 5, први став, први ред, уместо речи „Грађанима, установама и“ ставити „Свим грађанима као и установама и“.

Додаје се нов члан 8 који гласи: „Расправљање пред судовима врши се по правилу јавно.“ Чл. 8, 9 и 10 постају чл. 9, 10 и 11.

Члан 11 постаје члан 12, мења се и гласи: „Сталне и повремене судије редовних и привредних судова бирају и разрешавају народне скупштине и народни одбор.“

Члан 12 постаје члан 13. Други став мења се и гласи: „У судским већима учествују сталне и повремене судије или само сталне судије.“ Чл. 13 постаје чл. 14.

Додаје се нови члан 15 који гласи: „Одредбе главе XIII Устава Федеративне Народне Републике Југославије од 31 јануара 1946 године престају да важе.“

II

Законодавни одбор на својој седници од 23 јуна 1954 године расправљао је о Предлогу закона о судовима заједно са Законодавним одбором Већа про-

извођача и уз извесне редакциске измене учинио је и ове измене и допуне:

1) У члану 47 (нови 50), у другом ставу иза речи „суда“ уместо тачке додато је „као и мишљење претседника врховног суда народне републике, односно претседника врховног суда аутономне покрајине“, а у трећем ставу, у последњем реду додате су речи „као и од претседника окружног суда“.

Обе ове допуне учињене су зато, да би се при избору судија обезбедила сагласност у погледу подношења предлога претседника врховних судова и претседника окружних судова. На такво становиште Законодавни одбор је дошао нарочито зато што се по правилу окружни и врховни судови попуњавају из редова среских и окружних судија, а та лица свакако најбоље познају претседници окружних и врховних судова, па је зато нужно да и они при избору судија дају своју сагласност односно предлог.

2) У члану 112 (нови 115), у другом ставу испред речи „бирати“ ставља се „изузетно“. Ова допуна учињена је зато да би народним одборима био јаснији курс у погледу услова за избор судија до краја 1956 године, јер овај члан 115 предвиђа да се до краја 1956 године могу бирати за судије и лица без прописане школске спреме, потребне праксе и положеног судиског испита.

На крају желимо да упознамо Савезно веће о следећем:

Претресајући законски предлог Законодавни одбор је у члану 43 (нов 46), где се говори о изједначењу судиског и адвокатског испита првобитно закључио да се тај члан 43 (нов 46) прошири и на тужиоштво и да се испит за млађег правног референта у тужиоштву изједначи са судиским испитом. Међутим, када смо претресали законски предлог о привредним судовима, ми смо тоново напили на исто питање. Наиме, и у том законском предлогу опет се понавља (у чл. 27 Предлога закона о привредним судовима) изједначење само за судиски и адвокатски испит. Расправљајући поново то питање, Одбор је једногласно закључио да се у Предлогу закона о судовима заузме становиште, какво је и Савезно извршно веће предложило, а то је, да се само судиски и адвокатски испити изједначе, а да се питање признања положених испита у тужиоштву и другим институцијама накнадно реши од стране Савезног извршног већа.

Конечно је и Одбор за организацију власти и управу усвојио измене извршене у Законодавном одбору у Предлогу закона о судовима.

III

Подносећи овој свој извештај, Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

За известиоца Законодавног одбора одређен је народни посланик Петар Релић.

Секретар

Претседник

др Јерко Радмиловић, с. р. др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Нинко Петровић, с. р., Саво Брковић, с. р., Живан Димитријевић, с. р., Мите Димитријевић, с. р., Илија Дошен, с. р., Спасоје Ђаковић, с. р., Драго Гиздић, с. р., Иван Крефт, с. р., др Хинко Кризман, с. р., Радош Лепенац, с. р., Методи Митевски, с. р., Зехра Мушовић, с. р., Томо Никшић, с. р., Петар Релић, с. р., др Заим Шарац, с. р., Иван Шифтар, с. р., Кољ Широка, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ
САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О
СУДОВИМАСАВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕОдбор за организацију власти и управу
1-VII-1954 год.
БеоградСАВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за организацију власти и управу Савезног већа Савезне народне скупштине, на седницама одржаним 24, 25, 26, 27, 28 маја и 3 и 24 јуна 1954 године, претресао је Предлог закона о судовима који му је претседник Савезне народне скупштине доставио на основу члана 86 став 3 и члана 125 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине.

Одбор за организацију власти и управу подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

I

Одбор за организацију власти и управу у начелној дискусији по предложеном предлогу закона установио је да по члану 160 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине није надлежан да расправља одредбе првог дела предлога закона, које имају уставни карактер.

Ради тога је Одбор за организацију власти и управу узео у разматрање одредбе предложеног предлога закона почев од другог дела (члан 14).

II

У току претреса Предлога закона о судовима Одбор је настојао да што свестранијом анализом — како нашег судског система, тако и правног поретка уопште, — предложеном законском предлогу дадне такав коначни садржај који ће омогућити нашим судовима да у још већој мери остваре своје задатке на подручју правосуђа.

Одбор сматра да значај предложеног закона о судовима у првом реду лежи баш у томе што он, поред одредаба о организацији судова и статусу судија, обухвата и основна начела нашег судства. Та начела која су садржана у првом делу законског предлога уствари су уставни принципи нашег судског система и дају стога овом закону карактер посебног Уставног закона. Законитост, једнакост грађана пред законом, независност судова, учествовање народа у суђењу и изборност судија, то су основни принципи који су били и који остају темељни стубови нашег социјалистичког правосуђа. Одбор сматра да су ти принципи још одређеније и доследније дошли до изражаја у предложеном закону као општи принципи који ће важити у будуће не само за редовне судове него и за војне и привредне судове.

Основна карактеристика одредаба овог законског предлога по мишљењу Одбора је да се у њима предвиђа таква организација нашег судства, која ће нашим судовима пружити још више могућности, да као независни органи правосуђа и даље делују на учвршћењу законитости и заштити нашег социјалистичког правног поретка.

Имајући све то у виду Одбор је у своме раду нарочиту пажњу посветио питањима оснивања, укидања и територијалној надлежности судова; избору судија и судија поротника окружног суда; питању кадрова у судовима и питању поротничке службе.

а) Оснивање судова

У законском предлогу предвиђено је да оснивање, укидање и територијална надлежност појединих судова као и одређивање њиховог седишта, спада у надлежност републичког извршног већа, односно Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине. У Одбору је вођена опширнија дискусија по питању којем би органу то требало дати у надлежност. Одбор је мишљења да би духу демократског развоја у нашој земљи и значају судова највише одговарало, ако би се предвидело да оснивање, укидање и територијална надлежност судова као и њихово седиште одређује републичка народна скупштина, односно Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине, с тим да иницијатива за оснивање и укидање средског и окружног суда може потећи од народног одбора среза, односно града.

б) Питање кадрова

Посебно место у дискусији било је посвећено питању судских кадрова. Одбор је детаљно разматрао ово питање да би утврдио да ли ће одредбе законског предлога које говоре о условима за избор судија (члан 44 предлога), као и о року кад ће те одредбе ступити на снагу (члан 112 предлога) бити спроведене у живот с обзиром на наше могућности у погледу стручног кадра, тј. с обзиром на чињеницу да данас у нашим судовима још увек недостаје стручног кадра. У том циљу Одбор је тражио од повереника Савезног извршног већа да га упозна са стањем судских кадрова на територији ФНРЈ и о могућности попуњавања судова новим правницима. На основу извршених података од стране повереника Савезног извршног већа Одбор је дошао до уверења да је предлог Савезног извршног већа у погледу услова за избор судија у сагласности са нашим могућностима и да је рок за погуну судова стручним кадровима реалан, тј. да ће наши судови у току наредних година бити већим делом попуњени стручним — правним кадром. Мишљење Одбора је да је и досада у питању судских кадрова постигнут значајан напредак и да ће се убудуће претставничка тела при избору судија моћи углавном придржавати услова прописаних у члану 43 предложеног закона. Стога се Одбор сагласио са предлогом Законодавног одбора да се у члану 112 став 2 предлога истакне да се до краја 1956 године могу само изузетно бирати за судије лица која не испуњавају услове из члана 43 предлога у погледу школске спреме, потребне праксе и положеног судског испита.

ц) Избор судија

По питању избора судија Одбор се углавном задржао на избору судија и судија поротника окружног суда. У члану 46 став 3 предлога било је предвиђено да судије и судије поротнике окружних судова бирају републичке народне скупштине. Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине, односно Народни одбор Аутономне Косовско-метохиске Области. Одбор је заузео становиште да би избор судија окружног суда требало ставити у надлежност претставничких тела како је и предвиђено предлогом, а да судије поротнике окружних судова бирају народни одбори среза или града са територије окружног суда, с тим да је за судију поротника окружног суда изабран само онај кандидат који је изабран у свим срезovima и градовима са подручја окружног суда. Предлог за избор судија поротника окружног суда одборима ће поднети комисија за изборе састављена од претставника народних одбора са подручја окружног суда и претставника органа управе за правосудне послове који је претседник те комисије. Оваквим начином избора судија поротника окружног суда, поред осталог избећи ће се и разне техничке потешкоће на које би се наишло

кад би избор судија поротника био у надлежности републичких представничких тела.

д) Питање поротничке службе

Велику пажњу Одбор је посветио питању поротничке службе. Дискутујући по овом питању чланови Одбора су нарочито указивали на неке слабости које су се испољиле у досадашњем раду судија поротника. Посебно је разматрано питање способности судија поротника, година старости, одговорности судија поротника и награђивања, односно плаћања накнаде за изгубљену зараду. У погледу стања поротничке службе Одбор је констатовао да је поротничка служба великим делом одговорила своме задатку и да су судије поротници доприносили правилном решавању ствари, али је констатовано да у раду судија поротника има и негативних појава које се одражавају како у несхватању линије наше казнене политике, тако и у неуредном одазивању на позив суда.

Одбор се сложио са предлогом Савезног извршног већа да у закону треба подвући да је поротничка служба почасна и по правилу бесплатна а да у погледу накнаде трошкова треба препустити републичким извршним већима да донесу ближе прописе, који ће имати у виду проблеме поротничке службе у појединим републикама.

Примедбе које је ставио Законодавни одбор на Предлог закона о судовима Одбор је усвојио осим примедбе на члан 43 став 2 предлога закона. Одбор је наиме стао на становиште да се у ставу 2 члана 46 (члана 43 предлога) други ред, бришу речи „или адвокатски испит“ с тим да се питање признавања разних испита који су положени до ступања на снагу овог закона, регулише новом формулацијом члана 100 (члан 94 предлога), који се мења и гласи: „Савезно извршно веће прописује ближе услове за полагање судиског испита, програм и начин полагања испита и под којим ће се условима, потпуно или делимично изједначити са судиским испитом стручни испити из правне струке положени до дана ступања на снагу овог закона.“ Законодавни одбор се сагласио са новом формулацијом члана 100 (94), али се није сложио са изменама става 2 члана 46 (43) извршеним у Одбору, већ је предложио да се у члану 46 став 2 призна за судиски испит и испит за млађег правног референта положен у Јавном тужништву до ступања на снагу овог закона. Одбор није прихватио предлог Законодавног одбора, већ је остао при својим изменама става 2 члана 46 (43) сматрајући да у члану 46 став 2 није потребно наглашавати који се испити имају изједначити са судиским испитом.

III

Одбор је заузео становиште и по свим другим питањима што се одразило кроз измене и допуне које су извршене у предлогу. Измене и допуне извршене у Предлогу закона о судовима јесу:

Члан 14 постаје члан 16. Трећа и четврта алинеја постају трећа алинеја, која гласи: „рпублички врховни судови и Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине и“.

Постојећа пета алинеја постаје четврта.

Члан 15 постаје члан 17. У трећој алинеји бришу се речи „овим законом или другим законима“ и додаје реч „законом“.

Члан 16 постаје члан 18. Став 2 мења се и гласи: „Оснивање, укидање и територијалну надлежност појединих среских судова и њихово седиште одређује републичка народна скупштина, односно Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине.“

Додаје се став 3 који гласи:

„Иницијатива за оснивање и укидање среског суда може потећи од народног одбора среза или града.“

Члан 17 постаје члан 19. У четвртој алинеји бришу се речи „овим законом или другим законима“ и додаје реч „законом“.

Члан 18 постаје члан 20. Став 2 мења се и гласи: „Оснивање, укидање и територијалну надлежност појединих окружних судова и њихово седиште одређује републичка народна скупштина, односно Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине.“

Додаје се став 3 који гласи:

„Иницијатива за оснивање и укидање окружног суда може потећи од народног одбора среза или града.“

Члан 19 прделога постаје члан 22.

Члан 20 постаје члан 21. У другој алинеји брише се реч „посебним“. У четвртој алинеји бришу се речи „овим законом или другим законима“ и додаје реч „законом“.

Члан 19 постаје члан 22. Прима се без измене.

Члан 21 постаје члан 23. Прима се без измене.

Члан 22 постаје члан 24. У другој алинеји брише се реч „посебним“. У петој алинеји бришу се речи „овим законом или другим законима“ и додаје реч „законом“.

Члан 23 постаје члан 25. У ставу 1 четврти ред бришу се речи „које је састављено“.

Члан 24 постаје члан 26. Прима се без измене.

Члан 25 постаје члан 27. У ставу 1 после речи „Војводине“ ставља се реч „решавају“, док се у четвртм реду реч „решавају“ брише. У четвртм реду брише се реч „овим“. У петом реду бришу се речи „и другим законима“, иза речи „делокруг“ ставља се тачка, док се реч „рада“ брише.

У ставу 2 у првом реду наместо речи „постоје“ стављају се речи „одржавају се“, у другом реду уместо „је образовано“ ставља се „су образована“, а у четвртм реду уместо речи „односно“ ставља се реч „или“.

У ставу 3 наместо речи „постоје“ стављају се речи „одржавају се“.

Став 4 мења се и гласи:

„Врховни суд Народне републике Србије и Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине одржавају заједничке опште седнице и заједничке седнице одговарајућих одељења оба врховна суда у случајевима предвиђеним овим законом.“

Став 1 члана 26 предлога постаје члан 28 и прима се без измене, док остали ставови члана 26 постају члан 29.

Нови члан 29. У првом ставу иза речи „седницу“ ставља се реч „судског“.

У ставу 4 први ред наместо речи „седнице“ стављају се речи „на седници“.

Члан 27 постаје члан 30. У ставу 1 други ред наместо речи „о“ ставља се „по“, у трећем реду наместо речи „схватају“ ставља се „схватањима“, у последњем реду после речи „да“ додаје се реч „се“, а на место речи „општа седница“ ставља се „на општој седници“.

У ставу 2 први ред наместо речи „схватање“ ставља се реч „схватањима“.

Члан 28 постаје члан 31. Прима се без измене.

Члан 29 постаје члан 32. У првом реду наместо речи „седнице“ стављају се речи „усвојена на седници“.

Члан 30 постаје члан 33. У четвртм реду иза речи „да“ додаје се реч „се“, а наместо речи „општа седница“ додају се речи „на општој седници“.

Члан 31 постаје члан 34. У ставу 1 први ред наместо речи „схватања“ ставља се реч „схватањима“, у четвртм реду испред речи „Врховног“ ставља се реч „већа“, у четвртм и петом реду као и у даљем тексту предлога реч „Претседник“ пише се малим словом.

Став 4 мења се и гласи:

„За рад заједничке седнице судских одељења Врховног суда Народне Републике Србије и Врхов-

ног суда Аутономне Покрајине Војводине сходно ће се примењивати одредбе члана 29 став 2—4, члана 30 став 2 и 3, члана 31 став 2 и члана 32 и 33 овог закона.“

Члан 32 постаје члан 35 и прима се без измене.

Члан 33 постаје члан 36. Прва алинеја мења се и гласи:

„указује се надлежним органима на несагласност закона са Уставом;“.

Додаје се нова алинеја као друга алинеја и гласи:

„утврђује предлоге за доношење обавезних тумачења азкона.“

У ставу 2 у четвртном реду наместо речи „неко“ ставља се реч „које“.

Члан 34 постаје члан 37. Прима се без измене.

Члан 35 постаје члан 38. Мења се и гласи:

„Правна схватања усвојена на општој седници обавезна су за сва већа врховног суда и могу се изменити само на новој општој седници.“

Члан 36 постаје члан 39. Став 4 мења се и гласи:

„Одредбе члана 35 став 3 и 4, члана 37 став 2 и 3 и члана 38 важе и за заједничке опште седнице.“

Члан 37 постаје члан 40. Мења се и гласи:

„Кад председник Савезног врховног суда утврди да је у важним питањима примене права судска пракса неуједначена или да поводом примене закона треба унапред заузети одређено становиште, заказује проширену општу седницу Савезног врховног суда у чији састав улазе поред председника и судија Савезног врховног суда и претставник републичког врховног суда, односно Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине.

На проширеној општој седници Савезног врховног суда може се донети начелно мишљење о питању које је стављено на дневни ред.

За одржавање проширене опште седнице потребно је присуство најмање $\frac{2}{3}$ судија Савезног врховног суда и свих претставника републичких врховних судија, односно Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине. Начелна мишљења се доносе већином гласова присутних чланова.“

Члан 38 постаје члан 41. Прима се без измене.

Члан 39 постаје члан 42. У ставу 1 у петом реду наместо речи „председници“ ставља се реч „претставници“, а у шестом реду брише се реч „Претседник“.

Члан 40 постаје члан 43. Мења се и гласи:

„Мишљења изнесена на седници и одлуке које су донесене уносе се у записник.

Сваки члан седнице који се није сагласио са одлуком приложиће записнику писмено своје одвојено мишљење.“

Члан 41 постаје члан 44. Мења се и гласи:

„Савезни врховни суд обезбеђује објављивање важнијих одлука врховних судова.

У збирци одлука по правилу се објављују одвојена мишљења дата у седницама судских одељења или општим седницама.“

Члан 42 постаје члан 45. Став 1 мења се и гласи:

„Евиденција судске праксе обавезно се води у свим врховним судовима.“

Члан 43 постаје члан 46. Ставови 1 и 2 мењају се и гласе:

„За судију може бити изабран држављанин ФНРЈ који испуњава опште услове за пријем у државну службу, који има завршен правни факултет и који није био осуђиван због кривичног дела које га чини морално неподобним за вршење судиске дужности.

Лице које се бира за судију среског или окружног суда мора имати положени судиски испит. Изузетно за судију среског или окружног суда може бити изабрано и лице које није положило судиски испит, али које има најмање три године праксе на правним пословима. Такво лице не може остати на

судској дужности ако у року од године дана по избору не положи овај испит.“

Члан 44 постаје члан 47. Прима се без измене.

Члан 45 постаје члан 48. Прима се без измене.

Члан 46 постаје члан 49. У првом реду става 3 бришу се речи „и судије поротнике“, а у четвртном реду реч „Метохиске“ пише се малим словом.

Додаје се нови став, као став 4 и гласи:

„Судије поротнике окружних судова бирају народни одбори срезова и градова са подручја окружног суда. За судију поротника изабран је кандидат који је изабран у свим народним одборима срезова и градова са подручја окружног суда.“

Постојећи став 4 постаје став 5.

Члан 47 постаје члан 50. У првом реду става 1 бришу се речи „и судије поротници окружних судова“. Ставови 2 и 3 мењају се и гласе:

„Списак кандидата за избор судија окружног суда доставља Извршном већу орган управе за правосудне послове, пошто претходно прибави мишљење Комисије за изборе народних одбора срезова и градова са подручја окружног суда, као и мишљење председника врховног суда народне републике односно председника Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине.

Судије среских судова бирају се са списка кандидата који саставља орган управе за правосудне послове. Иницијатива за избор судија среских судова може потећи од комисије за избор народних одбора или народних одборника као и од председника окружног суда.“

Брише се став 4.

Став 5 постаје став 4, мења се и гласи:

„Својом одлуком срески односно градски народни одбор усваја или одбацује предложене кандидате.“

Додаје се нови члан као члан 51 и гласи:

„Предлог за избор судија поротника окружних судова подноси комисија састављена од претставника народних одбора са подручја окружног суда и претставника органа управе за правосудне послове који је претседник комисије.

Предлог за избор судија поротника среских судова састављају комисије за изборе народних одбора пошто претходно прибави мишљење претседника среског суда.

Својом одлуком народни одбори усвајају или одбацују предложене кандидате.“

Члан 48 постаје члан 52. Прима се без измене.

Члан 49 постаје члан 53. Став 2 мења се и гласи:

„Судије поротници врше своју дужност док не буду разрешени и бирају се на време од две године.“

Члан 50 постаје члан 54. Мења се и гласи:

„Број судија у среским судовима одређују на предлог органа управе за правосудне послове република извршна већа, у Аутономној Покрајини Војводини Покрајинско извршно веће, а у Аутономној Косовско-метохиској Области Извршно веће Обласног одбора. Број судија у осталим судовима одређују претставника тела која их бирају.

Број судија поротника у среским судовима одређују народни одбори који их бирају на предлог органа управе за правосудне послове. Број судија поротника у окружним судовима одређују комисије надлежне за стављање предлога за избор судија поротника окружних судова (члан 51) по са слушању председника окружног суда.“

Члан 51 постаје члан 55. Прима се без измене.

Члан 52 постаје члан 56. Прима се без измене.

Члан 53 постаје члан 57. Прима се без измене.

Члан 54 постаје члан 58. Став 1 мења се и гласи:

„Судија и судија поротник врши судиску дужност по закону и својој савести.“

Члан 55 постаје члан 59. Прима се без измене.
Члан 56 постаје члан 60. Став 1 постаје став 2, а став 2 постаје став 1.

У новом ставу 1 у првом реду наместо речи „они се старају“ ставља се „судија и судија поротник старају се“.

У новом ставу 2 брише се прва реченица.

Члан 57 постаје члан 61. Прима се без измене.

Члан 58 постаје члан 62. Мења се и гласи:

„Даном ступања на дужност судија стиче право на плату која му као судији припада по постојећим прописима.“

Судија има сва права која припадају државним службеницима.

Плате судија одређују се савезним прописима.“

Члан 59 постаје члан 63. Прима се без измене.

Члан 60 постаје члан 64. Прима се без измене.

Члан 61 постаје члан 65. Мења се и гласи:

„Дужност судије поротника је почасна и по правилу бесплатна.“

Судијама поротницима припада накнада трошкова учињених због вршења судиске дужности и накнада за изгубљену зараду. Трошкови учињени због вршења судиске дужности могу се одредити паушално.

Ближе прописе о накнади доносе републичка извршна већа.“

Члан 62 постаје члан 66. Прима се без измене.

Члан 63 постаје члан 67. Брише се став 2 и додаје нови став (као став 2) који гласи:

„Држава одговара за штету коју судија или судија поротник својим незаконитим радом учини грађанима или правним лицима.“

Члан 64 постаје члан 68 — прима се без измене.

Члан 65 постаје члан 69 — прима се без измене.

Члан 66 постаје члан 70. У другом реду трећег става иза речи „мере“ додаје се „од којих је једна писмени укор“.

Члан 67 постаје члан 71 — прима се без измене.

Члан 68 постаје члан 72 — прима се без измене.

Члан 69 постаје члан 73. У трећем реду првог става наместо броја „65“ ставља се број „69“.

Члан 70 постаје члан 74 — прима се без измене.

Члан 71 постаје члан 75 — прима се без измене.

Члан 72 постаје члан 76 — прима се без измене.

Члан 73 постаје члан 77. Став 2 мења се и гласи:

„Ако је за разрешење надлежно више народних одбора, судија или судија поротник сматраће се разрешеним ако је разрешен у једном од ових народних одбора.“

Члан 74 постаје члан 78. Наместо речи „Судија ће се разрешити“ ставља се „Судија ће бити разрешен“.

Члан 75 постаје члан 79. Наместо речи „Судија поротник ће се разрешити“ ставља се „Судија поротник ће бити разрешен“.

Иза друге алинеје додаје се нова трећа алинеја која гласи:

„кад се утврди да неуредно врши судиску дужност“.

Члан 76 постаје члан 80 — прима се без измене.

Члан 77 постаје члан 81 — прима се без измене.

Додаје се нови члан као члан 82 који гласи:

„Предлог за разрешење судије поротника због неуредног вршења судиске дужности подноси претседник суда преко органа управе за правосудне послове.“

Члан 78 постаје члан 83. У другом реду првог става бришу се речи „или судија поротника окружног суда“.

У првом реду другог става бришу се речи „и судије поротника“, а у трећем реду реч „Метохиске“ пише се малим словом.

У првом реду трећег става бришу се речи „и судије поротника“.

Додаје се нови члан као члан 84 и гласи:

„Предлог за разрешење судија поротника среских и окружних судова због неспособности или моралне неподобности подноси комисија за изборе народног одбора, десет народних одборника или орган управе за правосудне послове.“

Члан 79 постаје члан 85. Став 1 мења се и гласи:

„Иницијативу за разрешење судије окружног суда због неспособности или моралне неподобности могу дати и народни одбори среза или града са подручја окружног суда.“

У петом реду става 2 бришу се речи „или судија поротник“.

Члан 80 постаје члан 86. У четвртном реду бришу се речи „усмено или писмено“.

Члан 81 постаје члан 87. У другом реду става 3 бришу се речи „среског суда“. Брише се друга реченица става 3 и додаје се нови став као став 4 који гласи:

„Мишљење органа управе за правосудне послове, односно предлог тог органа за разрешење као и изјава судије, односно судије поротника чије се разрешење тражи прочитаће се на седници народног одбора на почетку претреса о предлогу за разрешење.“

Члан 82 постаје члан 88 — прима се без измене.

Члан 83 постаје члан 89. У другом реду наместо бројева „16“ и „18“ стављају се бројеви „18“ и „20“, а у другом реду става 2 наместо броја „50“ ставља се број „54“.

Члан 84 постаје члан 90. Брише се став 1, постојећи ставови 2 и 3 постају ставови 1 и 2.

Члан 85 постаје члан 91. Став 3 постаје став 4 а став 4 став 3.

Члан 86 постаје члан 92. Став 1 мења се и гласи:

„Постојање услова из претходног члана утврђују за судије Савезног врховног суда Савезно извршно веће, а за судије врховних судова народних република или Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине — републичко извршно веће, односно Покрајинско извршно веће.“

У ставу 2 наместо речи „судију“ ставља се реч „судије“.

Члан 87 постаје члан 93 — прима се без измене.

Члан 88 постаје члан 94 — прима се без измене.

Члан 89 постаје члан 95 — прима се без измене.

Члан 90 постаје члан 96. Испред речи „приправници“ ставља се реч „судски“.

Члан 91 постаје члан 97 — прима се без измене.

Члан 92 постаје члан 98. У првом реду става 1 наместо речи „За приправника у суду“ ставља се „За судског приправника“. У трећем реду став 1 бришу се речи „који се траже“.

Бришу се ставови 3 и 4, а постојећи став 5 постаје став 3.

Члан 93 постаје члан 99 — прима се без измене.

Члан 94 постаје члан 100 — прима се без измене.

Члан 95 постаје члан 101 — прима се без измене.

Члан 96 постаје члан 102. На крају става 3 наместо речи „суду“ ставља се реч „судовима“.

Члан 97 постаје члан 103. Став 1 мења се и гласи:

„Приправнике и референте у среским и окружним судовима поставља на иницијативу претседника судова или на сопствену иницијативу орган управе за правосудне послове.“

Члан 98 постаје члан 104. У првом реду става 1 иза речи „број“ додаје се реч „земљишнокњижних“.

Бришу се ставови 3 и 4 и додаје нови став 3 који гласи:

„Канцелариске и помоћне службенике у Савезном врховном суду поставља претседник тог суда, а у осталим судовима или орган управе за правосудне послове или претседници судова. Бли-

же одредбе по томе доносе републичка извршна већа.

Члан 99 постаје члан 105. У првом реду иза речи „суду“ додаје се запета а реч „и“ се брише и наместо ње ставља реч „земљишнокњижне“.

Члан 100 постаје члан 106. У првом реду става 1 бришу се речи „рад и“. У првом реду става 2 брише се реч „рада“. Друга алинеја мења се и гласи:

„решавање кадровских и персоналних питања судија, судија поротника, стручних сарадника, земљишнокњижних, канцелариских и помоћних службеника.“

Члан 101 постаје члан 107 — прима се без измене.

Члан 102 постаје члан 108. У првом реду става 2 бришу се речи „преко Секретаријата за правосудне послове.“

Члан 103 постаје члан 109 — прима се без измене.

Члан 104 постаје члан 110 — прима се без измене.

Члан 105 постаје члан 111. Став 2 мења се и гласи:

„Распоред послова у врховним судовима одређује се на општој седници, а у окружним и среским судовима распоред послова одређује претседник суда у споразуму са судијама.“

Додаје се нови став као став 3 који гласи:

„Распоред послова може се у току године мењати на начин предвиђен у претходном ставу.“

Брише се члан 106 предлога.

Члан 107 постаје члан 112. У првом реду става 3 наместо речи „одређени“ ставља се реч „поједино“ а у другом реду брише се реч „стално“.

Брише се члан 108 предлога.

Члан 109 постаје члан 113 — прима се без измене.

Члан 110 постаје члан 114, мења се и гласи:

„Правила о унутрашњем пословању у среским и окружним судовима доносе републичка извршна већа уз претходну сагласност Савезног извршног већа. Врховни судови сами доносе правила о свом унутрашњем пословању која потврђује Савезно извршно веће.

Овим правилима одредиће се нарочито начин пружања правне помоћи грађанима у суду и ван седишта суда, распоред послова у суду, пословање судске писарнице, начин вођења судских регистра и других помоћних књига, форма судских позива и других образаца, поступање са судским списима као и материјално и новчано пословање у суду.“

Члан 111 постаје члан 115. У четвртм реду наместо речи „Покрајинског извршног већа“ стављају се речи „Аутономне Покрајине Војводине“.

Члан 112 постаје члан 116. У четвртм реду става 1 наместо броја „43“ ставља се број „46“.

У првом реду става 2 испред речи „бирати“ ставља се реч „изузетно“, а у другом реду наместо броја „43“ ставља се број „46“.

Додаје се нови члан као члан 117 који гласи:

„Судије и судије поротници изабрани по садашњим прописима остају на дужности и после ступања на снагу овог закона.

Избор судија поротника по одредбама овог закона извршиће се у року од године дана после ступања на снагу овог закона.“

Члан 113 постаје члан 118 — прима се без измене.

Члан 114 постаје члан 119. У првом реду става 1 наместо броја „96“ ставља се број „102.“

Брише се члан 115 предлога.

Члан 116 постаје члан 120. Став 2 мења се и гласи:

„Изузетно од претходног става, до доношења Закона о парничном, ванпарничном и извршном по-

ступку примењиваће се у тим поступцима одредбе члана 10 до 14, 40 и 49 Закона о уређењу народних судов, као и одредбе члана 51, 56 тачка г) и члана 62 тачка б) истог закона о решавању сукоба о надлежности између редовних судов.“

Члан 117 постаје члан 121. Мења се и гласи:

„Овај закон ступа на снагу проглашењем на једничкој седници оба дома Савезне народне скупштине.“

IV

Подносећи овај извештај Одбор за организацију власти и управу предлаже Савезном већу да га у целости усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик др Иво Сунарић.

Секретар

Др Иво Сунарић, с. р.

Претседник

Владимир Симић, с. р.

Чланови:

Ђурица Јојкић, с. р., Риста Антуновић, с. р., Мухидин Бегић, с. р., Антун Бибер, с. р., Воја Биљановић, с. р., Душан Богданов, с. р., Звонко Бркић, с. р., Никола Цвијетић, с. р., Стјепан Ивић, с. р., Владо Кривиц, с. р., Милош Лединек, с. р., Немања Марковић, с. р., Андрија Мугоша, с. р., Наум Наумовски, с. р., Драгомир Николић, с. р., Гружо Новаковић, с. р., Франц Перовшек, с. р., Елисије Поповски, с. р., Анте Роје, с. р., Пашко Ромац, с. р., Драгутин Саили, с. р., Никола Секулић, с. р., Велимир Стојнић, с. р., Нико Шилих, с. р. и Благоје Талевски, с. р..

ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О СУДОВИМА ИЗВРШЕНЕ НА СЕДНИЦАМА ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ

Члан 14

Редовни судови јесу:

срески судови;
окужни судови;
републички врховни судови и Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине и Савезни врховни суд.

Члан 15

Срески судови:

одлучују у првом степену у кривичним, грађанским и другим предметима који су им стављени у надлежност;
спровде извршење;
врше друге послове одређене законом.

Члан 16

Срески судови се оснивају за подручје једног среза или града или за подручје једног среза и града, а у већим срезovima или градовима за један део среза или града.

Оснивање, укидање и територијалну надлежност појединих среских судов и њихово седиште одређује републичка народна скупштина односно Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине.

Иницијатива за оснивање и укидање среског суда може потећи од народног одбора среза или града.

Члан 17

Окужни судови:

одлучују у првом степену у кривичним, грађанским и другим предметима који су им стављени у надлежност;

одлучују у дугом степену поводом правних лекова против одлука среских судова;
руководе истрагом;
врше друге послове одређене законом.

Члан 18

Окружни судови се оснивају за подручје два или више среских судова.

Оснивање, укидање и територијалну надлежност појединих окружних судова и њихово седиште одређује републичка народна скупштина односно Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине.

Иницијатива за оснивање или укидање окружног суда може потећи од народног одбора среза или града.

Члан 19 постаје члан 20, а члан 20 постаје члан 19.

Члан 19 (члан 20)

Републички врховни судови:

одлучују у кривичним, грађанским и другим предметима поводом редовних и ванредних правних лекова;

одлучују у управним споровима у случајевима предвиђеним законом;

решавају сукобе о надлежности између судова и републичких органа управе и између судова и народних одбора на територији народне републике;

врше друге послове одређене законом.

Члан 20 (члан 19) остаје непромењен.

Члан 21 остаје непромењен.

Члан 22

Савезни врховни суд:

одлучује у кривичним, грађанским и другим предметима у последњем степену поводом редовних и ванредних правних лекова;

одлучује у управним споровима у случајевима предвиђеним законом;

оцењује законитост правоснажних одлука Врховног војног суда и Врховног привредног суда;

решава сукобе о надлежности између судова и савезних органа управе, између редовних и војних судова и између редовних и привредних судова;

врши друге послове одређене законом.

Члан 23 остаје непромењен.

Члан 24 остаје непромењен.

Члан 25

Савезни врховни суд, републички врховни судови и врховни суд Аутономне Покрајине Војводине у седницама судских одељења и у општим седницама решавају о предметима који су им овим законом и другим законима стављени у делокрут рада.

Седнице судских одељења постоје само у оним врховним судовима у којима је образовано два или више већа за решавање кривичних, грађанских односно управних предмета.

Опште седнице постоје у свим врховним судовима.

Врховни суд Народне републике Србије и Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине одржавају заједничке опште седнице и заједничке седнице одговарајућих одељења оба врховна суда у случајевима предвиђеним овим законом.

Став 1 члана 26 предлога постаје члан 26, а остали ставови члана 26 предлога постају члан 27.

Члан 28 (члан 27) остаје непромењен.

Члан 29 (члан 28) остаје непромењен.

Члан 30 (члан 29) остаје непромењен.

Члан 31 (члан 30) остаје непромењен.

Члан 32 (члан 31)

Кад се утврди да постоји несатласност у схватању у неком правном питању из судске праксе између већа Врховног суда Народне Републике Србије и Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине Претседник Врховног суда Народне Републике Србије у споразуму са Претседником Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине сазива заједничку седницу судских одељења оба врховна суда.

Заједничку седницу чине чланови одговарајућих већа оба врховна суда.

С обзиром на важност питања о коме би се имало расправљати у заједничкој седници одељења, претседници Врховног суда народне републике Србије и Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине могу споразумно одлучити да се о спорном питању одлучи у заједничкој општој седници.

За рад заједничке седнице судских одељења Врховног суда Народне Републике Србије и Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине сходно ће се примењивати одредбе члана 27 став 2—4, члана 28 став 2 и 3, члана 29 став 2 и члана 30 и 31 овог закона.

Члан 33 (члан 32) остаје непромењен.

Члан 34 (члан 33) остаје непромењен.

Члан 35 (члан 34) остаје непромењен.

Члан 36 (члан 35) остаје непромењен.

Члан 37 (члан 36)

Ради обезбеђења јединствене примене закона на територији Народне Републике Србије Врховни суд Народне Републике Србије и Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине одржавају заједничке опште седнице.

Заједничку општу седницу сазива Претседник Врховног суда Народне Републике Србије по својој иницијативи или на захтев Претседника Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине.

Заједничкој општој седници председава Претседник Врховног суда Народне Републике Србије, а у његовом отсуству Претседник Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине.

Одредбе члана 33 став 3 и 4, члана 35 став 2 и 3 и члана 36 важе и за заједничке опште седнице.

Члан 38 (члан 37)

Кад претседник Савезног врховног суда утврди да је у важним питањима примене права судска пракса неједначена или да поводом примене закона треба унапред заузети одређено становиште, заказује проширену општу седницу Савезног врховног суда у чији састав улазе поред претседника и судија Савезног врховног суда и претставник републичког врховног суда односно Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине.

Проширена општа седница Савезног врховног суда може донети начелно мишљење о питању које је стављено на дневни ред.

За одржавање проширене опште седнице потребно је присуство најмање две трећине судија Савезног врховног суда и свих претставника републичких врховних судова односно Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине. Начелна мишљења се доносе већином гласова присутних чланова.

Члан 39 (члан 38) остаје непромењен.

Члан 40 (члан 39)

Претседник Савезног врховног суда ће пре него што закаже проширену општу седницу одредити једног или двојицу референата за питања која ће се на седници расправљати. Референти могу бити претставници републичких врховних судова односно Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине или судије Савезног врховног суда.

Писмени реферат са дневним редом доставиће се члановима проширене опште седнице најдоцније 8 дана пре одржавања седнице.

Члан 41 (члан 40)

Мишљења изнесена на седници и одлуке које су донесене уносе се у записник.

Сваки члан седнице који се није сагласио са одлуком приложиће записнику писмено своје одвојено мишљење.

Члан 42 (члан 41)

Савезни врховни суд обезбеђује објављивање важнијих одлука врховних судова.

У збирци одлука по правилу се објављују одвојена мишљења дата у седницама судских одељења или у општим седницама.

Члан 43 (члан 42)

Евиденција судске праксе обавезно се води у свим врховним судовима.

Упутства о вођењу евиденције судске праксе доноси Савезни врховни суд.

Члан 44 (члан 43)

За судију може бити изабрано свако лице које испуњава опште услове за пријем у државну службу, које има завршен правни факултет и које није било осуђивано због кривичног дела које га чини морално неподобним за вршење судске дужности.

Лице које се бира за судију среског или окружног суда мора имати положен судиски или адвокатски испит. Изузетно за судију среског или окружног суда може бити изабрано и лице које није положило судиски односно адвокатски испит, али које има најмање 3 године праксе на правним пословима. Такво лице не може остати на судској дужности ако у року од године дана по избору не положи овај испит.

Судија врховног суда бира се из редова истакнутих судија или истакнутих правника, који су после завршеног правног факултета провели 10 година у судској пракси или на другим правним пословима. За судију Савезног врховног суда ова пракса износи најмање 12 година.

Професори права на факултету могу бити бирани за судије свих судова иако не испуњавају услове из става 2 овог члана.

Члан 45 (члан 44) остаје непромењен.

Члан 46 (члан 45) остаје непромењен.

Члан 47 (члан 46)

Судије Савезног врховног суда бира Савезна народна скупштина.

Судије републичких врховних судова и Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине бирају републичке народне скупштине односно Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине.

Судије окружних судова бирају републичке народне скупштине, Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине, односно Народни одбор Аутономне Косовско-метохиске Области.

Судије поротнике окружних судова бирају народни одбори среза или града, на територији окружног суда. За судију поротника изабран је кандидат који је изабран у свим народним одборима срезова и градова са подручја окружног суда.

Члан 48 (члан 47)

Судије врховних и окружних судова бирају се на предлог надлежних извршних већа или одређеног броја народних посланика односно одборника по поступку који је одређен пословником.

Списак кандидата за избор судија окружног суда доставља извршном већу орган управе за пра-

восудне послове, пошто претходно прибави мишљење комисије за изборе народних одбора срезова и градова са подручја окружног суда.

Судије среских судова бирају се на основу списка кандидата који саставља орган управе за правосудне послове. Иницијатива за избор судија среских судова може потећи од комисије за изборе народних одбора или народних одборника.

Одлуком о избору срески односно градски народни одбор усваја или одбацује предложене кандидате.

Додаје се нови члан 49 који гласи:

Предлог за избор судија поротника окружних судова подноси комисија састављена од претставника народних одбора са подручја окружног суда и претставника органа управе за правосудне послове који је претседник комисије.

Предлог за избор судија поротника среских судова састављају комисије за изборе народних одбора пошто претходно прибаве мишљење претседника среског суда.

Одлуком о избору народни одбори усвајају или одбацују предложене кандидате.

Члан 50 (члан 48) остаје непромењен.

Члан 51 (члан 49)

Судије врше судиску дужност док не буду разрешени или док им служба не престане по сили закона.

Судије поротници врше дужност док не буду разрешени и бирају се на време од две године.

Члан 52 (члан 50)

Број судија и судија поротника у среским судовима одређују на предлог органа управе за правосудне послове републичка извршна већа, у Аутономној Покрајини Војводини Покрајинско извршно веће, а у Аутономној Косовско-метохиској Области Извршно веће Обласног одбора.

Број судија и судија поротника у осталим судовима одређују претставничка тела која их бирају.

Члан 53 (члан 51) остаје непромењен.

Члан 54 (члан 52) остаје непромењен.

Члан 55 (члан 53) остаје непромењен.

Члан 56 (члан 54)

Судија и судија поротник врши судиску дужност по закону и својој савести.

Утицање на судију и судију поротника ради доношења незаконите одлуке и злоупотреба судиске дужности кажњавају се по закону као кривично дело.

Члан 57 (члан 55) остаје непромењен.

Члан 58 (члан 56)

Судија и судија поротник старају се да грађани, организације и установе дођу што пре до остварења права која су им законом призната.

Они су дужни да свестрано испитају околности и утврде чињенице од којих зависи доношење законите одлуке.

Судија обавља и послове судске управе ако му је распоредом послова одређена ова дужност у суду.

Члан 59 (члан 57) остаје непромењен.

Члан 60 (члан 58)

Даном ступања на дужност судија стиче право на плату која му као судији припада по постојећим прописима.

Судија има сва права која припадају државним службеницима.

Плате судија одређују се савезним прописима.

Члан 61 (члан 59) остаје непромењен.

Члан 62 (члан 60) остаје непромењен.

Члан 63 (члан 61)

Дужност судије поротника је почасна и по праву бесплатна.

Судијама поротницима припада накнада трошкова учињених због вршења судиске дужности и накнада за изгубљену зараду. Трошкови учињени због вршења судиске дужности могу се одредити наушално.

Ближе прописе о накнади доносе републичка извршна већа.

Члан 64 (члан 62) остаје непромењен.

Члан 65 (члан 63) остаје непромењен.

Члан 66 (члан 64) остаје непромењен.

Члан 67 (члан 65) остаје непромењен.

Члан 68 (члан 66)

За повреде дужности или угледа судиске службе претседницима и судијама среских и окружних судова могу се изрећи ове дисциплинске мере:

писмена опомена,

писмени укор.

Да ли ће се изрећи писмена опомена или писмени укор зависи од тежине повреде.

Претседник суда или судија коме су у току једне године изречене две дисциплинске мере, од којих је једна писмени укор, не може напредовати у виши платни разред нити бити изабран за судију вишег суда за време од две године од дана кад је изречена последња дисциплинска мера.

Члан 69 (члан 67) остаје непромењен.

Члан 70 (члан 68) остаје непромењен.

Члан 71 (члан 69)

Пре доношења решења дисциплинско веће ће затражити од судије да писмено изнесе своју одбрану уколико то раније није учињено (члан 67), а може одредити претседника суда или судију који ће спровести потребно извињање.

Дисциплинско веће ће позвати судију да пред већем изнесе своју одбрану ако он то затражи или кад је то потребно ради утврђивања његове одговорности.

Члан 72 (члан 70) остаје непромењен.

Члан 73 (члан 71) остаје непромењен.

Члан 74 (члан 72) остаје непромењен.

Члан 75 (члан 73)

Разрешење судије и судије поротника врши претставничко тело које их је изабрало.

Ако је за разрешење надлежно више народних одбора, судија или судија поротник сматраће се разрешеним ако је разрешен у једном од ових народних одбора.

Члан 76 (члан 74)

Судија ће бити разрешен: (остали текст овог члана остаје као и у предлогу).

Члан 77 (члан 75)

Судија поротник ће бити разрешен: кад сам затражи да буде разрешен, кад се утврди да није у могућности да врши судиску дужност због неспособности или моралне неподобности.

кад се утврди да неуредно врши судиску дужност.

Судија поротник сматра се разрешеним ако по протеклу времена за које је биран не буде поново изабран.

Члан 78 (члан 76) остаје непромењен.

Члан 79 (члан 77) остаје непромењен.

Додаје се нови члан као члан 80.

Предлог за разрешење судије поротника због неуредног вршења судиске дужности подноси прет-

седник суда преко органа управе за правосудне послове.

Члан 81 (члан 78)

Предлог за разрешење судије врховног и окружног суда због неспособности или моралне неподобности подносе народним скупштинама надлежна извршна већа или одређени број посланика по поступку који је одређен скупштинским пословником.

Предлог за разрешење судије окружног суда са подручја Аутономне Косовско-метохишке области подноси Народном одбору ове Области орган управе за правосудне послове или одређени број одборника овог Одбора по поступку одређеном пословником.

Предлог за разрешење судије среског суда због неспособности или моралне неподобности подносе органи управе за правосудне послове или одређени број одборника по поступку одређеном статутом народног одбора.

Додаје се нови члан као члан 82.

Предлог за разрешење судија поротника среских и окружних судова због неспособности или моралне неподобности подноси комисија за изборе народног одбора, 10 народних одборника или орган управе за правосудне послове.

Члан 83 (члан 79)

Иницијативу за разрешење судије окружног суда могу дати и народни одбори среза или града са подручја окружног суда.

Ова иницијатива упућује се органу управе за правосудне послове који ће о томе обавестити претставничко тело преко извршног већа са својим мишљењем о истакнутим разлозима за разрешење. Ако судија није дао своју изјаву о разлозима за разрешење, орган управе за правосудне послове претходно ће прибавити ову изјаву.

Члан 84 (члан 80)

Предлог за разрешење због неспособности или моралне неподобности не може се поднети ако судија или судија поротник није био позван да се изјасни о разлозима за разрешење.

Члан 85 (члан 81)

Предлог за разрешење судије и судије поротника због неспособности или моралне неподобности претходно се разматра у одбору за изборе народних скупштина односно у комисији за изборе народних одбора.

Одбор односно комисија за изборе испитаће да ли постоје разлози за разрешење. Они могу да затраже од органа управе за правосудне послове да провере чињенице које се износе у предлогу.

Ако је предлог за разрешење судије или судије поротника среског суда потекао од народних одборника, тај предлог се претходно упућује органу управе за правосудне послове, који ће, пошто испита случај и прибави изјаву лица чије се разрешење тражи о разлозима за разрешење, вратити предлог народном одбору са својим мишљењем.

Мишљење органа управе за правосудне послове односно предлог тог органа за разрешење, као и изјава судије чије се разрешење тражи прочитаће се на седници народног одбора на почетку претреса о предлогу за разрешење.

Члан 86 (члан 82) остаје непромењен.

Члан 87 (члан 83)

Став 1 остаје непромењен. У ставу 2, у загради, наместо броја 50 ставља се број 52.

Члан 88 (члан 84)

Брише се став 1, док 2 и 3 остају као у предлогу.

Члан 89 (члан 85)

Тачка 3 постаје тачка 4, а тачка 4 постаје тачка 3.

Члан 90 (члан 86)

Постојање услова из претходног члана утврђују за судију Савезног врховног суда Савезно извршно веће, а за судију врховних судова народних република или Врховног суда Аутономне Покрајине Војводине републичко извршно веће односно Покрајинско извршно веће.

За судију окружних и средњих судова постојање ових услова утврђују органи управе за правосудне послове.

Против свих решења о престанку службе може се водити управни спор пред Савезним врховним судом.

Члан 91 (члан 87) остаје непромењен.

Члан 92 (члан 88) остаје непромењен.

Члан 93 (члан 89) остаје непромењен.

Члан 94 (члан 90) остаје непромењен.

Члан 95 (члан 91) остаје непромењен.

Члан 96 (члан 92)

Бришћу се ставови 3 и 4 предлога, а став 5 предлога постаје став 3.

Члан 97 (члан 93) остаје непромењен.

Члан 98 (члан 94) остаје непромењен.

Члан 99 (члан 95) остаје непромењен.

Члан 100 (члан 96) остаје непромењен.

Члан 101 (члан 97)

Приправнике и референте у средњим и окружним судовима поставља на иницијативу претседника судова или на сопствену иницијативу орган управе за правосудне послове.

Секретаре у Савезном врховном суду поставља Претседник тог суда, а секретаре и референте у другим врховним судовима орган управе за правосудне послове на предлог претседника врховног суда.

Члан 102 (члан 98)

У судовима постоји потребан број канцеларских и помоћних службеника.

У средњим судовима могу постојати и судски извршиоци.

Канцелариске и помоћне службенике у Савезном врховном суду поставља претседник тог суда, а у осталим судовима или орган управе за правосудне послове или претседници судова. Ближе одредбе о томе доносе републичка извршна већа.

Члан 103 (члан 99) остаје непромењен.

Члан 104 (члан 100)

У ставу 2 иза речи „у делокруг“ бришће се реч „рада“. Остали делови члана остају непромењени.

Члан 105 (члан 101) остаје непромењен.

Члан 106 (члан 102) остаје непромењен.

Члан 107 (члан 103) остаје непромењен.

Члан 108 (члан 104) остаје непромењен.

Члан 109 (члан 105)

На почетку године у сваком суду одређује се распоред послова које ће послове вршити поједине судије и службеници у суду.

Распоред послова у врховним судовима одређује се на општој седници, а у окружним и средњим судовима распоред послова одређује претседник суда у споразуму са судијама.

Распоред послова може се у току године мењати на начин предвиђен у претходном ставу.

Бришће се члан 106 предлога.

Члан 110 (члан 107)

Распоред судија поротника и њихово позивање на дужност врши претседник суда.

Судије поротници позивају се на дужност повремено и по утврђеном распореду.

Претседници судова могу одредити да поједине судије поротници учествују у суђењу одређених врста предмета, ако би с обзиром на њихово стручно знање и искуство такав распоред допринео бољем решавању ствари.

Без обзира на утврђени распоред позивања, судије поротници могу се позивати на дужност у хитним случајевима као и кад се наставља суђење у коме су учествовали.

Бришће се члан 108 предлога.

Члан 111 (члан 109) остаје непромењен.

Члан 112 (члан 110)

Правила о унутрашњем пословању у средњим и окружним судовима доносе републичка извршна већа уз претходну сагласност Савезног извршног већа. Врховни судови сами доносе правила о свом унутрашњем пословању која потврђује Савезно извршно веће. Овим правилима одредиће се нарочито начин пружања правне помоћи грађанима у суду и ван седишта суда, распоред послова у суду, пословање судске писарнице, начин вођења судских регистара и других помоћних књига, форма судских позива и других образаца, поступање са судским списима, као и материјално и новчано пословање у суду.

Члан 113 (члан 111)

Предрачун прихода и расхода Савезног врховног суда улази у састав Савезног буџета а предрачун прихода и расхода осталих судова у састав републичких буџета односно буџета Аутономне Покрајине Војводине уколико законом о буџету народне републике није за средње судове друкчије одређено.

Члан 114 (члан 112)

Став 1 и 2 остају непромењени, само се у оба става наместо броја 43 ставља број 44.

Члан 115 (113) остаје непромењен.

Члан 116 (члан 114)

Став 1 и 2 остају непромењени, само се у ставу 1 наместо броја 96 ставља број 100.

Бришће се члан 115 предлога.

Члан 117 (члан 116)

Став 1 остаје непромењен, а став 2 мења се и гласи:

Изузетно од претходног става, до доношења закона о парничном, ванпарничном и извршном поступку примењиваће се у тим поступцима одредбе члана 10—14, 40 и 49 Закона о уређењу народних судова, као и одредбе члана 51, 56 тач. г) и 62 тач. б) истог закона о решавању сукоба о надлежности између редовних судова.

Члан 118 (члан 117)

Овај закон ступа на снагу осам дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. Бр. 807

9 јуна 1954 год.

Београд

СНС (А) 107/54
10. VI. 1954

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Достављамо Вам Предлог закона о привредним судовима са образложењем, с молбом да га упутите на даљи рад сагласно одредбама Пословника.

Истовремено Вас извештавамо да је за повереника Савезног извршног већа приликом расправљања овог предлога одређен Никола Срзентић, секретар Секретаријата за правосудне послове Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Савезно извршно веће

Потпретседник

Александар Ранковић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

СНС (А) 107/54
10. VI. 1954

**ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ**

Београд

Савезно извршно веће актом бр. Б. Бр. 807 од 9. VI. о. г. доставило ми је Предлог закона о привредним судовима с молбом да се упуту на даљи рад.

У прилогу акта достављам вам наведени предлог и молим да га упутите надлежном одбору свог већа на претресање.

Једноремено Вас обавештавам да је за повереника Савезног извршног већа при претресању овог предлога одређен Никола Срзентић, секретар Секретаријата за правосудне послове Савезног извршног већа.

СФ — СН!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

СНС (А) 107/54
10. јуна 1954

**ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ
ВЛАСТИ И УПРАВУ**

Београд

Достављам Вам Предлог закона о привредним судовима с молбом да га претресете у Вашем одбору и поднесете извештај Дому.

Једноремено Вас обавештавам да је за повереника Савезног извршног већа при претресању овога предлога одређен Никола Срзентић, секретар Секретаријата за правосудне послове Савезног извршног већа.

Претседник

Влада Зечевић, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ СУДОВИМА

ГЛАВА I

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

У Федеративној Народној Републици Југославији установљавају се привредни судови.

Привредни судови су редовни судови за решавање спорова и других предмета од значаја за привреду који су им законом стављени у надлежност.

Основна начела о судовима утврђена у Закону о судовима вреде и за привредне судове.

Члан 2

Привредни судови јесу:

окружни привредни судови;
републички привредни судови;
Врховни привредни суд.

Члан 3

Привредни судови:

суде у међусобним привредним споровима и споровима за накнаду штете у којима се као странке појављују привредне организације (задруге, предузећа и радње) задружне организације, установе са самосталним финансирањем, као и федерација, народне републике, аутономне јединице, срезови, градови и општине и њихове установе којима је признато својство правног лица;

суде све спорове који се тичу бродова и пловидбе на мору и спорове на које се примењује поморско право осим спорова о превозу путника (поморски спорови);

суде за привредне преступе привредних организација;

доносе одлуке у другим предметима који су им овим или другим савезним законом стављени у надлежност.

Привредни судови суде и привредне спорове између домаћих правних лица и иностраних физичких или правних лица, ако није уговорена надлежност изборног суда.

Члан 4

Као привредни спорови у смислу овог закона сматрају се спорови из куповине и продаје робе и других покретних ствари, замене робе и покретних ствари, комисионог посла, посредништва, заступништва, отпремништва, ускладиштења, осигурања имовине, уговора о делу и услугама, уговора о грађењу, издавачких послова, ауторског права, зајма, послуге, менично-правних и чековно-правних захтева, превоза ствари у железничком, друмском, ваздушном и речном саобраћају и саобраћају на унутрашњим водама, спорови из права употребе фирме, заштите и употребе проналазака, узорака, модела и жигова, нелојалне утакмице, управљања основним средствима, као и други слични спорови од значаја за привреду.

Члан 5

Привредни судови суде на основу закона и других прописа Савезне народне скупштине и републичких народних скупштина.

Привредни судови примењују и друге прописе који су донесени на основу закона и у складу са законом.

Привредни суд суди привредне спорове, спорове за накнаду штете и поморске спорове и на основу узанса и трговачких обичаја, осим ако закон не наређује примену законске одредбе.

Члан 6

Одлуку привредног суда може изменити или укинути само надлежни привредни суд у поступку предвиђеном законом.

У случајевима предвиђеним законом правоснажне одлуке Врховног привредног суда подлеже оцени законитости од стране Савезног врховног суда.

Члан 7

За спорове из надлежности привредних судова не могу се оснивати нити уговарати изабрани судови, осим ако законом није друкчије одређено.

ГЛАВА II

ПРИВРЕДНИ СУДОВИ И ЊИХОВА НАДЛЕЖНОСТ

1. Окружни привредни судови

Члан 8

Окружни привредни судови оснивају се за подручје више срезова и градова.

Оснивање, укидање, територијалну надлежност и седиште окружног привредног суда одређује републичка народна скупштина односно Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине.

Иницијатива за оснивање или укидање окружног привредног суда може потећи од народног одбора среза или града.

Члан 9

Окружни привредни судови су надлежни:

1) да суде привредне и поморске спорове ако вредност спорног предмета не прелази 500.000 динара, осим оних врста спорова за које је надлежан у првом степену републички привредни суд;

2) да суде привредне спорове у којима је једна од странака привредно предузеће које производи за одређене потребе Југословенске народне армије, војна установа или овлашћена команда, ако вредност спорног предмета не прелази 100.000 динара;

3) да суде спорове за накнаду штете, ако висина тражене накнаде не прелази 500.000 динара;

4) да суде за привредне преступе привредних организација и одговорних лица у тим организацијама, који су им законом стављени у надлежност;

5) да одлучују у поступку принудне ликвидације;

6) да воде регистар привредних организација;

7) да спроводе извршење;

8) да врше и друге послове који су им стављени у надлежност овим или другим законом.

Члан 10

Врховни привредни суд може одредити да један или више окружних привредних судова суде поморске спорове, ако вредност спорног предмета не прелази 500.000 динара.

Члан 11

Већа окружног привредног суда састављена су од једног судије као претседника већа и двојице поверених судија.

У споровима из надлежности окружног привредног суда ако вредност спорног предмета не прелази износ од 50.000 динара, у мандатном поступку без обзира на вредност спорног предмета и у поступку за привредне преступе привредних организација за које је педвиђена новчана казна до 100.000 динара суди судија окружног привредног суда као судија појединац.

2. Републички привредни судови

Члан 12

Републички привредни судови оснивају се по правилу за целу територију једне народне републике.

Оснивање, укидање, територијалну надлежност и седиште републичког привредног суда одређује републичка народна скупштина.

Члан 13

Републички привредни судови су надлежни:

1) да у првом степену суде привредне и поморске спорове ако вредност спорног предмета прелази 500.000 динара;

2) да у првом степену суде привредне спорове у којима је једна од странака привредно предузеће које производи за одређене потребе Југословенске народне армије, војна установа или овлашћена команда ако вредност спорног предмета прелази 100.00 динара;

3) да у првом степену суде спорове за накнаду штете ако вредност тражене накнаде прелази 500.000 динара;

4) да у првом степену суде без обзира на вредност спорног предмета привредне спорове који се односе на заштиту или употребу проналазака, узо-

рака, модела и жигова, права на употребу фирме, као и спорове из нелојалне утакмице и ауторског права;

5) да суде за привредне преступе привредних организација и одговорних лица у тим организацијама, који су им законом стављени у надлежност;

6) да одлучују поводом ревизија против пресуда окружних привредних судова;

7) да одлучују о жалбама против пресуда окружних привредних судова донесених у поступку за привредне преступе;

8) да одлучују о жалбама против решења окружних привредних судова;

9) да решавају сукобе о надлежности између окружних привредних судова са свога подручја;

10) да спроводе извршење;

11) да врше и друге послове који су им стављени у надлежност овим или другим законом.

Члан 14

Врховни привредни суд може одредити да један или више републичких привредних судова суде поморске спорове, ако вредност спорног предмета прелази 500.000 динара.

Члан 15

Веће републичког привредног суда има право и дужност да окружном привредном суду стави примедбе о недостацима у суђењу који су запажени приликом решавања о правним лековима.

Правна схватања изражена у овим примедбама нису обавезна за окружни привредни суд.

Члан 16

Већа републичког привредног суда састављена су од једног судије као претседника већа и двојице поверених судија.

У мандатном поступку суди судија републичког привредног суда као судија појединац.

3. Врховни привредни суд

Члан 17

Врховни привредни суд је највиши привредни суд у Федеративној Народној Републици Југославији.

Врховни привредни суд обезбеђује јединствену примену закона од стране свих привредних судова.

Члан 18

Врховни привредни суд надлежан је:

1) да доноси опште узансе;

2) да одлучује поводом ревизија против пресуда републичких привредних судова и против одлука војне арбитраже донесених у првом степену;

3) да одлучује о жалбама против пресуда републичких привредних судова донесених у поступку за привредне преступе у првом степену;

4) да одлучује о жалбама против решења републичких привредних судова донесених у првом степену;

5) да одлучује поводом ванредне ревизије против правоснажних одлука привредних судова;

6) да решава сукобе о надлежности између републичких привредних судова и између окружних привредних судова са подручја два републичка привредна суда;

7) да врши и друге послове који су му стављени у надлежност овим или другим законом.

Члан 19

Већа Врховног привредног суда имају право и дужност да судовима дају примедбе о недостацима у суђењу који су запажени приликом решавања о правним лековима.

Ако се ови недостаци појављују код више судова или ако су запажени недостаци већег значаја,

претседник већа ће обавестити о томе Претседника Врховног привредног суда који може свим или неким судовима указати на ове недостатке.

Правна схватања изражена у примедбама већа Врховног привредног суда или претседника тога суда нису обавезна за нижи суд.

Члан 20

Врховни привредни суд одлучује у већима.

Већа Врховног привредног суда састављена су од пет чланова од којих су претседник већа и један члан судије Врховног привредног суда а три члана повремене судије.

Члан 21

Врховни привредни суд у општој седници утврђује предлоге за доношење или измену закона и других прописа.

Општу седницу Врховног привредног суда сачињавају претседник и све судије тог суда.

Општим седницама претседава претседник Врховног привредног суда кога у случају спречености замењује судија одређен распоредом рада.

Члан 22

Врховни привредни суд у проширеној општој седници доноси опште узансе.

Проширену општу седницу Врховног привредног суда сачињавају претседник, све судије и повремене судије тога суда, као и претседници републичких привредних судова. Проширену општу седницу сазива и претседава јој претседник Врховног привредног суда.

Члан 23

Претседник Врховног привредног суда ће пре него што закаже проширену општу седницу одредити посебну комисију за израду нацрта за опште узансе.

За чланове комисије могу се одредити претседници републичких привредних судова, судије и повремене судије Врховног привредног суда, као и истажнути правни стручњаци. По завршеном раду комисија одређује једног члана за известиоца који ће на проширеној општој седници поднети извештај комисије и давати потребна објашњења.

Нацрт за опште узансе који је израдила комисија доставиће се члановима проширене опште седнице најкасније петнаест дана пре одржавања седнице.

Члан 24

Општа седница у проширена општа седница решавају већином гласова свих чланова.

Члан 25

Евиденција судске праксе обавезно се води у Врховном привредном суду.

Упутства о вођењу евиденције судске праксе доноси Врховни привредни суд.

Члан 26

Врховни привредни суд обезбеђује објављивање важнијих одлука привредних судова.

ГЛАВА III

ИЗБОР ПРЕТСЕДНИКА, СУДИЈА И ПОВРЕМЕНИХ СУДИЈА ПРИВРЕДНИХ СУДОВА

Члан 27

За судију привредног суда може бити изабран држављанин ФНРЈ који испуњава опште услове за пријем у државну службу, који има завршен правни факултет и који није био осуђиван због кривичног дела које га чини морално неподобним за вршење судиске дужности.

Лице које се бира за судију окружног привредног суда мора имати положен судиски или адвокатски испит. Изузетно за судију окружног привредног суда може бити изабрано лице које није положило судиски односно адвокатски испит, али које има најмање пет година праксе на правним пословима. Такво лице не може остати на судиској дужности ако у року од једне године по избору не положи овај испит.

Судије републичких привредних судова и Врховног привредног суда бирају се из редова истакнутих судија или правника који су после завршеног правног факултета провели одређено време у судској пракси или на другим правним пословима. За судију републичког привредног суда ова пракса износи десет година, а за судију Врховног суда дванаест година.

Професори права на факултету могу бити бирали за судије свих судова иако не испуњавају услове из става 2 и 3 овог члана.

Члан 28

За повременог судију привредног суда може бити биран држављанин ФНРЈ који је навршио 27 година живота и који није осуђиван због кривичног дела које га чини морално неподобним за вршење судиске дужности.

Повремене судије бирају се из редова привредних стручњака или правника из места седишта привредног суда или најближе околине.

Члан 29

За судију одређеног суда не може бити бирано лице које је већ изабраном судији истог суда брачни друг, сродник у правој линији или сродник у побочној линији до другог степена.

У истом суду може бити изабрано за повременог судију лице које је судији или повременом судији брачни друг или са њим стоји у односу сродства из претходног става, али у таквом случају ова лица не могу судити у истом већу.

Члан 30

Судије и повремене судије Врховног привредног суда бира Савезна народна скупштина.

Судије и повремене судије републичких привредних судова бирају републичке народне скупштине.

Судије окружних привредних судова бирају републичке народне скупштине, Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине, односно Народни одбор Аутономне Косовско-метохиске Области.

Повремене судије окружних привредних судова бирају народни одбори срезова и градова са подручја окружног привредног суда. За повременог судију изабран је кандидат који је изабран у свим народним одборима срезова и градова са подручја окружног привредног суда.

Члан 31

Судије привредних судова и повремене судије Врховног привредног суда и републичких привредних судова бирају се на предлог надлежних извршних већа или одређеног броја народних посланика односно одређеног броја народних одборника Народного одбора Аутономне Косовско-метохиске Области, по поступку који је одређен пословником претставничког тела.

Списак кандидата за избор окружног привредног суда доставља надлежном извршном већу орган управе за правосудне послове, пошто претходно прибави мишљење комисије за изборе народних одбора срезова и градова са подручја окружног суда, као и мишљење претседника републичког привредног суда.

Члан 32

Предлог за избор повремених судија окружних привредних судова подноси комисија састављена од претставника народних одбора са подручја окружног суда и претставника органа управе за правосудне послове који је председник комисије.

Својом одлуком народни одбори усвајају или одбацују предложене кандидате.

Члан 33

Пре ступања на дужност судија и повремени судија дају ову изјаву:

„Свечано изјављујем да ћу се у свом раду придржавати Устава и закона, да ћу дужност судије вршити савезно и непристрасно и да ћу штитити социјалистички поредак Федеративне Народне Републике Југославије.“

Председник и судије Врховног привредног суда и републичког привредног суда дају изјаву пред председником народне скупштине која их је избрала, председници окружних привредних судова пред председником републичког привредног суда, а судије окружних привредних судова пред председником тога суда. Повремене судије дају изјаву пред председником оног суда у који су изабрани.

Члан 34

Судије врше судиску дужност док не буду разрешени или док им служба не престане по сили закона.

Повремене судије врше дужност док не буду разрешени и бирају се на време од једне године.

Члан 35

Број судија у привредним судовима, као и број повремених судија у Врховном привредном суду и републичким привредним судовима, одређују претставничка тела која их бирају.

Број повремених судија у окружном привредном суду одређују комисије надлежне за стављање предлога за избор повремених судија окружних привредних судова (члан 32) по саслушању претседника окружног привредног суда.

Члан 36

Одредбе које важе за избор судија привредних судова важе и за избор председника тих судова.

ГЛАВА IV

ПОЛОЖАЈ СУДИЈА И ПОВРЕМЕНИХ СУДИЈА ПРИВРЕДНИХ СУДОВА

1. Права и дужности

Члан 37

Судија и повремени судија слободни су у доношењу мишљења о свим питањима у чијем одлучивању учествују.

Судија и повремени судија не могу бити узети на одговорност за дати глас, осим ако се утврди да су датим гласом учинили кривично дело.

Члан 38

Судије и повремене судије окружних привредних судова не могу бити притворени нити стављени у истражни затвор због кривичног дела учињеног у вршењу судиске дужности без одобрења дисциплинског већа републичког привредног суда, а судије и повремене судије републичких привредних судова и Врховног привредног суда без одобрења надлежног извршног већа.

Члан 39

Судија и повремени судија врше судиску дужност по закону и својој савести.

Утицање на судију и повремени судију ради доношења незаконите одлуке и злоупотребе судиске дужности кажњавају се по закону као кривично дело.

Члан 40

Судија и повремени судија врше судиску дужност у суду у који су изабрани.

Судије окружних привредних судова могу бити привремено упућени на рад у други окружни привредни суд са подручја истог републичког привредног суда, али највише два месеца, а по свом пристанку највише до шест месеци у једној календарској години.

Привремено упућивање на рад у други окружни привредни суд врши се само ако због спречености или изузећа судије или других важних разлога долази у питање редовно обављање послова у томе суду.

Решење о привременом упућивању судије на рад доноси председник републичког привредног суда. Решење се доставља и органу управе за правосудне послове.

Члан 41

Судија и повремени судија старају се да грађани, организације и установе дођу што пре до остварења права која су им законом призната.

Они су дужни да свестрано испитају околности и утврде чињенице од којих зависи доношење законите одлуке.

Судија обавља и послове судске управе ако му је распоредом послова одређена ова дужност у суду.

Члан 42

Судија и повремени судија не могу учествовати у суђењу ако постоје разлози због којих по закону наступа њихово изузеће. Они су дужни да ове разлоге саопште чим за њих сазнају.

Члан 43

Даном ступања на дужност судија стиче право на плату која му као судији припада по постојећим прописима. Судија има сва права која припадају државним службеницима.

Плате судија одређују се савезним прописима.

Члан 44

Судија не може вршити дужност нити се бавити пословима који нису у складу са његовим положајем или који би га спречили да врши дужност судије или би довели у сумњу његову непристрасност.

О свакој дужности или послу који ће вршити судија је дужан да обавести председника суда. У случају сумње да ли се ради о дозвољеним дужностима или пословима одлучује председник републичког привредног суда за све судије тога суда као и за судије окружних привредних судова, а председник Врховног привредног суда за судије тога суда.

Члан 45

Повремени судија је дужан да се одазове позиву за суђење. У случају спречености он је дужан да о томе на време обавести председника суда.

Члан 46

Повременим судијама припада накнада трошкова учињених због вршења судиске дужности, накнада за изгубљену зараду и награда.

Ближе прописе о накнадама и наградама доноси Савезно извршно веће.

2. Одговорност

Члан 47

За кривична дела која учине у вршењу судиске дужности или ван ње судије и повремене судије

привредних судова одговарају пред надлежним судом.

Члан 48

Судије и повремене судије привредних судова одговарају за штету коју учине држави својим незаконитим радом.

Држава одговара за штету коју судија или повремени судија својим незаконитим радом учини грађанима или правним лицима.

Ако је држава правоснажно осуђена да плати накнаду штете, може од судије или повременог судије тражити накнаду оног што је исплаћено само ако је штета проузрокована намерно или из крајње непажње.

Захтев за накнаду штете због незаконитог рада судије или повременог судије застарева за једну годину од дана када је оштећени сазнао за штету, а у сваком случају за три године од дана настале штете.

Захтев државе да од судије или повременог судије тражи накнаду оног што је исплаћено застарева за шест месеци од дана извршења исплате.

Члан 49

За повреде дужности или угледа судиске службе претседници и судије окружних привредних судова одговарају дисциплински.

Члан 50

Пре покретања дисциплинског поступка претседник суда може позвати судију да писмено изнесе оправдање за своје поступке.

Ово оправдање може тражити и претседник вишег суда од претседника и судија судова са подручја вишег суда.

Ако се ради о повреди дужности уредног пословања у суду, извршењу задатака судске управе или о повреди угледа судиске службе оправдање може тражити од претседника и судија окружних привредних судова и орган управе за правосудне послове.

Члан 51

За повреде дужности или угледа судиске службе претседницима и судијама окружних привредних судова могу се изрећи ове дисциплинске мере: писмена опомена; писмени укор.

Да ли ће се изрећи писмена опомена или писмени укор зависи од тежине повреде.

Претседник суда или судија коме су у току једне године изречене две дисциплинске мере, од којих је једна писмени укор, не може напредовати у виши платни разред нити бити изабран за судију вишег суда за време од две године од дана кад је изречена последња дисциплинска мера.

Члан 52

Поступак за изрицање дисциплинских мера према судијама окружних привредних судова покреће се на предлог претседника тих судова. Претседници Врховног привредног суда и републичког привредног суда могу покренути поступак против сваког претседника или судије окружног привредног суда са њиховог подручја.

Предлог за покретање поступка може ставити и орган управе за правосудне послове.

Члан 53

Дисциплинске мере изриче дисциплинско веће републичког привредног суда.

Дисциплинско веће је састављено од три судије који се одређују распоредом послова.

Дисциплинско веће решава у нејавној седници.

Члан 54

Пре доношења решења дисциплинско веће ће затражити од судије да писмено изнесе своју одбрану уколико то раније није учињено (члан 50), а може одредити претседника суда или судију који ће спровести потребне извиђаје.

Дисциплинско веће ће позвати судију да пред већем изнесе своју одбрану ако он то затражи или кад је то потребно ради утврђивања његове одговорности.

Члан 55

Дисциплинско веће решењем одбија предлог за изрицање дисциплинске мере или изриче дисциплинску меру.

Решење дисциплинског већа је правоснажно.

У решењу дисциплинског суда изрећи ће се ко сноси трошкове поступка.

Ако је одбијен предлог о изрицању дисциплинске мере, судији који је био позван пред дисциплинско веће накнадиће се путни трошкови из буџетских средстава.

Ако је изречена дисциплинска мера, дисциплинско веће може одлучити да сви трошкови или један део падне на терет буџетских средстава.

Члан 56

Дисциплинске мере не могу се изрећи ако је протекло више од једне године од дана кад је учињена повреда дужности или угледа судиске службе.

ГЛАВА V

РАЗРЕШЕЊЕ, ПРЕСТАНАК СЛУЖБЕ И УДАЉЕЊЕ ОД ДУЖНОСТИ ПРЕТСЕДНИКА, СУДИЈА И ПОВРЕМЕНИХ СУДИЈА ПРИВРЕДНИХ СУДОВА

1. Разрешење

Члан 57

Судије и повремене судије привредних судова могу бити разрешени судиске дужности само у случајевима и у поступку који овај закон одређује.

Члан 58

Разрешење судија и повремених судија привредних судова врши претставничко тело које их је изабрало.

Привремени судија окружног привредног суда сматраће се разрешеним ако је разрешен у једном од наредних одбора срезова и градова са подручја окружног суда.

Члан 59

Судија ће бити разрешен:

кад сам затражи да буде разрешен;
кад по свом пристанку буде изабран у други суд или постављен на другу дужност;

кад се утврди да није у могућности да врши судиску дужност због стручне неспособности или моралне неподобности.

Избором судије у виши привредни суд судија се сматра разрешеним у нижем суду.

Члан 60

Повремени судија ће бити разрешен:

кад сам затражи да буде разрешен;

кад се утврди да није у могућности да врши судиску дужност због неспособности или моралне неподобности;

кад се утврди да неуредно врши судиску дужност.

Повремени судија сматра се разрешеним ако по протеклу времена за које је биран не буде поново изабран.

Члан 61

Кад судија или повремено судија затражи да буде разрешен, претседник суда доставиће његов захтев претставничком телу које га је изабрало преко органа управе за правосудне послове.

Члан 62

Кад је судија изабран у други суд или постављен на нову дужност, орган управе за правосудне послове обавестиће о томе претставничко тело ради доношења одлуке о разрешењу.

Судија не може ступити на нову дужност пре него што буде разрешен.

Члан 63

Предлог за разрешење повремених судија због неуредног вршења судиске дужности подноси претседник суда преко органа управе за правосудне послове.

Члан 64

Предлог за разрешење судија приврдених судова и повремених судија Врховног привредног суда и републичког привредног суда, због неспособности или моралне неподобности подносе народним скупштинама надлежна извршна већа или одређени број посланика по поступку који је одређен скупштинским пословником.

Предлог за разрешење судије окружног привредног суда са подручја Аутономне Косовско-метохиске Области подноси Народном одбору ове области орган управе за правосудне послове или одређени број одборника овог Одбора по поступку одређеном пословником.

Предлог за разрешење привремених судија окружног привредног суда због неспособности или моралне неподобности подноси комисија за изборе народног одбора, десет народних одборника или орган управе за правосудне послове.

Члан 65

Иницијативу за разрешење судије окружног привредног суда због неспособности или моралне неподобности могу дати и народни одбори среза или града са подручја окружног привредног суда.

Ова иницијатива упућује се органу управе за правосудне послове који ће о томе обавестити претставничко тело преко извршног већа са својим мишљењем о истакнутим разлозима за разрешење. Ако судија није дао своју изјаву о разлозима за разрешење, орган управе за правосудне послове претходно ће прибавити ову изјаву.

Члан 66

Предлог за разрешење због неспособности или моралне неподобности не може се поднети ако судија или повремено судија није био позван да се изјасни о разлозима за разрешење.

Члан 67

Предлог за разрешење судије и повременог судије због неспособности или моралне неподобности претходно се разматра у одбору за изборе народних скупштина односно у комисији за изборе народних одбора.

Одбор односно комисија за изборе испитаће да ли постоје разлози за разрешење. Они могу да затраже од органа управе за правосудне послове да провери чињенице које се износе у предлогу.

Ако је предлог за разрешење повременог судије окружног привредног суда потекао од народних одборника, тај предлог се претходно упућује органу управе за правосудне послове, који ће, пошто испита случај и прибави изјаву лица чије се разрешење тражи о разлозима за разрешење, вратити предлог народном одбору са својим мишљењем.

Мишљење органа управе за правосудне послове односно предлог тог органа за разрешење, као и изјава повременог судије чије се разрешење тражи прочитаће се на седници народног одбора на почетку претреса предлога за разрешење.

Члан 68

Одлука народног одбора о разрешењу повременог судије окружног привредног суда подлежи оцени законитости по одредбама Устава и закона.

Члан 69

Кад се донесе одлука о укидању неког суда (члан 8 и 12) судије и повремене судије тог суда сматрају се разрешеним.

Ако је потребно да се смањи број судија или повремених судија у једном суду (члан 35), надлежно претставничко тело разрешиће одређени број судија односно повремених судија.

Члан 70

Разрешени судија Врховног привредног суда ставља се на располагање Савезном извршном већу, а судије осталих судова органу управе за правосудне послове, уколико се не ради о разрешењу по захтеву судије односно о разрешењу због одласка судије на нову дужност.

Радни однос разрешених судија расправиће се по прописима који важе за државне службенике, као и по посебним прописима за судије.

2. Престанак службе

Члан 71

Судији престаје служба по сили закона: кад се утврди да нема услова да буде биран за судију;

кад буде осуђен због кривичног дела које га чини морално неподобним за вршење судиске дужности;

кад буде позван на отслужење обавезног војног рока;

кад наврши 70 година живота.

Члан 72

Постојање услова из претходног члана утврђују за судије Врховног привредног суда Савезно извршно веће, а за судије републичких привредних судова републичка извршна већа. За судије окружних привредних судова постојање ових услова утврђују органи управе за правосудне послове.

Против свих решења о престанку службе може се водити управни спор пред Савезним врховним судом.

3. Удаљење од дужности

Члан 73

Судија ће се удаљити од дужности ако је против њега отворена истрага или је стављен у притвор или истражни затвор.

Судија може бити удаљен од дужности ако је стављен предлог за његово разрешење због стручне неспособности или моралне неподобности.

У случајевима из става 1 одлуку о удаљењу доноси за судије претседник суда, а за претседника суда претседник вишег суда. У случајевима из става 2 одлуку о удаљењу доноси надлежно извршно веће.

У погледу принадежности судија удаљених од дужности важе прописи о државним службеницима.

Члан 74

Ако је против повременог судије отворена истрага или је учињен предлог за његово разрешење, претседник суда неће позивати повременог судију

на вршење дужности док се не заврши кривични поступак односно поступак за разрешење.

Члан 75

Одредбе које важе за разрешење судија, престанак службе и његово удаљење од дужности важе и за претседника суда.

ГЛАВА VI

СТРУЧНИ САРАДНИЦИ У ПРИВРЕДНОМ СУДУ И КАНЦЕЛАРИСКИ СЛУЖБЕНИЦИ

Члан 76

Стручни сарадници у привредном суду јесу: судиски приправници; референти; секретари.

Члан 77

Стручни сарадници у привредном суду помажу судијама и оспособљавају се за судиску дужност.

Члан 78

За судског приправника може бити постављено лице које је завршило правни факултет и које испуњава друге услове за ступање у државну службу.

Судски приправници се постављају у окружним привредним судовима и постепено се распоређују на све послове како би стекли праксу из свих области судског рада.

Приправници се могу упутити на вежбу у редовни суд.

Члан 79

Приправничка вежба траје три године. Приправник стиче право да полаже судски испит после навршене две године приправничке праксе.

По положеном судском испиту и завршеној приправничкој пракси приправник се поставља за референта.

Лица која су положила адвокатски испит постављају се одмах за референта.

За референта могу бити постављена и лица која нису положила судски испит, ако су завршила правни факултет, провела три године на правним пословима и положила стручни испит.

Члан 80

Референти се могу постављати у свим привредним судовима.

Референте треба нарочито упознати са свим пословима у вези са суђењем, а може им се поверити израда нацрта одлука.

Члан 81

Секретари могу бити постављени само у Врховном привредном суду и у републичким привредним судовима.

За секретара може бити постављено лице које је по завршеном правном факултету провело осам година у судској пракси или на другим правним пословима и које је положило судиски или адвокатски испит.

Секретари се по правилу постављају из редова судија окружних привредних судова или референта.

Секретари помажу судијама у проучавању правних питања и израђују нацрте одлука већа. Њима се може поверити и вођење евиденције судске праксе.

Члан 82

Судиске приправнике и референте у окружним привредним судовима поставља на иницијативу

претседника судова или на сопствену иницијативу орган управе за правосудне послове.

Секретаре и референте у републичким привредним судовима поставља орган управе за правосудне послове на предлог претседника тих судова, а у Врховном привредном суду претседник тога суда.

Члан 83

У приврденим судовима постоји потребан број канцелариских и помоћних службеника.

Канцелариске и помоћне службенике у Врховном привредном суду поставља претседник тога суда, а у осталим судовима или орган управе за правосудне послове или претседници судова. Ближе одредбе о томе доносе републичка извршна већа.

Члан 84

На стручне сараднике у привредном суду и канцелариске и помоћне службенике примењују се прописи који важе за државне службенике ако овим законом није друкчије одређено.

ГЛАВА VII

СУДСКА УПРАВА

Члан 85

Послове судске управе у привредном суду врше органи управе за правосудне послове и претседници судова.

Претседник суда врши послове судске управе у суду. Он може обављање појединих послова судске управе поверити судијама, стручним сарадницима у суду и канцелариским службеницима.

Члан 86

Послови и овлашћења која су овим законом дата органима управе за правосудне послове врше републички секретаријати за правосудну управу.

Савезно извршно веће стара се о спровођењу јединствених начела правосудне управе.

Законом Народне Републике Србије одредиће се које ће послове и овлашћења вршити покрајински органи управе за правосудне послове и какав је однос ових органа према органима управе за правосудне послове Народне Републике Србије.

Члан 87

Уколико овим законом или другим прописима није друкчије одређено, надзор над правилним обављањем послова судске управе врше органи управе за правосудне послове.

Ови органи могу тражити извештаје од свих привредних судова на одређеном подручју и давати упутства за правилно вршење послова судске управе.

Члан 88

Органи управе за правосудне послове врше надзор над пословима судске управе непосредно или преко претседника виших судова.

Ови органи могу овластити претседнике виших судова да у границама њихових упутстава изврше преглед пословања у нижим судовима у стварима судске управе. Претседници виших судова подносе извештаје о извршеном прегледу.

Члан 89

На почетку године у сваком привредном суду одређује се распоредом послова које ће послове вршити поједине судије и службеници у суду.

Распоред послова одређује претседник суда у споразуму са судијама.

Распоред послова може се у току године мењати на начин предвиђен у претходном ставу.

Члан 90

Распоред повремених судија и њихово позивање на дужност врши претседник суда.

Повремене судије позивају се на дужност повременим и по унапред утврђеном распореду.

Претседници судова могу одредити да поједине повремене судије учествују у суђењу одређених врста предмета ако би с обзиром на њихово стручно знање и искуство такав распоред допринео бољем решавању ствари.

Члан 91

Листу сталних судских вештака саставља претседник републичког привредног суда почетком сваке године.

Члан 92

Сваки привредни суд има свој службени назив. На свакој згради у којој је смештен суд мора бити истакнут натпис који садржи назив суда.

Сваки привредни суд има свој печат, који мора садржавати назив суда као и име и грб народне републике. Печат Врховног привредног суда садржи грб Федеративне Народне Републике Југославије.

Члан 93

Правила о унутрашњем пословању у окружним привредним судовима доносе републичка извршна већа уз претходну сагласност Савезног извршног већа. Републички привредни судови и Врховни привредни суд сами доносе правила о свом унутрашњем пословању која потврђује Савезно извршно веће.

Овим правилима одредиће се нарочито распоред послова у суду, пословања судске писарнице, начин вођења судских регистара и других помоћних књига, форма судских позива и других образаца, поступање са судским списима, као и материјално и новчано пословање у суду.

Члан 94

Предрачун прихода и расхода Врховног привредног суда улази у састав савезног буџета, а предрачун прихода и расхода осталих привредних судова улази у састав републичких буџета односно буџета Аутономне Покрајине Војводине.

ГЛАВА VIII

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 95

Лица која се затекну на дужности арбитра на дан ступања на снагу овог закона могу се бирати до краја 1954 године за судије привредних судова и ако не испуњавају услове из члана 27 овог закона у погледу школске спреме, потребне праксе и положеног судиског испита.

До краја 1956 године могу се бирати са судије и лица која не испуњавају услове из члана 27 овог закона у погледу положеног судиског испита.

Члан 96

Изузетно од одредбе члана 81 овог закона, лица која се на дан ступања на снагу овог закона затекну на дужности секретара могу остати као секретари републичких привредних судова и Врховног привредног суда ако имају осам година праксе у суду или на другим правним пословима и положен стручни испит.

Као секретари могу остати и она лица која немају положен стручни испит ако буду ослобођена од полагања судиског испита. Ако се ова лица налазе на дужности у Врховном привредном суду, решење о ослобођењу од полагања судиског испита

доноси претседник тог суда, а у републичким привредним судовима орган управе за привредне послове на предлог претседника тих судова.

Члан 97

До доношења закона о парничном поступку, за поступак у привредним споровима и споровима за накнаду штете вреде правила парничног поступка и одредбе члана 98 и 99 овог закона.

Члан 98

Против пресуде окружног привредног суда странка може изјавити ревизију републичком привредном суду, а против првостепене пресуде републичког привредног суда ревизију Врховног привредног суду, у року од осам дана од пријема пресуде.

Пресуда се може ревизијом побијати због повреде материјалног закона или због повреде одредаба поступка ако су ове повреде могле бити од утицаја на доношење законите пресуде.

Суд који одлучује о ревизији испитује правилност побијане пресуде у делу који се побија ревизијом.

Одредбе става 2 и 3 овог члана примењују се и на ревизију против одлука војне арбитраже.

Члан 99

Ревизија се подноси суду који је изрекао првостепену пресуду. Ако овај суд не одбади ревизију као неблаговремену или недозвољену, доставиће одмах ревизију и све списе другостепеном суду.

Члан 100

Против правоснажних одлука окружних привредних судова и против правоснажних одлука републичких привредних судова и војне арбитраже о којима Врховни привредни суд није расправљао поводом ревизије, претседник Врховног привредног суда може изјавити ванредну ревизију у року од 30 дана од правоснажности одлуке.

Претседник Врховног привредног суда не може бити члан већа које решава о ванредној ревизији.

Члан 101

Против одлуке Врховног привредног суда Савезни јавни тужилац може подићи захтев за заштиту законитости ако је одлуком повређен закон.

Захтев за заштиту законитости подиже се у року од 60 дана од доношења одлуке.

О захтеву за заштиту законитости решава Савезни врховни суд.

Члан 102

Ванредна ревизија не задржава извршење одлуке против које је изјављена, али Врховни привредни суд може наредити привредном суду који је надлежан за извршење одлуке да обустави њено извошење до доношења одлуке о ванредној ревизији. Овакво овлашћење има и Савезни врховни суд у погледу пресуда против којих је подигнут захтев за заштиту законитости.

Члан 103

Даном ступања на снагу овог закона окружне државне арбитраже постају окружни привредни судови, а републичке државне арбитраже постају републички привредни судови. Све нерешене предмете који се затекну код ових арбитража завршиће окружни привредни судови односно републички привредни судови по одредбама овог закона.

Главна државна арбитража постаје Врховни привредни суд који ће преузети све предмете Главне државне арбитраже и расправити их по досадашњим прописима.

Савезна државна арбитража престаје са радом даном ступања на снагу овог закона. Арбитри и остали службеници Савезне државне арбитраже ставиће се на располагање Савезном извршном већу, а нерешени предмети уступиће се надлежном привредном суду.

Члан 104

До ступања на снагу овог закона Народна скупштина Народне Републике Србије донеће прописе о престанку рада Покрајинске државне арбитраже Аутономне Покрајине Војводине и о оснивању привредних судова у овој покрајини. Истим прописима одредиће се коме ће се предати нерешени предмети који се затекну код Покрајинске државне арбитраже.

Члан 105

Надлежна претставничка тела извршиће избор председника, судија и повремених судија привредних судова до краја 1954 године. Док се не изврши овај избор претседници, арбитри и повремени арбитри државних арбитража вршиће дужности претседника, судија и повремених судија одговарајућих привредних судова.

Члан 106

Окружни судови су дужни да у року од једног месеца по ступању на снагу овог закона предају надлежним окружним привредним судовима регистре привредних организација.

Савезно извршно веће прописиће правилник о регистрацији привредних организација.

Члан 107

За решавање привредних спорова и спорова о накнади штете између привредних предузећа која производе за одређене потребе Југословенске народне армије, војних установа или овлашћених команди, остаје и даље надлежна Војна арбитража у Државном секретаријату за послове народне одбране.

Члан 108

За решавање привредних спорова који настану из спољнотрговинских односа домаћих привредних организација, установа или организација са иностранним предузећима, установама или организацијама остаје и даље надлежна Спољнотрговинска арбитража у Београду, ако су парничне странке писмено уговориле њену надлежност.

Ближе одредбе о надлежности, организацији и пословању Спољнотрговинске арбитраже у Београду прописиће се уредбом Савезног извршног већа.

Члан 109

Ступањем на снагу овог закона престају да важе: Закон о државној арбитражи („Службени лист ФНРЈ“, бр. 107/47); Правилник о поморској арбитражи при Трговинској комори ФНРЈ („Службени лист ФНРЈ“, бр. 26/47); Правилник о поступку за мирене пред спољнотрговинском арбитражом („Службени лист ФНРЈ“, бр. 102/48); чл. 61 Уредбе о организацији, пословању и управљању Југословенским железницама („Службени лист ФНРЈ“, бр. 54/53); чл. 21 Уредбе о удруживању привредних организација („Службени лист ФНРЈ“, бр. 54/53); уколико се односи на оснивање поморске арбитраже, као и остали прописи који су у супротности са овим законом.

Члан 110

Поморска арбитража остаје надлежна само за суђење спорова за које је до дана ступања на снагу овог закона уговорена надлежност те арбитраже.

Члан 111

Овај закон ступа на снагу 60 дана по објављивању у „Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ СУДОВИМА

1. Предлогом закона о привредним судовима установљава се, поред већ постојећих редовних и војних судова, једна нова врста судова у нашем судском систему — привредни судови.

Установљавањем привредних судова, чија се основна надлежност према законском предлогу састоји у решавању међусобних привредних спорова привредних организација и политичко-територијалних јединица, не добија се један нови орган за решавање ових спорова. Ове спорове до сада је решавала државна арбитража и привредни судови само преузимају њене функције. Разлози за претварање арбитраже у привредне судове углавном су следећи:

Државна арбитража је установљена Законом о државној арбитражи од 3 новембра 1947 године. У условима административног управљања привредом, државна арбитража није могла при решавању међусобних имовинских спорова привредних организација и политичко-територијалних јединица да буде везана чврстим правилима материјалног и процесног права. Она се морало при решавању руководити и разлозима целисходности и отуда, нарочито у почетку рада државне арбитраже, нужно је било да се спорови решавају арбитрерно. У доцнијем развоју наше привреде државна арбитража је све више била у могућности да у свом раду примењује општа правила материјалног и процесног права. Најзад, кад су привредна предузећа предата радним колективима на управљање и кад су тиме привредне организације добиле економску-правну самосталност престала је свака потреба за арбитрерним суђењем. Државна арбитража је у решавању привредних спорова имала да примењује само законске прописе о правима и обавезама привредних организација. Међутим, иако државна арбитража већ и данас по свом начину рада има карактер суда, њена организација, па и сам назив, остали су исти тако да они више не одговарају извршеним променама. Утврђивање државне арбитраже као привредног суда и одређивање њене организације као суда је задатак овог законског предлога.

Предлог закона о привредним судовима не садржи основна начела о привредним судовима. У Предлогу закона о судовима унета су основна начела која вреде како за редовне и војне судове тако и за привредне судове, и због тога се Предлог закона о привредним судовима само позива на ова основна начела. Према томе, начела на којима се оснива наш судски систем: суђење на основу закона, учествовање грађана у суђењу, право на судску заштиту, јавно расправљање, изборност судија, изборност у суђењу, — вреде као начела и за привредне судове. Но осим основних начела Предлог закона о привредним судовима преузима, уз нужна отступања која захтева специфичност привредних судова, и већину одредаба Закона о судовима које се односе на редовне судове, као што су одредбе о избору и разрешењу судија, њиховим правима и дужностима, судској управи, стручним сарадницима у суду и канцелариским службеницима.

2. Законски предлог је подељен на осам глава. У прве две главе решавају се два основна питања у вези са привредним судовима: надлежност привредних судова и њихова организација.

Основна надлежност привредних судова састоји се у суђењу привредних спорова и спорова за накнаду штете. С обзиром да ови спорови спадају у категорију имовинских спорова за чије су решавање иначе надлежни редовни судови, највеће тешкоће претставља постављање правила за разграничење надлежности између редовних и привредних судова у овим споровима.

У вези са привредним споровима, законски предлог полази од тога да се у самом закону мора одредити појам привредног спора. Код одређивања овог појма може се ићи или на давање опште дефиниције која у себи крије опасност да није потпуно одређена или на поименично набрајање спорова које опет може бити непотпуно. Законски предлог се опредељује за други поступак и наводи све спорове који се, с обзиром на досадашњу праксу, имају сматрати као привредни спорови. При томе, да би избегао приговор непотпуности, предлог оставља могућност пракси да и друге сличне спорове од значаја за привреду подведе под привредне спорове. (Чл. 4).

С друге стране надлежност привредних судова за решавање привредних спорова ограничена је утолико што привредни судови суде у овим споровима само ако се као странке појављују привредне организације, задружне организације, установе са самосталним финансирањем, федерација, народне републике, аутономне јединице, срезови, градови, општине и њихове установе којима је признато својство правног лица.

Сви спорови за накнаду штете између напред наведених странака предају се у надлежност привредних судова и при томе се не прави разлика да ли су ови спорови произишли из уговора или ван уговорног односа.

На овај начин разграничење надлежности између редовних и привредних судова у имовинско-правним споровима одређено је на основу два критерија: према врсти спорова и према странкама у поступку. Досадашња пракса арбитраже указује да је овакво решење целисходно и да није доводило до сукоба о надлежности.

Поред привредних спорова и спорова за накнаду штете, у надлежност привредних судова предаје се и суђење за привредне преступе привредних организација за које је до сада била надлежна државна арбитража и вођење регистара привредних организација које су до суда водили редовни судови.

3. У другој глави законског предлога (чл. 8—26) решавају се основна питања у вези са организацијом привредних судова. Ту се утврђује систем привредних судова, њихово оснивање и укидање, стварна надлежност, састав већа привредних судова и надлежност општих и проширених седница Врховног привредног суда.

Према законском предлогу привредни судови су: окружни привредни судови, републички привредни судови и Врховни привредни суд.

Окружни привредни судови оснивају се за подручје више срезова или градова. Одлуку о оснивању и укидању окружних привредних судова доноси републичка народна скупштина односно Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине.

Републички привредни суд, за разлику од врховног суда народне републике и организацији редовних судова, не мора бити један у народној републици. Законски предлог дозвољава да се, с обзиром на потребе привреде, оснује и више таквих судова на подручју једне народне републике. Колико ће се републичких привредних судова основати одлучује републичка народна скупштина.

Надлежност између окружних привредних судова, републичких привредних судова и Врховног привредног суда у предметима који су предати у

надлежност привредним судовима подељена је на следећи начин.

У првом степену суде окружни и републички привредни судови у привредним споровима и споровима за накнаду штете. Разграничење првостепене надлежности између ових судова извршено је с обзиром на вредност спорног предмета. Тако, окружни привредни судови треба да суде спорове до 500.000 динара вредности спорног предмета, а републички привредни судови спорова изнад ове вредности.

Ако се прихвати износ од 500.000 динара за разграничење надлежности између окружних и републичких привредних судова, онда би, према статистичким подацима о споровима које је решавала државна арбитража у 1953 години, пред окружне привредне судове дошло око 90% свих спорова у вредности преко 8 милијарди динара, а пред републичке привредне судове око 10% спорова у укупној вредности од око 31 милијарде динара.

Као што се из ових података види пред окружне привредне судове треба да дође највећи број спорова, а пред републичке привредне судове много мањи број спорова али у знатно већој укупној вредности. Територијално приближавање привредних судова странкама је разлог због кога се предвиђа да највећи број спорова решавају окружни привредни судови. С друге стране, предавањем у надлежност републичким привредним судовима мањег броја спорова али веће вредности ишло се за тим да се обезбеди другостепена надлежност Врховног привредног суда у крупнијим споровима, али у исто време да се овај суд не оптерети великим бројем спорова.

У другом степену републички привредни судови решавају поводом правних лекова против одлука окружних привредних судова, а Врховни привредни суд поводом правних лекова против одлука републичких врховних судова.

Врховни привредни суд је према законском предлогу не само суд који суди у последњем степену, већ и суд који доноси опште узансе, даје упутства за вођење евиденције судске праксе и обезбеђује издавање збирке судских одлука. Најзад, само у Врховном привредном суду одржавају се опште седнице на којима се утврђују предлози за доношење или измену закона, као и проширене опште седнице на којима се доносе опште узансе.

Окружни привредни судови и републички привредни судови одлучују у већима која су састављена од три члана, од којих је претседник већа стални судија а два члана су повремене судије. Врховни привредни суд одлучује у већима састављеним од пет чланова, од којих су два члана сталне судије, а остали чланови повремене судије. Овакав састав имају већа привредних судова без обзира да ли одлучују у првом или другом степену. За спорове мање вредности као и за решавање у мандатном поступку законски предлог предвиђа установу судије појединца.

4. Одредбе законског предлога које се односе на судије и на повремене судије привредних судова заснивају се, као и одговарајуће одредбе Закона о судовима, на принципима изборности и независности судија.

У одредбама о избору судија привредних судова (чл. 27—36) на првом месту предвиђени су услови за избор. У односу на повремене судије ови услови се разликују од услова за судије поротнике редовних судова у томе што се за повремених судија тражи, с обзиром на карактер спорова које решавају привредни судови, да то буде лице које је привредни стручњак или правник. С друге стране, да позивање повремених судија не би отежавало рад судова предвиђа се да се за ову дужност бирају лица из седишта суда или најближе околине.

Питање органа надлежног за избор судија привредних судова, као и поступка који претходи избору, решено је на исти начин као и код редовних судова. Све судије привредних судова бирају народне скупштине. Оне бирају и повремене судије републичких привредних судова и Врховног привредног суда, а повремене судије окружних привредних судова бирају народни одбори са подручја окружног привредног суда.

У погледу разрешења судија и повремених судија привредних судова законски предлог предвиђа два разлога за разрешење и то оставку судије и његову неспособност и моралну неподобност. Као гаранцију да судија неће бити безразложно разрешен, законски предлог, поред одређивања услова, предвиђа и посебан поступак који претходи разрешењу у коме учествују одбори народних скупштина за изборе (комисије народних одбора за изборе). Разрешени судија ставља се на располагање органима управе за правосудне послове који треба да расправе радни однос судије по прописима који важе за државне службенике односно по важећим прописима за судије.

Законски предлог предвиђа и посебне случајеве кад судијама престаје служба по сили закона. У таквим случајевима није потребно да се судија разрешује преко претставничких тела, већ је довољно утврдити да постоје услови за престанак службе и самим тим судија не може више вршити судску дужност.

Најзад, законски предлог решава и питање у вези са удаљењем судије од дужности, ако је против њега отворена истрага или је стављен у притвор или истражни затвор, или ако је стављен предлог за његово разрешење.

У посебној глави (чл. 37—56) одређен је положај судија и повремених судија, а нарочито њихова права, дужности и одговорност.

У одредбама о правима и дужностима судија и повремених судија истиче се, пре свега, да су судије и повремене судије слободне у изношењу мишљења о свим питањима у чијем одлучивању учествују. Овде затим долази одредба којом се забрањује стављање у притвор и истражни затвор судије и повременог судије због кривичног дела учињеног у службеној дужности без одобрења надлежног органа. Најзад, овде долази низ одредаба које решавају питања о привременом упућивању судије на рад у други суд, дужности судије да се изузме кад за то постоје законски разлози, дужности судије да уредно обавља све послове у вези са суђењем, забрана судији да врши дужности или да се бави пословима који нису у складу са његовим положајем односно које би га спречиле да врши дужност судије.

Законски предлог решава и питања о одговорности судија и повремених судија (чл. 47—56). Ова одговорност може бити кривична, имовинска и дисциплинска. За учињена кривична дела судије и повремене судије одговарају као и остали грађани пред надлежним судом, без обзира да ли су ова дела учинила у вршењу судиске дужности или ван ње. Питање одговорности за накнаду штете коју учини судија решено је у складу са одговарајућом одредбом Устава.

Најзад, у погледу дисциплинске одговорности законски предлог предвиђа ову одговорност само за претседнике и судије окружних привредних судова. Дисциплинске мере које се могу изрећи јесу писмена опомена и писмени укор. Изрицање две дисциплинске мере у току једне године, од којих је

једна писмени укор, има за последицу да судија не може напредовати у виши платни разред нити бити изабран за судију вишег суда за време од две године.

5. У посебној глави предлога говори се о стручним сарадницима и канцеларским службеницима у привредним судовима (чл. 76—84).

Стручни сарадници у привредном суду су приправници, референти и секретари. Сви они морају имати завршен правни факултет, а у привредном суду се оспособљавају за вршење судиске дужности и у исто време помажу судијама у њиховом раду. Приправник који положи судиски испит по правилу треба да буде изабран за судију, а ако до дога не дође приправник се поставља за референта.

Секретари могу постојати само у републичким привредним судовима и у Врховном привредном суду. Законски предлог одређује да секретари пружају помоћ судијама у проучавању предмета и у изради нацрта судских одлука, и због тога се за стицање звања секретара захтева претходна дужа судска пракса (осам година).

У осталим одредбама ове главе регулише се питања постављања стручних сарадника, канцеларских и помоћних службеника у привредним судовима.

6. Основна питања у вези судске управе решена су у посебној глави законског предлога (чл. 85—94). Детаљније одредбе о судској управи остављено је да пропише судски пословник.

Послове судске управе врше како претседници судова тако и органи управе за правосудне послове. Претседник суда може поверити обављање појединих послова судске управе судијама, стручним сарадницима и канцеларским службеницима.

Надзор над пословима судске управе врше органи управе за правосудне послове. Овај надзор они могу вршити непосредно или преко претседника виших судова. У вези с тим органи управе за правосудне послове могу овластити претседнике виших судова да, у границама њихових упутстава, врше прегледе нижих судова.

7. У прелазним и завршним одредбама (чл. 95—110) значајна је одредба да се постојећи арбитражи могу бирати за судије привредних судова иако не испуњавају услове у погледу школске спреме, потребне праксе и положеног судског испита, као и одредба да се до краја 1956 године могу бирати за судије и лица која немају судиски испит. Ове одредбе прелазног карактера су нужне због тога што ће се још за извесно време оскудевати у кадровима који испуњавају све услове за стицање звања судије привредног суда. Из истих разлога предвиђена је и слична одредба за секретаре привредних судова.

С обзиром да још није донет закон о парничном поступку који треба да регулише процедуру пред привредним судовима, у прелазне одредбе су привремено унете најважније одредбе у вези са правним леком ревизије, ванредне ревизије и захтевом за заштиту законитости.

Најзад, у прелазним и завршним одредбама предвиђа се преношење пословања са државних арбитража на привредне судове, одређује се уступање регистра привредних организација привредним судовима, задржава се и даље надлежност војне арбитраже и спољно-трговинске арбитраже и привремено надлежност поморске арбитраже, одређује се који од досадашњих прописа у вези са државном арбитражом престају да важе.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ
САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ПРИ-
ВРЕДНИМ СУДОВИМАСАВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕОдбор за организацију власти
и управу
Бр. 65

Београд, 30-VI-1954 године

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за организацију власти и управу Савезне народне скупштине на седницама одржаним 24, 25, 26 и 30 јуна о. г. претресао је Предлог закона о привредним судовима који му је Претседник Савезне народне скупштине доставио на основу члана 86 став 3 и члана 125 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине. Одбор за организацију власти и управу подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

I

Узимајући у претрес Предлог закона о привредним судовима Одбор га је прихватио као акт снажног и значајног напретка у развијању нашег социјалистичког правног уређења на сектору наше привреде.

Одбор је у начелној дискусији у потпуности прихватио начела изражена у предлогу у погледу јединствености нашег правног поретка, интереса наше социјалистичке привреде као целине, као и заштите права појединих предузећа. Та начела полазе пре свега од јединствености једног судског система који је повезан преко Савезног врховног суда. Са друге стране предлог полази од тога да права субјеката који се појављују као странке у привредним судовима, а то су привредне организације и политичко-територијалне јединице, морају бити обезбеђена кроз судске гаранције. Најзад законски предлог полази и од поставке да и јединствени судски систем и судске гаранције треба да служе интересима заједнице. На тај начин начела овог законског предлога воде у пуној мери рачуна како о заштити права и интереса привредних организација, тако и о интересима заједнице. Према томе, начела изражена у законском предлогу иду за тим да обезбеде даљи развој нашег привредног система у области решавања привредних спорова, а тиме и развој социјалистичког привредног система уопште.

Одбор је посебно разматрао питање брзине судског поступка пред привредним судовима. Самим тим, што решавање привредних спорова долази у надлежност суда гаранције за правилно решавање тих спорова постају веће. С друге стране прети опасност да би се поступак пред привредним судовима могао успорити с обзиром на нову организацију привредних судова. Због свега овога потребно је било наћи решење које ће водити рачуна да се привредни спорови решавају уз све оне гаранције које пружа суд имајући увек у виду и потребу за хитним решавањем привредних спорова.

Законски предлог је водио рачуна о усклађивању ова два захтева а Одбор је полазећи са истих становишта учинио измене које иду за даљим убрзавањем поступка. Одбор сматра да решења у законском предлогу и измене које су учињене у Одбору иду истим правцем то јест правцем учвршћивања законитих права привредних организација, обезбеђењем интереса заједнице и правцем изградње нашег привредног система. Прихватајући ове основе

Одбор је у дискусији нарочито посветио пажњу следећим принципијелним питањима:

1) Питање надлежности и организације привредних судова,

2) Систем правних лекова у вези са потребом ефикасног и брзог суђења, и

3) Надлежност правосудне управе у привредним судовима.

Одбор за организацију власти и управу сматра да је основна карактеристика одредаба овог законског предлога у томе што се предвиђа таква организација привредног судства која ће што више удовољити потребама наше економије и пружити још више могућности да као независни органи правосуђа учврсте законитост и заштиту нашег социјалистичког привредног система. Код оваковог разматрања ствари поставило се питање да ли је потребно оснивати привредне судове по појединим економским подручјима и да ли их везати територијално у границама једне народне републике. Након свестраног разматрања тога питања Одбор је прихватио став изражен у законском предлогу по том питању као задовољавајући а није прихватио нека мишљења која су приликом претреса дошла до изражаја, да би надлежност виших привредних судова могла обухватити територију двеју народних република. Одбор је установио да су и по Уставном закону судови дати у извесном смислу у надлежност народних република и да републике имају знатно овлашћење у привреди, те би због тога било немогуће решење друкчије него што је предвиђено законским предлогом. То значи да се, по правилу, виши привредни судови оснивају за територију једне народне републике.

Због могућности предвиђене законским предлогом да се у једној народној републици оснивају и два или више републичких судова Одбор је усвојио назив Виши привредни суд.

Предлог закона предвиђа поред територијалне надлежности привредних судова и критериј надлежности према вредности спорног предмета. Разматрајући то питање у Одбору било је различитих мишљења у погледу разграничења надлежности између окружних привредних судова и виших привредних судова с обзиром на висину вредности спорног предмета. У законском предлогу као критериј за разграничење узет је износ од 500.000 динара. У Одбору се водила дискусија да ли у надлежност окружних привредних судова треба предати све спорове без обзира на вредност спорног предмета, или треба само користити износ од 500.000 динара предвиђен у законском предлогу. Одбор је усвојио мишљење да питање вредности спорног предмета, код одређивања надлежности привредних судова, није принципијелно питање па је то питање процењивао на основу досадашњих искустава у пракси државне арбитраже. Према досадашњој пракси изгледа да се по прилици 90% свих спорова односи на суме мање од 500.000 а око 95% свих предмета на вредности од 1.000.000 динара. Према томе, Одбор се сложио да се узме вредност спорног предмета од 1.000.000 динара као крајња граница надлежности окружног привредног суда. Одбор сматра да ће се тиме постићи да ће виши привредни суд решавати у првом степену сразмерно малобројније али за привреду значајније привредне спорове.

Разматрајући питање правних лекова који се уводе законским напртом Одбор је претресао ово питање и уочио могућност да би привредна предузећа могла претерано и неоправдано користити ове правне лекове и на тај начин одуговлачити поступак. Полазећи са тог становишта Одбор је одлучио да се рок за подношење захтева за заштиту законитости смањи од предложених 60 дана на 30 дана. Поред тога, да се као разлог за ванредну ревизију узимају поред повреда материјалног права у озбир само битне повреде процесуалног права. Виши суд

ће увек имати могућности да цени да ли је битна повреда била од утицаја на доношење законите пресуде. Да би се спречило донекле неоправдано коришћење правним лековима Одбор је усвојио мишљење да треба, до доношења закона о судским таксама овластити Извршно веће да пропише тарифу по којој ће се плаћати такса у поступку пред привредним судовима.

Одбор је расправљао питање да ли ће преношење надзора судске управе на органе управе за правосудне послове бити отежан рад привредним судовима. После свестране дискусије закључено је да нема принципијелних разлога да правосудна управа буде искључена из надзора над пословањем привредних судова. Одбор, наиме, сматра да ће правосудна управа пружити помоћ привредним судовима, обезбеђујући услове за њихов рад. С друге стране потреба да правосудна управа буде делимично пренета на органе управе произилази из нужности да се извесна питања судске управе, а нарочито кадровска питања решавају заједнички са проблематиком редовних судова, и на тај начин, онде где је то потребно оствари јединство правосудне управе.

Као важно питање за правилно функционисање привредних судова Одбор је нарочито разматрао питање потребне стручности судија и повремених судија. За судије усвојио је у целини услове предвиђене Законом о редовним судовима. У погледу повремених судија Одбор је дошао до закључка да треба омогућити да се за повремене судије могу бирати не само лица која имају стручно знање, већ и лица која су, с обзиром на своје искуство, способна да учествују у суђењу пред привредним судовима. Зи практичних разлога Одбор је одлучио да се повремене судије бирају на две године као што је одређено и за судије поротнике у редовним судовима.

При разматрању делокруга судије појединца Одбор је усвојио предлог да је судија појединац надлежан и за доношење одлука о поступку регистрације привредних рганизација у поступку за спровођење извршавања одлука.

Одбор је заузео становиште и по многим другим питањима што се одразило у следећим изменама и допунама у предлогу закона.

II

Члан 1, у трећем ставу уместо речи „вреде“ ставља се реч „важе“.

Члан 2, у трећој алинеји уместо речи „републички“ ставља се реч „виши“.

Члан 3, у првој алинеји мења се ред речи у загради, тако да стоји „(предузећа, радње и друге)“. Трећа и четврта алинеја мењају се и гласе: „суде за привредне преступе привредних организација и одговорним лицима у тим организацијама“;

доносе одлуке о другим предметима који су им овим или другим законом стављени у надлежност.“

Члан 4, прима се без измене.

Члан 5, став 3 мења се и гласи:

„Привредни судови суде привредне и поморске спорове и на основу узанас и трговачких обичаја, осим ако закон не наређује примену законске одредбе.“

Чланови 6, 7 и 8 примају се без измене.

Члан 9, у тачки 1 и 3 уместо броја 500.000 ставља се број 1.000.000. У трећем реду тачке 1 уместо речи „републички“ ставља се реч „виши“. Брише се тачка 2 и у вези с тим мења нумерација осталих тачака. У другом реду нове тачке 7 бришу се речи „овим или другим“.

Члан 10, у трећем реду уместо броја 500.000 ставља се број 1.000.000.

Члан 11, став 2 мења се и гласи:

„У споровима из надлежности окружног привредног суда ако вредност спорног предмета не прелази износ од 50.000 динара, у мандатном поступку без обзира на вредност спорног предмета, у поступку за привредне преступе привредних организација за које је предвиђена новчана казна до 100.000 динара, као и за доношење одлука у поступку регистрације привредних организација и у поступку за спровођење извршења надлежан је судија окружног привредног суда као судија појединац.“

У поднаслову 2 уместо речи „Републички“ ставља се реч „Виши“.

Члан 12, на почетку става 1 уместо речи „Републички“ ставља се реч „Виши“. У другом реду став 2 уместо речи „републичког“ ставља се реч „вишег“.

Члан 13, на почетку члана уместо речи „Републички“ ставља се реч „Виши“. У другом реду тачке 1 и 3 уместо броја 500.000 ставља се број 1.000.000. Тачка 2 овог члана брише се, а сходно овоме мења се нумерација следећих тачака. У новој тачки 10 у другом реду бришу се речи „овим или другим“.

Члан 14, у другом реду уместо речи „републичких“ ставља се реч „виших“, а у трећем реду уместо броја 500.000 ставља се 1.000.000.

Члан 15, у првом реду уместо речи „републичког“ ставља се реч „вишег“.

Члан 16, мења се и гласи:

„Већа вишег привредног суда састављена су од једног судије као претседника већа и двојице повремених судија кад суде у првом степену, а кад суде у другом степену већа ових судова састављена су од двојице судија, од којих је један претседник већа, и једног повременог судије.“

У мандатном поступку и у поступку спровођења извршења надлежан је судија вишег привредног суда као судија појединац.“

Члан 17, прима се без измене.

Члан 18, у првом реду тачке 2, 3, 4 и 6 уместо речи „републичких“ ставља се реч „виших“. У трећем реду тачке 6 уместо речи „републичка“ ставља се реч „виша“ и у другом реду тачке 7 бришу се речи „овим или другим“.

Члан 19, у другом ставу, други ред реч „Претседника“ пише се малим словом.

Чланови 20 и 21 примају се без измене.

Члан 22, у другом ставу у трећем реду уместо речи „претседници републичких привредних судова“ ставља се „претставник вишег привредног суда“.

Члан 23, у првом реду става 2 уместо речи „претседници републичких“ ставља се „претставници виших“.

Члан 24, додаје се нови став 2 који гласи:

„За пуноважно решавање у општој и проширеној општој седници потребно је присуство две трећине чланова ових седница.“

Чланови 25 и 26 примају се без измене.

Члан 27, у другом реду става 1 ознаку „ФНРЈ“ исписати речима. У првом реду трећег става уместо речи „републичких“ ставља се реч „виших“, у трећем реду уместо речи „судској“ ставља се реч „судској“ и у претпоследњем реду иза речи „Врховног“ додаје се реч „привредног“. У другом реду става 4 уместо речи „став“ ставља се „ст.“.

Члан 28, мења се и гласи:

„За повременог судију привредног суда може бити биран држављанин Федеративне Народне Републике Југославије који је навршио 27 година живота, који није осуђиван због кривичног дела које га чини морално неподобним за вршење судске дужности и који је с обзиром на своје стручно знање или своје искуство способан да учествује у суђењу пред привредним судовима.“

Члан 29, примљен је без измене.

Члан 30, став 2 мења се и гласи:

„Судије и повремене судије виших привредних судова бирају републичке народне скупштине односно Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине.“

На крају трећег става реч „области“ пише се великим словом.

Члан 31, у другом реду става 1 уместо речи „републичких“ ставља се реч „виших“, а у петом реду реч „области“ пише се великим словом. У првом реду става 2 иза речи „избор“ додаје се реч „судија“, а у последњем реду уместо речи „републичког“ ставља се реч „вишег“.

Члан 32, прима се без измене.

Члан 33, у првом и четвртном реду става 3 уместо речи „републичког“ ставља се реч „вишег“.

Члан 34, став 2 мења се и гласи:

„Повремене судије бирају се на време од 2 године и врше дужност док не буду разрешени“.

Члан 35, у другом реду става 1 уместо речи „републичким“ ставља се реч „вишим“.

Чланови 36 и 37 примају се без измене.

Члан 38, у четвртном реду уместо речи „републичког“ ставља се реч „вишег“, а у петом реду уместо речи „републичких“ ставља се реч „виших“.

Члан 39, прима се без измене.

Члан 40, у трећем реду става 2 и у другом реду става 4 уместо речи „републичког“ ставља се реч „вишег“.

Чланови 41 и 42 примају се без измене.

Члан 43, прва реченица става 1 постаје став 1, друга реченица постаје став 2, док постојећи став 2 постаје став 3.

Члан 44, у четвртном реду става 2 уместо речи „републичког“ ставља се реч „вишег“.

Чланови 45, 46, 47, 48 и 49 примају се без измене.

Члан 50, у ставу 1 други ред, у ставу 2 први ред и у ставу 3 трећи ред уместо речи „оправдање“ ставља се реч „објашњење“.

Члан 51, брише се став 2.

Члан 52, друга реченица става 1 мења се и гласи:

„Претседник Врховног привредног суда и претседници виших привредних судова могу покренути поступак против сваког претседника или судије окружног привредног суда са њиховог подручја.“

Члан 53, у другом реду става 1 уместо речи „републичког“ ставља се реч „вишег“.

Чланови 54, 55, 56 и 57 примају се без измене.

Члан 58, у трећем реду става 2 иза речи „окружног“ додаје се реч „привредног“.

Чланови 59 и 60 примају се без измене.

Члан 61, у трећем реду иза речи „изабрало“ ставља се запета.

Члан 62, прима се без измене.

Члан 63, прима се без измене.

Члан 64, у другом реду става 1 уместо речи „републичког“ ставља се реч „вишег“. У другом реду става 2 реч „области“ пише се великим словом, у трећем реду реч „Народном“ пише се малм словом и у четвртном реду реч „Одбора“ пише се малм словом. У првом реду става 3 уместо речи „привредних“ ставља се реч „повремених“.

Чланови 65, 66, 67 и 68 примају се без измене.

Члан 69, у другом реду у загради уместо речи „члан“ пише се „чл.“.

Члан 70, у другом реду става 1 уместо речи „располагање“ ставља се реч „расположење“.

Члан 71, прима се без измене.

Члан 72, у трећем реду става 1 уместо речи „републичких“ ставља се реч „виших“.

Чланови 73, 74, 75, 76 и 77 примају се без измене.

Члан 78, у првом реду става 1 и 2 уместо речи „судског“ односно „судски“ ставља се „судиског“ односно „судиски“.

Члан 79, у другом реду става 1 уместо речи „судски“ ставља се реч „судиски“, у првом реду става 2 уместо речи „судском“ ставља се реч „суди-

ском“ и у другом реду става 4 уместо речи „судски“ ставља се реч „судиски“.

Члан 80, прима се без измене.

Члан 81, у другом реду става 1 уместо речи „републичким“ ставља се реч „вишим“.

Члан 82, у првом реду става 2 уместо речи „републичким“ ставља се реч „вишим“.

Члан 83, прима се без измене.

Члан 84, прима се без измене.

Иза члана 84 предлога додаје се нови члан 85, који гласи:

„Судска управа обезбеђује услове за пословање привредних судова.“

У делокруг судске управе спадају нарочито ови послови:

старање да се послови у суду врше уредно и на време;

решавање кадровских и персоналних питања судија, повремених судија, стручних сарадника, канцелариских и помоћних службеника,

позивање повремених судија,

организовање пословања у суду,

служба судске писарнице,

статистичка служба,

одређивање сталних вештака,

старање о вршењу послова међународне правне помоћи,

састављање предрачуна прихода и расхода, извршење предрачуна и контрола над његовим извршењем,

старање о правилној наплати судских такса, обезбеђење судских депозита,

послови смештаја суда, набављање инвентара и канцелариског материјала,

управљање судским зградама и инвентаром.“

Постојећи чланови 85 до 88 постају чланови 86 до 89 и примају се без измене.

Члан 89, постаје члан 90. Став 2 мења се и гласи:

„Распоред послова у Врховном привредном суду одређује се на општој седници, а у вишим и у окружним привредним судовима распоред послова одређује претседник суда у споразуму са судијама.“

Члан 90, постаје члан 91. У другом реду става 3 уместо речи „одређених врста предмета“ стављају се речи „предмета одређене врсте“.

Члан 91, постаје члан 92 мења се и гласи:

„Сталне судске вештаке поставља претседник вишег привредног суда почетком сваке године.“

Члан 92, постаје члан 93 и прима се без измене.

Члан 93, постаје члан 94. У трећем реду става 1 реч „Републички“ брише се а ставља се „Виши“.

Члан 94, постаје члан 95 и прима се без измене.

Члан 95, постаје члан 96, у првом реду другог става испред речи „бирати“ ставља се реч „изузетно“.

Члан 96, постаје члан 97. У трећем реду првог става уместо речи „републичких“ ставља се реч „виших“. У петом реду другог става уместо речи „републичким“ ставља се реч „вишим“. У претпоследњем реду уместо речи „привредне“ ставља се реч „правосудне“.

Члан 97, постаје члан 98 мења се и гласи:

„До доношења Закона о парничном поступку, за поступак у споровима пред привредним судовима важе правила парничног и извршног поступка, одредбе чл. 99 и 100 овог закона, као и одредбе чл. 102, 103 и 104 овог закона уколико се односе на одлуке донесене у овом поступку“.

Члан 98, постаје члан 99. У другом реду става 1 уместо речи „републичком“ ставља се реч „вишем“, а у трећем реду уместо речи „републичког“ ставља се реч „вишег“. Став 2 мења се и гласи:

„Пресуда се може ревизијом побити због повреде материјалног закона или због битне повреде одредаба поступка.“

Додаје се нови став 3 који гласи:

„Као битна повреда одредаба поступка сматра се она која би могла бити од утицаја на доношење законите пресуде.“

Ставови 3 и 4 постају ставови 4 и 5. У новом ставу 5 уместо речи „става“ ставља се „ст.“.

Члан 99, постаје члан 100 и прима се без измене.

Додаје се нови члан 101 који гласи

„Против пресуда донесених у првом степену у поступку за суђење привредних преступа странке имају право да изјаве жалбу у року осам дана од достављања пресуде.“

Члан 100, постаје члан 102. У првом реду првог става иза речи „судова“ ставља се запета и реч „као“, у другом реду уместо речи „републичких“ ставља се реч „виших“ и у четвртом реду уместо речи „ревизије“ ставља се „правног лека“.

Члан 101, постаје члан 103. Став 2 мења се и гласи:

„Захтев за заштиту законитости подиже се у року од 30 дана од правоснажности одлуке.“

Члан 102, постаје члан 104. У последњем реду уместо речи „пресуда“ ставља се реч „одлука“.

Члан 103, постаје члан 105. У трећем и петом реду става 1 уместо речи „републички“ ставља се реч „виши“. У ставу 2 додаје се у продужењу постојећег текста следеће:

„Одлуке арбитражних већа донесене до дана ступања на снагу овог закона могу се побијати само под условима предвиђеним у досадашњим прописима. Право иницијативе по овим прописима припада претседнику Врховног привредног суда.“

У трећем реду става 3 уместо речи „располагање“ ставља се реч „расположење“.

Члан 104, постаје члан 106 мења се и гласи:

„Народна скупштина Народне Републике Србије донеће у року од месец дана по ступању на снагу овог закона прописе о престанку рада Покрајинске државне арбитраже Аутономне Покрајине Војводине и о оснивању привредних судова у овој покрајини. Истим прописима одредиће се коме ће се предати нерешени предмети који се затекну код Покрајинске државне арбитраже.“

Додаје се нови члан 107 који гласи:

„До доношења закона о привредним преступима, надлежност државне арбитраже за изрицање казних и других мера против привредних организација и одговорних лица у тим организацијама преноси на привредне судове, и то надлежност окружне државне арбитраже на окружне привредне судове, надлежност републичке државне арбитраже и Савезне државне арбитраже на више привредне судове, а надлежност Главне државне арбитраже на Врховни привредни суд.“

Чланови 105 и 106 предлога постају чланови 108 и 109 и примају се без измене.

Члан 107, постаје члан 110 мења се и гласи:

„За решавање привредних спорова и спорова за накнаду штете између војних привредних организација, војних установа или овлашћених команди остаје и даље надлежна Војна арбитража у Државном секретаријату за послове народне одбране.“

Члан 108, постаје члан 111, брише се став 2.

Члан 109, постаје члан 112, мења се и гласи:

„Ступањем на снагу овог закона престају да важе: Закон о државној арбитражи са свим изменама и допунама („Службени лист ФНРЈ“, бр. 107/47, 50/49); Правилник о поморској арбитражи при Трговинској комори ФНРЈ („Службени лист ФНРЈ“, бр. 26/47); члан 61 Уредбе о организацији, пословању и управљању Југословенским железницама („Службени лист ФНРЈ“, бр. 54/53); члан 21 Уредбе о удруживању привредних организација („Службени лист ФНРЈ“, бр. 54/53) уколико се односи на оснивање поморске арбитраже као и остали прописи који су у супротности са овим законом.“

Члан 110, постаје члан 113 и прима се без измене.

Додаје се нови члан 114 који гласи:

„У поступку за привредне и поморске спорове за спорове за накнаду штете, за извршење и регистрацију, странке су дужне да плаћају таксу.“

До доношења закона о судским таксама овлашћује се Савезно извршно веће да пропише тарифу по којој ће се плаћати таксе у поступку пред привредним судовима.“

Члан 111, постаје члан 115 мења се и гласи:

„Овај закон ступа на снагу шездесет дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

III

Подносећи овај извештај Одбор за организацију власти и управу предаже Савезном већу да га усвоји.

За известиоца Одбор је одредио народног посланика Шилих Ника.

Секретар

др Иво Сунарић, с. р.

Претседник

Владимир Симић, с. р.

Чланови:

Ђурица Јојкић, с. р., Риста Антуновић, с. р., Мухидин Бегић, с. р., Антон Бибер, с. р., Воја Биљановић, с. р., Душан Богданов, с. р., Звонко Бркић, с. р., Никола Цвијетић, с. р., Стјепан Ивић, с. р., Немања Марковић, с. р., Андрија Мугоша, с. р., Наум Наумовски, с. р., Драгомир Николић, с. р., Франц Перовић, с. р., Елисе Поповски, с. р., Анте Роје, с. р., Пашко Ромац, с. р., Драгутин Саили, с. р., Велимир Стојнић, с. р., Нико Шилих, с. р., Благоје Талевски, с. р.

ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ СУДОВИМА ИЗВРШЕНЕ У ОДБОРУ ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ

Члан 1 примљен без измене.

У члану 2 у другој алинеји уместо „републички привредни судови“ ставља се „виши привредни судови“. Ова измена се спроводи кроз цео текст предлога.

У члану 3, у првој алинеји, мења се ред речи у загради, тако да треба да стоји „(предузећа, радње и задруге)“. У трећој алинеји истог члана иза речи „организација“ додају се речи „и одговорним лицима у тим организацијама“.

Члан 4 примљен без измене.

У члану 5, у ставу 3 у првом реду брише се запета и речи „спорове за накнаду штете“.

Чланови 6, 7 и 8 примљени без измене.

У члану 9 у тачки 1 и 3 уместо броја 500.000 ставља се број 1.000.000. Брише се тачка 2, а у вези с тим мења се нумерација осталих тачака.

У члану 10 у трећем реду уместо броја 500.000 ставља се број 1.000.000.

У члану 11 став 2 се мења и гласи:

„У споровима из надлежности окружног привредног суда ако вредност спорног предмета не прелази износ од 50.000 динара, у мандатном поступку без обзира на вредност спорног предмета, у поступку за привредне преступе привредних организација за које је предвиђена новчана казна до 100.000 динара, као и за доношење одлука у поступку регистрације привредних организација и у поступку за спровођење извршења надлежан је судија окружног привредног суда као судија појединац.“

Члан 12 прима се без измене.

У члану 13 у другом реду тачке 1 и 3 уместо броја 500.000 ставља се број 1.000.000. Тачка 2 овог члана брише се, а сходно овоме мења се нумерација следећих тачака.

У члану 14 у трећем реду уместо броја 500.000 ставља се број 1.000.000.

Члан 15 примљен без измене.

Члан 16 мења се и гласи:

„Већа вишег привредног суда састављена су од једног судије као претседника већа и двојице повремених судија кад суде у првом степену, а кад суде у другом степену већа ових судова састављена су од двојице судија, од којих је један претседник већа, и једног повремених судије.

У мандатном поступку и у поступку спровођења извршења надлежан је судија републичког привредног суда као судија појединачно.

Члан 17 прима се без измене.

Члан 18 прима се без измене.

У члану 19, у ставу 2, у трећем реду реч „Претседник“ пише се малим словом.

Чланови 20 и 21 примају се без измене.

У члану 22, у ставу 2, у трећем реду уместо речи „претседници републичких привредних судова“ ставља се „претставник републичког привредног суда“.

У члану 23, у ставу 2, у првом реду, уместо речи „претседници“ ставља се реч „претставници“.

У члану 24 додаје се став 2 који гласи:

„За пуноважно решавање у општој и проширеној општој седници потребно је присуство две трећине чланова ових седница.“

Чланови 25 и 26 примају се без измене.

У члану 27, у ставу 2, у другом реду бришу се речи „или адвокатски“, а у четвртном реду речи „односно адвокатски“.

У члану 28 брише се став 2, а став 1 мења се и гласи:

„За повремених судију привредног суда може бити биран држављанин ФНРЈ који је навршио 27 година живота, који није осуђиван због кривичног дела које га чини морално неподобним за вршење судиске дужности и који је с обзиром на своје стручно знање или своје искуство способан да учествује у суђењу пред привредним судовима.“

Члан 29 примљен без измене.

У члану 30, на крају става 2 брише се тачка и додају речи: „односно Народна скупштина Аутономне Покрајине Војводине“.

У члану 31 у ставу 2, у првом реду иза речи „избор“ додаје се реч „судија“.

Чланови 32 и 33 примљени без измене.

У члану 34, у ставу 2, у другом реду, уместо речи „једне“ ставља се реч „две“.

Чланови 35 до 49 примљени без измене.

У члану 50 у ставу 1, други ред, у ставу 2 први ред и у ставу 3 трећи ред, уместо речи: „оправдање“ ставља се реч „објашњење“.

Чланови 51 до 84 примају се без измене.

Испред члана 85 предлога додаје се нови члан 85 који гласи:

„Судска управа обезбеђује услове за пословање привредних судова.

У делокруг судске управе спадају нарочито ови послови:

старање да се послови у суду врше уредно и на време,

решавање кадровских и персоналних питања судија, повремених судија, стручних сарадника, канцеларских и помоћних службеника,

позивање повремених судија,

организовање пословања у суду,

служба судске писарнице,

статистичка служба,

одређивање сталних вештака,

старање о вршењу послова међународне правне помоћи,

састављање предрачуна прихода и расхода, извршење предрачуна и контрола над његовим извршењем,

старање о правилној наплати судских такса, обезбеђење судских депозита, послови смештаја суда, набављање инвентара и канцелариског материјала,

управљање судским зградама и инвентаром.“

Постојећи чланови 85 до 90 предлога постају чланови 86 до 91 и примљени су без измене.

Члан 91 постаје члан 92 и мења се, те гласи:

„Сталне судске вештаке поставља претседник вишег привредног суда почетком сваке године.“

Чланови 92 до 94 постају чланови 93 до 95 и примају се без измена.

Члан 95 постаје члан 96. У ставу 2 овог члана у првом реду, иза речи „могу се“ додаје се реч „изузетно“.

Члан 96 постаје члан 97. У ставу 2 овог члана у претпоследњем реду уместо речи „привредне“ ставља се реч „правосудне“.

Члан 97 постаје члан 98. Овај члан се мења тако да гласи:

„До доношења закона о парничном поступку, за поступак у споровима пред привредним судовима вреде правила парничног поступка, одредбе члана 99 и 100 овог закона, као и одредбе члана 101, 102 и 103 овог закона уколико се односе на одлуке донесене у овом поступку.“

Члан 98 постаје члан 99. У ставу 2, у другом реду, после речи „због“ ставља се реч „битне“.

Члан 99 постаје члан 100 и прима се без измене.

Члан 100 постаје члан 101.

У ставу 1 у четвртном реду, уместо речи „ревизије“ ставља се реч „правног лека“.

Члан 101 постаје члан 102. У ставу два уместо речи „од 60 дана од доношења одлуке“ ставља се „од 30 дана од правоснажности одлуке“.

Члан 102 постаје члан 103. У последњем реду уместо речи „пресуда“ ставља се реч „одлука“.

Члан 103 постаје члан 104. У ставу 2 додаје се у продужењу постојећег текста следеће:

„Одлуке арбитражних већа донесене до дана ступања на снагу овог закона могу се побити само под условима предвиђеним у досадашњим прописима. Право иницијативе по овим прописима припада претседнику Врховног привредног суда.“

Члан 104 постаје члан 105, мења се и гласи:

„Народна скупштина Народне Републике Србије донеће у року од месец дана по ступању на снагу овог закона прописе о престанку рада Покрајинске државне арбитраже Аутономне Покрајине Војводине и о оснивању привредних судова у овој покрајини. Истим прописима одредиће се коме ће се предати нерешени предмети који се затекну код Покрајинске државне арбитраже.

После члана 105 додаје се нови члан 106 који гласи:

„До доношења закона о привредним преступима, надлежност Државне арбитраже за изрицање казних и других мера против привредних организација и одговорних лица у тим организацијама преноси се на привредне судове, и то надлежност окружне државне арбитраже на окружне привредне судове, надлежност републичке државне арбитраже и Савезне државне арбитраже на републичке привредне судове, а надлежност Главне државне арбитраже на Врховни привредни суд.“

Чланови 105 и 106 предлога постају чланови 107 и 108 и примају се без измене.

Члан 107 постаје члан 109, мења се и гласи:

„За решавање привредних спорова и спорова за накнаду штете између војних привредних организација, војних установа или овлашћених команди остаје и даље надлежна Војна арбитража у Државном секретаријату за послове народне одбране.“

Члан 108 постаје члан 110 и прима се без измена.

Члан 109 постаје члан 111. У терећем реду од краја испред речи „уколико“ брише се тачка и запета.

Члан 110 постаје члан 112 и прима се без измене. Додаје се нови члан 113 који гласи:

„До доношења закона о судским таксама овлашћује се Савезно извршно веће да пропише таксе које ће се плаћати у поступку пред привредним судовима.“

Члан 111 предлога постаје члан 114 и прима се без измене.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ СУДОВИМА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. 104

30 јуна 1954 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ

САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине на својим седницама од 26, 27 и 30 јуна 1954 године, претресао је Предлог закона о привредним судовима, достављен му од Одбора за организацију власти и управу.

Сагласно ставу 2 члана 138 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине Законодавни одбор подноси Савезном већу овај свој извештај.

I

Законодавни одбор претходно је претресао Предлог закона о судовима чије одредбе садрже и основна начела за привредне судове.

Одредбе Предлога закона о судовима које се односе на организацију суда као и које одређују положај, избор и разрешење судија сличне су или истоветне са одредбама Предлога закона о привредним судовима.

Законодавни одбор приликом претреса Предлога закона о привредним судовима извршио је незнатне измене и допуне укључујући и стилске исправке које је Одбор за организацију власти и управу усвојио.

II

Законодавни одбор учинио је на текст овог законског предлога следеће битније примедбе:

У члану 27 Предлога закона о привредним судовима предвиђено је да се за судију окружног суда може бирати само оно лице које је поред општих услова положило и судиски испит. Међутим, Законодавни одбор већ поводом претресања Предлога закона о судовима сматрао је да овом одредбом поред судиског треба обухватити и адвокатски испит и ова два испита изједначити, чије образложење садржи извештај о Предлогу закона о судовима.

Стога је Законодавни одбор доследно горњем гледишту формулисао став 2 члана 27 тако да је судиски и адвокатски испит и у овом законском предлогу изједначио.

У члану 97 (нови члан 98) овог законског предлога било је предвиђено да до доношења Закона о парничном поступку за поступак у привредним споровима а и споровима за накнаду штете вреде правила парничног поступка.

Како је међутим члановима 9 и 13 Предлога закона о привредним судовима предвиђено да су окружни односно виши привредни судови надлежни да спроводе и извршења, то је Законодавни одбор у члану 97 (нови члан 98) додао да ће до доношења закона вредити и правила извршног поступка.

Према чл. 9 и 13 овог законског предлога окружни односно виши привредни судови суде за привредне преступе привредних организација и одговорних лица у тим организацијама а виши привредни судови одлучују о жалбама против пресуда окружних привредних суда донесених у поступку за привредне преступе.

У Глави VIII овог законског предлога прописана су основна процесуална правила о праву на ревизију као и процедури за овај правни лек, док су мањкале одредбе о праву на жалбу осуђеног против пресуда донесених у првом степену.

Стога је Законодавни одбор у посебном новом члану 101 предвидео да странке имају право да изјаве жалбу у року од осам дана од достављања пресуде.

Све примедбе Одбор за организацију власти и управу прихватио је.

III

Подносећи овај извештај Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

Законодавни одбор Савезног већа одредио је за свог известиоца народног посланика др Заима Шараца.

Секретар

Претседник

др Јерко Радмиловић, с. р. др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Нинко Петровић, с. р., Богомир Брајковић, с. р., Живан Димитријевић, с. р., Мита Димитријевски, с. р., Спасоје Ђаковић, с. р., Гојко Гарчевић, с. р., Драго Гиздић, с. р., Иван Крефт, с. р., Радош Лепенач, с. р., Методи Митевски, с. р., Зебра Муидовић, с. р., Томо Никшић, с. р., Петар Релић, с. р., др Заим Шарац, с. р., Иван Шифтар, с. р.,

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Бр. 4174

30 јуна 1954 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу Вам достављамо Предлог за измену и допуну главе XIX, одељак 1), отсек „У индустрији“ и Предлог о допуни главе XXIII, одељак 4) Савезног друштвеног плана за 1954 годину са образложењима, с молбом да се изнесу пред Савезну народну скупштину на одлучивање по хитном поступку.

Накнадно ћемо Вас известити ко је одређен за претставника а ко за повереника Савезног извршног већа приликом претреса ових предлога.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Савезно извршно веће

Потпретседник

Светозар Вукмановић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

II-бр. СНС (А)/121

30 јуна 1954 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу достављам Вам Предлог Савезног извршног већа под бр. 4174 од 30 јуна 1954 године за измену и допуну Главе XIX и допуну Главе

XXIII Савезног друштвеног плана за 1954 годину, с напоменом да Савезно извршно веће предлаже да се одлучивање о овим изменама и допунама обави по хитном поступку.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник
Моша Пијаде, с. р.

ПРЕДЛОГ

ОДЛУКЕ О ДОПУНИ САВЕЗНОГ ДРУШТВЕНОГ ПЛАНА ЗА 1954 ГОДИНУ

1. У Глави XXIII у одељку 4 додаје се нови став 5 који гласи:

„Комунална предузећа и радње не плаћају порез на добит.“

2. Ова допуна Савезног друштвеног плана за 1954 годину важи од 1 јануара 1954 године.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ОДЛУКЕ О ДОПУНИ САВЕЗНОГ ДРУШТВЕНОГ ПЛАНА ЗА 1954 ГОДИНУ

У новим привредним прописима комунална делатност се третира као привредна делатност, а комуналним предузећима сматрају се привредне организације које обављају делатности: канализације, водовода, чистоће, градског зеленила, купатила, градског саобраћаја и кафилерије, што значи да се ове службе морају организовати и пословати по принципу привредног рачуна као и сва друга предузећа. Међутим, привредни рентабилитет није увек могућ код ових предузећа, с обзиром да је основни циљ комуналне делатности задовољење најнужнијих потреба града и градског становништва, што се одражава и на њихов однос према заједници. Поред тога цене производа и услуга које врше комунална предузећа и радње одређују, по правилу, народни одбори, па с обзиром на циљ ових организација често морају да им одобравају регрес до цене коштања производа односно услуга.

С тога се предлаже да се комунална предузећа и радње ослободе плаћања пореза на добит.

Овај предлог Савезно извршно веће даје по препоруци Одбора за привредне организације Већа произвођача Савезне народне скупштине.

ПРЕДЛОГ

ЗА ИЗМЕНУ И ДОПУНУ САВЕЗНОГ ДРУШТВЕНОГ ПЛАНА ЗА 1954 ГОДИНУ

У глави XIX, одељак 1) у отсеку „У индустрији“ додаје се после треће алинеје, нова четврта алинеја која гласи:

„за изградњу објеката прехранбене индустрије 25 година“.

У истој глави и одељку, у отсеку „У пољопривреди“ прва алинеја мења се и гласи:

„за набавку приплодне и радне стоке 5 година“.

После прве алинеје овог отсека додају се три нове алинеје, које гласе:

„за набавку трактора 8 година

за набавку средњих пољопривредних машина 10 година

за набавку крупних пољопривредних машина, изузев трактора 20 година“.

Досадашња друга, трећа и четврта алинеја овог отсека постају пета, шеста и седма алинеја.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

УЗ ПРЕДЛОГ ЗА ДРУГУ ИЗМЕНУ И ДОПУНУ САВЕЗНОГ ДРУШТВЕНОГ ПЛАНА ЗА 1954 ГОДИНУ

1. Објекти прехранбене индустрије

Савезни друштвени план за 1954 годину садржи одредбу по којој Народна банка ФНРЈ треба да осигура инвестиционе кредите у укупном износу од 6.600 милиона динара за изградњу објеката прехранбене индустрије, и то: кланица, хладњача, млинова и силоса.

За зајмове дате за ову врсту објеката прописан је Савезним друштвеним планом рок отплате од 10 година, а то је уједно и најкраћи рок отплате зајмова за индустрију (на пример за хидроцентрале одређен је рок од 50 година, за металургију 30 година, а за фабрике које производе пољопривредне машине и вештачко ђубриво 20 година).

Међутим рок отплате од 10 година за ову врсту предузећа је сувише кратак, тако да она уз тај рок не би била у стању да плаћају ануитете.

До овог закључка дошло се анализом рентабилности постојећих кланица са хладњачама у односу на вредност основних средстава и на добит која им остаје после примене инструмената Савезног друштвеног плана (камате, порез на промет и на добит), која, према плану предузећа за 1954 годину показује следеће:

(у хиљадама динара)

ПРЕДУЗЕЋЕ	Вредност основних средстава	Остатак добити по објекту пореза на добит	Ануитет	
			10 г. 3%	25 г. 3%
1	2	3	4	5
Кланица — Београд	521.104	8.592	61.090	28.927
Кланица — Вел. Плана	146.370	3.035	17.159	8.406
Кланица — Нови Сад	31.160	1.780	3.653	1.790
Кланица — Крушевац	128.055	4.450	15.012	7.354
Кланица — Марибор	82.781	4.962	9.704	4.754
Кланица — Мур. Соброта	136.521	2.882	16.004	7.840

Из овог прегледа може се закључити:

а) да су рентабилније кланице мањих капацитета;

б) да ниједна кланица не може поднети ануитет на бази рока отплате од 10 година са каматном стопом од 3%;

в) да само најрентабилније кланице могу поднети ануитете на бази рока отплате од 25 година са каматном стопом од 3%, при чему остаје један мањи део добити предузећу и комуни.

Коришћење капацитета код ових предузећа је релативно врло добро, тако да се не може претпоставити да би иста уз примену инструмената Друштвеног плана и уз садашње услове тржишта могла постићи боље успехе у свом пословању.

Што се тиче нових кланица и хладњача за чију изградњу су на II конкурс тражени зајмови,

ситуација у погледу могућности отплаћивања зајмова у наведеном року од 10 година је иста. Односно елаборати показују, додуше, да су скоро сви нови објекти рентабилни (по правилу управо онолико да могу да издрже 10-годишњу отплату), али у економским рачуницама тих елабората има погрешних поставки на основу којих се до таквих закључака о рентабилности дошло, и то:

а) економске рачунице базирају на пуном (100%-тном) коришћењу капацитета новоизграђених објеката. Тако коришћење практично је немогуће, јер се 60—80%-тно коришћење може сматрати као врло добро. Смањивањем коришћења капацитета прогресивно се смањује и рентабилност. То потврђују и економске рачунице неких предузећа која на конкурс у својим програмима предвиђају мање коришћење капацитета, и због тога — и поред осталих истих услова — исказују губитак;

б) материјални трошкови, тј. откупне цене стоке су главна ставка у структури цене, јер претстављају 75—85% од вредности бруто продукта. Међутим, цене стоке знатно варирају према конјунктури извоза. Зајмотражиоци су по правилу израдили рачун рентабилитета на основу цена стоке у периоду кад су оне ниске, а свака и најмања промена откупних цена осетно мења рачун рентабилности.

И поред ових погрешних поставки пројектовани објекти показују по правилу, минималну рентабилност, тј. углавном толики остатак добити да се може подмирити ануитет (неки показују чак и губитак), тако да не могу обезбедити никакав приход народном одбору нити разлику између обрачунских плата и плата по тарифном правилнику. Економске рачунице у захтевима за зајам дају отприлике следећу слику:

Кланица са хладњачом	Вредност основних средстава	Остатак добити	А н у и т е т			
			10 г.	%	25 г.	%
Приштина	719.363	84.425	88.562	4	41.311	3
Богатић	155.459	19.508	19.282	4	9.951	3
Зајечар	374.391	61.442	45.675	4	21.489	3
Куманово	313.392	44.457	44.457	5	22.236	3
Бијело Поље	196.818	26.086	25.750	5,25	11.303	3

Исто тако, млинови и силоси не могу да издрже рок отплате од 10 година, иако су ослобођени

плаћања савезног пореза на добит. Притом треба имати у виду следеће:

а) у нашој млинској индустрији одређена је фиксна цена млинским услугама — помеларица, која данас износи 3.000 динара по тони. Тим износом млинови морају покрити своје трошкове у које спадају и постојећи ануитети, — и то при коришћењу капацитета од око 60%. Затим, утврђена је структура цене као и финоћа мељаве;

б) при датим условима коришћења зајмова (рок 10 година, комата 3%), датој висини помеларине и прописаној финоћи мељаве, нови млинови уопште не би могли плаћати ануитете. Ово због тога што око 60% зајмова иде на изградњу зграда, тј. на непродуктивни део основних средстава.

Код млекара, које су у извесном смислу установе јавног карактера, ситуација је још тежа.

II. Пољопривредне машине

Савезним друштвеним планом за 1954 годину прописан је за зајмове за набавку пољопривредних машина рок отплате од 5 година.

Овако кратак рок отплате пољопривредни произвођачи нису у стању да поднесу. То се види из следећег примера:

Ако је цена машине напр. 1.000.000.— динара, пољопривредна организација оптерећена је следећим давањима:

1) годишњи ануитет (3% на 5 година)	218.360	динара
2) камата на основна средства (2%)	20.000	„
3) амортизација (17%)	170.000	„

Свега годишње 408.360 динара,

или готово 41% од вредности машине.

Уз овакве услове употреба пољопривредних машина је нерентабилна, па се намеће потреба да се рок отплата зајмова за набавку пољопривредних машина продужи на предложени начин.

Треба имати у виду да је стварни век трајања пољопривредних машина редовно дужи од рока прописаног за амортизацију. Нарочито је дуг век трајања крупних пољопривредних машина, које се преко године употребљавају сразмерно врло кратко време, тј. само у одређеној сезони.

С друге стране, рок отплате зајма може бити и дужи од стварног века трајања, будући да се пољопривредној организацији оставља на располагању цео износ амортизације, дакле и део за замену, тако да она теориски, може вечно да обнавља свој машински парк.

VEĆE PROIZVOĐAČA

12-ta SEDNICA

ODRŽANA 2 JULA 1954 GODINE

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda:

Saopštenja.

Dnevni red:

- 1) Pretres I dela Predloga zakona o sudovima;
- 2) Pretres Predloga za izmene i dopune glave XIX i Predloga o dopuni glave XXIII Saveznog društvenog plana za 1954 godinu;
- 3) Potvrda Obaveznog tumačenja čl. 39 st. 1 Carinskog zakona u vezi sa čl. 39 st. 1 Osnovnog zakona o prekršajima;
- 4) Izveštaj Odbora za privredne organizacije o potvrdi Pravila Udruženja industrije za prerađu voća i povrća.

Govornici: Ivan Božičević, Stane Benčić, Đuro Ćorković, Anton Šurm, dr Jovan Đorđević, Mijalko Todorović, Vojin Popović.

PRETSEDAVAO:

PRETSEDNİK

IVAN BOŽIČEVIĆ

ZAPISNIČAR:

ĐURO ĆORKOVIĆ

Početak u 9,10 časova

Pretsednik Ivan Božičević (Izborni srez Zagreb III, NR Hrvatska): Otvaram dvanaestu sjednicu Vijeća proizvođača Savezne narodne skupštine. Zapisnik današnje sjednice vodiće drug Đuro Ćorković. Molim druga Ćorkovića da pročita zapisnik 11-te sjednice.

Zapisničar Đuro Ćorković (Izborni srez Sisak, NR Hrvatska) čita zapisnik sa jedanaeste sednice Veća proizvođača od 1 jula 1954 god.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li ima neko kakvu primjedbu na zapisnik? (Niko se ne javlja). Pošto nema primjedba zapisnik se ovjerava.

Saopštenja.

Od Odbora za privredne organizacije primljen je izvještaj o potvrdi Pravila Udruženja industrije za prerađu voća i povrća FNRJ. Predlažem da se naš dnevni red, koji smo juče utvrdili, dopuni ovom tačkom dnevnog reda. Da li se prima dopuna dnevnog reda? (Prima).

Prelazimo na pretres prve tačke dnevnog reda — Pretres Prvog dijela Prijedloga zakona o sudovima. Pošto su odredbe ovog dijela Prijedloga zakona o sudovima ustavnog karaktera, to će se pretres kao i glasanje vršiti po istom postupku kao i prilikom pretresa o promjeni Ustava, to jest pročitace se cio prijedlog, vršice se pretres u načelu i pojednostima a glasaće se najprije član po član, a zatim će se glasati u cjelini. Glasanje u cjelini obaviće se poimence prozivkom.

Molim izvjestioca Zakonodavnog odbora druga Benčića da podnese izvještaj.

Izvestilac Zakonodavnog odbora Stane Benčić (Izborni srez Ljutomer, NR Slovenija) čita izvještaj Zakonodavnog odbora o Prvom delu Predloga zakona o sudovima. (Videti prilog.)

Pretsednik Ivan Božičević: Zapisničar će sada pročitati prečišćeni tekst Dijela prvog.

Zapisničar Đuro Ćorković (čita):

DEO PRVI

USTAVNA NAČELA O SUDOVIMA

Član 1

U Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji suđenje vrše redovni, privredni i vojni sudovi.

Uređenje i nadležnost privrednih i vojnih sudova određuje se posebnim zakonom.

Član 2

Sudovi se mogu ustanovljavati i ukidati samo saveznim zakonom.

Samo zakonom se može ustanovljavati i menjati nadležnost sudova.

Član 3

Sudovi sude na osnovu zakona i drugih propisa Savezne narodne skupštine i republičkih narodnih skupština.

Sudovi primenjuju i druge propise koji su doneseni na osnovu zakona i u skladu sa zakonom.

Član 4

Najviši sud u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji je Savezni vrhovni sud.

Savezni vrhovni sud obezbeđuje jedinstvenu primenu zakona.

Savezni vrhovni sud ocenjuje zakonitost odluka svih sudova u granicama određenim zakonom.

Član 5

Građanima, kao i ustanovama i organizacijama, obezbeđeno je jednako pravo na sudsku zaštitu.

Sud obezbeđuje svakom građaninu, ustanovi i organizaciji prava koja su im priznata zakonom.

Član 6

Obezbeđeno je pravo žalbe višem sudu protiv prvostepenih sudskih presuda.

Član 7

Sudovi su u donošenju odluka nezavisni.

Član 8

Raspravljanje pred sudom je po pravilu javno.

Član 9

Odluke sudova može menjati ili ukidati samo nadležan sud u postupku koji je određen zakonom.

Član 10

Sudovi donose presude u ime naroda.

Član 11

U suđenju učestvuju stalne sudije i povremene sudije (sudije porotnici).

Stalne i povremene sudije su ravnopravni u suđenju.

Član 12

Stalne i povremene sudije redovnih i privrednih sudova biraju i razrešavaju narodne skupštine i narodni odbori.

Član 13

Suđenje se vrši po pravilu u veću.

U sudskim većima učestvuju stalne i povremene sudije ili samo stalne sudije.

Zakonom se određuje u kojim slučajevima sudi sudija pojedinac i kad vrhovni sudovi rešavaju u opštim sednicama i u sednicama sudskih odeljenja.

Član 14

Svi državni organi dužni su ukazivati pravnu pomoć sudovima.

Član 15

Odredbe glave XIII Ustava Federativne Narodne Republike Jugoslavije od 31. januara 1946. godine prestaju da važe.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li ko od narodnih poslanika želi da uzme riječ o ovom prijedlogu? Riječ ima drug Anton Šturm.

Anton Šturm (Izborni srez Nova Gorica, NR Slovenija): Ja imam amandman na član 13 prečišćenog teksta. Ne znam da li da ga iznesem sad ili kasnije, kad budemo pretresali ovaj član.

Pretsednik Ivan Božičević: Pretres je jedinstven, konkretno za pojedine članove i za ceo predlog. Nećemo posle svaki član posebno pretresati. Sad se pretresa sve, i u pojedinostima i u cjelini.

Anton Šturm (nastavlja): Na član 13 prečišćenog teksta imam amandman u prvom stavu, da se posle reči »veću« stavi tačka, a da se briše ostatak ovoga stava. Naime, brišu se reči »koje je sastavljeno od tri ili pet članova«. Tako bi stav glasio: »Suđenje se vrši po pravilu u veću« i tu se stavlja tačka, a ostalo se briše.

Ovaj amandman činim iz razloga da je to detalj koji ne ulazi u tekst Ustavnog zakona, a

pored toga to je rešeno Zakonom o sudovima. Dalje, oba zakonodavna odbora na zajedničkoj sednici složili su se da se brišu ove reči na koje sam uložio amandman, ali je omaškom administracije to ostalo u tekstu. Zbog toga ja predlažem ovaj amandman.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li se još ko javlja za riječ? (Ne javlja se niko). Ako se niko ne javlja za riječ, prelazimo na glasanje. Glasa se najprije član po član, a zatim u cjelini.

Ja sam primio od Predsjednika Saveznog vijeća izvještaj o nekim izmjenama koje su ovdje učinjene u Saveznom vijeću. To ide kao amandman. Po pravilu o amandmanima se rješava na završetku. Međutim, pošto su oni završili tu stvar i znamo njihove primjedbe, ja ću saopštiti te izmjene koje su oni učinili i odmah ćemo o njima da odlučimo.

Prva izmjena odnosi se na naslov zakona. Ovdje stoji »osnovna načela u sudovima« a Savezno vijeće prihvatilo je »Ustavna načela o sudovima«. Da li prihvatate ovaj amandman? (Prihvatamo)

Prelazimo na glasanje o članu 1. Ko je za ovaj član, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema) Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 1 jednoglasno prihvaćen.

U članu 2 takođe su u Saveznom vijeću učinjene izmjene, tako da taj član sada glasi: »Sudovi se mogu ustanovljavati i ukidati samo zakonom«. Reč »saveznim« izostavljena je u tekstu. Da li se prima ovaj amandman da se riječ »saveznim« izostavi. (Prima).

Stavljam član 2 na glasanje, sa izmjenom da se riječ »saveznim« izostavi. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 2 jednoglasno prihvaćen.

Stavljam član 3 na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 3 jednoglasno prihvaćen.

Stavljam član 4 na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 4 jednoglasno prihvaćen.

Stavljam član 5 na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 5 jednoglasno prihvaćen.

Stavljam član 6 na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 6 jednoglasno prihvaćen.

Stavljam član 7 na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 7 jednoglasno prihvaćen.

Stavljam član 8 na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv?

(Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 8 jednoglasno prihvaćen.

Stavljam član 9 na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 9 jednoglasno prihvaćen.

Stavljam član 10 na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 10 jednoglasno prihvaćen.

Stavljam član 11 na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 11 jednoglasno prihvaćen.

Stavljam član 12 na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 12 jednoglasno prihvaćen.

Prelazimo na član 13. Tu imamo amandman koji je dao drug Anton Šturm. Molim povjerenika Saveznog izvršnog vijeća druga dr Jovana Đorđevića da se izjasni o ovom amandmanu.

Poverenik Saveznog izvršnog veća dr Jovan Đorđević: Kao što je učinjeno u Saveznom veću, gde se predstavnik Saveznog izvršnog veća složio sa ovim amandmanom, ja se slažem sa ovim amandmanom utoliko pre što se ovde radi stvarno o tehničkoj omašci. Mi smo se još u Zakonodavnom odboru složili sa ispravkom koja se predlaže ovim amandmanom. Prema tome, ja se u ime Saveznog izvršnog veća slažem sa amandmanom koji je ovde predložen.

Pretsednik Ivan Božičević: Pošto se predstavnik Saveznog izvršnog vijeća u ime podnosioca prijedloga složio sa amandmanom, amandman postaje sastavni dio samoga prijedloga i u tom slučaju se o amandmanu posebno ne glasa. Prema tome, glasamo za ovaj član zajedno sa amandmanom, to jest brišu se riječi »koje je sastavljeno od tri ili pet članova«.

Stavljam na glasanje član 14. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 14 jednoglasno prihvaćen.

Stavljam na glasanje član 15. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije). Objavljujem da je član 15 jednoglasno prihvaćen.

Prema tome, Prijedlog zakona o sudovima izglasan je u pojedinostima i prelazimo na glasanje u cjelini.

Molim zapisničara Đuru Ćorkovića da izvrši prozivku poslanika radi glasanja o Prijedlogu zakona o sudovima. Prilikom prozivke narodni poslanici treba da se izjašnjavaju za ili *protiv* ili da se uzdržavaju.

Zapisničar Đuro Ćorković vrši prozivku poslanika.

(Posle prozivke)

Pretsednik Ivan Božičević (vrši prozivku narodnih poslanika koji se nisu odazvali na prvu prozivku):

Borko Temelkovski je na službenom putovanju u inostranstvu i usmeno je tražio odsustvo.

Saopštavam da je *za* Prijedlog zakona o sudovima glasao 181 poslanik, *protiv* nije glasao niko, a nije se niko ni uzdržao od glasanja. Pošto je za izglasavanje potrebna većina od tri petine ukupnog broja glasova — što iznosi 122, a ovdje je glasao 181 poslanik, oglašujem da je Prijedlog zakona o sudovima, Dio prvi, u Vijeću proizvođača primljen jednoglasno. Proglašenje ovog prijedloga zakona obaviće se na zajedničkoj sjednici.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda — Pretres Prijedloga za izmjenu i dopunu glave XIX i Prijedloga o dopuni glave XXIII Saveznog društvenog plana za 1954 godinu.

Molim pretstavnika Saveznog izvršnog vijeća druga Mijalka Todorovića da uzme riječ ako želi dati obrazloženje.

Pretstavnik Saveznog izvršnog veća Mijalko Todorović: Mi smo, drugovi narodni poslanici, već prilikom raspravljanja Saveznog društvenog plana za 1954 godinu, u ovom Domu nagovestili da će verovatno biti potrebno da se u toku godine, za vreme njegovog sprovođenja, izvrše neke izmene u pojedinim instrumentima plana, a to zbog toga što smo ove godine prešli u sasvim nove uslove privređivanja, što su preduzeća došla u nove uslove privređivanja, s obzirom na sasvim nove instrumente koji se na njih primenjuju iz Saveznog društvenog plana. Ovaj Dom je imao prilike da u toku ovih prvih meseci usvoji već neke takve delimične izmene koje je sama praksa naših privrednih organizacija tražila i nametala. Mogu da kažem da dosad tih promena nije bilo mnogo i nisu bile tako krupne, što može da služi na čast našim planskim organima koji su uspjeli da tako dobro odmere nove instrumente.

I ovi predlozi takođe spadaju u tu vrstu izmena. Što se tiče izmene koja se odnosi na komunalna preduzeća i radnje, ja bih, pre svega, napomenuo da je Odbor za privredu ovog Veća dao inicijativu za izmenu kojom se ukida porez na dobit kod komunalnih preduzeća. Radi se o tome, drugovi, da se komunalna preduzeća ipak bave jednom specijalnom delatnošću, vršenjem komunalnih usluga za građane, da su ta preduzeća najčešće u takvom položaju da gradski odbori određuju cene ovim uslugama itd. Drugi su uslovi poslovanja ovih organizacija, jer one najčešće imaju malu ili nikakvu dobit. Već zbog toga bilo je potrebno da se ovi instrumenti ublaže. Komunalna preduzeća su takođe takvog karaktera (u odnosu na grad) da je položaj ovih

preduzeća potrebno tako regulisati da se najviše kompetencije i mogućnosti pruže gradskim odborima u pogledu njihovog poslovanja.

Zasada Savezno izvršno veće predlaže Narodnoj skupštini ovaj amandman kojim se ukida porez na dobit. Međutim, ja vas mogu obavestiti da se u Saveznom izvršnom veću vrše pripreme za iduću godinu da se u pogledu odnosa između komunalnih preduzeća i gradskih i sreskih narodnih odbora izvrše takve izmene koje će, s jedne strane, i dalje garantovati potrebnu samostalnost preduzeća i njihovih radničkih organa upravljanja, a s druge strane, da će prava i mogućnosti gradskim odborima da komunalnu politiku mogu još efikasnije da vode nego dosad.

U izmenama koje se odnose na prehranbenu industriju i na poljoprivredne organizacije radi se o tome — kao što ste videli iz obrazloženja amandmana — da se rokovi investicija i dugoročnih zajmova izmene, tj. da se produže, da se olakšaju uslovi za vraćanje dugoročnih zajmova ovim organizacijama.

Iskustvo je pokazalo, i to ne samo kalkulacije i konkretni računi kod prehranbene industrije, da je određeni rok za dugoročne zajmove neizdrživ za većinu ovih privrednih organizacija. Čak i kalkulacije ovih organizacija koje su te zajmove dobile pokazuju da ne mogu uspešno da privređuju pod uslovom da je rok investicionog zajma samo 10 godina. Savezno izvršno veće zato i predlaže da se ovaj rok produži na 25 godina. To nam je potrebno i zbog toga, jer je Narodna skupština već usvojila takvu politiku da što pre izgradimo što širu mrežu preduzeća prehranbene industrije radi podizanja nacionalnog dohotka.

Slična je stvar sa produženjem rokova za otplatu dugoročnih zajmova u poljoprivredi. Primena ovih novih instrumenata na poljoprivredne organizacije, njihovi uslovi poslovanja, cene sadašnjih poljoprivrednih proizvoda itd. pokazuju da su ranije predviđeni rokovi previše kratki i da ih je potrebno produžiti. Zato su i predviđeni ovde nešto duži rokovi nego što su bili. Ja bih hteo samo da napomenem da će ovo umnogome da popravi položaj poljoprivrednih organizacija. No, ja mislim da ima tu još nekih elemenata koje je potrebno ispraviti u pogledu poljoprivrednih organizacija. Savezno izvršno veće je dobilo primedbe od niza poljoprivrednih organizacija o tome da nije dobro ocenjena vrednost osnovnih sredstava u poljoprivredi i da je stopa amortizacije velika tako da opterećuje cene koštanja u poljoprivrednim organizacijama. To se sada izučava u Izvršnom veću i nadam se da ćemo i tu moći da izvršimo potrebne izmene da bismo popravili položaj ovih poljoprivrednih organizacija. Međutim, pokazalo se, na osnovu primedaba Saveza poljoprivrednih komora i drugih poljoprivrednih organizacija, da je još u toku priprema nacрта društvenog plana za iduću 1955

godinu potrebno za poljoprivredne organizacije napraviti izvesne izmene i u nekim drugim instrumentima. Ja mogu nagovestiti da će u ovom predlogu plana verovatno i u pogledu drugih instrumenata za poljoprivredne organizacije biti predviđene izmene koje će olakšati rad poljoprivrednih organizacija i učiniti ih u privrednom pogledu još efikasnijim.

Zbog svega toga ja vas molim da primite ova dva amandmana.

Pretsednik Ivan Božičević: Pretres ćemo vršiti kao i kod Prijedloga društvenog plana za 1954 godinu. Najprije načelno o oba prijedloga a zatim o svakom prijedlogu posebno. Ko želi riječ od drugova poslanika? (Niko se ne javlja). Pošto se niko ne javlja, prelazimo na diskusiju u pojedinostima.

Prvi prijedlog je da se u glavi XXIII, odjeljak 4, doda novi stav 5 koji imate pred sobom. Ko želi riječ o ovom prijedlogu? (Niko se ne javlja). Pošto se niko ne javlja za riječ stavljam na glasanje prijedlog da se u glavi XXIII, odjeljak 4, doda novi stav 5, koji glasi: »Komunalna preduzeća i radnje ne plaćaju porez na dobit«. Ko je za ovaj prijedlog, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se neko uzdržao? (Niko). Prema tome, ovaj prijedlog je usvojen.

Drugi prijedlog se tiče izmjene glave XIX. Imate pred sobom taj prijedlog. Ko želi riječ? (Niko se ne javlja). Stavljam ovaj prijedlog na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Da li je neko protiv? (Nije). Da li se neko uzdržao? (Nije). Prema tome, i ovaj prijedlog je prihvaćen. Stavljam prijedlog u cjelini na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao? (Nije).

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: — Potvrda Obaveznog tumačenja člana 39, stav 1, Carinskog zakona u vezi sa članom 39 stav 1 Osnovnog zakona o prekršajima. Izvestilac je drug Vojin Popović.

Izvestilac Komisije za tumačenje zakona inž Vojin Popović (Izborni srez Novi Pazar — NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, Savezno izvršno veće zatražilo je tumačenje člana 39 Carinskog zakona u vezi člana 39 Osnovnog zakona o prekršajima. Naime radi se o ovome. U Carinskom zakonu u članu 39, tačka 1, 2, 3 i 4, predviđeno je da se roba kojom je izvršen jedan prekršaj oduzima. Ako je tom robom izvršen carinski prekršaj, ona se oduzima a isto tako i prevozno sredstvo ako je isključivo namenjeno izvršenju prekršaja u smislu člana 34 i člana 35 Carinskog zakona. Međutim, po Osnovnom zakonu o prekršajima koji je kasnije izišao, oduzimanje predmeta vrši se ako je taj predmet upotrebljen za izvršenje prekršaja ili je pribavljen prekršajem ili izvršenjem prekršaja samo u onim slučajevima ako je to svojina

učinioca. Ako nije njegova svojina, u tom slučaju se taj predmet ne može oduzeti.

Uprava carina je primenivala Zakon o carinama i oduzimala, na osnovu člana 39, u svakom slučaju sredstvo koje je predmet prekršaja, jer je to slovo ovoga člana.

Međutim, Savezni vrhovni sud stao je na gledište u jednoj presudi da se tu radi o prekršaju i da tu treba primeniti i član 39 Osnovnog zakona o prekršajima. Prema tome, različito se primenjuje ovaj član 39 i jednog i drugog zakona, i zato je potrebno dati tumačenje. Komisija za tumačenje zakona Savezne narodne skupštine prihvatila je ovaj predlog Saveznog izvršnog veća. Međutim, još je potrebno dati jedno objašnjenje. Zakon o prekršajima i član 39, stav 1 Carinskog zakona, onaj deo koji govori o oduzimanju robe i prevoznih sredstava, ostao je nepromenjen. To znači saglašen je taj član Carinskog zakona sa Osnovnim zakonom o prekršajima i iz toga razloga Komisija za tumačenje predlaže sledeće tumačenje koje bih vam ja mogao pročitati. Ja ću pročitati samo suštinu, ako je potrebno mogu dati i celo tumačenje koje sadrži neku vrstu obrazloženja. (*Glasovi: Ne treba.*)

Sušтина toga obaveznog tumačenja je u ovome da je saglašen Carinski zakon sa Osnovnim zakonom o prekršajima tako da se 39 član Carinskog zakona kojim je predviđeno oduzimanje krijumčarene robe i prevoznog sredstva ima razumeti tako da se roba kojom je izvršen prekršaj kao i prevozno sredstvo oduzimaju iako nisu svojina učinioca prekršaja.

Prema tome, oduzima se roba koja je predmet prekršaja bez obzira da li je svojina učinioca ili nije.

Pretsednik Ivan Božičević: Ko želi riječ? Ako niko ne želi, stavljam ovaj prijedlog na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržao? (Nije). Konstatujem da je ovo tumačenje jednoglasno prihvaćeno.

Prelazimo na tačku 4 dnevnog reda: — Izveštaj Odbora za privredne organizacije o potvrdi Pravila Udruženja industrije za preradu voća i povrća. Izvestilac je narodni poslanik Pavle Šumanovac.

Izvestilac Odbora za privredne organizacije inž Pavle Šumanovac (Izborni srez Sombor, APV — NR Srbija) (čita):

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za privredne organizacije

Br. 86

1-VII-1954 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA

SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za privredne organizacije Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na svojoj sednici od 1-VII-1954 godine razmatrao je pravila stručnih udru-

ženja, i to: industrije za preradu voća i povrća FNRJ, Udruženja brodograđevne industrije i Statut Udruženja montažnih preduzeća Jugoslavije.

Pretresajući navedena pravila Odbor je zaključio da Veću proizvođača Savezne narodne skupštine predloži:

1) da se Pravila Udruženja industrije za preradu voća i povrća FNRJ odobre, s obzirom da su u skladu sa postojećim zakonskim propisima i u duhu našeg političkog i privrednog sistema;

2) u pogledu Pravila Udruženja brodograđevne industrije Odbor je utvrdio da je novi tekst Pravila, koje je Udruženje dostavilo, usklađen sa primedbama Odbora, ali ga još nije primila skupština Udruženja, te Odbor predlaže da se odobrenje ovih pravila odloži;

3) na Statut Udruženja montažnih preduzeća Jugoslavije Odbor je stavio primedbu da predstavnici članova Udruženja ne mogu biti određeni već izabrani, zatim da je Sud časti kod Udruženja suvišan, jer njegovu ulogu vrši Sud časti Savezne industrijske komore, a mesto naziva »Statut« treba da stoji Pravila Udruženja, stoga Odbor predlaže, da se odobrenje svih pravila odloži.

Predlažemo Veću proizvođača da ovaj izveštaj usvoji.

Za izvestioca Odbora izabran je narodni poslanik Pavle Šumanovac.

Sekretar

Rade Vučković, s. r.

Pretsednik

Josip Cazi, s. r.

Članovi:

Josip Bosnar, s. r., Živorad Čosić, s. r., Božidar Đurić, s. r., Mijo Đurić, s. r., Pero Gajić, s. r., Ivan Grešak, s. r., Ivan Lončar, s. r., inž. Pavle Šumanovac, s. r., Ramo Smajić, s. r., Jagoš Subotić, s. r., Dragi Trajanovski, s. r.

Pretsednik Ivan Božičević: Otvaram diskusiju. Ko želi riječ? Pošto se niko ne javlja, stavljam na glasanje i to samo tačku prvu, jer se radi o potvrdi pravila, a o druge dve tačke nećemo uopšte glasati.

Ko je za to da se pravila Udruženja industrije za preradu voća i povrća FNRJ odobre, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržao? (Nije). Konstatujem da je ovaj predlog jednoglasno prihvaćen.

Mi smo time ustvari naš dnevni red iscrpili. Moramo sačekati da se Savezno veće izjasni o našem amandmanu na član 13 Zakona o sudovima. Određujem kratak odmor.

(Posle odmora)

Pretsednik Ivan Božičević: Obavještavam Dom da je Savezno vijeće na svojoj sjednici usvojilo izmjenu, tj. amandman na član 13 Prijedloga zakona o sudovima koji je u našem Vijeću prihvaćen. Takođe je Savezno vijeće prihvatilo u istovjetnom tekstu izmjene i dopune glave XIX i XXIII Saveznog društvenog plana. Prema tome, svi zakonski prijedlozi prihvaćeni su u istovjetnom tekstu u oba doma.

Zajednička sjednica oba doma održaće se u 11 časova u sali Saveznog vijeća.

Time zaključujem ovu sjednicu Vijeća proizvođača, a nova sjednica biće zakazana pismenim putem.

(Sednica je zaključena u 10,50 časova).

П Р И Л О З И

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА ПРОИЗВОЂАЧА
О И ДЕЛУ ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О СУДОВИМА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

Законодавни одбор

Бр. 58

26 јуна 1954 године

Београд

ВЕЋУ ПРОИЗВОЂАЧА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Већа произвођача Савезне народне скупштине, на својој седници од 23 јуна 1954 године, претресао је I део Предлога закона о судовима.

Друштвени развитак у Федеративној Народној Републици Југославији захтевао је промену у уређењу судова. Разматрајући I део Предлога закона о судовима који је уставног карактера; Законодавни одбор је сматрао за потребно да се одредбе овог дела надопуне на начин како би се нагласило једно од најважнијих судских начела, а то је начело јавности расправа, и то је учињено у посебном плану.

Поред тога Законодавни одбор извршио је у тексту I Дела Предлога закона о судовима и неке измене и допуне које нису битног карактера.

Законодавни одбор жели да истакне уставни карактер I Дела Предлога закона о судовима. Због тога, оба дома Савезне народне скупштине дали су претходно сагласност да се приступи решавању о промени Устава. После тога законодавни одбори оба дома расправљали су и изгласали одредбе I дела поменутог законског предлога, према томе и Веће произвођача треба да приступи претресу поменутих одредби. Пошто се ради о промени Устава, претходно ће и Веће народа донети своју одлуку по I делу овог законског предлога.

Остали део Предлога закона о судовима нема уставни карактер и не спада у надлежност Већа произвођача. Тај део може се мењати обичним савезним законом по поступку којим се доносе закони, иако ће се, због I дела, читави закони изгласати и прогласити по поступку који је прописан за измену Устава.

Законодавни одбори оба дома Савезне народне скупштине усагласили су своје текстове.

Законодавни одбор предлаже Већу произвођача да усвоји I део Предлога закона о судовима.

За свога известиоца Одбор је одредио народног посланика Стана Бенчича.

Секретар

Данило Кнежевић, с. р.

Претседник

Јанез Хрибар, с. р.

Чланови:

Душан Асановић, с. р., Стане Бенчич, с. р., Богдан Пећанац, с. р., Александар Џонић, с. р., Добросав Томашевић, с. р.

ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ

ИЗВРШЕНЕ ОД СТРАНЕ ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА
ВЕЋА ПРОИЗВОЂАЧА У I ДЕЛУ ПРЕДЛОГА
ЗАКОНА О СУДОВИМА

У члану 3, први став мења се и гласи: „Судови суде на основу закона и других прописа Савезне народне скупштине и републичких народних скупштина.“

У члану 5, први став, први ред, место речи „Грађанима, установама и“ оставити „Свим грађанима као и установама и“.

Додаје се нови члан 8 који гласи: Расправљање пред судовима врши се по правилу јавно.“

Члан 11 постаје члан 12, мења се и гласи: „Сталне и повремене судије редовних и привредних судова бирају и разрешавају народне скупштине и народни одбори.“

Члан 12 постаје члан 13. Други став мења се и гласи: „У судским већима учествују сталне и повремене судије или само сталне судије.“

Додаје се нови члан 15 који гласи: „Одредбе гаве XIII Устава Федеративне Народне Републике Југославије од 31 јануара 1946 године престају да важе.“

ПРЕДЛОГ

ОДЛУКЕ О ДОПУНИ САВЕЗНОГ ДРУШТВЕНОГ
ПЛАНА ЗА 1954 ГОДИНУ

(Текстови Предлога о допуни и Предлога за измену и допуну Савезног друштвеног плана за 1954 годину налазе се у прилозима 13-те седнице Савезног већа, видети стр. 774.)

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

II—бр. СНС (А) 71

Београд 1-VII-1954 год.

ПРЕТСЕДНИКУ ВЕЋА ПРОИЗВОЂАЧА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Достављам Вам текст Обавезног тумачења члана 39 став 1 Царинског закона у вези са чл. 39 став 1 Основног закона о прекршајима, које ми је доставила Комисија за тумачење закона актом бр. 77 од 30 јуна о. г., и молим да то тумачење изнесе на седницу свог Већа ради доношења одлуке о потврди.

За известиоца у Већу произвођача одређен је народни посланик инж. Војин Поповић.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

ОБАВЕЗНО ТУМАЧЕЊЕ

ЧЛАНА 39 СТАВ 1 ЦАРИНСКОГ ЗАКОНА У ВЕЗИ
ЧЛАНА 39 СТАВ 1 ОСНОВНОГ ЗАКОНА О
ПРЕКРШАЈИМА

У члану 39 став 1 Царинског закона, који је измењен чланом 2 одељак II тачка 12 под б) Закона о саглашавању посебних прописа о прекршајима у савезним законима са одредбама Основног закона о прекршајима, предвиђено је да се роба којом је извршен прекршај из члана 34 и члана 35 тачка 1, 2, 3, 4 и 8 Царинског закона одузима, а да се превозно средство одузима само у случају ако је било намењено искључиво извршењу прекршаја из члана 34 или члана 35 тачка 1 или 4 овог закона. Међутим у члану 39 Основног закона о прекршајима предвиђено је да се заштитна мера одузимања предмета који су употребљени за извршење прекршаја, или су прибављени прекршајем или су настали извршењем прекршаја, може изрећи само ако су ти предмети својина учиниоца, а уколико нису својина учиниоца само ако то захтевају интереси опште безбедности или разлози јавног морала.

При одређивању смисла одредбе члана 39 став 1 Царинског закона мора се поћи од чињенице да је Царинским законом од 1948 године, као специјалним законом, регулисана једна посебна материја, и да су њиме предвиђене посебне административне казне и заштитне мере какве одговарају потребама сузбијања повреда његових одредаба. Основни закон о прекршајима од 1951 године донет је касније, а кад су одредбе о прекршајима из Царинског закона саглашене његовим одредбама Законом о саглашавању посебних прописа о прекршајима у савезним законима са одредбама Основног закона о прекршајима наведена одредба Царинског закона садржана је у истоветном тексту, јер су постојали посебни разлози да се она задржи.

С обзиром на то одредба измењеног члана 39 Царинског закона којом је предвиђено одузимање кријумчарене робе и превозног средстава има се разумети тако да се роба којом је извршен прекршај, као и превозно средство које је намењено искључиво извршењу царинског прекршаја, одузимању иако нису својина учиниоца прекршаја.

Број 77
30 јуни 1954 године
Београд

**Комисија за тумачење закона
Савезне народне скупштине**

Секретар
Гојко Гарчевић, с. р.

Претседник
др **Заим Шарац, с. р.**

САВЕЗНО ВЕЋЕ

14-та СЕДНИЦА

ОДРЖАНА 2 ЈУЛА 1954 ГОДИНЕ

САДРЖАЈ:

Дневни ред:

- 1) Претрес Предлога закона о заштити гробова палих бораца НОБ и жртава фашистичког терора;
- 2) Претрес Предлога закона о порезу на приходе од ауторских права и о фондовима за унапређење културних делатности;
- 3) Претрес Предлога закона о фонду за унапређење службе царинске контроле;
- 4) Потврда Обавезног тумачења члана 39 став 1 Царинског закона у вези члана 39, став 1, Основног закона о прекршајима.

Говорници: Влада Зечевић, Велимир Стојнић, Радош Лепенац (2 пута), Илија Матерић, инж. Угљеша Даниловић, Танасије Младеновић, Иван Крефт, Анте Роје, Методи Митевски, др Заим Шарац.

ПРЕТСЕДАВАО:

ПРЕТСЕДНИК

ВЛАДА ЗЕЧЕВИЋ

ЗАПИСНИЧАР:

ОБРЕН СТИШОВИЋ

Почетак у 9,18 часова

Претседник Влада Зечевић (Изборни срез јадарски, НР Србија): Отварам четрнаесту седницу Савезног већа. Записник данашње седнице водиће записничар Обрен Стишовић, народни посланик.

Молим записничара да прочита записник 13-те седнице.

Записничар Обрен Стишовић (Изборни срез ариљско-моравички, НР Србија) чита записник 13-те седнице од 1 јула 1954.

Претседник Влада Зечевић: Чули сте записник. Има ли примедба на записник? (Нема). Пошто нема примедба, записник се оверава.

Саопштења нема; прелазимо на 4 тачку дневног реда: Претрес Предлога закона о заштити гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора.

Молим известиоца Одбора за организацију власти и управу народног посланика Велимира Стојнића да прочита извештај.

Известилац Одбора за организацију власти и управу Велимир Стојнић (Изборни срез Дрвар, Босанско Грахово и Босански Петровац, НР Босна и Херцеговина) чита извештај Одбора за организацију власти и управу о Предлогу закона о заштити гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора. (Видети прилог).

Ја предлагам да не читам ове измене које су већ штампане.

Претседник Влада Зечевић: Слаже ли се Дом да се не читају измене пошто су штампане у тексту? (Слаже).

Известилац Велимир Стојнић (наставља): Приликом преписа догодила се омашка. Одбор је уствари усвојио примедбу Законодавног одбора да се у члану 5 брише став 2а који гласи: „Решење о експропријацији доноси народни одбор среза односно града у седници“.

Претседник Влада Зечевић: Молим известиоца Законодавног одбора народног посланика Радоша Лепенца да прочита извештај Одбора.

Известилац Законодавног одбора Радош Лепенац (Изборни срез трстенички, НР Србија) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о заштити гробова палих бораца Народноослободилачког рата и жртава фашистичког терора. (Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Чули сте извештај Законодавног одбора. Приступамо претресу који је јединствен и обухвата расправљање у начелу и у појединостима.

Отварам претрес. Ко се јавља за реч? (Илија Матерић: Ја). Реч има народни посланик Илија Матерић.

Илија Матерић (Изборни срез Зеница и Зеница-град, НР Босна и Херцеговина): Другови, предлагам амандман на члан 4 Предлога закона о заштити гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фа-

шистичког терора, и то: да се у члану 4 брише последња реченица, која гласи: „Од овога се може отступити само у случају кад постоје разлози да се погинули сахрани на виднијем месту“.

Образложење: Сматрам да од принципа, постављеног у другој реченици члана 4 предлога закона, не би требало предвиђати изузетке, будући да се ради о врло осетљивим правима породице. Сем тога, закон у овом питању треба да заузме принципијелан став, док би, с друге стране, требало избећи утисак да се овим законом предвиђа могућност сукоба интереса породице и јавних интереса.

Претседник Влада Зечевић: Молим члана Савезног извршног већа друга Угљешу Даниловића да се изјасни о амандману.

Претставник Савезног извршног већа инж. Угљеша Даниловић (НР Босна и Херцеговина): Слажем се с поднесеним амандманом.

Претседник Влада Зечевић: Молим известиоца Одбора за организацију власти и управу друга Стојнића да се изјасни о амандману.

Известилац Велимир Стојнић (Изборни срез Дрвар, Босанско Грахово и Босански Петровац — НР Босна и Херцеговина): Слажем се с амандманом.

Претседник Влада Зечевић: Молим друга Радоша Лепенца, известиоца Законодавног одбора, да се изјасни о амандману.

Известилац Радош Лепенац (Изборни срез трстенички — НР Србија): Ми остајемо код свог става, пошто нисмо имали могућности да о том дискутујемо. Према томе, сматрамо да Дом треба да одлучи да ли се слаже с амандманом или не.

Претседник Влада Зечевић: Онда стављам овај амандман на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Већина диже руку). Ко је против? (Нико се не јавља). Да ли се ко уздржао? (Осам народних посланика диже руку).

Објављујем да је амандман већином гласова, уз осам уздржаних, усвојен и да постаје саставни део законског предлога. О њему ће се гласати заједно са законским предлогом.

Ко жели још реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам предлог закона на гласање. Ко је за цео текст закона? (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржао од гласања? (Нико).

Објављујем да је Савезно веће једногласно усвојило Закон о заштити гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора.

Прелазимо на пету тачку дневног реда — Претрес Предлога закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређивање културних делатности.

Известилац Одбора за просвету је народни посланик Танасије Младеновић. Молим друга Младеновића да прочита извештај Одбора.

Известилац Одбора за просвету Танасије Младеновић (Изборни срез поморавски, НР Србија) чита извештај о Предлогу закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређивање културних делатности. (Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Молим известиоца Законодавног одбора, народног посланика Ивана Крефта, да прочита извештај Одбора.

Известилац Законодавног одбора Иван Крефт (Изборни срез Љутомер, НР Словенија) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређивање културних делатности. (Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Приступамо претресу који је јединствен и обухвата расправљање материје у начелу и у појединостама. Ко жели реч о овом законском предлогу? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам законски предлог на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао? (Није).

Објављујем да је Савезно веће једногласно усвојило Закон о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређивање културних делатности.

Прелазимо на шесту тачку дневног реда — Претрес Предлога закона о фонду за унапређење службе царинске контроле.

Молим известиоца Одбора за организацију власти и управу, народног посланика друга Анта Роје, да поднесе извештај:

Известилац Одбора за организацију власти и управу Анте Роје (Изборни срез Сплитград, НР Хрватска) чита извештај Одбора за организацију власти и управу о Предлогу закона о фонду за унапређење службе царинске контроле. (Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Молим известиоца Законодавног одбора, народног посланика Методија Митевског да прочита извештај.

Известилац Законодавног одбора Методи Митевски (Изборни срез малешевски, НР Македонија) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о фонду за унапређење службе царинске контроле. (Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Чули сте извештај Одбора за организацију власти и управу и извештај Законодавног одбора.

Сада приступамо претресу законског предлога који је јединствен и обухвата расправљање у начелу и у појединостима.

Ко се јавља за реч? (Нико). Пошто се нико не јавља за реч, стављам законски предлог на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао? (Није).

Објављујем да је Савезно веће једногласно усвојило Закон о фонду за унапређење службе царинске контроле.

Прелазимо на седму тачку дневног реда — Претрес предлога Комисије за тумачење закона Савезне народне скупштине за потврду Обавезног тумачења чл. 39 став 1 Царинског закона у вези чл. 39 став 1 Основног закона о прекршајима.

Молим известиоца, народног посланика др Заима Шарца да поднесе извештај.

Извештач Комисије за тумачење закона др **Заим Шарац** (Изборни срез Коњиц—Кисељак, НР Босна и Херцеговина): Другови посланици, у члану 39, став 1, Основног закона о прекршајима прописано је да се заштитна мера одузимања предмета који су употребљени за извршење прекршаја, или су прибављени прекршајем или су настали извршењем прекршаја, може изрећи само ако су ти предмети својина учиниоца.

Измена у ставу 2 је „предмети из претходног става могу се одузимати кад нису својина учиниоца само ако то захтевају интереси опште безбедности или разлози јавног морала.“

Царински закон је донесен 1948 године и у члану 39 прописује да се роба може одузети и одузима се у корист државе. Нема никаквих услова, а превозно средство одузима се у корист државе само у случају ако је било намењено искључиво извршењу прекршаја из члана 34 или члана 35 тач. 1 или 4 овог закона.

Приликом утврђивања посебних законских прописа о прекршајима савезног карактера у 1951 години ова одредба узета је у целини. Према томе, дефиниције су ове: у прекршајима условљено је да је прекршитељ и сопственик превозног средства, дочим у Царинском закону односно оном из 1951 године саглашеном то се не условљава. Међутим, настале су разлике у примени и Савезно извршно веће обратило се Комисији за тумачење закона упозоравајући и тражећи да се да обавезно тумачење закона наводећи да Управа царина одузимање прокријумчарене робе и одузимање превозних средстава врши искључиво под условима из члана 39 став 1

Царинског закона. Међутим, у образложењу Савезног извршног већа наводи се да је Врховни суд, у Већу за управне спорове, стао на гледиште да се овде ради о прекршајима и да се на одузимање кријумчарене робе и превозних средстава има применити не само члан 39 став 1 Царинског закона, него и члан 39 став 1 Основног закона о прекршајима, да се кријумчарена роба и превозна средства могу одузимати само ако је то својина учиниоца, прекршитеља. Извршно веће сматра да преба дати тумачење тим пре што у примени Царинског закона има низ спорних питања и велики број царинских прекршитеља, што су и оправдани разлози за тумачење. Ефикасно сузбијање може се спровести једино одузимањем робе и превозних средстава без обзира да ли су својина прекршитеља или не.

Комисија за тумачење закона разматрала је овај предмет на седници од 30 јуна ове године и донела је обавезно тумачење. Како се овде ради о материји о којој решавају и један и други дом равноправно, Комисија је упутила ово тумачење Претседнику Скупштине с молбом да и један и други Дом потврде обавезно тумачење које гласи (чита):

На основу члана 69 став 1 Уставног закона, а у вези члана 2 тачке 1 Пословника, Комисија за тумачење закона Савезне народне скупштине даје:

ОБАВЕЗНО ТУМАЧЕЊЕ

ЧЛАНА 39, СТАВ 1, ЦАРИНСКОГ ЗАКОНА У ВЕЗИ ЧЛАНА 39, СТАВ 1, ОСНОВНОГ ЗАКОНА О ПРЕКРШАЈИМА

У члану 39, став 1, Царинског закона, који је измењен чланом 2 одељак II тачка 12 под б) Закона о саглашавању посебних прописа о прекршајима у савезним законима са одредбама Основног закона о прекршајима, предвиђено је да се роба којом је извршен прекршај из члана 34 и члана 35 тачка 1, 2, 3, 4 и 8 Царинског закона одузима, а да се превозно средство одузима само у случају ако је било намењено искључиво извршењу прекршаја из члана 34 или члана 35 тачка 1 или 4 овог закона. Међутим у члану 39 Основног закона о прекршајима предвиђено је да се заштитна мера одузимања предмета који су употребљени за извршење прекршаја, или су прибављени прекршајем или су настали извршењем прекршаја, може изрећи само ако су ти предмети својина учиниоца, а уколико нису својина учиниоца само ако то захтевају интереси опште безбедности или разлози јавног морала.

При одређивању смисла одредбе члана 39 став 1 Царинског закона мора се поћи од чињенице да је Царинским законом од 1948 године, као специјалним законом, регулисана једна посебна материја, и да су њиме предвиђене посебне административне казне и заштитне мере какве одговарају потребама сузбијања повреда његових одредаба. Основни закон о прекршајима од 1951 године донет је касније, а кад су одредбе о прекршајима из Царинског закона саглашене његовим одредбама Законом о са-

гласавању посебних прописа о прекршајима у савезним законима са одредбама Основног закона о прекршајима наведена одредба Царинског закона задржана је у истоветном тексту, јер су постојали посебни разлози да се она задржи.

С обзиром на то одредба измењеног члана 39 Царинског закона којом је предвиђено одузимање криумчарене робе и превозног средства има се разумети тако да се роба којом је извршен прекршај, као и превозно средство које је намењено искључиво извршењу царинског прекршаја, одузимају иако нису својина учиниоца прекршаја.

Број 77
30 јуна 1954 године
Београд

Комисија за тумачење закона Савезне народне скупштине

Секретар Претседник
Гојко Гарчевић, с. р. Др Заим Шарац, с. р.

Претседник Влада Зечевић: Чули сте Обавезно тумачење члана 39 став 1 Царинског закона у вези члана 39 став 1 Основног закона о прекршајима, које је дала Комисија за тумачење закона.

Приступамо претресу. Ко жели реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам Обавезно тумачење члана 39 став 1 Царинског закона у вези члана 39 став 1 Основног закона о прекршајима на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Ко се уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Савезно веће једногласно одлучило да се потврди Обавезно тумачење члана 39 став 1 Царинског закона у вези члана 39, став 1, Основног закона о прекршајима.

Овим је исцрпен дневни ред седнице. Пошто треба да сагласимо текстове Закона о судовима и измене у Савезном друштвеном плану за 1954 год. са текстовима усвојеним у Већу произвођача, а пошто од њих нисам добио извештај, одређујем кратак одмор.

(После одмора)

Претседник Влада Зечевић: Настављамо рад.

Од Претседника Већа произвођача примио сам ово писмо (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

Бр. 151

2 јула 1954 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Обавештавам Вас да је Веће произвођача извршило у I делу Предлога закона о судовима следеће измене:

У наслову I дела уместо „Основна начела о судовима“ ставља се „Уставна начела о судовима“.

Ово смо и ми усвојили.

У члану 2, став 2, у првом реду иза речи „само“ брише се реч „савезним“.

И ово смо и ми усвојили.

У члану 13, у првом ставу, после речи „већу“ ставља се тачка и брише се остатак става.

То смо и ми усвојили.

Даље, обавештавам Вас да су измене и допуне Главе XIX одељка 1), отсек „у индустрији“ и предлог о допуни Главе XXIII одељка 4) Савезног друштвеног плана за 1954 годину усвојене у тексту какав је предложен од стране Савезног извршног већа.

Претседник

Иван Божичевић, с. р.

Према томе, ми сада треба да одлучимо да усвојимо ову измену у члану 13, која гласи: „Суђење се врши по правилу у већу“ а бришу се речи: „које је састављено од три или пет чланова“. То нису уставне одредбе, то је било и у ранијем закону.

Молим известиоца Законодавног одбора друга Релића да се изјасни да ли се слаже са учињеном изменом.

Известилац Законодавног одбора Петар Релић: Слажем се.

Претседник Влада Зечевић: Стављам ову измену на гласање. Ко је за, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао од гласања? (Није) Констатујем да је усвојена ова измена која је учињена у Већу произвођача. Према томе, известићу Претседника Већа произвођача да су сагласни текстови и једног и другог закона изгласани у оба дома. О томе ћу послати извештај и Претседнику Савезне народне скупштине ради проглашења усвојених закона.

Овим закључујем седницу Савезног већа и обавештавам вас да је Претседник Савезне Народне скупштине заказао 2 заједничку седницу за 11 часова.

(Седница је закључена у 10,25 часова).

П Р И Л О З И

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. Бр. 837

22 јуна 1954 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Достављамо Вам Предлог закона о заштити гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора, са образложењем и молимо Вас да га доставите надлежном одбору Савезног већа.

Претставник Савезног извршног већа за овај законски предлог је инж. Угљеша Даниловић, члан Савезног извршног већа, а за повереника одређен је Милорад Вучковић, саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник
Савезног извршног већа
Александар Ранковић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

СНС (А) 115

22 јуна 1954 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Савезно извршно веће актом Б. бр. 837 од данас доставило ми је Предлог закона о заштити гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора, са образложењем, које Вам достављам у прилогу и молим да тај материјал упутите Одбору за организацију власти и управу на претресање.

Једновремено Вас обавештавам да је за претставника Савезног извршног већа при претресању овог предлога одређен инж. Угљеша Даниловић, члан Савезног извршног већа, а за повереника Милорад Вучковић, саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник
Моша Пијаде, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

СНС (А) 115

22 јуна 1954 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ
ВЛАСТИ И УПРАВУ

Београд

Достављам Вам Предлог закона о заштити гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора са образложењем, које сам добио од Савезног извршног већа преко Претседника Савезне народне скупштине и молим да овај предлог претресе Ваш Одбор и достави свој извештај Дому.

За претставника Савезног извршног већа при претресању овог предлога одређен је инж. Угљеша Даниловић, члан Савезног извршног већа, а за повереника Милорад Вучковић, саветник у Секре-

таријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник
Влада Зечевић, с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ГРОБОВА БОРАЦА ПАЛИХ
У НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ И
ЖРТАВА ФАШИСТИЧКОГ ТЕРОРА

Члан 1

Гробови бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора јесу под јавном заштитом.

Члан 2

О одржавању и чувању гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора старају се народни одбори општина и градова.

Члан 3

Посмртни остаци бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора не смеју се преносити без претходног одобрења народног одбора општине односно града на чијем су подручју сахрањени.

Члан 4

Народни одбор општине односно града може одлучити да се посмртни остаци бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора који су сахрањени у појединачним гробовима на подручју општине односно града, пренесу на месно гробље у посебну парцелу, или на место где је сахрањен већи број бораца односно жртава фашистичког терора. Ако родитељи, деца, брачни друг, брат или сестра погинулог траже да се посмртни остаци члана њихове породице пренесу на место где су сахрањени други чланови породице, поступиће се по таквом тражењу.

Члан 5

Земљиште на коме је у току Народноослободилачког рата изгинуо или сахрањен већи број бораца или жртава фашистичког терора може бити експроприисано ради подизања гробља, споменика или ради каквог друкчијег видног обележавања овог места.

Решење о експропријацији доноси народни одбор среза односно града у седници.

Поступак за експропријацију води се по одредбама Основног закона о експропријацији.

Члан 6

Народни одбори општина и градова дужни су водити евиденцију земљишта на којима се налазе гробови и гробља бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора.

Члан 7

О извршењу одредаба овог закона старају се претседник и секретар народног одбора.

Члан 8

Овај закон ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ГРОБОВА БОРАЦА ПАЛИХ У НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ И ЖРТАВА ФАШИСТИЧКОГ ТЕРОРА

Доношење овог закона неопходно је због тога што питање прикупљања посмртних остатака и

уређивања сабирних гробља и појединачних гробова погинулих у Народноослободилачкој борби до сада није било регулисано. Те послове вршиле су фактички организације Савеза бораца Народноослободилачког рата по својој иницијативи, према својој снажљивости и у границама материјалних средстава којима су располагале. Материјална средства у ту сврху обезбеђивана су прикупљањем добровољних прилога, средствима народних одбора и добровољним радом, али су та средства била недовољна.

Све ово није вршено систематски већ од случаја до случаја. Ово је условило да негде још нису прикупљени сви посмртни остаци изгинулих односно погубљених лица, а тамо где је тај посао обављен, сабирна гробља су уређена на врло различит начин. Поред тога, пошто гробови палих бораца нису били стављени под чвршћу заштиту ниједног државног органа, дешавало се да су ти гробови оштећени и негде и уништени. У последње време учестале су жалбе родбине и преживелих бораца организацијама Савеза бораца на однос појединих власника земље на којој су сахрањени посмртни остаци палих бораца и жртава фашистичког терора. Поједини власници земље разваљују већ уређене гробове, а оне које организације нису стигле да уреде преоравају, пуштају стоку по њима и на тај начин им затиру траг. Организације Савеза бораца су често немоћне према оваквим поступцима. То се свакако не би догађало да су питања уређења и чувања гробова палих бораца и погубљених лица била правно регулисана.

Доношење предложеног закона потребно је и ради тога да се обезбеди стална брига о већ уређеним гробовима и гробовима погинулих за време Народноослободилачког рата, јер није редак случај да већ уређена гробља пропадају због тога што се нико о њима стално не брине. Због тога се предлогом овог закона предвиђа да су народни одбори општина и градова дужни да се старају о чувању и одржавању гробова палих бораца и жртава фашистичког терора.

Посебан је проблем уређивање гробова на местима великих битака, далеко од насељених места — Сутјеска, Срем и друга, као и уређење гробова на местима где су вршена масовна стрељања: Јасеновац, Јадовно код Госпића, Јајинци и слична места. Да би се могло приступити темељитијем обележавању, уређењу и одржавању ових места и гробља, потребно је обезбедити могућност експропријације земљишта где се налазе поједини гробови односно гробља, да се стога овим предлогом закона за то пружа правни основ.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ГРОБОВА ПАЛИХ БОРАЦА У НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ И ЖРТАВА ФАШИСТИЧКОГ ТЕРОРА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за организацију власти и управу

Бр. 67

30 јуна 1954 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за организацију власти и управу Савезног већа Савезне народне скупштине, на седницама одржаним 26 и 30 јуна 1954 године, претресао је Предлог закона о заштити гробова бораца палих

у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора, који му је Претседник Савезне народне скупштине доставио на основу члана 86 став 3 и члана 125 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине.

Претрес је вршен по тексту који је са образложењем поднело Савезно извршно веће — Савезној народној скупштини дана 22 јуна 1954 године.

Одбор за организацију власти и управу подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

I

У току претреса Предлога закона о заштити гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора Одбор је имао у виду све разлоге који диктирају потребу доношења овог закона.

Главни разлози за доношење овог закона јесу следећи:

а) до данас питање прикупљања посмртних остатака погинулих у НО рату није било законом регулисано. Прикупљање посмртних остатака вршено је несистематски и без довољно материјалних средстава;

б) у последње време указује се потреба да се спрече учестане појаве оштећивања, занемаривања па чак и преоравања места на којим су сахрањени посмртни остаци погинулих у Народноослободилачком рату што је резултат чињенице да ова места нису била под чвршћом заштитом ниједног државног органа.

Због наведеног као и да би се питању уређивања гробова и преношења посмртних остатака приступило са више система нужно је било донети овај закон.

Посебно место у претресу заузело је питање одобравања блиским сродницима погинулих да преносе посмртне остатке. Одбор је заузео становиште да блиским сродницима треба одобрити преношење посмртних остатака, али је усвојио предлог Законодавног одбора да се од овога може отступити у случају када постоје разлози да се погинули сахрањени на виднијем месту.

Одбор је заузео становиште и по свим другим питањима која су решена овим законским предлогом и прихватио је све примедбе Законодавног одбора те су у законском предлогу извршене следеће измене и допуне:

II

У члану 1, у другом реду, иза речи „под“ ставља се реч „нарочитом“.

У члану 2, додаје се став други, који гласи: „Савезно извршно веће донеће ближе прописе о обележавању и одржавању гробова бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора.“

Члан 4 мења се и гласи: „Народни одбор општине односно града може одлучити да се посмртни остаци бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора, који су сахрањени у појединачним гробовима на подручју општине односно града, пренесу на месно гробље у посебну парцелу, или на посебно место где ће бити или где је сахрањен већи број бораца односно жртава фашистичког терора. Ако родитељи, деца, брачни друг, брат или сестра погинулог траже да посмртне остатке члана њихове породице пренесу на место где они то желе одобриће се преношење посмртних остатака по њиховом тражењу. Од овога се може отступити само у случају кад постоје разлози да се погинули сахране на виднијем месту.“

III

Подносећи овај извештај Одбор за организацију власти и управу предлаже Савезном већу да га усвоји.

За известиоца Одбор је одредио народног посланика Велимира Стојнића.

Секретар

Претседник

Др Иво Сунарић, с. р.

Владимир Симић, с. р.

Чланови:

Ђурица Јојкић, с. р., Риста Антуновић, с. р., Мухидин Бегић, с. р., Антун Бибер, с. р., Воја Биљановић, с. р., Душан Богданов, с. р., Звонко Бркић, с. р., Никола Цвијетић, с. р., Стјепан Ивић, с. р., Немања Марковић, с. р., Андрија Мугоша, с. р., Наум Наумовић, с. р., Драгомир Николић, с. р., Франц Перовић, с. р., Елисе Поповски, с. р., Анте Роје, с. р., Пашко Ромац, с. р., Драгутин Саили, с. р., Велимир Стојнић, с. р., Нико Шилих, с. р., Благоје Талевски, с. р.

ИЗМЕНЕ

У ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ГРОВОВА ПАЛИХ У НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ И ЖРТАВА ФАШИСТИЧКОГ ТЕРОРА ИЗВРШЕНЕ У ОДБОРУ ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ

У члану 1 у другом реду иза речи „под“ ставља се реч „нарочитом“.

Члан 2 и 3 примају се без измене.

Члан 4 мења се и гласи:

„Народни одбор општине односно града може одлучити да се посмртни остаци бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора који су сахрањени у појединачним гробовима на подручју општине односно града, пренесу на месно гробље у посебну парцелу, или на посебно место где ће бити или где је сахрањен већи број бораца односно жртава фашистичког терора. Ако родитељи, деца, брачни друг, брат или сестра погинулог траже да посмртне остатке члана њихове породице пренесу на место где они то желе одобриће се преношење посмртних остатака по њиховом тражењу.“

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ГРОВОВА БОРАЦА ПАЛИХ У НАРОДНООСЛОБОДИЛАЧКОМ РАТУ И ЖРТАВА ФАШИСТИЧКОГ ТЕРОРА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. 104

30 јуна 1954 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ

САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине на својим седницама од 29 и 30 јуна 1954 године, претресао је Предлог закона о заштити грובה бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора, достављен му од Одбора за организацију власти и управу.

Сагласно ставу 2 члана 138 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине, Законодавни одбор подноси Савезном већу овај извештај.

У току претреса Одбор је извршио следеће битније измене.

У члану 2 додаје се нови други став, који гласи: „Савезно извршно веће донеће ближе прописе о обележавању и одржавању грובה бораца палих у Народноослободилачком рату и жртава фашистичког терора.“

На крају члана 4 додаје се нова реченица, која гласи: „Од овога се може отступити само у случају где постоје разлози да се погинули сахране на виднијем месту.“

Одбор за организацију власти и управу сагласио се са овим као и са другим изменама и допунама.

Подносећи овај извештај Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

Законодавни одбор Савезног већа одредио је за свог известиоца народног посланика Радоша Лепенца.

Секретар

Претседник

Др Јерко Радмиловић, с. р. Др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Нинко Петровић, с. р., Богомир Брајковић, с. р., Живан Димитријевић, с. р., Мите Димитријевић, с. р., Спасоје Ђаковић, с. р., Гојко Гарчевић, с. р., Драго Гиздић, с. р., Иван Крефт, с. р., Радош Лепенца, с. р., Методи Митевски, с. р., Зехра Муидовић, с. р., Томо Никшић, с. р., Петар Релић, с. р., др Заим Шарац, с. р., Иван Шифтар, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. бр. 830

19-VI-1954 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Достављам Вам Предлог закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређење културних делатности са образложењем, с молбом да буде стављен на дневни ред наредног састанка Савезне народне скупштине.

Истовремено Вас обавештавам да су за поверенике Савезног извршног већа приликом расправљања овог предлога одређени: Лепа Перовић, секретар Секретаријата за просвету Савезног извршног већа, и др Никола Балог, државни саветник.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Савезно извршно веће

Потпретседник

Родољуб Чолаковић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

СНС (А) 112

19-VI-1954 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Савезно извршно веће актом Б. бр. 830 од данас доставило ми је Предлог закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређење културних делатности.

У прилогу овог акта достављам Вам наведени предлог и молим да га упутите надлежном одбору свог Већа на претресање.

Једновременно Вас обавештавам да су за поверенике Савезног извршног већа при расправљању овог предлога одређени Лепа Перовић, секретар Секре-

таријата за просвету Савезног извршног већа и др Никола Балог, државни саветник у Савезном извршном већу.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

СНС (А) 112

19-VI-1954 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА ПРОСВЕТУ

Београд

Достављам Вам Предлог закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређивање културних делатности који сам добио од Савезног извршног већа преко Претседника Савезне народне скупштине, с молбом да га претресете у Вашем Одбору и доставите извештај Дому.

За поверенике Савезног извршног већа одређени су Лепа Перовић, секретар Секретаријата за просвету Савезног извршног већа и др Никола Балог, државни саветник.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Влада Зечевић, с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О ПОРЕЗУ НА ПРИХОДЕ ОД АУТОРСКИХ ПРАВА И О ФОНДУ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ КУЛТУРНИХ ДЕЛАТНОСТИ

I. Порез на приходе од ауторских права

Члан 1

Порез на приходе од ауторских права плаћа се на све врсте прихода који потичу по основу ауторског права.

Члан 2

Под приходима од ауторских права на које се плаћа порез по одредбама овог закона подразумевају се:

1) приходи од уметничких дела (књижевних, ликовних, композиторских, музичких, филмских и других) у оригиналу, преводу, копији или репродукцији, као и награде на конкурсима за уметничка дела;

2) приходи од научних и стручних дела у оригиналу, преводу, копији или репродукцији и награде на конкурсима за израду тих дела;

3) приходи од идејних скица (цртежа) у пројектовању и награде по конкурсима за израду тих скица;

4) приходи од израде разних других скица и цртежа, поразумевајући ту и приходе од израде стрипова, састављања укрштених речи и других сличних питања и задатака;

5) приходи од публицистичке делатности;

6) приходи од вршења рецензије, редакције (и лектуре) и слично; и

7) сви други приходи по основу ауторског права.

Члан 3

Као приходи од ауторских права у смислу одредаба овог закона не сматрају се приходи од патената, изума и техничких усавршавања. На те приходе плаћа се порез по одредбама о порезу на доходак.

Члан 4

Приходи који се добијају за идејне скице (цртеже) у примењеној уметности, или за прототипове уметничких производа који се уступају привредним организацијама или другим произвођачима као модели за даље умножавање (производњу) таквих производа, сматрају се приходима од уметничких дела из члана 2 тачке 3 овог закона.

Приходи који се остварују производњом и продајом производа примењене уметности, намењених непосредној употреби поручиоца, или продаји потрошачима непосредно или преко трговинских предузећа и радњи, опорезују се порезом на доходак по Уредби о порезу на доходак као приходи од занатске делатности.

У случају сумње да ли се ради о приходима од ауторских права или о приходима од занатске делатности, прибавиће се мишљење удружења уметника односне струке уметности.

Члан 5

Порез на приходе од ауторских права плаћа се на све приходе из чл. 2 и чл. 4 става 1 овог закона који потичу са територије Југославије, без обзира на пребивалиште односно седиште пореског обвезника, као и на такве приходе из иностранства ако се на њих не плаћа сличан порез у иностранству држави из које они потичу.

Члан 6

Порез на приходе од ауторских права не плаћа се:

1) на награде које се дају од стране наше или стране државе или од стране међународних организација, или од стране привредних, задружних или друштвених организација, за успех и заслуге у уметности и науци;

2) на онај део прихода од публицистичке делатности који се сматра као приход из радног односа и који служи као основ за уплаћивање доприноса за социјално осигурање.

Члан 7

Порески обвезник пореза на приходе од ауторских права је свако домаће или инострано физичко и приватно правно лице које се појављује као прималац прихода на које се плаћа порез по одредбама овог закона, без обзира да ли се приход остварује по изворном или по изведеном ауторском праву.

У погледу обавезе плаћања пореза на приходе од ауторских права, сва страна правна лица третирају се као приватна правна лица.

Домаћа друштвена правна лица (привредне, задружне и друштвене организације и државни органи и установе) не плаћају порез на приходе од ауторских права по одредбама овог закона, већ остварене приходе распоређују по посебним прописима на начин који је у тим прописима предвиђен за расподелу осталих прихода које остварују.

Члан 8

Пореску основу пореза на приходе од ауторских права сачињавају:

1) посебно сваки износ бруто хонорара или награде на конкурс за уметничко, научно или стручно дело, за идејну скицу у пројектовању или у примењеној уметности који се прима од једног исплатиоца по једном основу (делу) односно по једном уговору, према томе који је од тих износа већи;

2) посебно сваки износ бруто прихода од продаје предмета ликовне уметности или од продаје прототипа за производњу уметничких производа, који се прима од једног исплатиоца по једном делу или по једном уговору, према томе који је од тих прихода већи;

3) посебно сваки износ бруто прихода од продаје вајарских дела, који се прима од једног купца (поручиоца, инвеститора) по једном делу или по једном уговору, према томе који је од тих прихода већи, по одбитку трошкова за материјал који је утрошен при изради вајарских дела и по одбитку накнаде за рад других лица која су учествовала у изради вајарских дела;

4) посебно сваки износ бруто прихода од публицистичког дела (чланка, дописа, цртежа, снимка и др.) који се прима од једног исплатиоца. Ако се остварује више прихода за више дела објављених у једном броју дневног или повремениг листа, часописа, годишњака, зборника и сл., пореску основу сачињава збир прихода за сва дела објављена у једном броју;

5) посебно сваки износ бруто прихода који се прима за помоћни рад у вези са умножавањем уметничког или другог дела из чл. 2 овог закона, без обзира да ли је један или више аутора тога дела, односно износ уговореног месечног хонорара за редакцију или други рад за који је уговорено плаћање месечног хонорара; и

6) посебно сваки износ бруто прихода који се прима по основу и неког другог ауторског права.

Члан 9

Изузетно од одредаба претходног члана, на приходе од ауторских права које обрачунава и исплаћује Завод за заштиту ауторских права порез се плаћа по стопи која одговара збиру прихода пореског обвезника који су му исплаћени у току године. У овом случају Завод је дужан да порез обрачуна и наплати по одговарајућој стопи.

Приходи од малих ауторских права могу се остваривати само преко Завода за заштиту ауторских права или преко друге сличне организације.

Под приходима од малих ауторских права на које се плаћа порез у смислу претходних ставова, не подразумевају се тантијеме за извођење музичких дела у народним позориштима и операма, које спадају у велика права, као ни приходи за извођење симфонија, без обзира да ли се наплаћују преко Завода за заштиту ауторских права или не.

Члан 10

Ако се по једном уметничком или каквом другом делу из чл. 2 овог закона остварују приходи у виду прихода од ауторског права и у виду награде на конкурс, пореску основу сачињава посебно приход од ауторског права, а посебно награда на конкурс.

Члан 11

Порез на приходе од ауторских права плаћа се по следећим пореским стопама:

На пореску основицу		Плаћа се на име пореза:			
преко	до				
	50.000		4%		
50.000	100.000	2.000 +	6%	од износа преко	50.000
100.000	200.000	5.000 +	7%	„ „ „	100.000
200.000	400.000	12.000 +	8%	„ „ „	200.000
400.000	600.000	28.000 +	10%	„ „ „	400.000
600.000	800.000	48.000 +	12%	„ „ „	600.000
800.000	1.000.000	72.000 +	14%	„ „ „	800.000
1.000.000		100.000 +	20%	„ „ „	1.000.000

Члан 12

Ако више лица заједнички остварују приходе од ауторских права или ако више лица заједнички остварују друге приходе на које се плаћа порез по одредбама овог закона, плаћаће порез по стопама које одговарају приходу сваког обвезника посебно у смислу чл. 9 овог закона.

Члан 13

Сви исплатиоци прихода на које се плаћа порез по одредбама овог закона, сем физичких лица, дужни су да приликом сваке исплате тога прихода обрачунавају и наплате порез по стопи која одговара врсти и висини прихода.

Ако се исплата прихода врши у оброцима, порез се обрачунава по стопи која одговара збиру свих прихода које је порески обвезник остварио од исплатиоца прихода по једном основу (по једном делу) односно по једном уговору од прве до последње исплате закључно, а према пореској основици која је одређена по чл. 9 овог закона. Порез који је од пореског обвезника наплаћен приликом ранијих исплата одбија се од обрачуна пореза и наплаћује разлика.

Члан 14

Исплатилац прихода на које се плаћа порез по одредбама овог закона одговара за порез који није наплаћен од пореског обвезника приликом исплате прихода ако је био дужан да га наплати, тако да га привредна организација мора платити на терет свога фонда плата, а други исплатилац — на терет средстава предвиђених за манипулативне трошкове

Члан 15

Ако порески обвезник — физичко лице прима од другог физичког лица приход на који се плаћа порез по овом закону, мора у року од 15 дана од дана пријема прихода пријавити остварени приход и уплатити одговарајући износ пореза.

Пријава по претходном ставу подноси се финансиском органу народног одбора среза, града или градске општине са посебним правима на чијем се подручју налази пребивалиште пореског обвезника, без обзира на место где је приход остварен, а уплата пореза се врши на одређени рачун на који се врши уплата пореза на хонораре остварене у том месту.

Члан 16

Порески обвезник који неблаговремено пријави приход и плати порез у смислу чл. 16 овог закона платиће на име повећаног пореза још 10% од редовног пореза, а порески обвезник који не пријави приход у смислу чл. 16 овог закона пре него што се против њега поведе поступак због пореског прекршаја платиће новчану казну у висини до петоструког износа пореза на непријављени приход.

Ово се не односи на правна лица.

Члан 17

Ако лице које је носилац ауторског права изузев домаћих друштвених правних лица, у својој режији умножава или издаје уметничко, научно, стручно или друго слично дело поменуто у чл. 2 овог закона, плаћа порез на доходак по одредбама Уредбе о порезу на доходак.

У случају из претходног става приватно правно лице плаћа порез на доходак по Уредби о порезу на доходак, а друштвена правна лица која остварују приходе на начин изложен у претходном ставу расподељују остварене приходе на обавезе према друштвеној заједници и на део који њима припада према посебним прописима који важе за расподелу осталих прихода које она остварују.

Члан 18

Порез на приходе од ауторских права не може се узимати у порески цензус за стицање или губљење права која зависе од висине пореза.

Члан 19

Порез на приходе од ауторских права уплаћује се на посебан рачун код Народне банке ФНРЈ у месту у коме се ови приходи остварују.

II. Употреба средстава од пореза на приходе од ауторских права

Члан 20

Средства пореза на приходе од ауторских права служе за социјално осигурање уметника и за унапређивање културних делатности.

Посебним прописима или уговорима о социјалном осигурању регулисаће се социјално осигурање уметника.

а) Приходи који служе за социјално осигурање

Члан 21

Од наплаћеног пореза на приходе од ауторских права уплаћује се за социјално осигурање уметника део који се израчунава по стопи од 45% на основ од 16.000 динара за онај број уметника који су социјално осигурани по посебним прописима или по уговорима о социјалном осигурању уметника. Овај допринос уплаћује се у републички фонд за социјално осигурање на терет пореза на приходе од ауторских права који је наплаћен на територији народне републике.

Ако се савезним друштвеним планом измени стопа по којој се плаћа допринос за социјално осигурање, или ако се измени основ за плаћање социјалног доприноса, Савезно извршно веће измениће стопу и основ за обрачунавање доприноса за социјално осигурање уметника из претходног става.

Члан 22

Средства од пореза на приходе од ауторских права служе за социјално осигурање:

1) уметника који су социјално осигурани по посебним прописима или по уговорима; и

2) уметника који су социјално осигурани по основу радног односа, а који желе да буду социјално осигурани по посебним прописима или уговорима.

б) Фонд за унапређивање културних делатности

Члан 23

Од наплаћеног пореза на ауторске хонораре у фонд за унапређивање културних делатности уплаћује се део који остаје по исплати доприноса за социјално осигурање уметника.

Средства фонда за унапређивање културних делатности распоређују се, и то:

1) најмање 75% на републички фонд за унапређивање културних делатности;

2) највише 25% на Савезни фонд за унапређивање културних делатности.

Савезно извршно веће може смањити проценте из претходног става, уколико то буде било потребно.

Члан 24

Средства Савезног фонда за унапређивање културних делатности могу се употребити за међурегионалне и међународне културне манифестације, за унапређивање уметничких делатности свих струка уметности, као и за друге културне потребе од општег значења.

Републичким законом о оснивању републичког фонда за унапређивање културних делатности прописује се за које се културне делатности могу употребити средства овог фонда.

Члан 25

Савезним фондом за унапређивање културних делатности управља Одбор за просвету Савезног извршног већа.

Упутства о управљању фондом за унапређивање културних делатности прописује Савезно извршно веће.

Члан 26

Републичким фондом за унапређивање културних делатности управља републички савет за просвету и културу. Републичким законом о оснивању овог фонда одредиће се начин управљања тим фондом.

Члан 27

У погледу предрачуна прихода и расхода фондова за унапређивање културних делатности, као и у погледу употребе и контроле над употребом средстава фондова важе у свему одредбе Основног закона о буџетима.

III. Прелазне и завршне одредбе

Члан 28

Пореску основу пореза на приходе примљене преко Завода за заштиту ауторских права у 1954 години чини збир прихода пореског обвезника подложних овом порезу који се остваре од почетка примењивања овог закона до 31 децембра 1954 године.

Члан 29

У погледу пореза на приходе од ауторских права сходно ће се примењивати одредбе Уредбе о порезу на доходак уколико нису у супротности са одредбама овог закона.

У погледу прихода од ауторских права иностраних носилаца ауторских права и прихода који потичу из иностранства примењиваће се одредбе међународних уговора наше државе са страним државама, а ако таквих уговора нема, онда одредбе овог закона и други одговарајући прописи.

Члан 30

У погледу прихода од ауторских права који потичу по раније заснованим основима, у пореску основу по којој се плаћа порез по овом закону улазе само они приходи из тих основа, који се исплате корисницима после почетка примене овог закона.

Члан 31

Са почетком примењивања овог закона престаје обавеза на уплату доприноса за социјално осигурање по уговору о социјалном осигурању уметника закљученом пре ступања на снагу овог закона. Од тога дана плаћа се порез по одредбама овог закона.

Члан 32

Ближе прописе за извршење овог закона доносе по потреби савезни Државни секретар за послове народне привреде.

Члан 33

Овај закон ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу ФНРЈ“, а примењиваће се почев од 1 августа 1954 године.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ПОРЕЗУ НА ПРИХОДЕ ОД АУТОРСКИХ ПРАВА И О ФОНДУ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ КУЛТУРНИХ ДЕЛАТНОСТИ

На приходе од ауторских права плаћао се порез на доходак до 1 фебруара 1950 године, и то на тај начин што се на приходе преко 20.000—200.000 динара плаћао порез по стопи од 2%, а на приходе преко 200.000 динара — по стопи од 3%. На приходе до 20.000 динара није се плаћао никакав порез. Укидањем пореза на доходак раднику и службенику (Уредбом о изменама и допунама Уредбе о порезу на до-

ходак — „Службени лист ФНРЈ“, бр. 7/50) укинут је и порез на доходак који се плаћао на приходе од ауторских права. Према томе, од 1 фебруара 1950 године досада није се плаћао порез на приходе од ауторских права.

У чл. 161 Уредбе о порезу на доходак („Службени лист ФНРЈ“, бр. 56/53) утврђено је да ће се донети посебни савезни прописи о опорезивању хонорара за књижевна, научна, уметничка, стручна и друга слична дела у оригиналу, копији, преводу, репродукцији, као и о опорезивању хонорара за идејне скице у пројектовању, за лектуру и рецензију, за стручна и научна предавања и слично. Та питања се решавају предложеним Нацртом закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређивање културних делатности.

Опорезивање прихода од ауторских хонорара могло се решити на принципу посебног опорезивања сваког хонорара по стопи која одговара његовом износу или на принципу опорезивања збира свих хонорара остварених у току године по стопи која одговара томе збиру.

Нацртом закона прихваћен је принцип да се по посебној пореској стопи опорезује сваки хонорар који се прима од једног исплатиоца по једном основу односно по једном уговору, независно од збира свих његових хонорара и других прихода.

Као пореска основица према којој се обрачунава порез узет је бруто приход да би се наплата пореза што више упростила. Изузетно, само при продаји вајарских радова од бруто прихода одбијају се трошкови за материјал који је утрошен при изради вајарских дела, као и накнаде за рад других лица која су учествовала у изради тих дела.

Ово начело је прихваћено стога што су како порез тако и наплата пореза најједноставнији и што олакшава положај уметника и научника као пореских обвезника. Начело које је прихваћено у предлогу одобрено је и са стране свих претставника стручних организација уметника.

Друго начело, које би се састојало у збрајању свих прихода у току једне године и на такву пореску основицу одмерити пореску стопу, изазива веће тешкоће. Такав начин опорезивања значи вођење доста компликоване евиденције како пореских органа, тако и пореских обвезника, а и резултати би били сумњиви. Уосталом и претставници стручних удружења нису прихватили ову могућу алтернативу опорезивања.

Међутим, за плаћање пореза на приходе од малих ауторских права, који се остварују преко Завода за заштиту ауторских права, порез се плаћа по стопи која одговара збиру свих прихода остварених у току једне године.

Од овог правила су изузети приходи од великих ауторских права и онда када се они остварују преко поменутог Завода.

Опорезивање свих годишњих прихода од малих ауторских права по једној прогресивној пореској стопи предложено је углавном из ова два разлога: 1) што се на приходе од великих ауторских права по тим делима плаћа порез као и у свим другим случајевима, тј. према пореској основици коју сачињавају посебно сваки хонорар по поједином делу и 2) што је приход по великом ауторском праву главни приход чије опорезивање треба да буде једнако, док су приходи по малим ауторским правима уствари допунски приходи који појединачно посматрани не претстављају велике приходе, али њихов збир често чини знатне износе који могу и треба да буду опорезивани као једна целина.

Ако аутор сам, у својој режији, умножава или издаје своје дело, неће платити порез по одредбама предложеног закона, већ ће платити порез на доходак као и сви други обвезници пореза на доходак. У том случају аутор је дужан да поднесе пореску при-

јаву финансијском органу који ће му извршити порез и наплату пореза на доходак. Овако је предложено због тога што у том случају долази до изражаја и комерцијална страна таквог начина остваривања прихода, долази до остваривања прихода већег од оног који би био остварен у виду ауторског хонорара.

У нацрту закона је предвиђено да се не плаћа порез на награде које се примају за успех и заслуге у уметности и науци (награде за поједина дела, награде за животна дела). Пошло се од претпоставке да награде такве врсте треба да буду потпуне, да их награђени приме у оном износу у коме су им и додељене.

Даље је предвиђено да се порез не плаћа ни на оне приходе од публицистичке делатности који по прописима о платама радника и службеника у привреди падају на терет фонда плата привредних организација. Ти приходи служе као основ за социјално осигурање публициста и привредне организације плаћају на њих допринос за социјално осигурање, а поред тога фонд плата је ограничен и другим инструментима и радници и службеници не плаћају никакве порезе на своје приходе из радног односа у које спадају и поменути приходи публициста.

У погледу прихода од ауторских права, који потичу раније заснованим основима или раније закљученим уговорима, порез ће се плаћати само на приходе који буду ауторима исплаћени после ступања на снагу предложеног закона. На раније примљене приходе за дела која буду довршена после ступања закона на снагу не би се плаћао порез.

Стопе пореза на приходе од ауторских хонорара који не прелазе 1.000.000 динара крећу се од 4% до 10%. На онај део прихода који прелази преко 1.000.000 динара пореска стопа је 20%. Те стопе су знатно ниже од пореских стопа по којима се плаћа порез на друге врсте прихода обзиром на карактер ових пореза, и стога што би веће стопе пореза могле изазвати повећање ауторских хонорара и тиме посредно довести до поскупљења уметничких дела, нарочито у издавачкој делатности.

На пореске основице у округлим износима које су означене испод речи „преко“ порез износи онолико колико је показано испред знака „+“. На износе преко тих до наредних износа основице порез се обрачунава по стопи која је показана иза знака „+“. Тако, на пример, на основицу од 600.000 динара порез износи 48.000 динара, а на износ преко 600.000 до 800.000 динара порез износи још 12% од тога износа (од 200.000 динара), тако да на 800.000 динара порез достиже износ од 72.000 (тј. $48.000 + 200.000 \times 12\% = 48.000 + 24.000 = 72.000$ динара).

Што се тиче наплате пореза на приходе од ауторских права, њу ће по правилу вршити исплатиоци тих прихода. Они су дужни да порез по одговарјућој стопи обуставе при исплати прихода аутору и да обустављени порез уплате на одређени рачун код Народне банке ФНРЈ. Само по изузетку кад аутор добија приход од приватног лица, сам је прималац прихода дужан да пријави тај приход ради плаћања пореза.

Порез на приходе од ауторских права нема никакав фискални карактер. Он није ни намењен за подмиривање буџетских расхода. Приходи од овога пореза употребиће се за посебне сврхе, и то за социјално осигурање уметника и за унапређивање културних делатности ради чега се оснивају посебни фондови, савезни и републички. На тај начин решиће се питање социјалног осигурања слободних уметника, оних који нису социјално осигурани по неком другом основу, питање које досада није било у потпуности решено. Прописи о социјалном осигурању уметника треба да се донесу посебно.

Према томе, један део средстава од пореза на приходе од ауторских права биће употребљен за со-

цијално осигурање уметника, а други део који остале после наплате доприноси за социјално осигурање, уносиће се у савезни и републичке фондове за унапређивање културних делатности.

Начелно је употреба средстава ових фондова за унапређивање културних делатности у складу са Основним законом о буџетима, а сам начин употребљавања свих средстава посебно ће се регулисати, према намени утврђеној у закону.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ПРОСВЕТУ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ПОРЕЗУ НА ПРИХОДЕ ОД АУТОРСКИХ ПРАВА И О ФОНДУ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ КУЛТУРНИХ ДЕЛАТНОСТИ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за просвету

Број 72

26 јуна 1954 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за просвету Савезног већа Савезне народне скупштине, на својим седницама од 24 до 26 јуна о. г. претресао је Предлог закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређивање културних делатности који му је достављен од Савезног извршног већа.

После дуге и живе дискусије чланови Одбора су се сложили да поднесени предлог закона, без обзира на неке, на први поглед уочљиве недостатке, представља солидну базу за даљи рад на њему. Једна од основних примедба која је поводом поднесеног предлога закона била стављена јесте и примедба да у претходним припремама није прибављена у довољној мери потребна документација на основу које би се могло да утврди да ли је скала прогресивног опорезивања из члана 11 законског предлога правична или не, односно да ли је правилно одмерена или не. У току дискусије је, истовремено, истакнут као један од основних проблема и проблем правилне расподеле средстава из фонда који ће се створити на основу убраних пореза од ауторских права.

Одбор за просвету је у начелној дебати, а такође и у току дискусије у појединостима, једнодушно дошао до закључка да је доношење овог закона неопходно и оправдано, утолико пре што материја која се у њему обрађује није била захваћена већ дуже времена — од 1 фебруара 1950 године, то ће рећи чине четири године — никаквим позитивним законским прописима. На тај начин, читава једна врста привређивања била је неоправдано изузета из система опорезивања, мада ни у првобитном предлогу Савезног извршног већа, а ни у каснијем пречишћеном тексту, фискални разлози нису били ни у ком погледу одлучујући приликом разматрања овог предлога закона.

Полазећи од овог основног начела и од нефискалног карактера законског предлога, Одбор је, приликом дискутовања о подели и употреби средстава од пореза на приходе од ауторских права, стао на становиште да је основни циљ овог закона унапређивање уметности и културних делатности, а да тек после тога долази питање осигурања оних уметника који су ван радног односа. Самим тим, отпали су аутоматски и сви они приговори — који су се у току претресања овог законског предлога појавили — да ће се средства из фонда од пореза на приходе од ауторских права једнострано употребити, тј. искључиво у сврху помагања уметности и једне категорије уметника.

Промене које је Законодавни одбор предложио на поднесени текст предлога биле су мање — више стилске природе, изузев члана 21 став 3, за који је захтевано да буде потпуно брисан. Међутим, Одбор је, на крају са седам „за“ и седам „против“ и два уздржана гласа, ипак заузео гледиште да став 3 члана 21 треба и даље задржати у тексту овог законског предлога због његовог изузетно великог принципијелног значаја. Остале измене које су извршене у току рада на овом законском предлогу могу се констатовати упоређивањем првобитног текста с пречишћеним текстом.

Подносећи овај извештај Савезном већу, Одбор предлаже и моли да се предлог Закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређивање културних делатности усвоји онако како је предложен.

За свог известиоца Одбор је одредио народног посланика Танасија Младеновића.

Секретар

Претседник

Љубинка Милосављевић, с. р. Вељко Влаховић, с. р.

Чланови:

Др Иво Бабић, с. р., Франц Бевк, с. р., Аљаш Гаши, с. р., Данило Билановић, с. р., Ђуро Кладарин, с. р., Јоца Марјановић, с. р., Танасије Младеновић, с. р., Кирил Миљовски, с. р., Митра Митровић, с. р., Радван Пашић, с. р., Пуниша Перовић, с. р., Владислав Рибникар, с. р., Ђуро Хржењак, с. р., Борис Зихерл, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ПОРЕЗУ НА ПРИХОДЕ ОД АУТОРСКИХ ПРАВА И О ФОНДУ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ КУЛТУРНИХ И НАУЧНИХ ДЕЛАТНОСТИ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. 99

26 јуна 1954 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине на својим седницама од 25 и 26 јуна 1954 године претресао је Предлог закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређивање културних и научних делатности, достављен му од Одбора за просвету Савезног већа.

Сагласно ставу 2) члан 138 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине Законодавни одбор подноси Савезном већу овај свој извештај.

I

У току рада на претресу Предлога закона о порезу на приходе од ауторских права и о фонду за унапређивање културних и научних делатности Законодавни одбор учинио је начелне примедбе на текст предлога закона који му је доставио Одбор за просвету и с тим у вези предложио и измену самог наслова.

По мишљењу Законодавног одбора није потребно у наслову и у тексту читавог закона поред културних делатности спомињати и научне, пошто су, у ширем смислу и научне делатности културне, а осим тога не би се могло средствима овог фонда битно унапређивати научне делатности које изискују велика средства.

Друга предложена промена односи се на члан 21.

Члан 2

Приходи царинског фонда јесу:

1) 50% од износа наплаћених новчаних казни изречених за царинске прекршаје и друге повреде царинских прописа, као и 50% од износа добивених продајом робе која је одузета као предмет царинских прекршаја;

2) 2% од износа динарских и девизних средстава и противвредности племенитих метала који су одузети као предмети којима су учињени девизни прекршаји у путничком промету са иностранством.

Члан 3

Средства царинског фонда служе:

за набавку и одржавање техничких средстава потребних за вршење царинске контролне службе (патролних чамаца, моторних превозних средстава за обилажење царинарница, царинских одељака и граничних прелаза) и набавку предмета за опрему службених просторија и вршења царинске службе; за трошкове одржавања курсева страних језика и набавку стручне литературе, као и за подмирење издатака за службу сузбијања царинских прекршаја.

Члан 4

Савезно извршно веће може одредити да се један део средстава царинског фонда употребљава и за награђивање царинских службеника.

Савезно извршно веће не може одредити да се за награђивање царинских службеника употребе више од 5% средстава царинског фонда.

Награде могу добити само они царински службеници који врше преглед возних објеката, робе и путника, царине, примање и издавање робе, чување и спровођење возних објеката и робе, као и службеници и лица која непосредно врше послове сузбијања царинских прекршаја и који се нарочито залажу у извршењу наведених послова.

Овлашћује се Савезно извршно веће да прописује услове и начин додељивања награда предвиђених овим чланом.

Члан 5

Царинским фондом управља Комисија.

Чланове Комисије именује Савезни државни секретар за послове народне привреде из реда службеника Управе царина ФНРЈ, других организационих јединица царинске службе, као и из реда чланова синдикалне организације у коју су учлањени царински службеници.

Члан 6

Комисија из члана 5 закона као орган управљања царинским фондом припрема предлог предрачуна прихода и расхода царинског фонда, доноси решење о расподели средстава фонда и припрема предлог завршног рачуна фонда и подноси их на сагласност савезном Државном секретару за послове народне привреде.

Члан 7

Директор Управе царина ФНРЈ је наредбодавац за извршење расхода царинског фонда.

Члан 8

У погледу предрачуна прихода и расхода царинског фонда, као и употребе и контроле извршења његових средстава, важе у свему одредбе Основног закона о буџетима.

Члан 9

Набавке из средстава царинског фонда врше се по прописима који важе за набавке и радове државних органа и установа.

Члан 10

Ступањем на снагу овог закона престаје да важи Уредба о образовању фонда за унапређење царинско-контролне службе („Службени лист ФНРЈ” бр. 53/53).

Неутрошена средства фонда за унапређење царинско-контролне службе пренеће се даном ступања на снагу овог закона у царински фонд.

Предрачун прихода и расхода фонда за унапређење царинско-контролне службе утврђен за 1954 годину важи до краја те године.

Члан 11

Овај закон ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу ФНРЈ.”

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ФОНДУ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СЛУЖБЕ ЦАРИНСКЕ КОНТРОЛЕ

На основу одредаба Основног закона о буџетима (члан 10) посебни фондови се могу оснивати и укидати само законом односно одлуком народног одбора.

С обзиром да је царински фонд основан Уредбом о образовању фонда за унапређење царинско-контролне службе („Службени лист ФНРЈ” бр. 53/53), која је донета пре ступања на снагу Основног закона о буџетима, потребно је да се пословање овога фонда, у смислу члана 56 Основног закона о буџетима, саобрази одредбама овог закона.

У том циљу припремљен је овај предлог закона којим се, сходно члану 46 Основног закона о буџетима, регулише намена фонда, извори прихода и начин управљања.

Разлози који су својевремено изискивали образовање овога фонда још и данас постоје. Битно и првенствено, царинско-контролна служба по своме карактеру је специфична и за њено правилно и успешно функционисање треба одвојити посебна средства, и то за набавку и одржавање техничких средстава за вршење царинско-контролне службе. За разлику од ранијег система фонд није паралелно и извор средстава за награђивање царинских службеника. Међутим, уколико би и ови моменти могли утицати на правилно вршење царинске службе, предлогом се предвиђа овлашћење за Савезно извршно веће да може одредити да се један део средстава, али не већи од 5% од прихода фонда употреби и за награду. Осим тога, награде би се делиле само извршним органима односно лицима која непосредно учествују у спречавању царинских прекршаја.

Царински закон (из 1948 године) ставио је у дужност царинској служби два главна задатка:

— контролу целокупне робе која се у царинско подручје ФНРЈ увози, из њега извози или преко њега провози;

— наплату царина и других дажбина којима је роба при увозу или извозу оптерећена.

По царинском закону, сва роба, уколико је њен промет у вези са иностранством, потпада под контролу без обзира да ли подлеже плаћању царина. Она је битан услов за царине и њени се резултати користе и за друге сврхе (напр.: за обрачун којефицијената при увозу и извозу робе, за евиденцију и статистику спољне трговине итд.). Контрола се врши како код унутрашњих, тако и граничних царинарница, код којих поред контроле робног промета обухвата и валутно-девизну контролу над путницима.

Значај царинске контроле данас је далеко већи него што је био у периоду административног управљања привредом, па се указује потреба за ефикаснијом контролом спољне трговине и царинска контрола постаје важан инструмент за њено успешно спровођење.

Царинска служба је од наплаћених новчаних казни и новца добијеног продајом конфисковане робе по царинским прекршајима остварила:

У 1951 години	Динара	9,147.787
У 1952 "	"	84,321.111
У 1953 "	"	116,486.541
У 1954 (до 31 марта)	"	32,875.047

Поред тога, конфисковано је на царинарницама — због валутно-девизних прекршаја — динарских и страних средстава, и то:

У 1951 години	Динара	1,859.280
У 1952 "	"	10,442.493
У 1953 "	"	11,850.497
У 1954 " (јануар-април)	"	4,059.377

Исто тако, на царинарницама се врши обрачун разлике у ценама, тј. наплата коефицијената на увезену и обрачун за извезену робу.

Из дела наведених средстава формирао би се фонд који ће имати свој предрачун прихода и расхода, и подлежаће и у осталим односима под одредбе Основног закона о буџетима. Фондом ће управљати посебно комисија коју именује савезни Државни секретар за послове народне привреде, па се и на тај начин — а и на основу упутства Савезног извршног већа — обезбеђује сврсисходна употреба средстава фонда.

С обзиром на то да је за ову годину већ утврђен предрачун прихода и расхода царинског фонда, предлаже се да се врше расходи до краја године према том предрачуну, а сагласно условима утврђеним у овом пројекту закона.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ФОНДУ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СЛУЖБЕ ЦАРИНСКЕ КОНТРОЛЕ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за организацију власти и управу

Бр. 66

30. VI. 1954 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за организацију власти и управу Савезног већа Савезне народне скупштине на седницама одржаним 26 и 30 јуна 1954 године претресао је Предлог закона о фонду за унапређење службе царинске контроле који му је Претседник Савезне народне скупштине доставио на основу члана 86 став 3 и члана 125 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине.

Претрес је вршен по тексту, којег је са образложењем поднело Савезно извршно веће — Савезној народној скупштини дана 21 јуна 1954 године.

Одбор за организацију власти и управу подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

I

У току претреса Предлога закона о фонду за унапређење службе царинске контроле Одбор је првенствено имао у виду све већи значај царинске контролне службе и потребу за још ефикаснијом контролом робе чији промет је у вези са иностранством. Такође су узете у обзир предности које нашој привреди пружа ефикасна служба царинске контроле.

У начелној дискусији постављено је питање целисходности постојања Царинског фонда, тј. да ли

је правилно и оправдано да се прави разлика од осталих буџетских установа, и да се питање службе царинске контроле решава путем посебног фонда, што би по мишљењу неких чланова Одбора могло имати и негативне последице. Одбор је констатовао да је за даљи напредак царинске контролне службе, за њено оспособљавање, не само за контролу већ и за друге задатке као што су: евиденција и статистика спољне трговине, обрачун коефицијената при увозу и извозу робе и слично, неопходан Царински фонд какав се предвиђа у овом законском предлогу и да постоје све могућности да овај фонд правилно функционише.

Овим законским предлогом одређује се главна намена средстава Царинског фонда, а то је да се набављају и одржавају техничка средства потребна за вршење царинске контроле, да се одатле покривају трошкови и за друге техничке потребе, за одржавање курсева страних језика, набавку стручне литературе итд.

Одбор за организацију власти и управу са таквом интенцијом овог законског предлога се у потпуности сложио. Посебно место у дискусији заузело је питање награђивања царинских службеника из фонда. У Одбору су изнета мишљења појединих народних посланика, који су износили и неке примере, да би награђивање из овог фонда могло негативно утицати на квалитет рада царинских службеника. Међутим, за разлику од ранијег система, фонд није паралелно и извор средстава за награђивање царинских службеника, већ једино уколико би такво награђивање могло утицати на правилно вршење царинске службе. У том случају Савезно извршно веће према предлогу овог закона може један део прихода фонда, а највише до 5% употребити и за награђивање царинских службеника. Према томе, пошто овим законским предлогом није одређено да се у сваком случају до 5% прихода фонда мора употребити за награђивање царинских службеника, већ у случајевима ефикасног стручног и културног вршења царинске контроле, а о чему ће Савезно извршно веће прописати посебне услове за награђивање из овог фонда и пошто ће о наградама одлучивати посебна комисија именована од стране савезног Државног секретара за послове народне привреде, Одбор је усвојио мишљење да нема бојазни да би се тиме могао стимулирати нестручан или некултуран рад у служби царинске контроле.

Одбор је у току претреса у појединостима разматрао предложена решења и по сјим питањима (изузев одредаба у ставу 4) заузео становиште које се не разлика са ставом предлагача.

Одбор је такође разматрао и усвојио примедбе Законодавног одбора, те је у законском предлогу извршено низ измена које су укључене у овај извештај.

II

Измене у Предлогу закона о фонду за унапређење службе царинске контроле јесу:

Члан 1, мења се и гласи:

„При Управи царина оснива се фонд за унапређење службе царинске контроле (Царински фонд).“

Члан 2, у првом реду реч „царинског“ пише се великим словом. На почетку тачке 2 уместо „2%“ ставља се „5%“.

Члан 3, у првом реду реч „царинског“ пише се великим словом, а иза речи „службе“ у наставку писати даљи текст члана.

Члан 4, мења се и гласи:

„Савезно извршно веће може одредити да се један део средстава Царинског фонда употребљава и за награђивање царинских службеника, као и лица ван царинске службе која учествују у откривању и сузбијању царинских прекршаја.“

Савезно извршно веће може одредити да се за награђивање царинских службеника употреби највише 5% средстава Царинског фонда.

Овлашћује се Савезно извршно веће да пропише услове и начин додељивања награда предвиђених овим чланом.

Члан 5, мења се и гласи:

„Царинским фондом управља посебна комисија.

Чланове комисије именује савезни државни секретар за послове народне привреде из реда службеника Управе царина и других организационих јединица царинске службе. У комисију улази као члан и један претставник синдикалне организације у коју су учлањени царински службеници.“

Члан 6, мења се и гласи:

„Комисија из члана 5 овог закона припрема предлог предрачуна прихода и расхода Царинског фонда, доноси решења о расподели средстава фонда и припрема предлог завршног рачуна фонда и подноси их на сагласност савезном Државном секретару за послове народне привреде.“

Члан 7, у првом реду брише се „ФНРЈ“, а у другом реду реч „царинског“ пише се великим словом.

Члан 8, у првом реду реч „царинског“ пише се великим словом.

Члан 9, у првом реду реч „царинског“ пише се великим словом.

Ставови 2 и 3 члана 10 постају члан 10, у коме се у првом реду новог става 2 реч „фонда“ пише великим словом, док став 1 члана 10 постаје члан 11, у коме се у загради речи „Службени лист ФНРЈ“ стављају у наводнице и иза тога додаје запета.

Члан 11 постаје члан 12, речи „Службеном листу ФНРЈ“ стављају се под наводнице.

III

Подносећи овај извештај Одбор за организацију власти и управу предлаже Савезном већу да га усвоји.

За известиоца Одбор је одредио народног посланика Анту Роје.

Секретар
Др Иво Сунарић, с. р.

Претседник
Владимир Симић, с. р.

Чланови:

Ђурица Јојкић, с. р., Риста Антуновић, с. р., Мухидин Бегић, с. р., Антун Бибер, с. р., Воја Биљановић, с. р., Душан Богданов, с. р., Звонко Бркић, с. р., Никола Цвијетић, с. р., Стјепан Ивић, с. р., Немања Марковић, с. р., Андрија Мугоша, с. р., Наум Наумовски, с. р., Драгомир Николић, с. р., Франц Перовшек, с. р., Елисе Поповски, с. р., Анте Роје, с. р., Пашко Ромац, с. р., Драгутин Саили, с. р., Велимир Стојнић, с. р., Нико Шилих, с. р., Благоје Талевски, с. р.

ИЗМЕНЕ

У ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ФОНДУ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СЛУЖБЕ ЦАРИНСКЕ КОНТРОЛЕ ИЗВРШЕНЕ У ОДБОРУ ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ

Чланови 1, 2 и 3 примају се без измене.

Члан 4 мења се и гласи:

„Савезно извршно веће може одредити да се један део средстава царинског фонда а највише 5%

употребљава и за награђивање царинских службеника.

Овлашћује се Савезно извршно веће да пропише услове и начин додељивања награда предвиђених овим чланом.“

Чланови 5, 6, 7, 8, 9, 10 и 11 примају се без измене.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ФОНДУ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СЛУЖБЕ ЦАРИНСКЕ КОНТРОЛЕ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. 104

30 јуна 1954 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине на својим седницама од 28 и 30 јуна 1954 године претресао је Предлог закона о фонду за унапређење службе царинске контроле, достављен му од Одбора за организацију власти и управу.

Сагласно ставу 2 члана 138 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине Законодавни одбор подноси Савезном већу овај свој извештај.

I

Законодавни одбор учинио је једну битну измену у тексту Предлога закона о фонду за унапређење службе царинске контроле који му је био достављен од Одбора за организацију власти и управу.

У члану 4 горњег законског предлога било је предвиђено да се могу награђивати само они царински службеници који непосредно врше послове сузбијања царинских прекршаја, док су била изостављена лица ван царинске службе, чија сарадња на пракси нарочито помаже у откривању и сузбијању царинских прекршаја.

Стога је Законодавни одбор предложио да се чланом 4 овласти Савезно извршно веће да може један део средстава царинског фонда употребљавати и за награђивање лица и ван царинске службе који учествују у откривању и сузбијању царинских прекршаја.

II

Подносећи овај извештај, Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

Законодавни одбор Савезног већа одредио је за свог известиоца народног посланика Методи Митевског.

Секретар

Претседник

Др Јерко Радмиловић, с. р. Др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Нинко Петровић, с. р., Богомир Брајковић, с. р., Живан Димитријевић, с. р., Мите Димитријевић, с. р., Спасоје Ђаковић, с. р., Гојко Гарчевић, с. р., Драго Гиздић, с. р., Иван Крефт, с. р., Радош Лепенац, с. р., Методи Митевски, с. р., Зехра Муидовић, с. р., Томо Никшић, с. р., Петар Релић, с. р., др Заим Шарац, с. р., Иван Шифтар, с. р.

SAVEZNO VEĆE

VEĆE PROIZVOĐAČA

6-ta ZAJEDNIČKA SEDNICA

ODRŽANA 2 JULA 1954 GOD.

SADRŽAJ:

Dnevni red:

- 1) Proglašenje Dela prvog Zakona o sudovima;
- 2) Pretres Predloga preporuke o učenicima u privredi;
- 3) Donošenje odluke o letnjem odmoru Savezne narodne skupštine.

Govornici: Moša Pijade, Ninko Petrović, Đuro Hrženjak

PRETSEDAVAO:

PRETSEDNIK
MOŠA PIJADE

SEKRETAR:
VELIMIR STOJNIĆ

Početak u 11,00 časova

Pretsednik Moša Pijade (Izborni srez Beograd I, NR Srbija): Otvaram šestu zajedničku sednicu oba doma Savezne narodne skupštine.

Zapisnik prošle sednice pročitao sekretar Velimir Stojnić, narodni poslanik.

Sekretar Velimir Stojnić (Izborni srez Drvar, Bosansko Grahovo i Bosanski Petrovac, NR Bosna i Hercegovina): čita zapisnik pete zajedničke sednice oba doma Savezne narodne skupštine od 1 jula 1954 godine.

Pretsednik Moša Pijade: Čuli ste zapisnik pete zajedničke sednice. Ima li primedaba na zapisnik? (Nema). Pošto primedaba nema zapisnik se overava.

Savezna narodna skupština dobila je od Saveznog veća i Veća proizvođača izveštaj da su istovetni tekstovi usvojeni sa izmenama Dela prvog Zakona o sudovima. Dobili smo od Saveznog veća predlog da se na zajedničkoj sednici pretrese Predlog preporuke o učenicima u privredi koji je dostavio Odbor za prosvetu Saveznog veća. Na osnovu toga predlažem za dnevni red zajedničke sednice:

prvo, proglašenje Dela prvog Zakona o sudovima;

drugo, pretres Predloga preporuke o učenicima u privredi.

Kao treću tačku predlažem donošenje odluke o letnjem odmoru Savezne narodne skupštine. Ima li ko kakav drugi predlog za dnevni red? (Nema). Da li se prima ovaj dnevni red? (Prima). Ima reč narodni poslanik Ninko Petrović.

Ninko Petrović (NR Srbija): Pre prelaska na dnevni red želeo bih da pročitam pismo naše građanke Živke Đurović.

Drugovi i drugarice narodni poslanici, kao narodni poslanik i kao narodni odbornik grada Beograda ja sam imao prilike da kod na-

ših građana konstatujem veliko nezadovoljstvo povodom slučaja otimanja dece naše građanke Živke Đurović. Najzad, ovih dana dobio sam i pismo od drugarice Živke Đurović kojim moli da se kao narodni poslanik zauzmem u tom njenom slučaju. Mada sam i sam pravnik, o tom pitanju konsultovao sam i naše stručnjake iz međunarodnog prava i stekao sam uverenje da ovo pitanje treba da iznesem pred ovaj Dom i da se Dom zainteresuje za njega. Pročitacu vam pismo drugarice Živke Đurović koje sam dobio. Ono glasi (čita):

Druže poslanice,

Pošto su svi moji dosadašnji naponi ostali bez uspeha, i pošto su me odbile dve sudske instancije, izgubila sam svaku nadu da će kod američkog suda preovladati obziri razuma zasnovani na pravu i pravičnosti u stvari moje maloletne dece — Gorana, starog 6 godina i Srđana, starog 4 godine, — bezgranična materinska ljubav i strah za budućnost moje dece, koju mi je američki sudija Corcoran svojom odlukom od 4 februara ove godine, na svirep način i protivno svim pravnim i humanim obzirima oduzeo i predao mome odvojeno živućem mužu Slavoljubu Đuroviću, koji je dezertirao i kukavički izdao svoju domovinu, primoravaju me da se ovim putem obratim na vas, kao poslanika i pretstavnika u Saveznoj narodnoj skupštini i da tražim vašu potporu u mojoj daljoj borbi, da se meni, kao majci, dodele moja maloletna deca na dalje negovanje i vaspitanje.

Iako pretpostavljam, da vam je moj slučaj iz naše dnevne štampe poznat, — ipak želim da vas ukratko sa istim upoznam.

U SAD sam pošla sa svojim mužem Slavoljubom Đurovićem, koji je kao službenik našeg preduzeća »Jugometal« bio premešten u Njujork. Naš život u SAD bio je u početku normalan i srećan. Međutim, u poslednje vreme moj muž je sve više zanemarivao svoje roditeljske i bračne dužnosti, tako da često puta nije dolazio kući ni na spavanje. Tome je bio razlog njegov ljubavni odnos sa jednom Amerikankom, po imenu Irenom Medelson, sa kojom je provodio vreme u njenom stanu i po noćnim klubovima.

Pokušala sam da urazumim i odvratim od ovoga svoga muža, ali sva moja nastojanja u tome smislu ostala su bez uspeha.

Uvređena ovakvim postupkom moga muža i potpuno napuštena, odlučila sam da se vratim u svoju domovinu sa svoja dva maloletna sinčića. Međutim, na traženje moga muža, koji je odbio da se vrati u domovinu, američki sud (sudija Corcoran) protivno pravu, pravici i svim humanim razlozima, na iznenađenje i zaprepašćenje svih dobronamernih i Amerikanaca i Jugoslovena, odlučio je da se moja deca dodele mome odvojeno živećem mužu — dezertaru a ne meni.

Mislim da je suvišno detaljisati i objašnjavati vam, koliko je ovakva odluka američkog suda nepravilna i nehumana, kada se uzme u obzir, da se moja deca prepuštaju na milost i nemilost, ne njihovom ocu, jer on sa njima neće provoditi ni najmanji deo svoga vremena, već jednoj ženi, koja je za njih strana ne samo po narodnosti, nego i po svim drugim svojstvima.

Ovaj fakat sam za sebe dovoljno jasno i ubedljivo pokazuje koliko presuda izrečena od strane američkog suda u ovom slučaju nije bazirana na pravnim razlozima i humanim shvatanjima, već na ličnim i političkim shvatanjima sudije Corcorana, i pored toga što su istome pružili svi mogući dokazi da je bračni odnos između mene i moga muža bio poremećen odavno i da je sukob došao zbog nemoralnog života moga muža. U nedostatku makar kakvog pravnog ili humanog fakta, kojim bi mogao obrazložiti ovakvu svoju odluku, američki sud je istu bazirao na čisto političkim motivima, što je ne samo protivno pravu i pravici, već je i neobičajeno i nedopustivo u međunarodnoj sudskoj praksi u ovakvim slučajevima.

Dekurazirana ovakvom i ovolikom pristrasnošću i neobjektivnošću američkog suda, — ja se obraćam vama duže poslanice, i molim vas kao svoga poslanika i pretstavnika u Saveznoj narodnoj skupštini, da se za ovaj moj slučaj zainteresujete, da upoznate i ostale vaše drugove poslanike u Skupštini sa istim i intervenišete preko naše vlade kod vlade SAD da mi se vrate moja maloletna deca, kao majci, koja je i sa pravnog i sa humanog, a što je najvažnije i sa prirodnog aspekta, jedina u mogućnosti da uspešno i pravilno neguje i vaspitava svoju maloletnu decu.

Uverena da ćete pravilno shvatiti ovaj moj apel, bolje reći krik majke, kojoj su na protivpravan i neobičajan način oteta dva maloletna deteta, i to od strane suda zemlje, koja na međunarodnom političkom terenu pretenduje da svoju kulturu, svoju humanost i svoje pravo pretstavi kao najviši stepen dostignuća u savremenom državnom i društvenom razvitku, ja vas drugarski pozdravljam, duže poslanice, i ponovo molim da shvatite moj bol, moju materinsku ljubav za svoju decu i strah za njihovu budućnost ukoliko se ne povrate svojoj majci, i da preduzmete sve što je u vašoj mogućnosti da se ova nepravda ispravi i da mi se deca povrate.

Živka Đurović,
službenica JAT-a.

Kao što sam rekao, ja sam konsultovao i naše stručnjake iz međunarodnog prava. I oni su se potpuno složili u tome da je postupak američkog suda sa pravnog stanovišta nepravilan. Ja bih ukratko samo rekao zaključke ovih naših pravnih stručnjaka, profesora prava.

1) U konkretnom slučaju sud u Njujorku doneo je odluku da se deca maloletni Goran i Srđan povere na čuvanje i vaspitanje ocu Slavoljubu, jer majka Živka, po oceni suda, ne bi bila podobna da vrši ovo svoje roditeljsko pravo.

Za ovakvu svoju odluku pomenuti sud navodi uglavnom političke razloge, iako i sam ističe da »obično sud više voli da tako malu decu (kao u ovom slučaju) dosudi majci«. Prema to-

me, jasno je da je sudija Korkoran u pomenutoj odluci otstupio od uobičajenog načina obrazloženja sudskih odluka po statusnim sporovima prihvaćenog ne samo u drugim zemljama nego i u SAD.

2) Ovakvom svojom odlukom pomenuti američki sud formalno-pravno ograničio je roditeljsko pravo majke, a istovremeno doveo je u nemogućnost da ga uopšte vrši, sem kada bi prihvatila sugestije sudije Korkorana da »ona (Živka) može da mu se (misli se na njenoga muža Slavoljuba) pridruži u njegovom traženju azila u ovoj zemlji«.

Posebno ističemo da po našem mišljenju ovakve sugestije nisu uobičajene u međunarodnoj sudskoj praksi uopšte kod sporova sa stranim elementom, a naročito u statusnim stvarima.

Na taj način Živka Đurović stvarno je lišena roditeljskog prava koje se u svim zemljama priznaje kao osnovno pravo čoveka, i to na osnovu razloga političkog karaktera.

Napominjemo, da je roditeljsko pravo priznato kao osnovno pravo čoveka također i Deklaracijom o pravima čoveka. Naime, u članu 2 rečeno je da se ostvarivanje ovakvih prava ne može ograničiti na osnovu razlike u polu, nacionalnosti, političkom mišljenju, nacionalnom i socijalnom poreklu itd.

Nema sumnje da ova Deklaracija u sadašnjoj fazi ne predstavlja obavezan normativni propis za rešavanje pojedinih konkretnih pravnih stvari, ali isto tako sigurno je da sadrži osnovna pravila kojima su države dužne da teže pri razvitku svojih odnosa i saradnje sa drugim zemljama.

Kako vidite, radi se o vapaju majke, koja je lišena svoje dece i koja se obraća narodnom poslaniku svoga grada, u kome živi i radi, za pomoć. Ja se vrlo rado odazivam njenom apelu, koji potpuno razumem, a verujem da ćete ga i vi razumeti, tim pre što sam posle sakupljenih obaveštenja došao do zaključka da bi nepravilno rešenje ovog pitanja moglo da ima i dubljih posledica.

Slučaj vam je poznat iz dnevne štampe, a i pročitano pismo dosta govori. Pogledao sam i presudu prvostepenog američkog suda. Dok je uobičajena međunarodna sudska praksa da se u slučaju bračnih sporova briga o deci ovakvog uzrasta (jednom sinu je 6 a drugom 4 godine), redovno, i rekao bih po pravilu, poverava majci, koja se nije ogrešila o svoje roditeljske dužnosti, američki sudija je u konkretnom slučaju brigu o deci dodelio ocu, mada i američki sudovi redovno primenjuju suprotnu praksu, tj. decu u ovakvim slučajevima dodeljuju majci. Zašto je američki sudija primenio ovaj izuzetak i napustio uobičajenu američku praksu? Zašto je on, donoseći svoju odluku, naneo tako teški i neizlečivi bol savesnoj i brižnoj majci, koja je svu svoju brigu posvetila staranju za svoju decu?

On je učinio zato, drugovi, što je stao na stano-
vište da odgoj dece u Jugoslaviji ne bi bio naj-
bolji životni put za njih. On je to odlučio zato
što se, po sudijinom mišljenju, otac ove dece
odrekao jugoslovenskog državljanstva i zatražio
azil u Americi, pa prema tome, ako bi deca
otišla u Jugoslaviju, onda otac kao odmetnik
od svoje zemlje ne bi imao mogućnosti da viđa
svoju decu. Baš radi takvog postupka njihovog
oca, potpuno ličnog i subjektivnog, američki sud
lišava savesnu brižnu majku svoje dece, a kao
što lišava i decu najpotrebnije majčine nege i
poverava ih ocu, koji je zanemario svoju ženu,
iz razloga koji su dovoljno jasno izneseni u
pismu Živke Đurović, a u koje ja ovde ne bih
hteo dublje da ulazim.

Ne samo to, drugovi, već, kako se to vidi
iz prvostepene presude, sudija je išao i dalje.
U odluci on ovako rezonuje: Pošto majka od-
lučno želi da ide u Jugoslaviju i tamo vaspitava
svoju decu, to bi značilo da ih otac ne bi mogao
da viđa, ali ukoliko majka želi da viđa svoju
decu, ona može da se pridruži muževljevoj mol-
bi za azil u Americi, dakle da napusti svoju
otadžbinu i otadžbinu svoje dece, da se odrekne
svoga naroda i da tako odnarođi, recimo, sebe i
svoju decu. To je ono, drugovi, što mi, izgleda,
najviše vređa ljudsko dostojanstvo majke, kojoj
se stavlja u izgled mogućnost da bude u blizini
svoje dece samo pod uslovom da postupi onako
kako ona neće. Takav uslov da se odmetne od
svoga naroda i svoje zemlje protivi se svim
osnovnim principima humanosti i časti. To je
ultimatum jednoj majci da ukoliko ona tako
postupi, mada ona u svemu ovome nije ništa
skrivila, osuđuje se da zauvek bude lišena
dece, koju je ona rodila i odgojila, i da deca
budu lišena svoje majke i okrilja svoga naroda.
Sudija podvlači da je pozicija Đurovićeva jača
u tome što se on odrekao svog jugoslovenskog
državljanstva i svake veze sa komunizmom, jer
želi da dobije azil u Americi. Sudija dodaje:
»Ja sam uveren da muž želi da ostane u Ame-
rici i da vaspitava svoje sinove kao Ameri-
kance«. To je sudiju odlučilo da mužu dodeli
decu, i da smatra da time ne lišava majku nje-
nih materinskih prava. Majka, kaže sudija,
može takođe sa njim da traži azil u Americi.
Šta to znači? To znači otvoreno potstrekivanje
u sudskoj presudi lojalne jugoslovenske gra-
đanke na nevernost prema njenoj zemlji i na
izdajstvo prema otadžbini.

Mi se pitamo da li ta presuda održava prav-
no shvatanje američke sredine. Pitamo se da li
se to shvatanje zasniva na koncepciji obaveza
nemešanja i poštovanja političkog i društvenog
uređenja u drugim državama. Pitamo se na
osnovu čega ovaj američki sudija uslovljava vr-
šenje prava majke napuštanjem njenog dota-
dašnjeg državljanstva. Mislim da možemo biti
uvereni da najviši sudovi u Americi neće dopu-
stiti da sudije svoju pravdu uslovljavaju poli-

tičkim mišljenjem parničara. Ali uvređeni smo
činjenicom da je viši sud države Njujork pot-
vrdio takvu odluku sudije pojedinca. Ostaje
otvoreno pitanje postupka pred federalnim vr-
hovnim sudom SAD. Treba preduzeti sve da
taj sud odvoji političke momente od pravosuđa
i da ne ostavi ovu ljagu na američkom sudstvu,
jer mi ne verujemo da američki narod ima shva-
tanje da treba ucenjivati majke zahtevom da
se odriču svoje domovine da bi mogle da vrše
roditeljska prava.

Baš zato što smo uvereni da se u našim na-
rodima u ovom Domu gaje duboke simpatije
prema američkom narodu, mi verujemo da je
potrebno da se blagovremeno upozna američka
javnost sa ovom zloupotrebom pravosuđa, koja
može da ugrozi razvijanje prijateljskih odnosa
između dve zemlje. Dobri prijateljski odnosi dve
zemlje zahtevaju da sud odvoji politiku od prav-
nih razmatranja i da podjednako tretira parni-
čare bez obzira na njihova politička uverenja,
a pre svega da poštuje državljansku lojalnost
svakoga građanina one zemlje sa kojom SAD
imaju prijateljske odnose. Zar američki sudija
ne uskraćuje čak i pravo našem konzulatu u
Njujorku da se interesuje i pruža zaštitu jugo-
slovenskoj građanki, Živki Đurović? A takav
stav suda, koji je izričito u suprotnosti sa osnov-
nim principima međunarodnog prava, takođe
ne može da bude osnov za razvijanje i produ-
bljavanje dobrih odnosa među narodima.

Drugovi narodni poslanici, vi ćete razumeti
i sada revolt majke koji izbija iz njenog pisma i
moju zabrinutost da tok parnice može imati
uticaja na pravilan razvoj odnosa između dve
zemlje. Meni je poznato da naša pretstavništva
u Americi pružaju ojađenoj majci i svu pomoć
u cilju zaštite njenih roditeljskih prava i ve-
rujem da će ona u tome nastaviti i da će nji-
hovom pomoću američki sudovi u višim instan-
cama uvažiti osnovna ljudska prava ove teško
povređene žene.

Iz svega navedenog proizlazi da je: 1) Sla-
voljub Đurović, dok se nalazio na dužnosti pret-
stavnika preduzeća »Jugometal« u Njujorku u
vremenu od 1950 do zaključno 1953 godine,
zanemario svoju suprugu Živku, usled čega je
došlo do bračnog spora među njima. To se od-
razilo i na pitanje o staranju za njihovu malo-
letnu decu, Gorana od 6 godina i Srđana od 4
godine. Đurović se o pitanju daljeg odgoja i ču-
vanja dece obratio američkom sudu u Njujor-
ku, koji je suprotno ne samo najosnovnijim hu-
manim principima, već i praksi američkih su-
dova, doneo odluku da se deca predaju na ču-
vanje i vaspitanje ocu, koji je, kada je krajem
1953 godine bio premešten u FNRJ, iz potpuno
ličnih i subjektivnih razloga odbio da se sa že-
nom i decom vrati u Jugoslaviju, lažno navodeći
tvrđenje da u FNRJ postoji ozbiljna optužba
protiv njega.

2) Poznato je da je odluka američkog prvo-stepenog suda od 4 februara o. g., koja je potvrđena apelacionom odlukom od 22 juna o. g. kojom je staranje o deci bilo povereno ocu, zasnovano na obrazloženju da se Đurović »odrekao jugoslovenskog državljanstva i svake privrženosti komunizmu i namerava da zatraži azil u Americi«, kao i na uverenju suda da Đurović »želi da ostane u Americi i da odgoji svoje sinove kao Amerikance«.

3) Poznato je da je uvreženi i uobičajeni postupak i američkih sudova u sličnim slučajevima da se majci, koja se nije ogrešila o svoje roditeljske dužnosti, poverava odgoj i staranje o deci ovakvog uzrasta, što donoseći svoju odluku u konkretnom slučaju američki sud i sam navodi i priznaje, ističući da ipak ovde čini izuzetak i dodeljuje decu ocu i oduzima ih od majke, »jer se otac odrekao jugoslovenskog državljanstva i tražio azil u SAD«, pa prema tome, po mišljenju suda, otac kad bi ostao u Americi, ne bi više mogao da vidi decu, ukoliko bi ona otišla sa majkom u Jugoslaviju, a majci se pruža ta mogućnost, jer ona može da se pridruži svome bračnom drugu u traženju azila u SAD, što drugim rečima znači, da sud koristi jedan obični bračni spor da preko njega deluje na majku da se i ona, iz ljubavi prema svojoj deci, odrekne svoje zemlje i njenog državljanstva, ako želi da ubuduće viđa svoju decu. Ovaj postupak njujorškog suda ne može se smatrati dopuštenim u međunarodnoj pravnoj praksi, po kojoj se redovno i po pravilu, pa i u SAD, maloletna i ovako nejak deca dodeljuju na staranje saveznoj i brižnoj majci, da bi se uticalo na promenu statusa njenog državljanstva i državljanstva dece.

4) Jedna brižna i savesna majka lišava se svoje dece zbog toga što želi da ih odgaja i vaspita — u svojoj otadžbini i neće da se odrekne svog naroda i svog državljanstva i da zatraži azil u nekoj drugoj zemlji, dok se deca predaju suprugu zbog toga što se odrekao svog državljanstva, koje je i državljanstvo njegove dece i što je razorio brak, i, najzad, iz sebi svojstvenih razloga zatražio azil u toj zemlji.

Koliko je meni poznato, naša Ambasada u SAD kao i Generalni konzulat u Njujorku, preduzimali su dosad sve mere da se pravilno i pravedno reši ovo pitanje. Međutim, naišlo se dosad na nerazumevanje kod odgovornih američkih vlasti.

Zato u smislu čl. 21, 23 i 92 Poslovnika molim da se i sa ovog mesta preko Sekretarijata za inostrane poslove redovnim diplomatskim putem najhitnije obaveste američke vlasti o tome, kako je celokupna naša javnost uznemirena ovim slučajem i da se na kraju nada, da će se ovaj spor rešiti u duhu prijateljskih odnosa koji postoje između naše dve zemlje.

Izražavam nadu da će se Narodna skupština složiti sa ovim predlogom.

Pretsednik Moša Pijade: Ko želi reč? (Niko.) Pošto se niko ne javlja za reč a narodni poslanik Ninko Petrović je predložio da se ovaj predmet uputi Državnom sekretarijatu za inostrane poslove da bi preduzeo odgovarajuće mere o ovoj stvari, to pitam Skupštinu da li prihvata? (Prihvata). Prema tome, predmet će biti upućen Državnom sekretarijatu za inostrane poslove.

Prelazimo na dnevni red.

Prvo, proglašenje Dela prvog Zakona o sudovima. Predlažem sledeći tekst odluke (čita):

Na osnovu člana 36 stav 6 Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti,

Savezna narodna skupština, na zajedničkoj sednici Saveznog veća i Veća proizvođača, održanoj 2 jula 1954 godine,

pošto je prethodno ustanovila da su Savezno veće, Veće proizvođača i Veće naroda na svojim posebnim sednicama usvojili Deo prvi Zakona o sudovima, »Ustavna načela o sudovima«, o postupku predviđenom za promenu Ustava, donela je

O D L U K U

O PROGLAŠENJU DELA PRVOG ZAKONA O SUDOVIMA

Proglašava se i stupa odmah na snagu Deo prvi Zakona o sudovima: »Ustavna načela o sudovima«, koji je usvojen od Saveznog veća na sednici od 1 jula 1954 godine i od Veća proizvođača na sednici od 2 jula 1954 godine, uz saglasnost Veća naroda na sastanku tog Veća od 1 jula 1954 godine, a koji Deo prvi: »Ustavna načela o sudovima« čini sastavni deo Zakona o sudovima, koji je u celini usvojen od Saveznog veća na sednici od 1 jula 1954 godine.

Prima li se ovaj tekst? (Prima).

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Predlog preporuke o učenicima u privredi. Iz izveštaja Odbora za prosvetu ne vidim da je određen izvestilac. Da li bi od strane Odbora za prosvetu neko hteo nešto da kaže po ovoj stvari? (Đuro Hrženjak: Molim za reč.) Ima reč izvestilac Odbora za prosvetu narodni poslanik Hrženjak Đuro.

Đuro Hrženjak (Izborni srez Križevci, NR Hrvatska):

Drugovi narodni poslanici, poznato je da već duže vremena društvene i političke organizacije, u prvom redu sindikalne i omladinske, i organi državne uprave razmatraju jedan, u neku ruku zapostavljen problem u sklopu našeg privrednog sistema, — problem učenika u privredi u industriskim i privrednim školama, te materijalni položaj domova i učeničkih radio-nica.

Savezno izvršno veće je Odboru za prosvetu dostavilo, 24 februara ove godine, jednu dokumentaciju o tom pitanju na razmatranje i donošenje izvesnih konkretnih predloga za rešenje toga problema. Odbor za prosvetu formirao je komisiju koja je proučila materijale Saveznog izvršnog veća, zaključke plenuma i kongresa Saveza sindikata Jugoslavije i Narodne omladine i sama ispitala stanje u nekim industri-

skim školama, školama učenika u privredi, domovima i industriskim radionicama i konsultovala neke gradske i sreske narodne odbore te društvene organizacije.

Odbor za prosvetu na dva svoja sastanka razmotrio je stanje i došao do zaključka da je ta pitanja nemoguće odjednom rešiti, jer su vezana za niz drugih pitanja našeg privrednog sistema i za reorganizaciju školstva uopšte.

Međutim, ima nekih pitanja i materijalne i organizacione prirode koja je potrebno hitno rešiti ukoliko ne želimo da naša privreda ima posledica zbog premalog broja kvalifikovanog radničkog podmlatka. I zbog toga je uputio Saveznoj narodnoj skupštini na odobrenje preporuku koja se nalazi pred vama.

Ta preporuka je zasnovana na sledećim činjenicama.

1. Uredbe o učenicima u privredi i o stručnim školama, donete u 1952 godini, nisu, zbog reorganizacije državne uprave koja je neposredno usledila, sprovedene i razrađene sa strane republičkih organa i drugih državnih i privrednih faktora, bar ne u potpunosti. Osim toga, uredbe više nisu u skladu sa društvenim i privrednim promenama, niti više mogu biti potpuna podloga za dalju razradu unatoč niza dobrih strana koje te uredbe imaju. Tako do danas od 1952 godine to područje naših društvenih potreba nema svog savremenog zakonskog okvira.

2. Broj učenika u privredi od 1952 godine na ovamo opada i to naročito u metaloprerađivačkoj, tekstilnoj, građevinarskoj i drugim industrijama. Tako je samo u socijalističkom sektoru od 1951 godine pao broj učenika u privredi od 74.735 na 49.145 u 1953 godini. Neki drugovi tu činjenicu obrazlažu prelaskom sa administrativnog na nov privredni sistem u čemu, bez sumnje, ima nešto tačnosti, ali ako uzmemo, na primer, podatke da u industriji i rudarstvu na 18 kvalifikovanih radnika otpada 1 učenik, u elektro-industriji na 19, u građevinskoj industriji na 22, u tekstilnoj industriji na 32 itd. po jedan učenik onda nam te cifre pokazuju da broj učenika u privredi u odnosu na kvalifikovane radnike i u odnosu na perspektivu sasvim ne zadovoljava. Spomenućemo još samo jedan detalj. Naprimet, neka građevinska preduzeća u Beogradu, kao što su »Trudbenik« i »Rad«, koja zapošljavaju više od 5 hiljada radnika nisu u 1954 godini, unatoč pritiska sindikata, primila nijednog novog učenika.

3. Škole učenika u privredi od 1952 godine nalaze se na budžetu narodnih odbora kotareva i gradova. Za poslednje dve školske godine opao je i broj industriskih škola i škola učenika u privredi od 963 na 708. Osim toga, u tim školama nema dovoljno inventara, školski programi nisu usklađeni sa postojećim potrebama naše industrije i one, mada spremaju kvalifikovane radnike za šire republičko pa čak i savezno područje, nisu povezane sa industriskim preduze-

ćima i radničkim savetima tog šireg područja da bi ovi vršili uticaj u tim školama na kvalitet radničkog podmlatka.

4. Radionice industriskih škola su ustanove sa samostalnim finansiranjem i u neku ruku zasebni objekti. One nisu snabdevene potrebnim savremenim tehničkim pomagalicama koja su nužna za okvalifikovanje učenika. Učenici rade vrlo često na vrlo zastarelim strojevima tako da kad dođu u preduzeće na novim modernim strojevima duže vremena se ne snalaze. Ukoliko su preduzeća svojevremeno tim školama dala nešto boljih strojeva sada ih povlače zbog toga jer na te strojeve, pošto su u inventaru preduzeća, moraju plaćati kamatu i amortizaciju, te su u tom slučaju neke škole u situaciji da im industriska preduzeća oduzmu i ono malo dobrih strojeva koje poseduju. Novi strojevi i druga tehnička pomagala se u novije vreme uopšte ne nabavljaju niti im industriska preduzeća u tom pravcu izlaze u susret. S druge strane, učeničke radionice, pošto su na privrednom računu i moraju osigurati svoju egzistenciju, često se orijentiraju na pijačnu proizvodnju sitnih potrošnih artikala (lokota, ključeva, upaljača itd.) da bi mogle platiti amortizaciju i kamate na osnovna sredstva, ogrev, struju i druge izdatke. Takav način rada ide na uštrb kvaliteta učenja i zbog toga poneka industriska preduzeća zaziru od primanja na posao mladih svršenih učenika tih škola.

5. Domovi učenika u privredi i industriskih škola su takođe ustanove sa samostalnim finansiranjem i njihov broj je opao u odnosu na 1951 godinu od 220 na svega 130 u ovoj godini. Cena u tim domovima za najnužnije izdatke egzistencije je prosečno oko 3.500 dinara. Međutim, samo na režiske troškove otpada 1.100 dinara ili oko 30%. Ostatak od 2.400 dinara ostaje za ishranu i stanovanje. Nedavno je povišen doprinos za socijalno osiguranje sa 10 na 45% za tehničko osoblje u tim domovima; to je naročito pogodilo ionako vrlo oskudna sredstva tih domova. Još bi hteo dodati da domovi plaćaju električnu energiju 20 dinara po kilovatu a privatna domaćinstva 11. Unatoč smanjenja i tehničkog osoblja ispod za održanje higijene nužnog minimuma, ipak ovi domovi moraju povećati iznos plaćanja za oko 1.000 dinara. To je ozbiljno pogodilo učenike u domovima, pogotovo ako uzmemo u obzir da veliki broj (blizu 70%) tih učenika ne prima dečji dodatak jer su to deca uglavnom sa sela iz naših najpobedljivijih krajeva i siromašnih porodica. Tome treba dodati da jedan deo ovih učenika čiji roditelji primaju dečji dodatak ne nalazi se u domovima nego kod roditelja u gradovima. Zbog toga se i domovi i učenici na različite načine dovijaju da bi obezbedili materijalna sredstva te se i odgojitelji pretvaraju u ekonome na štetu odgoja da bi obezbedili materijalna sredstva domovima.

Veći broj dece je bio prinuđen napustiti domove a s tim u vezi i školu i radionicu.

6. Nastavnom osoblju i odgojnom osoblju u školama i domovima nije posvećeno dovoljno pažnje i organi prosvete, naročito sreskih i gradskih odbora, zanemaruju odabiranje kvalitetnog osoblja. Isto tako, i broj nastavnog i pedagoškog osoblja ne zadovoljava te su pojedini odgojitelji i nastavnici više opterećeni i imaju veći broj učenika nego što je to slučaj u drugim školama.

Na osnovu ovo nekoliko iznesenih činjenica mislimo da je potrebno da odgovorni organi državne uprave (izvršna veća i sekretarijati za prosvetu i privredu i drugi) donesu i razrade, izmene i dopune u prvom redu zakonske propise koji će biti u skladu sa potrebama obnove i stručnog i političkog odgoja radničke omladine.

Nadalje, ukoliko postoje mogućnosti naj-sretnije rešenje bi bilo, pored škola, preuzimanje na budžet ili dotiranje i učeničkih radionica i domova učenika u privredi, naravno s tim da svi svoje prihode uplaćuju u budžet. No, ukoliko to nije zbog različitih okolnosti moguće u ovom času, potrebno je bar osloboditi sredstva učeničkih radionica od kamate na osnovna sredstva i amortizacije i privoleti industrijska preduzeća da ne povlače zbog tih okolnosti strojeve iz učeničkih radionica. Mislimo da je potrebno učeničke radionice smatrati sastavnim delom škola što one de facto i jesu i tretirati ih kao pomagala kao i u drugim školama koje takođe na ta pomagala ne plaćaju nikakve kamate ni amortizaciju. To što učeničke radionice ipak proizvode nije opravdanje za njihovo izdvajanje iz školskog sistema.

Neki drugi smatraju da je potrebno ostvariti neki specijalni fond u skladu sa uredbama iz 1952 godine u koji bi ulagala industrijska preduzeća a iz kojih bi se onda dotirali domovi i učeničke radionice. To je, mislim, manje u skladu i sa privrednim sistemom, a iziskivalo bi stvaranje posebnih organa za rukovanje tim fondovima. Što se pak tiče mišljenja da bi se na taj način čvršće zainteresirali radnički saveti i privredna preduzeća za stanje, kvalitet i zapošljavanje učenika iz industrijskih škola i učenika u privredi, smatram da se to rešava društvenim upravljanjem industrijskim školama, školama učenika u privredi i domovima učenika u privredi i upravo preko tog društvenog upravljanja moguće je čvrsto povezati radničke savete i interese preduzeća sa školama i domovima i učeničkim radionicama.

U vezi sa gornjim nesumnjiv je zadatak škola da se renomiraju i da što je moguće pre daju takav stručni i socijalistički odgojen radnički podmladak koji će naše fabrike tražiti. Nesumnjivo je potrebno i tehničko povezivanje i prethodno obavezivanje na normalnoj osnovi između škola i industrijskih preduzeća.

Već u idućim budžetima, po našem mišljenju, potrebno je osigurati sredstva za kulturno-

prosvetni rad i fizički i sportski odgoj radničke omladine, jer dosad tim pitanjima, zbog nedostataka materijalnih sredstava, nije uopšte bilo moguće posvetiti dovoljno pažnje školama i domovima radničke omladine.

Isto tako, škole i domovi, uz pomoć saveta za prosvetu i radničkih saveta, trebalo bi da osiguraju normalan broj nastavnog i odgojnog osoblja koji bi mogao zadovoljiti potrebe industrijskih škola i škola učenika u privredi kao i domova.

Uvođenje društvenog samoupravljanja kao i stručno podizanje škola za radničku omladinu na nivo potreba industrije koje treba bezuvetno zahtevati u okviru reforme školskog sistema uz prethodne mere poboljšaće u svakom pogledu rad i kvalitet učenja i materijalno obezbediti normalnu egzistenciju škola učenika u privredi i učenika u domovima.

Naša društvena zajednica posvećuje veliku brigu odgoju i stvaranju kadrova uopšte. Naravno da u toj brizi i tim zadacima treba da zauzme bar proporcionalno ako ne i prvo mesto izgradnja mladog kvalitetnog radničkog kadra.

Drugovi narodni poslanici, preporuka koja se nalazi pred vama ne rešava potpuno ovaj problem, no mi ipak mislimo da i ovakva može doprineti da se počne konkretno rešavati to pitanje, a svaki korak u tom pravcu vodiće poboljšanju uslova života i rada radničke omladine i zato vas molim da je u celini prihvatite.

Pretsednik Moša Pijade: Otvaram pretres. Želi li ko reč po ovom pitanju? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja za reč, ja ću pročitati tekst preporuke koju je predložio Odbor za prosvetu Saveznog veća. Predlog glasi (čita):

Na osnovu izveštaja i podataka Saveznog izvršnog veća i Odbora za prosvetu Saveznog veća o uslovima života i rada kao i vaspitanja i stručnog školovanja radničke omladine u industrijskim školama, školama učenika u privredi, učeničkim radionicama i domovima, Savezna narodna skupština konstatuje potrebu da celokupna društvena zajednica i svi organi samoupravljanja posvete više brige i izdvoje više materijalnih sredstava radi stvaranja što povoljnijih uslova za razvoj radničkog podmlatka.

U interesu odlučnijeg i bržeg rešavanja ovih problema, Savezna narodna skupština

P R E P O R U Č U J E

narodnim republikama, gradskim, sreskim, opštin-skim narodnim odborima i radničkim savetima

da razmotre sve mogućnosti izdvajanja sredstava za otvaranje novih domova učenika u privredi, za popunu i obnovu inventara u postojećim domovima, za nabavku mašina i školskih učila;

da razmotre mogućnosti olakšica troškova života u domovima učenika u privredi i troškova obavljanja praktične nastave u školskim radionicama;

da svestrano pomognu izvođenje praktične nastave na savremenoj tehničkoj osnovi;

da obezbede dobar vaspitački i stručni kadar.

Svim političkim, društvenim a prvenstveno omladinskim i sindikalnim organizacijama Savezna narodna skupština skreće pažnju na značaj koji imaju mladi radnici za našu dalju socijalističku izgradnju i preporučuje im da posvete svestranu pažnju socijali-

stičkom vaspitanju i kulturnom razvitku radničkog podmlatka.

Savezna narodna skupština smatra da je preduzimanje ovih i drugih mera kao i usklađivanje postojećih zakonskih propisa o stručnim školama sa promenama u našem društvenom i privrednom sistemu neophodno za obezbeđenje povoljnih uslova života i rada radničke omladine.

To je tekst prporuke koju je predložio Odbor za prosvetu Saveznog veća.

Ima li primedaba na ovaj tekst? (Nema).

Stavljam na glasanje tekst preporuke.

Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku).

Ko je *protiv*? (Niko). Da li se ko uzdržao? (Niko).

Prema tome, ova prporuka je usvojena.

Ostaje nam samo još poslednja tačka dnevnog reda, tj. da utvrdimo termin letnjeg odmora.

Ja predlažem da letnji odmor Savezne narodne skupštine počne 5 jula i da traje do 25 septembra ove godine. Razume se, da će, po Poslovniku, pojedini odbori i za vreme toga odmora biti pozivani i da će raditi.

Da li se skupština slaže s tim da letnji odmor Savezne narodne skupštine traje od 5 jula do 25 septembra? (Slaže).

Time smo završili rad, i ja zaključujem ovu sednicu.

(Sednica je zaključena u 11,50 časova).

